

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2013–2014)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2014

Utgiftskapitler: 61, 400–491

Inntektskapitler: 3400–3490

Innhold

Del I	Innledende del	11	<i>Programkategori 06.40</i>	
			<i>Politi og påtalemyndighet</i>	85
1	Hovedinnledning	13	Kap. 440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	113
1.1	Verdigrunnlag og politisk utgangspunkt på Justis- og beredskapsdepartementets område	13	Kap. 3440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	118
1.2	Justissektorens kjerneprosesser og hovedmål	15	Kap. 441 Oslo politidistrikt	119
1.3	Forebygging	15	Kap. 3441 Oslo politidistrikt	120
1.4	Straffesakskjeden	17	Kap. 442 Politihøgskolen	120
1.5	Samfunnssikkerhet og beredskap	19	Kap. 3442 Politihøgskolen	121
1.6	Migrasjonsskjeden	21	Kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	121
1.7	Sivilrettsprosessene, sikring og utvikling av rettslige rammer	21	Kap. 3444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	122
1.8	Svalbard	23	Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet	123
1.9	Anmodningsvedtak i stortingssesjonen 2012–2013	24	Kap. 446 Den militære påtalemyndighet	123
			Kap. 448 Grensekommisæreren	124
Del II	Nærmere om budsjettforslaget	29	<i>Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap</i>	125
2	Nærmere omtale av bevilgningsforslaget	31	Kap. 451 Direktoratet for samfunns- sikkerhet og beredskap	143
	Programområde 06 Justissektoren	31	Kap. 3451 Direktoratet for samfunns- sikkerhet og beredskap	144
	<i>Programkategori 06.10 Administrasjon</i>	31	Kap. 452 Sentral krisehåndtering	145
Kap. 400	Justis- og beredskapsdepartementet	39	Kap. 454 Redningshelikoptertjenesten	146
Kap. 3400	Justis- og beredskapsdepartementet	42	Kap. 3454 Redningshelikoptertjenesten	146
	<i>Programkategori 06.20 Rettsvesen</i>	43	Kap. 455 Redningstjenesten	147
Kap. 61	Høyesterett	59	Kap. 3455 Redningstjenesten	148
Kap. 3061	Høyesterett	60	Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon	148
Kap. 410	Tingrettene og lagmannsrettene ..	60	Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon	149
Kap. 3410	Rettsgebyr	61	<i>Programkategori 06.60 Andre virksomheter</i> ...	151
Kap. 411	Domstoladministrasjonen	62	Kap. 460 Spesialenheten for politisaker	157
Kap. 3411	Domstoladministrasjonen	62	Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.	157
Kap. 413	Jordskiftedomstolene	63	Kap. 467 Norsk Lovtidend	158
Kap. 3413	Jordskiftedomstolene	63	Kap. 468 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	158
Kap. 414	Forliksråd og andre domsutgifter	64	Kap. 469 Vergemålsordningen	159
	<i>Programkategori 06.30 Kriminalomsorg</i>	65	<i>Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.</i>	161
Kap. 430	Kriminalomsorgsdirektoratet	80	Kap. 470 Fri rettshjelp	173
Kap. 3430	Kriminalomsorgsdirektoratet	82	Kap. 3470 Fri rettshjelp	174
Kap. 432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	83	Kap. 471 Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlags- ordning	174
Kap. 3432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	84	Kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	175
			Kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning	175
			Kap. 3473 Statens sivilrettsforvaltning	176
			Kap. 474 Konfliktråd	177

Kap. 3474	Konfliktråd	177	5.3	Politi- og lensmannsetaten	229	
Kap. 475	Bobehandling	178	5.4	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	230	
<i>Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet</i>		179	5.5	Direktoratet for nødkommunikasjon	231	
<i>Programkategori 06.90</i>				Hovedredningssentralene i Sør- og Nord-Norge	232	
Beskyttelse og innvandring	182	5.6	5.7	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	232	
Kap. 490 Utlendingsdirektoratet	204		5.8	Kontoret for voldsoffer- erstatning	233	
Kap. 3490 Utlendingsdirektoratet	209		5.9	Sekretariatet for konfliktrådene	233	
Kap. 491 Utlendingsnemnda	210		5.10	Spesialenheten for politisaker	234	
Kap. 3491 Utlendingsnemnda	211		5.11	Statens sivilrettsforvaltning	234	
Del III Særlige tema	213		5.12	Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda	235	
3 Sektorovergrepene			5.13	Sysselmannen på Svalbard	236	
3.1	miljøvernpolitikk	215	5.14	Justis- og beredskaps- departementet	237	
3.1	Politi- og lensmannsetaten	215		6 Bemanningsoversikt	239	
3.2	Svalbard	215		7 Anmodningsvedtak	241	
4 Mål- og resultatstyring på				7.1	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2011–2012	241
4.1	samfunnssikkerhets- og beredskapsfeltet	217		7.2	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2012–2013	243
4.1	Samordning av samfunns- sikkerhet og beredskap	217		8 Tekniske endringer i		
4.2	Departementenes sektoransvar for samfunnssikkerhet og beredskap	217		kontostrukturen og bruk av		
4.3	Avhengigheter mellom kritiske samfunnsfunksjoner og infrastrukturer	217		stikkordet kan overføres	245	
4.4	Rammeverk for et helhetlig samfunnssikkerhetsarbeid	220		8.1	Endring av benevnelse kap. 471	245
4.5	Mål, tilstandsvurderinger og tiltak for samfunnssikkerhets- arbeidet	222		8.2	Sammenslåing av kap. 440 og kap. 441	245
4.6	Mål, tilstandsvurderinger og tiltak	223		8.3	Nytt budsjettkapittel for Politiets sikkerhetstjeneste	245
4.7	Videre arbeid for å nå Regjeringens mål for samfunnssikkerhetsarbeidet	226		8.4	Nye budsjettkapitler for Redningshelikoptertjenesten	245
5 Likestilling	227			Forslag	247	
5.1	Kriminalomsorgen	227				
5.2	Domstoladministrasjonen (DA) og domstolene	228				

Tabelloversikt

<p>Tabell 2.1 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.10 (nominelle tall i mill. kroner) .... 32</p> <p>Tabell 2.2 Utvikling i saldert budsjett 2006–2014 (i mill. kroner) ..... 32</p> <p>Tabell 2.3 Oversikt over gjeldende permanente og midlertidige råd, utvalg og kommisjoner under kap. 400, post 01. .... 41</p> <p>Tabell 2.4 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.20 (nominelle tall i mill. kroner) .... 45</p> <p>Tabell 2.5 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for kapitler under programkategori 06.20 Rettsvesen (i mill. kroner) ..... 45</p> <p>Tabell 2.6 Saksavvikling i tingrettene i perioden 2006–2012 ..... 47</p> <p>Tabell 2.7 Saksavvikling i lagmannsrettene i perioden 2006–2012 ..... 47</p> <p>Tabell 2.8 Forliksrådssaker i perioden 2006–2012 ..... 51</p> <p>Tabell 2.9 Saker hvor det er benyttet rettsmekling 2007–2012 ..... 57</p> <p>Tabell 2.10 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.30 (nominelle tall i mill. kroner) .... 66</p> <p>Tabell 2.11 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 for kap. 430 Kriminalomsorgsdirektoratet og kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningssenter og forslag for 2014, nominelle tall (mill. kroner) ..... 67</p> <p>Tabell 2.12 Kapasitet i fengsel og for elektronisk kontroll 2006–2013.. 69</p> <p>Tabell 2.13 Straffereaksjoner i samfunnet. Antall iverksatte oppdrag 2006–2013 ..... 70</p> <p>Tabell 2.14 Straffegjennomføringsformer i samfunnet og utslusing. Antall iverksatte oppdrag 2006–2013 ... 71</p> <p>Tabell 2.15 Gjennomsnittlig antall varetektsinnsatte og gjennomsnittlig sittetid 2006–2013 ..... 71</p>	<p>Tabell 2.16 Utenlandske innsatte. Antall nyinnsettelse og andel av alle nyinnsettelse 2006–2013 ..... 72</p> <p>Tabell 2.17 Fordeling av tilskudd til frivillig virksomhet i 2012. Beløp i 1 000 kroner ..... 76</p> <p>Tabell 2.18 Utvikling i rømninger og unnvikelse 2006–2012 ..... 78</p> <p>Tabell 2.19 Antall uteksaminerte fengselsbetjente 2006–2013 ..... 79</p> <p>Tabell 2.20 Anmeldte lovbrudd 2006–2012 etter kriminalitetstype ..... 89</p> <p>Tabell 2.21 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.40 (nominelle tall i mill. kroner) ..... 90</p> <p>Tabell 2.22 Utvikling i saldert budsjett 2006–2014 (forslag) i mill. kroner 90</p> <p>Tabell 2.23 Bemanningsutvikling i politi- og lensmannsetaten 2008–2012 .... 92</p> <p>Tabell 2.24 Oversikt over resultatutviklingen innen utvalgte områder 2006–2012 ..... 92</p> <p>Tabell 2.25 Utvikling unge lovbrøtere 2006–2011 ..... 97</p> <p>Tabell 2.26 Utvikling utvalgte kategorier anmeldt vinningskriminalitet 2009–2012 ..... 98</p> <p>Tabell 2.27 Utvikling utvalgte kategorier anmeldte voldslovbrudd 2006–2012 ..... 99</p> <p>Tabell 2.28 Utvikling i antall tvangsreturer fordelt på kategoriene asyl, Dublin og bort- og utviste for perioden 2006–2013. .... 112</p> <p>Tabell 2.29 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.50 (nominelle tall i mill. kroner) ..... 127</p> <p>Tabell 2.30 Oversikt over saldert budsjett hvert år i perioden 2007–2013 og forslag for 2014 for kapitler under programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap (i mill. kroner) ..... 127</p> <p>Tabell 2.31 Plan for utbygging av Nødnett ... 136</p> <p>Tabell 2.32 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.60 (nominelle tall i mill. kroner) ..... 152</p>
---	--

Tabell 2.33	Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for kapitler under programkategori 06.60 Andre virksomheter (i mill. kroner)	153	Tabell 2.49	Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.90 (nominelle tall i mill. kroner)	186
Tabell 2.34	Antall mottatte anmeldelser i Spesialenheten for politisaker 2006–2012	153	Tabell 2.50	Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014, for kapitler under programkategori 06.90 Beskyttelse og innvandring (i mill. kroner)	186
Tabell 2.35	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Spesialenheten for politisaker 2006–2012	154	Tabell 2.51	Visumsaker behandlet ved utenriksstasjonene og i UDI i 2012	187
Tabell 2.36	Antall saker mottatt av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker i perioden 2006–2012	154	Tabell 2.52	Utvisningsvedtak og bortvisningsvedtak i UDI, UNE og politiet	188
Tabell 2.37	Antall mottatte saker i Den rettsmedisinske kommisjon 2008–2012	155	Tabell 2.53	Utvisningsvedtak 2012	188
Tabell 2.38	Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.70 (nominelle tall i mill. kroner)	163	Tabell 2.54	Andel og antall innvilgelser på søknader om familieinnvandring 2005–2012 (borgere fra EØS-land er ikke inkludert)	190
Tabell 2.39	Oversikt over saldert budsjett i perioden 2007–2013 og forslag for 2014, for kapitler under programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m. (i mill. kr)	163	Tabell 2.55	Registrerte asylkomster til Norge	191
Tabell 2.40	Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak i perioden 2010–2012 (i mill. kroner)	164	Tabell 2.56	Positive vedtak etter behandlede asylsøknader i UDI	191
Tabell 2.41	Antall innkomne og behandlede saker i årene 2007–2012	169	Tabell 2.57	Positive vedtak etter behandlede asylsøknader i UNE	191
Tabell 2.42	Utbetalinger etter rettferdsvederlagsordningen 2005–2012 (i mill. kroner)	170	Tabell 2.58	Antall enslige mindreårige asylsøkere til Norge – 2005–2012	192
Tabell 2.43	Antall mottatte saker i konfliktrådene i 2006–2012	171	Tabell 2.59	Overføringsflyktninger, uttak 2005–2012	193
Tabell 2.44	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i konfliktrådene 2006–2012	171	Tabell 2.60	Nøkkeltall om asylmottak	195
Tabell 2.45	Oversikt over saldert budsjett og svalbardbudsjettets utgifter 2006–2013, samt forslag for 2014 (i mill. kroner)	180	Tabell 2.61	Beboere i mottak per 30. juni 2013	195
Tabell 2.46	Sentrale prognoser til grunn for 2014-budsjettet	183	Tabell 2.62	Personer i mottak som skal bosettes eller med utreiseplikt per 31. desember 2005–2012	196
Tabell 2.47	Innvandring, utvandring og nettoinnvandring.	185	Tabell 2.63	Retur fra Norge 2005–2012	198
Tabell 2.48	Innvandring og utvandring etter statsborgerskap	185	Tabell 2.64	Årsverk i UDI og UNE	200
			Tabell 2.65	Tabell Saksbehandlingstid UDI, dager fra søknad mottatt i utlendingsforvaltningen til første vedtak i UDI	200
			Tabell 2.66	Saksbehandlingstid i realitetsbehandlede asylsaker fra søknad til siste vedtak i UDI (antall dager)	200

Tabell 2.67	Saksbehandlingstid i familie- og statsborgersaker i UDI (antall dager)	201	Tabell 4.1	Ansvarsområder samfunns- sikkerhet og beredskap	218
Tabell 2.68	Saksbehandlingstid UNE, (antall dager)	201	Tabell 5.1	Likestillingssituasjonen per stillingsnivå og deltid/fravær for 2011/2012	237
Tabell 2.69	Saksbehandlingstid i realitetsbehandlede asylsaker i UNE (antall dager)	201			

Figuroversikt

Figur 2.1	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingrettene 2006–2012 (i måneder)	49	Figur 2.7	Loggføringer i det sivile situasjonssenteret fra oppstarten i 2012. Toppene utgjøres av hendelsen i In Amenas januar 2013 og flomsituasjonen på Østlandet våren 2013.	138
Figur 2.2	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i lagmannsrettene 2006–2012 (i måneder)	49	Figur 2.8	Antall innsatser i Sivilforsvaret	140
Figur 2.3	Gjennomsnittsalderen for avsluttede saker i jordskifte- rettene og jordskifteoverrettene 2006–2012 (per 2013)	50	Figur 2.9	Utviklingen i antall søknader om voldsoffererstatning, samlet utbetalt erstatningsbeløp, saksbehandlingstid m.m.	166
Figur 2.4	Utvikling i soningskøen 2006 til 2013.	69	Figur 2.10	Oversikt over stønader til assistert frivillig retur.	198
Figur 2.5	Utvikling i antall håndterte hendelser hos NSM/NorCert 2007–2013, per kvartal	132	Figur 4.1	Illustrasjonen viser utviklingen i rapportering av sikkerhets- truende hendelser innenfor spesielle sektorer.	224
Figur 2.6	Historisk oversikt over antall SAR- og luftambulanseoppdrag ...	134			

Oversikt over bokser

Boks 2.1	Satsinger i perioden 2006–2013	44	Boks 2.6	Satsinger i perioden 2006–2013	152
Boks 2.2	Satsinger i perioden 2006–2013	67	Boks 2.7	Satsinger i perioden 2006–2013	162
Boks 2.3	Satsinger og tiltak i perioden 2006–2013	91	Boks 2.8	Gjennomførte strategier og tiltak i perioden 2006–2013	183
Boks 2.4	Mål for straffesaks- behandlingen	104	Boks 2.9	Definisjoner	192
Boks 2.5	Satsinger og tiltak i perioden 2006–2013	128	Boks 4.1	Sentrale definisjoner	220

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2013–2014)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2014

Utgiftskapitler: 61, 400–491

Inntektskapitler: 3400–3490

*Tilråding fra Justis- beredskapsdepartementet 27. september 2013,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledning del

1 Hovedinnledning

1.1 Verdigrunnlag og politisk utgangspunkt på Justis- og beredskapsdepartementets område

Kjernen i Regjeringens politiske prosjekt er å understøtte et samfunn med små forskjeller, der folk opplever deltakelse og tilhørighet i små og store fellesskap, der man har høy grad av tillit til medmennesker og systemer.

Slike fellesskap er tuftet på en velfungerende justispolitikk. For å kunne ha tillit, må vi først være trygge på at:

- Staten sørger for vår sikkerhet.
- Dersom vi blir utsatt for urett, finnes det et rettsvesen som straffeforfølger den som har begått uretten.
- De som har gjort en feil, får anledning til å gjøre opp for seg.
- Sikkerhetstjenestene gjør alt for å forhindre terrorangrep – og at det finnes en beredskap når krisen er et faktum.

Justis- og beredskapsdepartementets viktigste oppgaver er å styrke *tryggheten* i Norge, sørge for den enkeltes *rettsikkerhet* og at justissektorens tjenester er *tilgjengelige* for publikum på en måte som man forventer i dagens samfunn.

1.1.1 Trygghet

Målt i antall anmeldte lovbrudd har kriminaliteten gått ned de siste ti årene – til tross for at det i samme periode har vært en sterk befolkningsvekst. Ungdomskriminaliteten har falt betraktelig de senere årene, mye takket være en målrettet forebyggende innsats. Vinningskriminalitet som tyveri og innbrudd har gått markant ned, fordi politiet har samarbeidet på tvers av distriktsgrenser om å bekjempe omreisende utenlandske vinningskriminelle. Antall anmeldelser av vold i nære relasjoner går opp. Denne økningen er et uttrykk for økt oppmerksomhet og innsats for å begrense vold i nære relasjoner. Det har bidratt til å fjerne tabuene, og gjør at flere våger å anmelde. Antallet narkotikasaker er på sitt høyeste noen gang, blant

annet som følge av politiets aktivitet og prioriteringer.

Enkelte deler av den alvorlige kriminaliteten synes å vokse. Kriminalitetsbildet blir mer komplekst og sammenvevd, blant annet gjennom mer grenseoverskridende og organisert kriminalitet. Etterforskningen og irettføringen av saker blir mer ressurskrevende. Det utfordrer politiets kapasitet, kompetanse og organisering på nye måter. Når samfunn og kriminalitetsbilde endrer seg, må politiet gjøre det samme.

God forebygging er den beste beredskap. Forebygging er å avverge fremtidig kriminalitet. Lokalpolitiet er grunnmuren i det forebyggende arbeidet. Regjeringen vil derfor styrke politiet lokalt. Det lokale politiet har tillit i sitt lokalsamfunn, kjenner de unge som er i faresonen og samarbeider godt med kommune, barnevern og skole. Regjeringen vil styrke dette samarbeidet. For ungdommer som begår alvorlig kriminalitet, skal alternative reaksjonsformer benyttes så langt dette er mulig. Ungdomsstraff er en alternativ, tilpasset reaksjon overfor mindreårige som trer i kraft i 2014. Det vil derfor ansettes ungdomskoordinatorer ved alle konfliktråd.

Det er menneskene som er det lokale politiets viktigste ressurs. Derfor fortsetter Regjeringen å utdanne rekordmange studenter fra Politihøgskolen, og å sette av penger i budsjettet til å ansette dem i politiet.

Når krisen er et faktum, trengs et godt trent apparat som reagerer raskt. Det må sikres at personell med tilstrekkelige ressurser kan nå de fleste innbyggere i Norge innen rimelig tid. Derfor vil Regjeringen styrke politiet lokalt. Regjeringen har endret og styrket den sentrale krisehåndtering og beredskap mot alvorlige hendelser. Regjeringen har gjennomført en lang rekke tiltak og plassert disse inn i en overordnet strategi mot terror i Meld. St. 21 (2012–2013) *Terrorberedskap*. Politiet og Forsvaret samarbeider tettere enn før, slik at vi får mest mulig trygghet ut av de tilgjengelige ressursene. Dette arbeidet fortsetter i budsjettforslaget for 2014. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å etablere et beredskapssenter for politiet i Oslo og en nasjonal operasjonssentral. I

tillegg foreslår Regjeringen å styrke Politiets sikkerhetstjeneste (PST) for bedre informasjons-håndtering og analysekapasitet.

Etterforskning og påtale må ikke fortrennes av arbeidet med beredskap. Regjeringen vil styrke den høyere påtalemyndighet neste år, for å kunne opprettholde normal drift ved embetene og håndtere ekstraordinære aktorater.

For å komme til bunns i årsakene til svikten 22. juli, nedsatte Regjeringen utvalget som i juni leverte NOU 2013: 9 *Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer* (Politianalysen). Det er blitt den grundigste gjennomgangen av norsk politi som noensinne er foretatt.

Analysen beskriver store utfordringer for norsk politi:

- Politiet er ikke riktig organisert for å møte dagens kriminalitet.
- Politidistriktene er for små til å utvikle og utnytte sterke fagmiljøer.
- Det mangler mekanismer for å lære av hverandre på tvers av distriktsgrenser.

Utvalget tilrår derfor to reformer: Én kvalitetsreform og én strukturreform. Slik utvalget ser det, er strukturreformen en forutsetning for å lykkes med kvalitetsreformen.

1.1.2 Tilgjengelighet

I Norge har det vært bred politisk enighet om et desentralisert og lokalt forankret politi med et sivilt preg og et bredt spekter av oppgaver. Politiets oppgaver ble sist behandlet av Stortinget i forbindelse med St.meld. nr. 42 (2004–2005) *Politiets rolle og oppgaver*.

Politianalyseutvalget mener politiets mange sivile oppgaver fortrenger innsatsen mot kriminalitet, og at politiet derfor kun bør utføre kjerneoppgavene forebygging, kriminalitetsbekjempelse og beredskap – og oppgaver som støtter direkte opp om dette.

Hvis det gjøres endringer i politiets oppgaver, må det sikres at publikum i hele landet fremdeles har god tilgang på alle de sivile tjenestene politiet i dag utfører. Vi må finne gode, helhetlige løsninger for at justissektoren skal fortsette å levere gode tjenester, på en måte som man forventer i 2014.

Satsingen på å utvikle politiets IKT-register fortsetter bl.a. gjennom videre arbeid med Merverdiprogrammet. Merverdiprogrammet er aktiviteter rettet inn mot en fornying av politiets straffesakssystemer. Fornyning av systemet vil legge til rette for at ny straffelov kan tre i kraft.

Regjeringen foreslår også IKT-investeringer som styrker sikkerheten ved politiets utstedelse av pass og ID-kort. Det foreslås å øke bevilgningen slik at datalagringsdirektivet og politiregisterloven kan tre i kraft i 2014. Dette er viktige verktøy som gjør politiet bedre rustet til å oppklare alvorlig kriminalitet og håndtere personopplysninger på en bedre måte.

Regjeringen har overført samordningsansvaret for IKT-sikkerhet for sivil side av samfunnet til Justis- og beredskapsdepartementet. Dermed kan departementet se helheten i IKT-sikkerhetsarbeidet på tvers av sektorene, og se det i sammenheng med samfunnssikkerheten for øvrig. I 2014 foreslår Regjeringen blant annet å styrke fagmiljøet for IKT-sikkerhet hos Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

God informasjonssikkerhet er avgjørende for at flere samfunnskritiske tjenester kan digitaliseres og publikum kan tilbys gode løsninger. Brukere av offentlige tjenester må kunne stole på at informasjon og personvern ivaretas på en forsvarlig måte og ha tillit til at systemene er sikre.

1.1.3 Rettssikkerhet

Norske domstoler er blant Europas mest effektive. Regjeringen foreslår å etablere en felles plattform for all saksbehandling i domstolene. Det vil gjøre det mulig å utvikle egne funksjoner ved de ulike rettsinstansene, samtidig som man drar nytte av felles utvikling. Regjeringen foreslår også å sette av midler til sikkerhetstiltak ved Oslo tingrett og Høyesterett.

Trygghet er å bruke den muligheten straffegjennomføringen gir, til å få de domfelte over på en ny kurs, slik at de ikke begår ny kriminalitet når de kommer ut igjen. Regjeringen har over lang tid satset på kriminalomsorgen og innført en tilbakeføringsgaranti. Ifølge en ny rapport fra Arbeidsforskningsinstituttet¹ får samfunnet tilbake seks ganger så mye i samfunnsøkonomisk gevinst for hver krone som investeres i tilbakeføringsgarantien.

Det er høyt press på kriminalomsorgen, og mange fengselsplasser tas opp av utenlandske statsborgere. Derfor vil Regjeringen holde trykket oppe i arbeidet med å overføre dem til soning i hjemlandet. Samtidig trengs flere soningsplasser. Regjeringen vil øke bruken av hjemmesoning med elektronisk kontroll og bøtesoning. Regjeringen vil ruste opp fengslene og utdanne flere fengselsbetjenter – kvalifisert personell er avgjørende for å kunne ha en soning med mening.

¹ Neumann og Pettersen. Tilbakeføringsgarantien i praksis. AFI-rapport 11/2013.

Regjeringen fører en konsekvent og rettferdig asylpolitikk. Alle asylsøkere skal få en grundig behandling av sine søknader. Personer som har beskyttelsesbehov, skal kunne få asyl i Norge. De som ikke har beskyttelsesbehov, har selv ansvaret for å rette seg etter et avslag. For å unngå at barn blir boende uforholdsmessig lenge i Norge uten oppholdstillatelse, er det avgjørende at asylsøknader blir behandlet raskt. Regjeringen vil fortsette satsingen på utlendingsforvaltningen for å få saksbehandlingstiden ytterligere ned.

1.2 Justissektorens kjerneprosesser og hovedmål

Kjerneprosessene i justissektoren er:

- Forebygging
- Straffesakskjeden
- Samfunnssikkerhet og beredskap
- Migrasjonskjeden
- Sivilrettsprosessene, sikring og utvikling av rettslige rammer

I tillegg har Justis- og beredskapsdepartementet ansvaret for Svalbard.

Hvert av disse områdene omfatter flere saksledd og aktører i justissektoren som må ses i sammenheng når tilstandsvurderinger gis, utfordringer beskrives og tiltak foreslås. For eksempel vil straffesakskjeden måtte ivareta balansen mellom politi, påtalemyndigheten, domstolene og kriminalomsorgen. Det er også viktig å finne rett balanse mellom kjerneprosessene, for eksempel mellom fokus på straffesakskjeden og beredskap. Økt samhandling og effektivisering både i og mellom virksomhetene er nødvendig for en bedre utnyttelse av de samlede ressursene. Justis- og beredskapsdepartementet har i kraft av rollen som etatsleder det overordnede ansvaret for helhetlig og langsiktig forvaltning og utvikling av kjerneprosessene i sektor. NOU 2012: 14 *Rapport fra 22. juli-kommisjonen* fremhevet styrket evne til risikoenkjennelse, gjennomføringsevne, IKT-utnyttelse og resultatorientering på alle nivåer i forvaltningen, som sine viktigste anbefalinger etter angrepene 22. juli 2011. Justis- og beredskapsdepartementet har i 2013 etablert et endringsprogram, som videreføres i 2014, for å imøtekomme anbefalingene. Programmet skal bidra til styrket gjennomføringsevne, forbedret styring og samhandling, felles verdigrunnlag og tydelig sikkerhets- og beredskapskultur.

Målsettingene for justissektoren er konkretisert gjennom følgende hovedmål:

- Redusert kriminalitet

- Økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet
- Helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningepolitikk
- Helhetlig og konsistent politikk for polarområdene
- God konfliktløsning
- En mer effektiv og publikumsvennlig justis sektor
- God rettssikkerhet for individer og grupper
- Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige

Hvert hovedmål er operasjonalisert med delmål som omtales nærmere under de enkelte kategori-omtalen i del II.

1.3 Forebygging

Forebygging er et av de viktigste tiltakene innenfor kriminalitetsbekjempelse, og en økt innsats på dette feltet vil ha stor samfunnsøkonomisk effekt gjennom på et tidlig stadium å identifisere utsatte grupper i samfunnet og gi disse en samordnet og god oppfølging. Forebyggingsarbeid innenfor samfunnssikkerhet og beredskap omhandles også i pkt. 1.5.

Hovedmålet innenfor forebygging vil i 2014 være:

- Redusert kriminalitet

1.3.1 Status

Kriminalstatistikken fra Statistisk sentralbyrå viser en nedgang i antall siktede under 21 år. Nedgangen har vart fra 2006 og frem til siste statistikkår 2011. I følge Politidirektoratet, ser den positive utviklingen ut til å fortsette også for 2012.

Antallet voldsanmeldelser er relativt stabilt, men det har vært en økning i antallet anmeldelser om mishandling i familieforhold og i anmeldte seksuallovbrudd. Det er grunn til å anta at dette skyldes at en større andel enn tidligere blir anmeldt.

Unge menn er klart overrepresentert i statistikken over siktede for lovbrudd. For både menn og kvinner er det høyest andel siktede i begynnelsen av tjueårene. Det er derfor grunn til å gi innsats rettet mot barn og unge særlig prioritet i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

1.3.2 Utfordringer

Kriminalitetsbildet er i endring og vi står på flere områder overfor utfordringer som ikke hadde like mye oppmerksomhet tidligere.

Vold i nære relasjoner har et betydelig omfang og er et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Kartlegginger gjennomført de siste årene anslår at mellom 75 000 og 150 000 personer årlig utsettes for vold i nære relasjoner i Norge. I en kartleggingsrapport avgitt i desember 2012 er det anslått at vold i nære relasjoner koster det norske samfunnet mellom 4,5 og 6 mrd. kroner årlig. Det er fortsatt ønskelig med økt anmeldeshyppighet for disse sakene.

IKT-kriminalitet utgjør en økende trussel mot kritisk nasjonal infrastruktur, enkeltpersoner samt private og offentlige virksomheter. Det er manglende bevissthet om informasjonssikkerhet og IKT-kriminalitet samtidig som IT-avhengigheten i samfunnet øker. Det er store mørketall mellom faktiske hendelser registrert hos virksomhetene og forhold anmeldt til politiet.

PST vurderer den mest alvorlige terrortrusselen i Norge i dag til å være personer og grupper med et Al-Qaida-inspirert verdensbilde, men at også andre miljøer kan utøve vold mot politiske motstandere, religiøse eller etniske grupper, eller andre minoriteter. PST peker videre i sin trusselvurdering på at enkeltpersoner og små grupper som opererer uavhengig av de organiserte miljøene, representerer en stor og alvorlig utfordring.

1.3.3 Tiltak

Effektiv kriminalitetsforebygging krever et godt samarbeid på tvers av samfunnssektorer. Regjeringen har på en rekke områder styrket samarbeidet mellom ulike aktører for å forebygge kriminalitet.

Politiråd er en viktig modell for formalisert samarbeid mellom ulike aktører i det forebyggende arbeidet og har vist seg å gi gode resultater. Politiråd er etablert i 389 av landets 428 kommuner og målet er at ordningen skal være landsdekkende i løpet av 2014. Handlingsplan for forebygging av kriminalitet ble lagt frem i september 2013 og inneholder en rekke tiltak under flere sektorer for å styrke det forebyggende arbeidet. Handlingsplanen bebuder bl.a. en evaluering av ordningene med KRÅD og Politiråd, herunder en særlig vurdering av forholdet mellom Politiråd og SLT (samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak).

I Meld. St. 21 (2012–2013) *Terrorberedskap* fremheves betydningen av tidlig forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Den gjeldende handlingsplanen løper ut i 2013 og Regjeringen ønsker derfor å utarbeide en ny handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner har en særlig prioritet for Regjeringen. I mars 2013 la Regjeringen frem den første Stortingsmeldingen om dette temaet med Meld. St. 15 (2012–2013) *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner*. Meldingen følges opp med en egen handlingsplan for perioden 2014–2017 som bl.a. legger opp til økt satsing på forskning på årsaker, risikofaktorer og metoder mot vold i nære relasjoner og en ny tilskuddsordning.

For å styrke arbeidet mot voldtekt og sikre god oppfølging av overgrepssatte, følger Regjeringen opp Handlingsplan mot voldtekt som gjelder for perioden 2012–2014.

Situasjonen for barn som er utsatt for vold eller overgrep er styrket gjennom etableringen av Statens barnehus. Høsten 2013 ble det etablert to nye barnehus og bemanningen ble økt ved eksisterende barnehus. Regjeringen vil videre følge opp Strategi om vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom som ble lagt frem høsten 2013.

Vold utøves ofte i ruspåvirket tilstand og internasjonal forskning viser en sammenheng mellom skjenketider og alkoholrelaterte skader, ikke minst voldsutøvelse. Sammenhengen mellom alkohol og vold er derfor viktig i det kriminalitetsforebyggende arbeidet og Regjeringen har i flere handlingsplaner fremmet tiltak på dette området.

Det skal utarbeides en nasjonal strategi for bekjempelse av IKT-kriminalitet som skal angi retning og prioriteringer for myndighetenes arbeid med å bekjempe denne typen kriminalitet.

Regjeringen vil videre styrke Nasjonal Sikkerhetsmyndighet i 2014, slik at de kan bygge et sterkere fagmiljø for informasjonssikkerhet og bidra til økt bevisstgjøring og kunnskap. Regjeringen styrker også forskningen på området bl.a. gjennom å styrke fagmiljøet for IKT-sikkerhet ved Høgskolen i Gjøvik.

Regjeringen er opptatt av at barn under 18 år ikke skal fengsles med mindre det er tvingende nødvendig og alle andre tiltak har vært vurdert. Regjeringen vil i 2014 sikre finansiering av de nødvendige stillinger som ungdomskoordinator ved alle landets 22 konfliktråd, slik at den vedtatte ungdomsstraffen kan tre i kraft 1. juli 2014. Ungdomsstraffen vil idømmes av domstolen og skal være et alternativ til ubetinget fengsel og strengere samfunnsstraff for lovbrøtere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet.

Styrkingen av konfliktrådene muliggjør også at andre strafferettslige reaksjoner overfor ungdom, ved mindre alvorlig kriminalitet, kan gjennomføres over hele landet.

En arbeidsgruppe nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet avga i september 2011 rapporten *Økt bruk av konfliktråd*. Der foreslås bl.a. en ny strafferettslig reaksjon, *ungdomsoppfølging*, for mindre alvorlige lovbrudd som skal ligge inntil og være etter mønster av den nye ungdomsstraffen. Arbeidsgruppens rapport har vært på høring og Regjeringen ønske å legge frem en lovproposisjon om økt bruk av konfliktråd.

1.4 Straffesakskjeden

Straffesakskjeden favner om hele prosessen fra opprettelse av anmeldelse i en straffesak og etterforskning/påtale hos politiet, til en ev. rettsbehandling i domstolene og til straffegjennomføring hos kriminalomsorgen.

Hovedmålene innenfor straffesakskjeden vil i 2014 være:

- Redusert kriminalitet
- Økt trygghet og styrket samfunnsikkerhet
- En mer effektiv og publikumsvennlig justis-sektor
- God rettssikkerhet for individer og grupper

1.4.1 Status

Kriminalitet er et alvorlig samfunnsproblem som skaper lidelse og tap hos dem som rammes, sprer utrygghet og påfører fellesskapet store kostnader. Det ble anmeldt i underkant av 394 000 lovbrudd i Norge i 2012. Dette var en liten økning fra året før, men på samme nivå som i 2010. Ser man ti år tilbake, har det vært en jevn nedgang i den registrerte kriminaliteten.

NOU 2013: 9 *Ett politi – rustet til å møte fremtidensutfordringer* (Politianalysen) peker på utviklingstrekk i kriminalitetsbildet som stiller nye krav til politiet. Analysen peker på at det er stor variasjon i resultatene som oppnås internt i politiet, og at det gjennom bedre ledelse, struktur og organisering, er mulig å få betydelig mer politikraft ut av de samlede ressursene politiet har til rådighet.

Regjeringens satsing på å etablere flere fengselsplasser og å øke bruk av straffegjennomføring i samfunnet har ført til en raskere iverksettelse av straff og varetekt. Samlet er soningskøen redusert fra 2 791 ubetingede dommer i juni 2006 til 1 215 per september 2013. Med bakgrunn i politiets økte innsats, særlig knyttet til vinningskriminelle, har behovet for fengselsplasser, ikke minst til varetekt, økt i 2013. Flere varetektsinnsatte og lengre gjennomsnittlig sittetid, både i varetekt og

for domssonere, gir et stort press på kapasiteten i kriminalomsorgen.

1.4.2 utfordringer

Hovedutfordringen for politi- og lensmannsetaten er å sikre et sterkt lokalt politi med tilstrekkelig kapasitet, med riktig kompetanse og oppdaterte verktøy. Det er behov for et politi som er aktive i det forebyggende arbeidet og tilstede der kriminaliteten erfaringsmessig skjer. Kriminaliteten blir mer organisert, grenseoverskridende og kompleks. Det representerer store og til dels nye utfordringer for politi og påtalemyndigheten. Norge er et attraktivt marked for utenlandske kriminelle, noe omfanget av organisert kriminalitet og mobile vinningskriminelle er et uttrykk for.

Hovedutfordringen til påtalemyndigheten er til en hver tid å sikre en målrettet og effektiv straffebehandling av høy kvalitet, og hvor rettsikkerhet og de grunnleggende menneskerettighetene ivaretas best mulig. Sakstilfanget og porteføljen ved statsadvokatembetene er blitt mer ressurskrevende, særlig knyttet til alvorlige straffesaker.

Måloppnåelsen ved Riksadvokatembetet og statsadvokatembetene har vært god de senere årene. Det er imidlertid avdekket til dels betydelige forskjeller i oppgaveløsningen og i resultatene i straffesaksbehandlingen mellom sammenlignbare politidistrikt.

Mange av dagens IKT-systemer i politiet er gamle og uhensiktsmessige. Det er nødvendig å modernisere etatens IKT-systemer, fornye kommunikasjonsløsningene, organisasjons- og styringsstrukturen og utvikle ny kompetanse. God utnyttelse av IKT i politiet forutsetter god ledelse og en organisasjon med tydelig rolledeling og god kompetanse. Satsing på teknologi er et viktig virkemiddel i virksomhetsutviklingen av politiet. Teknologien skal understøtte arbeidsprosessene på en god og hensiktsmessig måte. De senere års arbeid med å utvikle og forbedre politiets IKT-infrastruktur og straffesakssystemene er en del av denne satsingen. Politianalysen støtter de tiltak som er gjort, men det gjenstår fortsatt et betydelig arbeid. Derfor prioriterer Regjeringen økt satsing på IKT i 2014.

Domstolene har opplevd økt saksinnang i perioden. Styrking av domstolene har bidratt til en fortsatt høy grad av måloppnåelse når det gjelder gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingrettene, samtidig som det er variasjon mellom tingrettene. Lagmannsrettene har hatt en mer negativ utvik-

ling, og når ikke målene for gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Mye tyder på at det har blitt flere og mer omfangsrrike saker de siste årene, med bl.a. mer teknologiske bevis, flere aktører og økt bruk av tolk.

Kriminalomsorgen skal sørge for at domfelte gjennomfører straff på en måte som bygger opp under formålet med straffen, legge til rette for en kriminalitetsfri tilværelse etter gjennomført straff og gi trygghet både for samfunnet, tilsatte og innsatte. Hovedutfordringene for kriminalomsorgen er også i 2014 knyttet til å sikre tilstrekkelig kapasitet, i tillegg til å redusere tilbakefall til kriminalitet etter endt straffegjennomføring. Det har over lengre tid vært en høy kapasitetsutnyttelse i fengslene. Første halvår 2013 var kapasitetsutnyttelsen på ca. 96 pst. Et så høyt belegg over lang tid er utfordrende, både for tilsatte og innsatte. På sikt er det en målsetting å redusere den gjennomsnittlige kapasitetsutnyttelsen til 90 pst. Dette kan gjøre det lettere å stille varetektsplasser til rådighet for politiet, og vil bedre innholdet i straffegjennomføringen og øke sikkerheten for tilsatte og innsatte.

1.4.3 Tiltak

Politianalysen har vært på bred høring med frist 1. oktober 2013. Utredningen og høringen skal gi grunnlag for en langsiktig plan for videre utvikling av politiet. På flere områder er oppfølgingen allerede i gang og departementet har etablert et eget prosjekt for oppfølging av Politianalysen og høringen. Det er dermed lagt et godt grunnlag for endringene i norsk politi i årene som kommer.

Etter departementets vurdering er det behov for å bedre måloppnåelsen i politiet på flere områder. Først og fremst når det gjelder responstid og kompetanseutvikling. Oppklaringsprosent og saksbehandlingstid for voldssaker med fastsatt tidsfrist må bli bedre.

Regjeringen vil sikre at politi og påtalemyndigheten har tilstrekkelig bemanning og kompetanse for de oppgaver som skal utføres. Studentopptaket til Politihøgskolen er økt fra 360 til 720 siden 2005. Opptaket på 720 studenter foreslås videreført i 2014. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 164,1 mill. kroner for at politiet skal kunne tilby jobb til nyutdannede fra Politihøgskolen i 2014. Dette er også gjort tidligere år, og erfaringsmessig har de aller fleste av de uteksaminerte jobb i politiet før det har gått ett år etter endt studie. Av de som gikk ut av Politihøgskolen i 2012 med bestått eksamen, hadde 94 pst. fått jobb i poli-

tiet ett år etter. Politidekning per 1 000 innbyggere vil øke også i 2014.

For å bidra til rask og effektiv straffefølgning, styrke fagledelsen av straffesaksbehandlingen i politidistriktene og bedre rammebetingelsene for å kunne rekruttere og beholde dyktige medarbeidere, foreslår Regjeringen å styrke Den høyere påtalemyndighet med 15 mill. kroner.

Regjeringen foreslår å øke satsingen på IKT i politiet. I Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2014 foreslås det 200 mill. kroner til ikrafttredelse og oppfyllelse av politiregisterloven, anskaffelse av nytt saksbehandlersystem og ny leverandøravtale for pass og innføring av Nasjonalt ID-kort med eID. Forslag til økt bevilgning skal også gi rom for å sikre nødvendige forberedelser i 2014 til Merverdiprogrammet. En særskilt bevilgning til ovennevnte formål vil kunne medføre at politiet også kan prioritere andre IKT-tiltak.

EUs datalagringsdirektiv har stor betydning for politiets muligheter for å forebygge og bekjempe alvorlig kriminalitet. Rask teknologisk utvikling gir nye arenaer for kriminelle. Politiet må ha anledning til effektivt å bekjempe kriminalitet på disse arenaene. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til gjennomføring av datalagringsdirektivet i norsk rett med totalt 233 mill. kroner i 2014. Det vil bli fremmet egen proposisjon for Stortinget høsten 2013 med forslag til kostnadsfordelingsmodell mellom ekomtilbyderne og staten.

Regjeringen vil møte økt saksinngang til domstolene gjennom å videreutvikle dagens IKT-løsninger. Dette vil effektivisere og bedre kvaliteten på saksbehandlingen. Regjeringen foreslår å styrke bevilgningen til domstolene med 38 mill. kroner til utvikling av saksbehandlingsløsninger.

Regjeringen har, som lovet i Soria Moria-erklæringen, styrket kriminalomsorgen med økt kapasitet, mer bemanning og bedre innhold i straffegjennomføringen. Kapasiteten er også styrket gjennom en satsing på økt straffegjennomføring i samfunnet. Det foreslås å gjøre straffegjennomføring med elektronisk kontroll landsdekkende fra 2014.

Regjeringen foreslår å utvide straffegjennomføringskapasiteten ytterligere i 2014. I tillegg til innføringen av elektronisk kontroll som varetektsurrogat fra 1. januar 2014, foreslås det å bevilge 39,5 mill. kroner til utvidelse av straffegjennomføring med elektronisk kontroll med 105 plasser. Det foreslås også å bevilge 19,5 mill. kroner til innføring av bøteteneste fra 2014.

Regjeringen har besluttet prosjektering av ny kapasitet med inntil 300 plasser i Agderfylkene. En konseptvalgutredning for Østlandet skal påbegynnes.

Regjeringen vil også sikre nok fagutdannet personell i kriminalomsorgen og foreslår å øke klasseopptaket ved Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) med én klasse i 2014. Det legges opp til et klasseopptak på sju klasser, tilsvarende om lag 175 aspiranter.

Regjeringen foreslår å bevilge 50 mill. kroner under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett til ekstraordinært vedlikehold av fengslene.

1.5 Samfunnssikkerhet og beredskap

Et trygt samfunn for alle forutsetter at hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap integreres i alle deler av samfunnet. Et bredt og sammensatt risiko- og trusselbilde illustrerer utfordringene i samfunnssikkerhetsarbeidet. Norge har de siste årene vært utsatt for blant annet terrorangrep, flom kombinert med svikt i telenettet, ekstremvær, spredning av vulkanaske og pandemi.

I Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnssikkerhet* er det et mål for Regjeringen at befolkningen skal oppleve stor grad av trygghet for liv, helse og viktige verdier gjennom:

- effektivt å forebygge og om mulig forhindre uønskede hendelser som kan true liv, helse, viktige verdier og myndighetsfunksjoner og andre kritiske samfunnsfunksjoner
- å sikre en effektiv beredskap og operativ evne og kapasitet til å håndtere alvorlig kriminalitet, kriser og ulykker
- å sikre god evne til raskt å gjenopprette samfunnskritiske funksjoner dersom uønskede hendelser ikke har latt seg forebygge
- å sikre en god læring på grunnlag av inntrufne hendelser og øvelser.

Hovedmålet innenfor arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap vil i 2014 være:

- Økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet

1.5.1 Status

Beredskapen er styrket. Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å styrke sikkerheten og beredskapen i samfunnet. Nytt riksalarmsystem og nytt system for masseinnkalling av mannskaper i politiet er innført. Ved operasjonssentralene er det innført en minimumsbemanning

på to personer. I tillegg har politiet tatt i bruk verktøyet Mobiliti, som gir mobil tilgang til politiets registre. Sammenkoblingen mellom de to høygraderte nettene til Forsvaret og PST er ferdigstilt. Utbyggingen av Nødnett pågår i tråd med planen og skal være ferdig innen utgangen av 2015. I redningshelikopteranskaffelsen har det 1. halvår 2013 vært gjennomført evalueringer av tilbudene, og det har siden sommeren 2013 pågått forhandlinger. Leverandør av nye redningshelikoptre skal være på plass i løpet av 2013.

Justis- og beredskapsdepartementet styrker sitt arbeid med analyser og planer. Nasjonalt risikobilde (NRB) presenterer katastrofehendelser som har lav sannsynlighet, men som vil ha svært store konsekvenser dersom de inntreffer. Disse inngår som et felles planleggingsgrunnlag for departementene og i øvelsesvirksomhet. Sivil nasjonal øvelse (SNØ), Barents Rescue og GEMINI er øvelser som er gjennomført i 2013. Tverrsektorielle problemstillinger er ivaretatt og flere departementer har deltatt. Formålet er et helhetlig og koordinert samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid som bidrar til å styrke samfunnets evne til å forebygge kriser og styrke evnen til å håndtere kriser som oppstår.

For å understøtte Regjeringens mål, ble det fastsatt en ny kgl.res. om departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, tilsynsfunksjon og sentral krisehåndtering 15. juni 2012. I denne resolusjonen styrkes departementets virkemidler i utøvelsen av samordningsrollen og krav til det enkelte departements samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Det er Justis- og beredskapsdepartementets rolle å påse at øvrige departementer systematisk arbeider med å ha oversikt over risiko, gjennomfører målrettede tiltak, utvikler solide beredskapsplaner og øver jevnlig. Økte tilsyns- og samordningsoppgaver vil kreve at departementet både har høy kompetanse og tilstrekkelig kapasitet til å analysere robusthet og sårbarhet i kritiske samfunnsfunksjoner og har en solid organisasjon for krisehåndtering.

Justis- og beredskapsdepartementet fikk ved kgl.res. 22. mars 2013 samordningsansvaret for forebyggende IKT-sikkerhet i sivil sektor. Justis- og beredskapsdepartementet har overtatt samordningsansvar for forebyggende IKT-sikkerhet for bl.a. å se området i sammenheng med samfunnssikkerhet for øvrig. Departementet vil videreutvikle denne rollen. Ansvarer omfatter å utforme nasjonal politikk og nasjonale krav på IKT-sikkerhetsområdet. I Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet utgitt i desember 2012,

fremgår overordnede mål og strategiske prioriteringer for informasjonssikkerhetsarbeidet. Dette danner grunnlag for Regjeringens prioriterte tiltak for 2014.

1.5.2 utfordringer

Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt, og det er stort behov for samarbeid på tvers av ulike ansvarsområder. Dette gjelder både forebyggende beredskapsarbeid, analyse og krisehåndtering. Bedre ledelse, samhandling, kultur, holdninger og en bedre og mer overordnet styring av underliggende virksomheter vil være hovedutfordringer også i årene som kommer. Dessuten skal evnen til å håndtere store uforutsette hendelser med gjensidige avhengigheter styrkes gjennom systematisk arbeid med å utvikle kompetanse, erfaringslæring, arbeidsprosesser og organisering.

Domstolene har de siste årene hatt en økning i rettssaker med alvorlige forbrytelser og høyt konfliktnivå. Dette medfører utfordringer for sikkerhetssituasjonen.

Det er avgjørende at de enkelte virksomheter har kontinuerlig oppmerksomhet på forsvarlig sikring av egne bygg og kritisk infrastruktur for øvrig. Innrapporteringen til departementet av skjermingsverdige objekter innen justissektoren pågår. Departementet vil følge opp dette videre i 2014.

1.5.3 Tiltak

Meld. St. 21 (2012–2013) om terrorberedskap inneholder en overordnet strategi for å forebygge og håndtere terror i Norge og mot norske interesser og nordmenn i utlandet, samtidig som det gjøres rede for Regjeringens tiltak for å styrke evnen til å håndtere terrorangrep. I akuttfasen vil de tilgjengelige ressursene i hovedsak være den ordinære politistyrken. En god grunnberedskap tilsier derfor nærhet til hendelser, og at de som er først på stedet har den riktige kompetansen.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til grunnberedskapen i politiet med 68,3 mill. kroner. Beløpet tilsvarer merbehov i 2014 til å øke grunnberedskapen i politiet i tråd med Prop. 77 S (2012–2013), jf. Meld. St. 21 (2012–2013). I 2014 skal 200 ekstra tjenestemenn gis opplæring for deltakelse i politidistriktenes utrykningsenheter (IP3). Innsatspersonell med våpengodkjenning (IP4) skal trene åtte timer mer på å håndtere «skyting pågår» situasjoner, og det er innført minimumsbemanning ved operasjonssentralene.

Regjeringen foreslår å bevilge 60 mill. kroner under Statsbyggs budsjettkapittel til prosjektering av nytt beredskapssenter for de nasjonale beredskapsressursene på Alna i Oslo.

Muligheten for helikopterbistand fra Forsvaret ved alvorlige hendelser er vesentlig styrket siden 2011. Det er imidlertid visse begrensninger, og Justis- og beredskapsdepartementet vil på bakgrunn av dette ta initiativ til en utredning av helikopterberedskapen. Ordningene med helikopterberedskap ved bruk av Forsvarets Bell 412 på Rygge og Bardufoss videreføres i 2014. Politiet kan anmode om bistand til transportstøtte fra Sea King redningshelikoptrene ved akutte situasjoner med stor fare for liv og helse.

Regjeringen har økt bevilgningene til Politiets sikkerhetstjeneste (PST) de siste årene for å forebygge terror og ivareta livvakttjenesten. Regjeringen foreslår også å øke bevilgningen til PST med til sammen 63,7 mill. kroner i 2014 til bl.a. å etablere et bedre system for førstehåndsbearbeidelse og vurdering av informasjon som kommer inn til PST. Forslaget dekker også videreføring av en styrket livvakttjeneste fra 2013.

Det er viktig at rettsbygningene er tilstrekkelig sikret. Sikkerhets- og adgangskontroll vil sikre ansatte og brukere mot innføring av gjenstander som kan skade andre. Dette vil skape trygghet for gjennomføringen av alle typer saker. Regjeringen foreslår å bevilge 4,7 mill. kroner til etablering av sikkerhets- og adgangskontroll i Høyesteretts hus. Regjeringen foreslår å bevilge 33,3 mill. kroner til etablering av sikkerhets- og adgangskontroll i Oslo tinghus.

Justis- og beredskapsdepartementet har det overordnede administrative samordningsansvar for land-, sjø- og flyredningstjenesten i Norge. Gjennom kgl.res. 13. september 2013 har departementet fastsatt ny instruks for redningstjenesten, slik at den bedre reflekterer dagens faktiske organisering og situasjon ved Hovedredningssentralen (HRS) og de underlagte lokale redningssentraler. Departementet vil legge til rette for å videreføre det brede samvirket innen redningstjenesten både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Nasjonal utbygging av Nødnett er en viktig satsing innen samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet. Utbyggingen pågår og Nødnett skal være landsdekkende innen utgangen av 2015. Nødnett er tatt i bruk på det sentrale østlandsområdet og håndterer om lag 500 000 samtaler i nødetatene brann, helse og politi. Hovedredningssentralen og redningshelikoptrene skal bli brukere av Nødnett. Frivillige organisasjoner utgjør et viktig fundament i redningstjenesten, og Regje-

ringen foreslo derfor i 2013 at disse skulle tas opp som brukere av Nødnett. Satsingen innebærer at staten dekker førstegangsinvesteringen i brukerutstyr og kostnadene knyttet til drift av løsningen. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen med 9,8 mill. kroner i 2014.

Det er besluttet å gå til anskaffelse av inntil 16 nye allværs søk- og redningshelikoptre i 10-20 tonnklassen med tilhørende reservedeler, utstørs- og treningspakker til Fastlands-Norge. Med inngåelse av kontrakt for nye redningshelikoptre i 2013 planlegges de nye helikoptrene innfaset innen 2020. For å opprettholde dagens kapasitet hva angår redningshelikopterkapasitet, er det iverksatt et omfattende vedlikeholds- og modifieringsprogram for dagens Sea King-redningshelikoptre som skal pågå frem til 2020.

Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet utgitt i desember 2012 danner grunnlag for Regjeringens prioriterte tiltak innenfor IKT-sikkerhet i sivil sektor for 2014. For å utøve samordningsrollen foreslår Regjeringen at det bevilges midler til å bygge opp et fagmiljø rundt IKT-sikkerhet i Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) og forskning på feltet.

1.6 Migrasjonsskjeden

Migrasjonsskjeden beskriver prosessen fra en asylsøkers/innvandrers ankomst til Norge og videre gjennom saksbehandling og vedtak hos politi, Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) og til slutt effektivisering av vedtak, enten gjennom retur eller bosetting i kommunene.

Hovedmålene innenfor migrasjonsskjeden vil i 2014 være:

- En helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningepolitikk.
- En mer effektiv og publikumsvennlig justis-sektor.
- God rettssikkerhet for individer og grupper.

1.6.1 Status

I 2012 var nettoinnvandringen til Norge på 47 300 personer, det høyeste noensinne.

Per 31. august 2013 har det kommet i undertak av 7 900 asylsøkere til Norge, om lag 30 pst. økning sammenlignet med de åtte første månedene i 2012. Antall asylsøknader til Norge økte sommeren 2012, med en ny vekst sommeren 2013.

Per 31. desember 2012 bodde 4 900 personer i mottak med utreiseplikt, det samme som ved

utgangen av 2011. Per 31. desember 2012 satt det 3 800 personer i mottak som ventet på å bli bosatt, en fordobling siden utgangen av 2011.

Målsettingen er at gjennomsnittlig saksbehandlingstid skal være seks måneder i hver instans.

De senere årene har Regjeringen økt satsingen på returarbeid. Antallet tvangsreturer er mer enn fordoblet fra 2006 til 2012. I 2012 ble det uttransportert 1 359 straffedømte, en økning på 33 pst. fra 2011 og 101 pst. fra 2010.

1.6.2 utfordringer

Antall syrere som flykter eller blir fordrevet internt øker stadig. Ved inngangen til 2013 var det over 4 millioner internt fordrevne i Syria. UNHCR frykter at mer enn 3 millioner personer vil flykte fra Syria i 2013.

Økningen i asylankomster skaper utfordringer for saksbehandling, mottakssystemet og bosetting. Manglende returer av personer med utreiseplikt og manglende bosetting av personer med innvilget oppholdstillatelse, skaper press på mottakssystemet. Utlendingsforvaltningen har for flere sakstyper lengre saksbehandlingstid enn ønskelig. Samlet saksbehandlingstid for søknader om beskyttelse som blir behandlet i to instanser er for lang.

1.6.3 Tiltak

Regjeringen foreslår en tilleggskvote på 1 000 flyktninger fra Syria og å øke bevilgningen med 7,6 mill. kroner.

I 2013 ble bevilgningen til UNE styrket for bl.a. å øke saksbehandlingskapasiteten. I revidert nasjonalbudsjett 2013 ble UDI styrket som følge av økt prognose for asylankomster. Budsjettøkningen foreslås videreført i 2014. Programmer og stønadsordninger for assistert frivillig retur foreslås videreført. Politiet skal fortsatt prioritere uttransport av straffedømte. Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger foreslås økt med 40 mill. kroner.

1.7 Sivilrettsprosessene, sikring og utvikling av rettslige rammer

Sivilrettsprosessene, sikring og utvikling av rettslige rammer, innebærer arbeid innenfor konfliktløsning, rettshjelp, erstatninger og lovarbeid.

Hovedmålene innenfor sivilrettsprosessene og lovarbeid vil i 2014 være:

- Redusert kriminalitet

- God konfliktløsning
- En mer effektiv og publikumsvennlig justis- sektor
- God rettssikkerhet for individer og grupper
- Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige

1.7.1 Status

Tilgjengelige og effektive domstoler som treffer avgjørelser av høy kvalitet, er vesentlig for den enkeltes rettssikkerhet og for allmennhetens tillit til rettsvesenet. Innbyggerne skal ha god tilgang til domstolene, og sakene skal behandles raskt. Det er viktig med effektiv ressursbruk og bruk av alternative tvisteløsningsmekanismer som mekling og konfliktråd. Som en viktig del av rettspleien, tilbyr konfliktrådene mekling, tilrettede møter og stormøter mellom parter i konflikter som skyldes straffbare forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig art. Regjeringen ønsker gode veilednings- og konfliktløsningstilbud på lavest mulig nivå. Jo tidligere en konflikt løses, desto rimeligere blir saken for alle parter. Dette vil også bidra til å forebygge ny kriminalitet, spesielt barne- og ungdomskriminalitet. Det er et overordnet mål at mekling, tilrettede møter og stormøter skal gjøres tilgjengelig for alle berørte, i alle saker og på alle nivåer i straffesakskjeden.

Justis- og beredskapsdepartementet har, i tråd med Stortingets ønske, evaluert tvisteloven. Evalueringsrapporten ble lagt frem sommeren 2013 og den viser at målene med tvisteloven for en stor del er nådd, men ikke fullt ut. Betydelig reduksjon av sakskostnadene i tingrettene og innføring av småkravprosessen har bedret tilgangen til domstolene. Kvaliteten i saksbehandlingen er også bedret, ved at sakene blir bedre forberedt og belyst, samtidig som prosessen oppleves ryddigere. Prosessen er, både i tingrettene og lagmannsrettene, blitt mer effektiv og dommerne styrer sakene mer aktivt enn før, selv om antallet rettsmøtetimer ikke er redusert i henhold til målsetningen. Departementet legger til grunn at loven har medført et betydelig løft for domstolenes behandling av sivile saker, og evalueringen viser at vi har en tilpasningsdyktig dommerstand.

Fylkesmannsembetene overtok ansvaret for vergemålsforvaltningen i første instans ved ikrafttredelse av ny vergemålslov 1. juli 2013. Samtidig ble umyndiggjørelsesloven fra 1898 og vergemålsloven fra 1927 opphevet og overformynderiene i kommunene lagt ned. Ikrafttredelse av den nye

vergemålsloven gjorde det mulig for Norge å ratifisere FN-konvensjonen av 13. desember 2006 om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne 3. juni 2013. Den nye vergemålsloven skal sørge for et mer moderne og fremtidsrettet regelverk som gir økt rettssikkerhet og økt respekt for den enkelte persons verdighet, integritet og selvbestemmelse. Bakgrunnen for oppgaveoverføringen fra kommunene til staten var behovet for mer likebehandling i landet og økt profesjonalisering av vergemålsforvaltningen.

1.7.2 utfordringer

I ikrafttredelsesproposisjonen til tvisteloven ble det uttalt at måltallene var ambisiøse og foreløpige og at den videre utviklingen ville vise realismen i dem. Målet om at tiden i hoved- og ankeforhandlinger skulle reduseres med 30 pst. har vist seg noe høyt. Ettersom loven tilsikter en forholdsvis omfattende kulturendring i behandlingen av sivile saker, vil dessuten enkelte mål trenge noe mer tid for å nås.

En vellykket vergemålsreform beror i stor grad på at fylkesmannsembetene som ny førsteinstans i vergemålssaker, lykkes i sine oppgaver. Et viktig element i vergemålsreformen har vært utvikling av en ny IKT-løsning for saksbehandlingen (vergemålsapplikasjonen). Utvikling av vergemålsapplikasjonen har vist seg å være langt mer krevende enn forventet. Dette har ført til økende restanser og økt pågang hos fylkesmennene og hos Statens sivilrettsforvaltning. Det er helt avgjørende at utfordringene med dataløsningen løses raskt og at brukerne ikke blir skadelidende som følge av overgangen fra kommunalt overformynderi til vergemål. Det er Regjeringens mål at Fylkesmannen skal være en god førstelinjetjeneste i fylket.

1.7.3 Tiltak

Arbeidet med implementering av vergemålsreformen vil fortsette ut 2013 og i 2014. Viktige områder vil være å sikre en rask videreutvikling av dataløsningen (vergemålsapplikasjonen) og å fortsette arbeidet med å bygge opp høy vergemålsfaglig kompetanse i den nye organisasjonen. Den sentrale vergemålsmyndigheten vil ha et særlig ansvar for å vurdere løpende hvordan vergemålsordningen fungerer og om det er behov for tilpasninger i regelverket. Disse vurderingene skal forankres i relevant erfaringskunnskap innhentet gjennom dialog med aktuelle bruker- og pårørendeorganisasjoner.

Dataløsningen for vergemålsordningen skal videreutvikles og tilrettelegge for sikker digital samhandling og dokumentutveksling mellom sentral og lokal vergemålsmyndighet, og mellom vergemålsforvaltningen og verger/personer med verge.

Videre oppfølging av tvistelovevalueringen er til vurdering i departementet.

1.8 Svalbard

Nordområdene er i politisk plattform for flertallsregjeringen 2009–2013 utpekt som det viktigste strategiske satsingsområdet, i utenrikspolitikken. Det er i den forbindelse utarbeidet en egen nordområdestrategi. Svalbard er en viktig del av nordområdene, og en fortsatt satsing på Svalbard bidrar til å markere vår tilstedeværelse i nordområdene.

I St.meld. nr. 22 (2008–2009) *Svalbard* foretas en helhetlig gjennomgang og vurdering av norsk svalbardpolitikk sett opp mot målene, prioriteringene og virkemidlene som gjelder spesielt for Svalbard. Det legges opp til en fortsatt stabil og forutsigbar myndighetsutøvelse på øygruppen, og det legges til rette for et fortsatt robust samfunn i Longyearbyen. Justis- og beredskapsdepartementet som har koordineringsansvar i norske polarområder – både i Arktis og Antarktis – har følgende hovedmål:

- Helhetlig og konsistent politikk for polarområdene. Dette inkluderer også Svalbard.

1.8.1 Status

Sysselmannen er Regjeringens øverste representant på øygruppen og har rolle som både politimester og fylkesmann. Rednings- og beredskapsfunksjonen er svært sentral i politimesterrollen. Bevaring av den unike natur- og kulturarven på Svalbard, og å sikre at næringsvirksomhet, ressursutnyttelse og forskning skjer innenfor de rammene hensynet til bevaring av Svalbards naturmiljø og kulturminner setter, er sentrale oppgaver i fylkesmannsrollen. Longyearbyen lokalstyre har oppgaver på linje med kommuner på fastlandet med en del unntak. Sentrale oppgaver er skole, barnehage, samfunnstjenester rettet mot barn og unge, samfunns- og arealplanlegging, sikker levering av energi samt bygging og vedlikehold av infrastruktur.

1.8.2 utfordringer

Sysselmannen har de senere årene opplevd en økning i oppgaver både i omfang og kompleksitet. Økningen har skjedd både grunnet økt aktivitetsnivå generelt (flere innbyggere, økt turisme og økt forskningsaktivitet), men også fordi svalbardsamfunnet utvikler seg i retning av å bli mer likt fastlandet på mange områder. Regjeringen legger vekt på at det rettslige rammeverket for Svalbard skal være mest mulig likt fastlandet. Spesielle forhold gjør at det likevel vil være behov for en særskilt vurdering av om og på hvilken måte lover gjøres gjeldende på Svalbard. Bl.a. må velferds- og rettighetslovgivning vurderes i lys av Svalbardtraktatens statuering av en lik rett til adgang og opphold på øygruppen for borgere av traktatpartier. Longyearbyen skal heller ikke være et livsløpsamfunn eller ha et tjenestetilbud på nivå med fastlandskommuner.

1.8.3 Tiltak

Som en konsekvens av Regjeringens nordområde-satsing, økt aktivitet på Svalbard og i de nærliggende havområdene samt utvidet ansvarsområde i Arktis, har Stortinget etter forslag fra Regjeringen vedtatt at Sysselmannen fra 2014 skal ha to store likeverdige helikopter. Dette vil bidra til å styrke redningsberedskapen ved at helikoptrene har lengre rekkevidde, større lasteevne, moderne søkeutstyr og bedre kommunikasjons- og sikkerhetsutstyr. For å få tilfredsstillende hangarforhold for helikoptrene fra 2014, bygges det en ny hangar. Fra sesongen 2014 har Sysselmannen inngått ny kontrakt for tjenestefartøy. Fartøyet er helt avgjørende i de årlige inspeksjonene av øygruppa og generelt i Sysselmannens utøvelse av myndighet på øygruppa. Fartøyet vil i interaksjon med helikoptrene gi en mer robust beredskap på Svalbard. Videre blir det foreslått å styrke Sysselmannen med tre politistillinger fra 1. juli 2014. Dette vil sette Sysselmannen bedre i stand til å løse nye og større utfordringer på rednings- og beredskapsområdet og i inspeksjonsøyemed. Miljøverndepartementet foreslår å rammeoverføre midler til 1 ½ nye stillinger ved Sysselmannens miljøvernavdeling. Sysselmannens administrasjonsbygg er for lite, og arbeidet med en utvidelse av bygget er igangsatt. Bygget skal etter planen ferdigstilles i 2014. Gjennom utvidelsen vil det også etableres stabsrom til bruk når det etableres krisestab.

Sikker leveranse av kraft og strøm er avgjørende for et velfungerende lokalsamfunn. Longyearbyen lokalstyre er ansvarlig for en sikker leveranse av varme og energi i lokalsamfunnet. Klima- og forurensningsdirektoratet har pålagt Longyearbyen lokalstyre et rensekraftkrav for det kullfyrte energiverket i Longyearbyen. Det ble i budsjettene for 2012 og 2013 bevilget midler til oppstart av byggearbeidene og i budsjettet for 2014 foreslås det å øke bevilgningen slik at prosjektet blir fullfinansiert. Våren 2013 forelå en tilstands- og levetidsvurdering av energiforsyningen i Longyearbyen. Denne viser at nåværende kraftverk kan videreføres i om lag 25 år til, men at det er et sterkt behov for å foreta en del oppgraderinger og investeringer i kraftverket for å sikre leveransen av strøm og varme og forlenge levetiden slik ana-

lysen viste. Longyearbyen lokalstyre vil derfor igangsette deler av denne viktige oppgraderingen allerede høsten 2013, og arbeidet med å rense kraftverket vil etter planen tas opp igjen i 2014/2015 som en del av det totale arbeidet som må gjennomføres.

1.9 Anmodningsvedtak i stortingssesjonen 2012–2013

- Vedtak nr. 83, 4. desember 2012
- Vedtak nr. 417, 19. mars 2013
- Vedtak nr. 515, 6. juni 2013

Det vises til nærmere omtale under kategoriomtalen og i del III.

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
Administrasjon					
400	Justis- og beredskapsdepartementet	380 874	420 129	409 131	-2,6
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>380 874</i>	<i>420 129</i>	<i>409 131</i>	<i>-2,6</i>
Rettsvesen					
61	Høyesterett	84 044	85 084	93 158	9,5
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 866 795	1 745 603	1 799 289	3,1
411	Domstoladministrasjonen	72 877	72 889	73 946	1,5
413	Jordskiftedomstolene	229 600	223 231	230 397	3,2
414	Forliksråd og andre domsutgifter	187 462	189 292	203 328	7,4
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>2 440 778</i>	<i>2 316 099</i>	<i>2 400 118</i>	<i>3,6</i>
Kriminalomsorg					
430	Kriminalomsorgsdirektoratet	3 756 501	3 768 828	3 888 369	3,2
432	Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)	176 544	167 684	171 386	2,2
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>3 933 045</i>	<i>3 936 512</i>	<i>4 059 755</i>	<i>3,1</i>
Politi og påtalemyndighet					
440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	10 570 211	10 809 078	13 315 391	23,2
441	Oslo politidistrikt	2 162 818	2 059 343		-100,0
442	Politihøgskolen	526 409	545 688	560 737	2,8
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)			560 872	
445	Den høyere påtalemyndighet	153 293	150 130	162 990	8,6
446	Den militære påtalemyndighet	8 150	7 598	7 704	1,4
448	Grensekommisæreren	5 425	6 278	6 385	1,7
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>13 426 306</i>	<i>13 578 115</i>	<i>14 614 079</i>	<i>7,6</i>
Redningstjenesten, samfunns- sikkerhet og beredskap					
450	Sivile vernepliktige	7 228			
451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	646 847	645 435	664 641	3,0
452	Sentral krisehåndtering	21 301	14 304	14 511	1,4
454	Redningshelikoptertjenesten			1 248 298	
455	Redningstjenesten	914 576	1 355 300	235 096	-82,7

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	334 589	1 234 883	1 738 795	40,8
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>1 924 541</i>	<i>3 249 922</i>	<i>3 901 341</i>	<i>20,0</i>
	Andre virksomheter				
460	Spesialenheten for politisaker	39 786	39 369	39 867	1,3
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	1 071 538	989 150	1 087 349	9,9
467	Norsk Lovtidend	4 120	3 324	3 397	2,2
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	14 160	14 903	16 110	8,1
469	Vergemålsordningen	68 693	176 574	243 429	37,9
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>1 198 297</i>	<i>1 223 320</i>	<i>1 390 152</i>	<i>13,6</i>
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.				
470	Fri rettshjelp	690 566	713 335	797 352	11,8
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlags- ordning	97 397	138 052	202 884	47,0
472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	319 999	434 543	481 906	10,9
473	Statens sivilrettsforvaltning	41 119	39 414	42 958	9,0
474	Konfliktråd	75 392	76 815	95 367	24,2
475	Bobehandling	76 305	83 229	82 974	-0,3
476	Førstelinjerettshjelp	4 189			
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>1 304 967</i>	<i>1 485 388</i>	<i>1 703 441</i>	<i>14,7</i>
	Svalbardbudsjettet				
480	Svalbardbudsjettet	-240 419	145 738	323 245	121,8
	<i>Sum kategori 06.80</i>	<i>-240 419</i>	<i>145 738</i>	<i>323 245</i>	<i>121,8</i>
	Beskyttelse og innvandring				
490	Utlendingsdirektoratet	3 421 688	3 260 497	3 573 159	9,6
491	Utlendingsnemnda	289 179	291 941	294 850	1,0
	<i>Sum kategori 06.90</i>	<i>3 710 867</i>	<i>3 552 438</i>	<i>3 868 009</i>	<i>8,9</i>
	Sum utgifter	28 079 256	29 907 661	32 669 271	9,2

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
Administrasjon					
3400	Justis- og beredskapsdepartementet	15 765	1 191	3 632	205,0
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>15 765</i>	<i>1 191</i>	<i>3 632</i>	<i>205,0</i>
Rettsvesen					
3061	Høyesterett	785			
3410	Rettsgebyr	188 622	187 937	192 693	2,5
3411	Domstoladministrasjonen	2 028			
3413	Jordskiftedomstolene	33 159	23 732	28 597	20,5
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>224 594</i>	<i>211 669</i>	<i>221 290</i>	<i>4,5</i>
Kriminalomsorg					
3430	Kriminalomsorgsdirektoratet	218 188	100 952	103 485	2,5
3432	Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS)	3 079	673	947	40,7
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>221 267</i>	<i>101 625</i>	<i>104 432</i>	<i>2,8</i>
Politi og påtalemyndighet					
3440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	1 739 151	1 427 974	1 515 238	6,1
3441	Oslo politidistrikt	100 016	32 465		-100,0
3442	Politihøgskolen	42 139	27 975	31 454	12,4
3444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)			15 000	
3445	Den høyere påtalemyndighet	3 345			
3446	Den militære påtalemyndighet	163			
3448	Grensekommisæren	38			
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>1 884 852</i>	<i>1 488 414</i>	<i>1 561 692</i>	<i>4,9</i>
Redningstjenesten, samfunns- sikkerhet og beredskap					
3450	Sivile vernepliktige, driftsinntekter	996			
3451	Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap	215 835	153 236	158 600	3,5
3452	Sentral krisehåndtering	5 654			
3454	Redningshelikoptertjenesten			23 197	
3455	Redningstjenesten	22 163	22 413		-100,0
3456	Direktoratet for nødkommunikasjon	99 211	96 559	211 470	119,0
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>343 859</i>	<i>272 208</i>	<i>393 267</i>	<i>44,5</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
Andre virksomheter					
3460	Spesialenheten for politisaker	675			
3468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	313			
3469	Vergemålsordningen		4 300	8 901	107,0
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>988</i>	<i>4 300</i>	<i>8 901</i>	<i>107,0</i>
Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.					
3470	Fri rettshjelp	5 760	3 450	3 571	3,5
3472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	444			
3473	Statens sivilrettsforvaltning	1 210	5	5	0,0
3474	Konfliktråd	4 874	2 406	2 490	3,5
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>12 288</i>	<i>5 861</i>	<i>6 066</i>	<i>3,5</i>
Beskyttelse og innvandring					
3490	Utlendingsdirektoratet	994 920	925 235	1 095 136	18,4
3491	Utlendingsnemnda	14 136			
	<i>Sum kategori 06.90</i>	<i>1 009 056</i>	<i>925 235</i>	<i>1 095 136</i>	<i>18,4</i>
Sum inntekter		3 712 669	3 010 503	3 394 416	12,8

Del II
Nærmere om budsjettforslaget

2 Nærmere omtale av bevilgningsforslaget

Programområde 06 Justissektoren Programkategori 06.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
01-23	Driftsutgifter	368 563	393 642	377 389	-4,1
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	4 784	17 942	22 070	23,0
70-89	Overføringer til private	7 527	8 545	9 672	13,2
	Sum kategori 06.10	380 874	420 129	409 131	-2,6

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
400	Justis- og beredskapsdepartementet	380 874	420 129	409 131	-2,6
	Sum kategori 06.10	380 874	420 129	409 131	-2,6

1 Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet skal være et faglig sekretariat for politisk ledelse og sørge for utvikling og gjennomføring av Regjeringens politikk.

Overordnet styring av underliggende virksomheter er en omfattende oppgave for departementet. I justis- og beredskapssektoren er det omlag 23 000 årsverk fordelt på henholdsvis 21 underliggende og tilknyttede virksomheter som hver for seg stiller ulike krav til departementets arbeid og ledelse. Departementet har blant annet ansvar

for rettsvesenet, kriminalomsorgen, politi- og påtalemyndigheten, redningstjenesten, samfunnsikkerhet- og beredskap og utlendingsmyndigheten. Samtidig har departementet forvaltningsansvar for om lag 150 lover, og er klageinstans i forvaltningssaker. Ansvar for samordning av norsk politikk i polarområdene og Svalbardbudsjettet ligger også til departementet. Departementet som virksomhet utgjør 389 årsverk fordelt på ni avdelinger og to enheter. Målsetningene for Justis- og beredskapsdepartementet fremgår av tabellen under.

Hoved- og delmål for programkategori 06.10 Administrasjon

Hovedmål	Delmål
Økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet	Sikre kritiske samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur
En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor	Effektiv styring og organisering Et effektivt internasjonalt samarbeid
Gode rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige	Et godt og hensiktsmessig lov- og forskriftsverk på departementets område God lovstruktur, et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk

Under denne kategorien utdypes de viktigste områdene i Justis- og beredskapsdepartementets arbeid for effektiv styring og videreutvikling av departementets roller som faglig sekretariat for politisk ledelse, etatsleder for en rekke etater, samt som samordningsdepartement for forvaltningens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap og som forvaltningsorgan.

både har høy kompetanse og tilstrekkelig kapasitet til å analysere robusthet og sårbarhet i kritiske samfunnsfunksjoner samt har en solid organisasjon for krisehåndtering.

Tabell 2.1 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.10 (nominelle tall i mill. kroner)

Budsjettår	Saldert budsjett	Lønns- og prisvekst
2006	237,7	4,1
2007	238,4	8,2
2008	251,1	5,8
2009	276,5	13,8
2010	324,0	3,5
2011	339,7	11,4
2012	350,1	7,0
2013	420,1	11,6
2014	409,1	6,5

2 Generelle utviklingstrekk og hovedutfordringer

22. juli-kommisjonens anbefalinger har i stor grad gitt retning for Justis- og beredskapsdepartementets prioriteringer i 2013, og vil være styrende også i 2014. Justis- og beredskapsdepartementet har, blant annet som følge av 22. juli-kommisjonens påpekninger og anbefalinger, satt arbeidet med sikkerhet og beredskap høyere på agendaen. Departementet har fått en tydeligere tilsyns- og samordningsrolle for å påse at øvrige departementer systematisk arbeider med risikooversikt, gjennomfører målrettede tiltak, utvikler solide beredskapsplaner og øver jevnlig. Økte tilsyns- og samordningsoppgaver vil kreve at departementet

Tabell 2.2 Utvikling i saldert budsjett 2006–2014 (i mill. kroner)

	2006	2007	2008	2009	2010 ¹	2011	2012	2013	Forslag 2014
Kap. 400 JD	237,7	238,4	251,1	276,5	324,0	339,7	350,1	420,1	409,1

¹ Fra 1. januar 2010 ble innvandringsfeltet overført fra det tidligere Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Justis- og Politidepartementet, sammen med ansvaret for Utlendingsdirektoratet (UDI) og det administrative ansvaret for Utlendingsnemnda (UNE).

Perioden etter 22. juli 2011 har vært krevende, og preget departementets arbeid i tiden etter angrepene. NOU 2012: 14 *Rapport fra 22. juli-kommisjo-*

nen pekte på flere svakheter i departementets rolleutøvelse, og mente at hovedutfordringene etter 22. juli knytter seg til holdninger, kultur og leder-

skap. De viktigste anbefalingene var at ledere på alle nivåer i forvaltningen systematisk arbeider med å styrke sine egne og organisasjonens grunnleggende holdninger og kultur knyttet til:

- risikoerkjennelse
- gjennomføringsevne
- samhandling
- IKT-utnyttelse
- resultatorientering

Det er etablert et endringsprogram for å følge opp hovedkonklusjonene i 22. juli-kommisjonens rapport. Programmet skal bidra til at Justis- og beredskapsdepartementet:

- Etablerer en kultur preget av gjennomføringsevne der ledere og medarbeidere er kontinuerlig opptatt av forbedring og videreutvikling.
- Videreutvikler et strategisk og resultatorientert lederskap og styrket medarbeiderskap.
- Etablerer felles verdigrunnlag, visjon og mål.
- Forbedrer styring og samhandling internt og opp mot virksomhetene.
- Utvikler en tydelig sikkerhets- og beredskapskultur for å ivareta ansvaret for samfunnsikkerhet på best mulig måte.

Kommisjonen peker på at det er et lederansvar å endre kultur og holdninger. Dette skal komme tydelig til uttrykk i den strategiske styringen av underliggende virksomheter og i oppfølgingen av øvrige departementer og sektorer.

Med et godt kunnskapsgrunnlag om samfunns-trusler og sårbarhet vil Justis- og beredskapsdepartementet svare på utfordringene. Ledelse og styringssignaler skal være preget av klare mål og risikobevissthet, samt erfaringsbaserte planer for beredskap.

3 Hovedmål: Økt trygghet og styrket samfunnsikkerhet

3.1 Delmål: Sikre kritiske samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur

3.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Justis- og beredskapsdepartementet har fått økt bevilgning til å styrke arbeidet med sikkerhet og beredskap. Med virkning fra 1. desember 2012 ble avdeling for krisehåndtering og sikkerhet (AKS) opprettet. Avdelingen omfatter Krise-støtteenheten (KSE) og Sikkerhetsenheten, og har som hensikt å styrke departementets systematiske arbeid med krisehåndtering og sikkerhet. Avdelingen har blant annet ansvar for departementets krise- og sikkerhetsorganisasjon og

for departementets systematiske arbeid med forebyggende sikkerhet. Arbeidet omfatter objektsikkerhet, informasjonssikkerhet og personellsikkerhet, samt ansvaret for etablering og drift av sikre kommunikasjonsløsninger i departementet. Avdelingen har også en viktig funksjon som pådriver for sikkerhetsstyringen i justis- og beredskapssektoren i nær dialog med fagavdelingene med etatsstyringsansvaret.

Departementet arbeider med å utvikle sin pådriver- og tilsynsrolle samt skape et målstyringssystem for de øvrige departementene, jf. *Instruks for departementenes arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap, Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, tilsynsfunksjon og sentral krisehåndtering*, fastsatt ved kgl.res. 15. juni 2012. Departementet har i samarbeid med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) foretatt en gjennomgang av de ansvarlige departementers mål og tilstandsvurderinger på samfunnsikkerhet- og beredskapsområdet. Gjennomgangen viser at det er behov for å videreutvikle målene slik at de er hensiktsmessige også på tvers av enkeltsektorene. Det er videre et behov for å utvikle et metodisk rammeverk som kan danne grunnlag for gode tilstandsvurderinger. Det vises til mer utførlig omtale i Del III.

I henhold til kgl.res. 15. juni 2012 er det stilt en rekke krav til samtlige departementer om at de skal øve jevnlig og at det skal rapporteres til Justis- og beredskapsdepartementet på øvelsesvirksomheten. Det er blitt avholdt øvelser som planlagt i 2013, der tverrsektorielle problemstillinger er ivaretatt og flere departementer har deltatt (SNØ, Barents Rescue og GEMINI). Det vises for øvrig til omtale under programkategori 06.50.

Justis- og beredskapsdepartementets evne til krisehåndtering og ivaretagelse av intern sikkerhet og beredskap er styrket gjennom etableringen av et eget øvingsforum, flere stillinger og økt fokus på opplæring og kurs.

3.1.2 Strategier

Oppfølgingen av Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnsikkerhet* og Meld. St. 21 (2012–2013) *Terrorberedskap* vil være sentralt i det videre arbeid med å styrke samfunnets beredskapsevne.

Samordningsansvaret for forebyggende IKT-sikkerhet i sivil sektor ble samlet i Justis- og beredskapsdepartementet fra 1. april 2013. I Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet fremgår overordnede mål og strategiske prioriteringer for informasjonssikkerhetsarbeidet. Dette danner grunnlag for Regjeringens prioriterte tiltak for

2014. For å utøve samordningsrollen foreslår Regjeringen at det bevilges midler til å bygge opp et fagmiljø på IKT-sikkerhet i Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM). Dette miljøet skal blant annet bidra til å sette minstekrav, utvikle rutiner og være rådgiver på IKT-sikkerhetsområdet. Styrking av fagmiljøet skal bidra til bedret IKT-sikkerhet i samfunnet og til å møte utviklingen i det stadig mer komplekse risikobildet på området.

Ny instruks for redningstjenesten ble fastsatt i kgl.res 13. september 2013. Formålet med instruksen er å tydeliggjøre ansvar, oppgaver og roller i redningstjenesten. Hovedredningssentralens to operasjonssentraler slås sammen til én organisatorisk enhet, som ledes av en redningsdirektør. De to kollektive redningsledelsene ved operasjonssentralene til Hovedredningssentralen opphører og erstattes av et Nasjonalt redningsråd.

Departementet vil fortsette arbeidet med å utpeke og beskytte skjermingsverdige objekter mot spionasje, sabotasje og terrorhandlinger i justis- og beredskapssektoren, og vil gjennom NSM veilede, bistå og overvåke framdriften i dette arbeidet, også i øvrige sektorer.

Justis- og beredskapsdepartementet vil gjennom økt kontakt og enhetlig rapportering fra de øvrige departementene bistå og skaffe seg oversikt over øvelses- og læringsutbytte, med hensikt å fremme samvirke, samhandling og en læringskultur innenfor samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Det vises for øvrig til omtale under programkategori 06.50.

4 Hovedmål: En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor

4.1 Delmål: Effektiv styring og organisering

4.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Personalpolitikk

Som en del av endringsprogrammet er det igangsatt et arbeid med en strategi for utvikling av mennesker og organisasjon (HR-strategi) for Justis- og beredskapsdepartementet. En kartlegging av dagens situasjon viser at det er behov for å arbeide mer strategisk med å videreutvikle ledelse og medarbeiderskap for å sette departementet bedre i stand til å nå sine mål. Det er også et behov for å profesjonalisere rekrutteringsarbeidet ytterligere.

Justis- og beredskapsdepartementet har i 2013 arbeidet målrettet for å styrke departementets ledere i strategisk arbeid. Det innebærer oppmerksomhet rettet mot resultatoppnåelse, gjennomføringsevne og styring, samt samarbeid og

samhandling på tvers av organisatoriske skiller. Det er gjennomført tiltak for å styrke og utvikle ansattes kompetanse på strategiske områder som sikkerhet og beredskap, styring og IKT-ledelse.

På oppdrag fra Helsedirektoratet gjennomførte Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) en arbeidsmiljøundersøkelse blant de ansatte i Justis- og beredskapsdepartementet i 2012. Formålet var å belyse helse, trivsel og arbeidsmiljø etter bombeeksplosjonen i Regjeringskvartalet 22. juli. I 2013 har NKVTS gjennomført en oppfølgingsundersøkelse. Undersøkelsene har fremskaffet ny kunnskap og gitt relevant informasjon til departementets arbeidsmiljøarbeid.

Undersøkelsene viser at et flertall av de ansatte i Justis- og beredskapsdepartementet opplever større samhold etter 22. juli, og at arbeidsmiljøet generelt er godt. I hovedsak er det en positiv utvikling fra 2012 til 2013. Resultatene viser også at de fleste ansatte har taklet hendelsene etter 22. juli meget godt, med en liten nedgang i rapporteringen av psykiske plager i 2013. Samtidig har noen medarbeidere utviklet alvorlige psykiske ettervirkninger, og særlig blant dem som var sterkt eksponert for angrepene 22. juli.

Undersøkelsene viser at flere ansatte føler seg trygge på jobben i 2013 sammenliknet med året før. Det er også flere medarbeidere som rapporterer at de opplever at sikkerheten på arbeidsplassen er godt ivaretatt i 2013 sammenliknet med 2012.

Resultatene i arbeidsmiljøundersøkelsene har blitt fulgt tett opp av departementet i arbeidsmiljøutvalget og i den enkelte avdeling og enhet. Aktuelle problemstillinger er tatt inn i arbeidet med departementets endringsprogram.

Det totale sykefraværet for 2012 lå på 5 pst. mot 3,9 pst. i 2011. Økningen i sykefraværet i 2012 er hovedsakelig relatert til 22. juli. Fraværet nådde en topp i 1. kvartal 2012 med 7 pst., men stabiliserte seg på et lavt nivå på 3,2 pst. i 4. kvartal 2012. Den gode utviklingen ser ut til å holde seg i 2013, med 3 pst. i 2. kvartal.

IKT

I regi av endringsprogrammet er det i 2013 utarbeidet en IKT-styringsmodell for å bedre IKT-utnyttelsen, samt koordineringen og samhandlingen på området. Styringsmodellen definerer myndighet, ansvar, roller og oppgaver, og er utviklet for justis- og beredskapssektoren generelt og for politiet spesielt. Det er stilt krav om at de største virksomhetene i sektor skal utarbeide en IKT-stra-

tegi og IKT-handlingsplan, samt etablere og ta i bruk porteføljestyring. Porteføljestyring vil bidra til strategisk og samlet styring av planlagte og pågående programmer og prosjekter. Porteføljen vil bli styrt av virksomhetens øverste ledelse, med fokus på ressursallokering, strategisk risikohåndtering, måloppnåelse og gevinstrealisering.

I 2013 arbeides det også med etablering av løsninger for å sikre økt tilgjengelighet for departementets IKT-tjenester. Arbeidet innebærer speiling og etablering av to fullverdige datasentre, i tillegg til egne telefon- og internettlinjer til departementets nye lokaler.

Forskning og kunnskapsutvikling

Forskning og kunnskapsinnhenting er et virkemiddel for en kunnskapsbasert politikkutforming. Innsatsen skjer gjennom støtte til programmer i regi av Norges forskningsråd og oppdragsforskning bestilt av departementet og virksomhetene i sektor. For omtale av oppdragsforskning og evalueringer vises det til de respektive kategoriomtalen.

Justis- og beredskapsdepartementet har siden 2009 bidratt til finansiering av forskningsprogrammet Velferd, arbeid og migrasjon (VAM). Programmet omfatter forskning om konsekvenser av økt rettsliggjøring og problemstillinger knyttet til marginalisering og migrasjon. Innenfor VAM-programmet er det iverksatt tiltak for ytterligere å styrke forskningen på innvandringen til Norge og innvandringsregulering. Se nærmere omtale av migrasjonsrettet VAM-forskning under programkategori 06.90.

Programmet Europa i endring sikter mot å stimulere grunnleggende forskning om kulturelle, politiske og økonomiske endringsprosesser i Europa. Justis- og beredskapsdepartementet har bidratt årlig siden oppstarten i 2007. I programmet inngår forskning om rettskultur i en rekke land i Europa. Fase to av programmet (2013–2017) vil omhandle betydningen av Norges avtaler med EU og endringsprosesser i Europa.

Et femårig forskningsprogram Samfunnssikkerhet og risiko – SAMRISK startet opp i 2013. Oppmerksomheten retter seg særlig mot forebygging av terrorisme og andre tilsiktede handlinger med et stort skadepotensiale. Samlet ble det avsatt 20 mill. kroner på Justis- og beredskapsdepartementets, Samferdselsdepartementets, Forsvarsdepartementets og Kunnskapsdepartementets budsjetter til programmet. Det foreslås at bevilgningen følges opp på samme nivå i 2014.

På samfunnssikkerhetsområdet foreslås det å øke bevilgningen med 4. mill. kroner til FoU innen forebyggende sikkerhet og IKT-sikkerhet. Denne bevilgningen skal i sin helhet brukes til å styrke fagmiljøet for IKT-sikkerhet ved Høgskolen i Gjøvik, jf. programkategori 06.50.

Et viktig satsingsområde for Regjeringen er å motvirke vold i nære relasjoner. Forskningen skal bidra til å identifisere risikofaktorer med mål om å utvikle bedre forebyggingsstrategier. Departementet finansierer blant annet et treårig forskningsprosjekt om partnerdrap. Med virkning fra 2014 vil departementet styrke forskningsinnsatsen med ytterligere 10 mill. kroner som en oppfølging av Meld. St. 15 (2012–2013) om forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Se nærmere omtale under programkategori 06.40.

4.1.2 Strategier

Virksomhetsstrategi

Det er vedtatt en virksomhetsstrategi for Justis- og beredskapsdepartementet for 2013–2017. Denne skal være et grunnleggende redskap for ledelsen i styringen og utviklingen av departementet. Målet er å sikre at konkrete resultater oppnås innenfor det samfunnsoppdraget som departementet har ansvar for. Justis- og beredskapsdepartementet har i 2013 etablert følgende visjon:

«Vi jobber for rettssikkerhet og trygghet.»

Følgende satsingsområder er valgt:

- utvikling og analyse
- styring
- gjennomføringsevne
- samhandling
- strategisk bruk av IKT
- utvikling av mennesker og organisasjon

Verdiene integritet, åpenhet og arbeidsglede gir retning for hvordan departementets ansatte jobber og opptrer i det daglige.

Enhetlig styringssystem

Som et element i departementets endringsprogram er det nedsatt et prosjekt som har i oppdrag å etablere et enhetlig styringssystem. Systemet skal bidra til å oppnå bedre styring og resultatorientert ledelse, både internt i departementet og i virksomhetene i justis- og beredskapssektoren. Systemet skal tydeliggjøre roller og ansvar. Sty-

ringssystemet utarbeides i 2013 og implementeringen vil skje i faser. Det legges opp til å endre departementets interne virksomhetsplanlegging og styring for 2014 ved å integrere systematiske risikovurderinger i de ordinære mål- og resultatstyringsprosessene. Det vil også bli startet opp prosesser med å videreutvikle mål og styringsparametere for virksomhetene i sektoren.

Det er etablert analysekapasitet som skal bidra til å skaffe en overordnet oversikt over tilstanden for arbeidet med samfunnssikkerhet og bestille kunnskapsgrunnlag, evalueringer og forskning innen dette fagfeltet. Det er et mål å styrke FoU-miljøet i departementet og i underliggende virksomheter for å sikre bedre analyser av tilstanden i sektor.

HR-strategi

Departementets HR-strategi med tilhørende handlingsplan vil bli ferdigstilt i løpet av 2013. Den skal gjelde for perioden 2014–2017. HR-strategien vil gi retning for prioriteringene i arbeidet med utviklingen av mennesker og organisasjon. For at departementet skal nå målene i virksomhetsstrategien, er det besluttet å arbeide mer systematisk og strategisk med områdene ledelse og medarbeiderskap, kompetanseutvikling og rekruttering.

Som del av HR-strategien vil det bli utarbeidet lederkriterier og en plan for systematisk lederutvikling. Gjennomføringsevne og samhandling vil fortsatt være satsingsområder i lederutviklingen. Det vil også bli utarbeidet medarbeiderkriterier som sammen med departementets verdier, skal danne grunnlaget for et planmessig arbeid for å styrke medarbeiderskapskulturen. Departementets behov for kompetanseutvikling i et lengre perspektiv skal kartlegges, og det skal lages en plan for strategisk kompetanseutvikling og kontinuerlig læring.

Resultatene fra arbeidsmiljøundersøkelsen i 2013 vil være et viktig grunnlag for innretningen på departementets HMS-tiltak i 2014. Departementet vil fortsette å legge til rette for medarbeidere som har et særlig behov for tilrettelegging og oppfølging etter angrepene 22. juli.

Departementet vil foreta en gjennomgang av personalpolitikken i 2014, og som også inkluderer HMS-arbeidet. De overordnede målene i IA-avtalen videreføres; å forebygge og redusere sykefravær, styrke jobbnærværet og bedre arbeidsmiljøet, samt hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet.

NKVTS skal etter planen gjennomføre en ny oppfølgingsundersøkelse av arbeidsmiljøet i Justis- og beredskapsdepartementet i 2014.

IKT-strategi

IKT-strategien for 2011–2015 skal bidra til å realisere hovedmålene effektiv samhandling, god informasjonssikkerhet og god styrings- og beslutningsinformasjon i justis- og beredskapssektoren. En IKT-handlingsplan er under utarbeidelse. Den skal tydeliggjøre hvilke aktiviteter som må skje i regi av den enkelte virksomhet for å nå de målene som følger av strategien. Implementering og etterlevelse av IKT-styringsmodellen er sentralt for effektiv utnyttelse og økt samhandling på IKT-området i justis- og beredskapssektoren.

Forskningsstrategi

I Meld. St. 18 (2012 – 2013) *Lange linjer – kunnskap gir muligheter* er det innenfor justis- og beredskapssektoren fremhevet behov for forskning på samfunnssikkerhet, innvandring, forebygging av kriminalitet og evalueringer av ordninger og regelverk. Justis- og beredskapsdepartementet har i 2013 startet opp arbeidet med en FoU-strategi for å målrette departementets og sektorens bruk av forskning som grunnlag for politikkutvikling.

4.2 Delmål: Et effektivt internasjonalt samarbeid

Internasjonalt samarbeid innenfor justis- og beredskapsfeltet er i konstant utvikling. Rettsstatsbygging, grunnleggende menneskerettigheter, kampen mot korrupsjon og alvorlig grenseoverskridende organisert kriminalitet, samt håndtering av store uønskede hendelser (både naturskapte og menneskeskapte) er eksempler på alvorlige utfordringer som krever internasjonalt samarbeid.

Gjennom forhandlinger og dialog utvikles internasjonale rettslige instrumenter og praksis som skal bidra til å forebygge og håndtere utfordringene. Slike forpliktelser får konsekvenser for hva Regjeringen kan iverksette av nasjonal politikk. Norge har ratifisert en rekke konvensjoner og andre instrumenter som innebærer politiske og folkerettslige forpliktelser. Dette krever aktiv deltagelse i forbindelse med statspartikonferanser samt relevante prosesser og møter.

På migrasjonsfeltet er bilaterale returavtaler et eksempel på noe som også vil være høyt prioritert i 2014. Norsk praksis skal i hovedtrekk samsvare med praksis i andre sammenlignbare land.

Økt internasjonalisering fører til at stadig flere familier har tilknytning til flere land. Dette medfører en økende risiko for at barn blir utsatt for ulovlig barne bortføring over landegrensene. Det

er viktig å ha et godt internasjonalt samarbeid for effektiv oppfølging av internasjonale barne bortføringsaker, og Regjeringen prioriterer dette høyt.

Nordisk og nordisk/baltisk samarbeid

Justis- og beredskapsdepartementet samarbeider i utstrakt grad med de nordiske landene innenfor ulike rettsområder, blant annet i det nordiske lov-samarbeidet – fortrinnsvis på privatrettens område.

De nordiske justisministrene møtes årlig for å drøfte felles justispolitiske problemstillinger. På det nordiske justisministermøtet i 2013, var hovedtema EUs personvernpakke og oppfølgingen etter 22. juli. For omtale av ministermøter mellom ministre med ansvar for samfunnsikkerhet i Norden henvises det til kategori 06.50.

Norge overtok i 2013 formannskapet i *Baltic Sea Task Force on Organized Crime*. Det norske arbeidsprogrammet har som hovedmål at gruppen skal støtte politiinnsatsen og etterretningsvirksomheten mot organisert kriminalitet i regionen. Norge ønsker også at gruppen skal være den sentrale tilrettelegger for det regionale politisamarbeidet med Russland. Justis- og beredskapsdepartementet er vertskap for gruppens årsmøte i november 2013.

Norge har formannskapet for Nordisk samrådsgruppe på høyt nivå på flyktning- og migrasjonsfeltet (NSHF) fra 2014. Målsetningen for den norske formannskapsperioden i NSHF er å opprettholde det gode samarbeidet og informasjonsutvekslingen mellom de nordiske landene på utlendingsfeltet. Asyltilstrømning, id-problematikk og retur vil være aktuelle tema i formannskapsperioden.

Sikre norske interesser i forbindelse med politikk- og regelverksutvikling i EU (EØS, Schengen og Dublin)

En betydelig del av norsk justis- og beredskapssektor deltar som program- og prosjektpartnere i prioriterte land som mottar støtte til utvikling av justisfeltet under EØS-finansieringsmidlene 2009–2014. Dette vil danne grunnlag for bedre samarbeid mellom norske aktører og aktører i mottakerlandene. Målet for EØS-finansieringsordningen er å bidra til sosial og økonomisk utjevning innen EØS-området og styrke forbindelsen mellom giverlandene og mottakerlandene.

Gjennom Schengen-assosieringsavtalen deltar Norge i en rekke forhandlinger i EU om nye forslag innenfor grensekontroll og visumsamarbeid.

Det vises til de enkelte fagkapitler for nærmere redegjørelse.

Det framgår av *St.meld. nr. 5 om EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU*, at det kan være en fordel for Norge med en nærmere tilknytning til EUs regelverk på den del av justis- og innenriksfeltet som faller utenfor dagens avtaler. Departementet skal fremover vurdere behovet for nye tilslutningsavtaler innenfor prioriterte områder med EU, herunder politisamarbeid, rettslig samarbeid og samarbeid på migrasjonsområdet. Forhandlinger om tilslutning til EUs sivile instrumenter for forkynning og bevisopptak vil starte opp høsten 2013. Gjennom EØS-avtalen deltar Norge i arbeidet med samfunnsikkerhet og beredskap i EUs samordningsmekanisme for sivil krisehåndtering og beredskap.

Avtale mellom EU, Island og Norge om tilknytning til EUs konvensjon om gjensidig hjelp i straffesaker av 29. mai 2000 og tilleggsprotokoll av 16. oktober 2001 trådte i kraft 1. januar 2013. Våren 2013 ratifiserte Norge avtale av 28. juni 2006 om overlevering av lovbrøyttere mellom EU, Island og Norge, og meddelte EU dette. Det vil arbeides for at EU ferdigstiller sine godkjenningsprosedyrer slik at avtalen kan tre i kraft.

Ivareta grunnleggende menneskerettigheter og arbeide for styrket internasjonal innsats for å bekjempe korrupsjon

Regjeringen støtter Europarådets arbeid for å sikre fortsatt ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter for sårbare grupper. For Norge er det en prioritet å støtte arbeidet for å sikre Menneskerettighetsdomstolens effektivitet. I april 2013 ble det enighet om en avtale mellom EU og Europarådets medlemsstater om EUs tiltredelse til Den europeiske menneskerettskonvensjon på forhandlingsnivå. Forhandlingene har vært ledet av Norge og skal nå forelegges for EU-domstolen for vurdering mot EUs traktater.

Korrupsjon svekker ivaretagelsen av grunnleggende menneskerettigheter. GRECO (Group of States Against Corruption) evaluerer medlemsstatenes tiltak mot korrupsjon på vegne av Europarådet. Norge har gjennomført samtlige av GRECOs anbefalinger gjennom tre evalueringsrunder. I 2013–14 skal Norge evalueres i en fjerde evalueringsrunde. Temaet er «Forebygging av korrupsjon i nasjonalforsamlinger, domstolene og påtalemyndigheten». Justis- og beredskapsdepartementet deltar aktivt i OECDs Working Group on Bribery, som fokuserer på bekjempelse av korrupsjon i internasjonale forretningsforhold.

Financial Action Task Force (FATF) er anerkjent som den internasjonale standardsetter når det gjelder tiltak mot hvitvasking og finansiering av terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen. Norge skal evalueres etter FATFs 40 anbefalinger i 2013–14.

Bidra til å styrke det justispolitiske arbeidet i FN

Regjeringen vil bidra til å reformere og styrke FNs arbeid på justis- og beredskapsområdet. UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) er den eneste globale arena for forebygging og bekjempelse av kriminalitet. For perioden 2013–2015 er Norge valgt inn som medlem av Kriminalitetskommisjonen, ett av de styrende organene for UNODC.

Norge evalueres i slutten av 2013 i henhold til FNs konvensjon mot korrupsjon.

Det er en prioritet å støtte Høykommissæren for flyktningers (UNHCR) innsats for å beskytte flyktninger gjennom aktiv deltakelse i relevante fora og gjennom kvoten for overføringsflyktninger. Se for øvrig programkategori 06.90.

Sikkerhetssektorreform og rettsstatsbygging

Sikkerhetssektorreform og rettsstatsbygging er i økende grad en del av mandatet til internasjonale operasjoner i konflikt- og postkonfliktområder. Norge gir viktige bidrag gjennom avgivelse av politi- og justissektorpersonell til multilaterale og bilaterale operasjoner.

Norge har to bilaterale sendelag med fagpersonell fra påtalemyndighet, domstoler, advokat og kriminalomsorg i henholdsvis Moldova og Georgia. Disse bistår myndighetene med å utvikle institusjonene innenfor straffesakskjeden i tråd med internasjonale standarder. Regjeringen vil fortsette samarbeidet med Moldova, mens det norske sendelaget i Georgia avsluttes ved utgangen av 2013. Til UNODC bidrar to fengselsrådgivere til kapasitetsbygging innen fengselssektoren i Somalia og Puntland, som et ledd i arbeidet mot piratvirksomhet i øst-Afrika. Til EUs operasjon i Irak deltar justispersonell til utvikling av straffesakskjeden.

Departementet vil fortsatt legge til rette for deltakelse med inntil 1 pst. av politistyrken til sivil krisehåndtering, fredsbevaring, reformprosesser og demokratioppbygging gjennom FN, EU og OSSE. Medio august er 44 politirådgivere i ulike oppdrag i Sør-Sudan, Liberia, Djibouti, Hebron, Ramallah, Serbia og på Haiti. Et norsk/kanadisk team arbeider med kapasitetsoppbygging av

haitisk politi som en del av FN-operasjonen for å bekjempe seksualisert vold på Haiti. Gjennom «Training for Peace» programmet bidras det til trening av afrikansk personell til deltakelse i internasjonale oppdrag i FN og AU (African Union).

Departementet vil fortsatt legge til rette for at fagpersonell fra justis- og beredskapssektoren kan bidra til rettsstatsbygging i sårbare stater og stater i overgang til demokrati.

5 Hovedmål: Gode rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige

5.1 Delmål: Et godt og hensiktsmessig lov- og forskriftsverk på departementets ansvarsområde

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvaret for om lag 150 lover. Foruten lover som gjelder mer spesielt for justis- og beredskapssektoren, omfatter dette hoveddelen av det som kan betegnes som landets rettslige infrastruktur, som alminnelig privatrettslig lovgivning (personrett, kontraktsrett) og generell forvaltningsrett (forvaltningsloven, offentleglova).

Nedenfor omtales de viktigste lovprosjektene på departementets område som ikke faller innenfor programkategoriene 06.20 til 06.90:

- Straffeprosesslovens regler om skjulte tvangsmidler.
- I Prop. 147 L (2012–2013) Endringer i straffeprosessloven mv. ble det fremmet lovforslag om behandling og beskyttelse av informasjon som første del av oppfølgingen av NOU 2009: 15 *Skjult informasjon – åpen kontroll* (Metodekontrollutvalget). Som den avsluttende delen vil det bli fremmet en proposisjon om endringer i straffeprosesslovens regler om politiets bruk av skjulte tvangsmidler.
- Departementet arbeider med oppfølgingen av NOU 2009: 9 *Lov om offentlige undersøkelseskommisjoner*. I utredningen er det foreslått en egen lov om særskilt oppnevnte offentlige undersøkelseskommisjoner.
- Departementet arbeider med en proposisjon som følger opp Sanksjonsutvalgets utredning NOU 2003: 15 *Fra bot til bedring*, som blant annet omhandler spørsmål om hvilke typer lovbrudd som bør være gjenstand for administrative sanksjoner fremfor ordinær strafforfølgning, og hvilke saksbehandlingsregler som bør gjelde for administrative sanksjoner.
- Samerettsutvalgets utredning NOU 2007: 13 *Den nye sameretten* inneholder en rekke lovforslag knyttet til samiske rettigheter til land og vann i tradisjonelle samiske områder utenfor Finnmark, og en del forslag som også omfatter

Finnmark. Departementet samarbeider med Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet om oppfølgingen.

- Justis- og beredskapsdepartementet arbeider med en proposisjon om endringer i tinglysingsloven mv. for å legge til rette for elektronisk tinglysing.
- Regjeringen nedsatte i februar 2013 et utvalg som skal vurdere endringer i tomtefestelovens regler om forlengelse av avtaler om feste til bolighus og fritidshus som følge av Den europeiske menneskerettsdomstolens dom 12. juni 2012 i saken Lindheim og andre mot Norge. Utvalget avgir sin utredning i løpet av høsten 2013. Departementet vil følge opp utvalgets arbeid med en proposisjon.
- Departementet arbeider med en proposisjon om en ny lov om dødsboskifte som følger opp Skiftelovutvalgets utredning i NOU 2007: 16 *Ny skiftelovgivning*. Den nye loven vil erstatte den nåværende skifteloven fra 1930.
- Økt internasjonal handel medfører at konkurser og annen insolvensbehandling i større grad får grenseoverskridende virkninger. Departementet arbeider med en proposisjon om lovregulering av norsk internasjonal insolvensrett på bakgrunn av en utredning av professor dr. juris Mads Henry Andenæs, på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet.
- Departementet arbeider med en proposisjon om at det bør innføres adgang til særskilt pantsettelse av patenter og planteforedlerretter på bakgrunn av en utredning av advokat Astri M. Lund på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet jf. Meld. St. 7 (2008–2009) *Et nyskape og bærekraftig Norge*.

Av lovprosjekter nevnt på tilsvarende sted i Prop. 1 S (2012–2013) er følgende avsluttet med fremsettelse av lovforslag for Stortinget: *Straffeloven om forberedelser av terror* (Prop. 131 L (2012–2013)), *Håndheving av industrielle rettigheter* (Prop. 81 L (2012–2013)), *Digitalt førstevalg* (Prop. 116 L (2012–2013)) og *Forenklinger i aksjeloven* (Prop. 111 L (2012–2013)).

Delmål: 5.2 God lovstruktur, et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk

Justis- og beredskapsdepartementet har et overordnet ansvar for å bidra til et oversiktlig og sammenhengende lovverk med god lovstruktur. Med unntak av skattelover blir alle lovforslag forelagt Lovavdelingen i departementet til lovteknisk gjennomgåelse. Avdelingen gir også råd til andre departementer i deres arbeid med lovforberedelse.

I prosjektet «Klart lovspråk» vil Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, Kulturdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet sammen med Norsk språkråd og Direktoratet for forvaltning og IKT samarbeide om et mer systematisk opplegg for klarere og bedre lovspråk. Det vil i praksis gi større åpenhet om samfunnets rettslige regulering og gjøre den mer tilgjengelig for publikum. Uklare lover er uheldig fra et demokratisk ståsted og for rettssikkerheten. Dessuten innebærer uklarhet ofte et effektivitetstap. Arveloven er under revisjon (jf. om Arvelovutvalget i tabell 1.3). Den angår folk flest en eller flere ganger i livet, og den er utpekt som en lov der det skal legges særlig stor vekt på en språklig klar, forståelig og presis utforming.

Kap. 400 Justis- og beredskapsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	368 563	372 942	354 204
23	Spesielle driftsutgifter, forskning og kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>		20 700	23 185
50	Norges forskningsråd	4 784	17 942	22 070
71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	7 527	8 545	9 672
	Sum kap. 0400	380 874	420 129	409 131

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker i hovedsak lønnsutgifter til ansatte i departementet samt lønns- og driftsutgifter til medlemmer i kommisjoner, råd og utvalg. Videre skal bevilgningen dekke departementets driftsutgifter, i tillegg til investeringer og utviklingstiltak. Unntaksvis benyttes bevilgningen på posten til enkelte driftsutgifter i domstolene og ytre etat. Bemanningen i Justis- og beredskapsdepartementet utgjorde 389 årsverk per 1. mars 2013.

Justis- og beredskapsdepartementet har fått rollen som fast lederdepartement i sivile nasjonale kriser, jf. kgl.res. 15. juni 2012. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2013 ble det bevilget 3,8 mill. kroner til å etablere et datasenter 2 på et annet sted enn de faste lokalene til departementet, for å øke tilgjengeligheten for departementets IKT-tjenester. De årlige driftsutgiftene til dette, herunder husleie og strøm, er om lag 0,7 mill. kroner fra 2014. På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen med 0,7 mill. kroner i 2014.

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) er flyttet ut fra Justis- og beredskapsdepartementet fra 1. juli 2013 (nå Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI)). Bevilgningen på kap. 400, post 01 foreslås på denne bakgrunn redusert med 16,8 mill. kroner i 2014, mot en tilsvarende økning under kap. 430, post 01, jf. omtale under kap. 430, post 01.

Det vises til omtale under kap. 473, post 01 om styrking av Statens sivilrettsforvaltning. Departementet foreslår i tråd med dette å redusere bevilgningen under kap. 400, post 01 med 0,8 mill. kroner i 2014, mot en tilsvarende økning under kap. 473, post 01.

Vergemålsreformen vil innebære økt arbeidsbelastning for Justis- og beredskapsdepartementet, jf. omtale under kap. 469, post 01. På bakgrunn av ovennevnte foreslår departementet at bevilgningen under kap. 469, post 01 reduseres med 0,7 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 400, post 01.

I tråd med omtale under kap. 440, post 01 om deltakelse i EU-program, konferanser mv, foreslås det å øke bevilgningen under kap. 400, post 01 med 2,3 mill. kroner i 2014, mot en tilsvarende reduksjon under kap. 440, post 01.

Justis- og beredskapsdepartementet har økte inntekter fra kantinedrift etter etablering i Nyda-

len, og foreslår å øke bevilgningen på kap. 400, post 01 med 2,4 mill. kroner, jf. merinntektsfullmakt på kap. 3400, post 01.

Justis- og beredskapsdepartementet overtok samordningsansvaret for forebyggende IKT-sikkerhet fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i april 2013. Utgifter tilknyttet dette foreslås bevilget på Justis- og beredskapsdepartementets budsjett ved en permanent rammeoverføring fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet fra og med 2014. De administrative utgiftene knyttet til samordningsansvaret bevilges under kap. 400, post 01. På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen under kap. 400, post 01 med 0,9 mill. kroner mot tilsvarende samlet reduksjon under kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, post 01 Driftsutgifter (0,4 mill. kroner) og kap. 1561 IKT-politikk, post 22 Samordning av IKT-politikken (0,5 mill. kroner).

I forbindelse med at Kulturdepartementet overtok fagansvaret for stiftelsesområdet foreslås det å redusere bevilgningen under kap. 400, post 01 med 0,2 mill. kroner, mot tilsvarende økning under kap. 300 Kulturdepartementet, post 01.

Det foreslås å rammeoverføre 50 000 kroner fra kap. 400, post 01 til Helse- og omsorgsdepartementets kap. 734 Særskilte tilskudd til psykisk helse- og rustiltak, post 72 Utviklingsområder innen psykisk helsevern og rus.

Som en del av det generelle effektiviserings-tiltaket i justissektoren på til sammen 37,1 mill. kroner, foreslås det å redusere bevilgningen under kap. 400, post 01 med 0,8 mill. kroner.

Justis- og beredskapsdepartementet ble i 2013 styrket med 40 mill. kroner for å gjøre departementet i stand til å møte kravene til et bedre beredskaps- og sikkerhetsarbeid. En del av denne bevilgningen var midlertidig. Det foreslås på denne bakgrunn å redusere bevilgningen med 12,2 mill. kroner.

Samlet foreslås bevilgningen under kap. 400, post 01 redusert med 23,8 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning under kap. 400, post 01 på 354,2 mill. kroner i 2014.

Kommisjonsbudsjettet

Post 01 dekker videre utgifter til en rekke råd, utvalg og kommisjoner som utreder større saker og er rådgivere i ulike prosesser og forslag på justis- og beredskapsfeltet.

Tabell 2.3 Oversikt over gjeldende permanente og midlertidige råd, utvalg og kommisjoner under kap. 400, post 01.

Permanente råd og utvalg	Antall medlemmer	
Sjølovkomiteen	6	
Straffelovrådet	4	
Det interdepartementale polarutvalg	11	
Rådet for taushetsplikt og forskning	4	
Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll	4	
Tidsbegrensede råd og utvalg	Antall medlemmer	Innstillingen ventes fremlagt
Arvelovutvalget	4	2013
Advokatlovutvalget	8	2015
Tomtefesteutvalget	5	2013
Tilregnelighetsutvalget	12	2014

Post 23 Spesielle driftsutgifter, Forskning og kunnskapsutvikling, kan overføres

Bevilgningen på posten skal benyttes til både større forskningsprogrammer som støtter frie forskningsprosjekter innen justis- og beredskapsfeltet, til mer konkrete oppfølgninger av stortingsmeldinger eller offentlige utredninger samt evalueringer og annen kunnskapsinnhenting.

I tråd med omtale under kap. 440, post 01 om deltakelse i EU-program, konferanser mv, foreslås det å øke bevilgningen med 0,2 mill. kroner på kap. 400, post 23, mot en tilsvarende reduksjon under kap. 440, post 01. Bevilgningen foreslås også økt med 0,2 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 440, post 01, angående konsortium for forskning om terrorisme og internasjonal kriminalitet, jf. omtale under kap. 440.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 3,5 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 400, post 50, jf. omtale under kap. 400, post 50.

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår å etablere et eget forskningsprogram i 2014 om vold i nære relasjoner, jf. Meld. St. 15 (2012–2013). Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen med 5 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon under kap. 440 post 01, jf. omtale under kap. 440, post 01.

Det foreslås å øke bevilgningen med 4 mill. kroner til FoU innen forebyggende sikkerhet og

IKT-sikkerhet. Denne bevilgningen skal i sin helhet brukes til å styrke fagmiljøet for IKT-sikkerhet ved Høgskolen i Gjøvik.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 4 mill. kroner som en del av Regjeringens arbeid med å tilpasse statsbudsjettets utgiftsside for å skape rom for nye prioriteringer.

Samlet foreslås bevilgningen under kap. 400, post 23 økt med 1,9 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning under kap. 400, post 23 på 23,2 mill. kroner i 2014.

Post 50 Norges forskningsråd

Bevilgningen på posten benyttes til langsiktig kunnskapsoppbygging innenfor departementets sektorområder der Norges forskningsråd er programstyrer.

Av historiske årsaker har en del av bevilgningen til Norges forskningsråd blitt stående på kap. 400, post 23 (tidligere kap. 400, post 01). Dette gjelder bevilgninger til Forskningsprogrammet Europa i endring og Forskningsprogrammet VAM. På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen med 3,5 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 400, post 23.

Det foreslås en bevilgning under kap. 400, post 50 på 22,1 mill. kroner i 2014.

Post 71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Bevilgningen på posten skal dekke Norges tilskudd til internasjonale organisasjoner under Justis- og beredskapsdepartementets saksområde, i hovedsak følgende organisasjoner:

- Den internasjonale domstolen i Haag
- Haagkonferansen for internasjonal privatrett
- World Intellectual Property Organization (WIPO)
- Det internasjonale institutt i Roma for ensartet privatrett (UNIDROIT)
- The Group of States Against Corruption (GRECO)
- Tilskudd til Rådssekretariatet og Fellesorganet i forbindelse med Schengen-samarbeidet
- Interoperability Solutions for European Public Administration (ISA)

Tilskuddene har preg av å være kontingenter. Økonomiregelverkets regler om kunngjøring, søknad og kravene til tilskuddsbrev kommer derfor ikke til anvendelse.

Justis- og beredskapsdepartementet overtok kontingent for deltakelse i The European Network and Information Security Agency (ENISA) fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet i forbindelse med overføringen av samordningsansvaret for IKT-sikkerhet i 2013, jf. omtale under kap. 400, post 01. På denne bakgrunn foreslås det å rammoverføre 0,8 mill. kroner fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementets kap. 1562 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram, post 70 Tilskudd til internasjonale program, til kap. 400, post 71, fra 2014.

Det foreslås en bevilgning under kap. 400, post 70 på 9,7 mill. kroner i 2014.

Kap. 3400 Justis- og beredskapsdepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Diverse inntekter	3 876	93	2 496
02	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	1 063	1 098	1 136
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	5 158		
18	Refusjon av sykepenger	5 668		
	Sum kap. 3400	15 765	1 191	3 632

Post 01 Diverse inntekter

På posten føres refusjoner fra Utenriksdepartementet for den ODA-godkjente andelen på tre prosent av bidraget til World Intellectual Property Organization, jf. kap. 400, post 71. ODA-godkjente utgifter er utgifter som etter OECD/DACs (Development Assistance Comitee) retningslinjer kan godkjennes til utviklingshjelp.

Justis- og beredskapsdepartementet har økte inntekter fra kantinedrift etter etablering i Nydalen, og foreslår å øke bevilgningen på kap. 3400, post 01 med 2,4 mill. kroner, jf. omtalen under kap. 400, post 01.

Post 01 benyttes også til å føre diverse inntekter. Disse inntektene varierer årlig og gir ikke grunnlag for å budsjetteres med beløp. Det foreslås at merinntektene under kap. 3400, post 01

kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 400, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under kap. 3400, post 01 på 2,5 mill. kroner i 2014.

Post 02 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Dette inkluderer også administrasjon av bistanden. Det foreslås at 1,1 mill. kroner av utgiftene på kap. 400, post 01 Driftsutgifter, blir rapportert inn som utviklingshjelp, og at dette inntektsføres på kap. 3400, post 02 Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Det foreslås en bevilgning under kap. 3400, post 02 på 1,1 mill. kroner i 2014.

Programkategori 06.20 Rettsvesen

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
01-23	Driftsutgifter	2 440 778	2 316 099	2 400 118	3,6
	Sum kategori 06.20	2 440 778	2 316 099	2 400 118	3,6

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
61	Høyesterett	84 044	85 084	93 158	9,5
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 866 795	1 745 603	1 799 289	3,1
411	Domstoladministrasjonen	72 877	72 889	73 946	1,5
413	Jordskiftedomstolene	229 600	223 231	230 397	3,2
414	Forliksråd og andre domsutgifter	187 462	189 292	203 328	7,4
	Sum kategori 06.20	2 440 778	2 316 099	2 400 118	3,6

1 Innledning

Programkategori 06.20 omfatter Høyesterett, lagmannsrettene, domstolene i første instans, jord-

skiftedomstolene, forliksrådene, Finnmarkskommisjonen, Utmarksdomstolen for Finnmark og Domstoladministrasjonen.

Hoved- og delmål for programkategori 06.20 Rettsvesen

Hovedmål	Delmål
God rettssikkerhet for individer og grupper	Avgjørelser med høy kvalitet og til rett tid
En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor	Effektive og serviceorienterte domstoler
God konfliktløsning	Økt bruk av ulike meklingsformer

2 Generelle utviklingstrekk og hovedutfordringer

Tilgjengelige og effektive domstoler som treffer avgjørelser av høy kvalitet, er vesentlig for den

enkeltes rettssikkerhet og for allmennhetens tillit til rettsvesenet. Innbyggerne skal ha god tilgang til domstolene og sakene skal behandles raskt. Det er viktig med effektiv ressursbruk og bruk av alternative tvisteløsningsmekanismer. Kompe-

tente medarbeidere er viktig for rettssikkerhet og høy kvalitet i de rettslige avgjørelsene. Domstolene og Domstoladministrasjonen tilstreber derfor en kultur preget av kontinuerlig læring og kompetanseutvikling.

Domstolene har opplevd økt saksinnfang de siste årene, særlig i tvistesakene. Antallet innkomne tvistesaker økte betydelig fra 2008 til 2009. Statistikken for årene 2010–2012 viser at saksinngangen har stabilisert seg på et nivå ca. 10 pst. høyere enn i 2008. Tingrettens samlede gjennomsnittlige saksbehandlingstid for tvistesaker og straffesaker var for 2012 innenfor målene fastsatt av Stortinget.

Lagmannsrettene har hatt en mer negativ utvikling, og når ikke målene for gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for anker over dom i tvistesaker har økt fra 6,5 måneder i 2011 til 7,1 måneder i 2012. Lagmannsrettene behandler stadig flere anker over dom i tvistesaker, men klarer ikke å holde tritt med den generelle veksten i saksinngangen. Borgarting lagmannsrett er den største andreinstansdomstolen med nærmere 40 pst. av alle sakene. Borgarting har i lengre tid hatt utfordringer med lange saksbehandlingstider, noe som har blitt forsterket med de siste årenes høye saksinnfang. Mye tyder på at det har blitt flere og mer omfangsrike saker de siste årene, med bl.a. mer teknologiske bevis, flere aktører og økt bruk av tolk. Det har også skjedd flere endringer for domstolene siden målene ble formulert, bl.a. innføring av toinstansreformen og ny tvistelov.

Det er behov for videreutvikling av IKT-løsningene i domstolene. Basert på rammeverket i dagens saksbehandlingssystem for tingrettene og lagmannsrettene (Lovisa), skal det fra 2014 utvikles en felles plattform for all saksbehandling i domstolene. Denne danner grunnlaget for utviklingen av nye saksbehandlingssystemer i Høyesterett og jordskifterettene. I kombinasjon med utviklingen av nye elektroniske samhandlingsløsninger skal dette bidra til å effektivisere og bedre kvaliteten på saksbehandlingen i domstolene,

samt bevege domstolene bort fra papirbasert kommunikasjon med eksterne aktører. Domstoladministrasjonen mottok i 2013 en internasjonal IKT-pris for Lovisa. Dette er et positivt signal som understøtter satsingen på modernisering og videreutvikling av saksbehandlingssystemene for domstolene.

Boks 2.1 Satsinger i perioden 2006–2013

- Gjennomføring av tinglysningsprosjekt i forbindelse med overføring av tinglysning i fast eiendom fra domstolene til Statens kartverk.
- Skanning av pantebokarkivet.
- Bygging av nye lokaler for Gulating lagmannsrett samt lokalprosjekter i forbindelse med sammenslåing av tingretter.
- Forberedelse til etablering av en vaktordning ved Oslo tingrett til behandling av begjæringer om utlevering av teletrafikkdata ifm. implementering av datalagringsdirektivet.
- Forberedende tiltak i forbindelse med ikrafttreddelsen av den nye tvisteloven 1. januar 2008, og midler til investeringer i blant annet videokonferanseutstyr.
- Styrket bemanning i domstolene for å sikre fortsatt rask saksbehandling i en periode med økt saksinnfang.
- Styrking av jordskiftedomstolene.
- Styrking av domstolenes bevilgning til Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark.
- Styrket bemanning i Høyesterett og økt bevilgning i forbindelse med Høyesteretts kjennelser om ankesiling.

Tabell 2.4 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.20 (nominelle tall i mill. kroner)

Budsjettår	Saldert budsjett	Lønns- og prisvekst
2006	1 850,0	54,8
2007	1 889,3	67,1
2008	1 976,8	59,5
2009	1 905,9	102,8
2010	2 000,8	59,5
2011	2 174,7	82,1
2012	2 244,6	85,3
2013	2 316,1	102,6
2014	2 400,1	28,1

Tabell 2.5 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for kapitler¹ under programkategori 06.20 Rettsvesen (i mill. kroner)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kap. 61 Høyesterett	57,6	59,7	61,5	69,1	73,0	75,1	80,8	85,1	90,1
Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene	1 302,7	1 342,2	1 374,0	1 428,0	1 508,5	1 657,6	1 699,4	1 745,6	1 799,3
Kap. 411 Domstoladministrasjonen	57,8	60,5	61,9	65,6	66,3	68,9	70,2	72,9	73,9
Kap. 413 Jordskifte-domstolene	145,5	152,6	163,4	191,5	192,1	198,0	215,0	223,2	230,4
Kap. 414 Forlikråd og andre domsutgifter	152,9	150,0	145,5	151,7	161,0	175,3	179,1	189,3	203,3

¹ Inkluderer både regelstyrte poster og driftsposter.

3 Generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår følgende generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet for 2014:

- Domstoladministrasjonen skal følge opp målsettingene om en effektiv saksbehandling med høy kvalitet, herunder særskilt følge opp domstoler som ikke er innenfor målene om saksbehandlingstid.
- Domstoladministrasjonen skal arbeide for en god utnyttelse av tildelte budsjetttrammer for domstolene og sørge for at domstolenes oppgaver løses innenfor budsjetttrammen.
- Domstoladministrasjonen skal bidra til å videreutvikle hensiktsmessige samarbeidsformer

med Justis- og beredskapsdepartementet, og med aktørene i rettspleien, herunder kriminalomsorgen. Dette omfatter også samarbeid om IKT-strategiske spørsmål.

- Domstoladministrasjonen skal utarbeide strategiske mål og handlingsplaner for bruken av IKT i domstolene, som et ledd i å oppnå en mer effektiv og publikumsvennlig justissektor. Styringen av IKT skal være integrert i den ordinære styringen av virksomheten.
- Faglig høyt kvalifiserte dommere med bred erfaring er av sentral betydning for en god kvalitet i rettspleien. Domstoladministrasjonen skal tilrettelegge for kompetansetiltak som understøtter virksomheten i domstolene. Domstoladministrasjonen skal fortsette arbeidet

- med å utvikle god og profesjonell ledelse samt tilrettelegge for et godt arbeidsmiljø.
- Domstoladministrasjonen skal legge til rette for en god, kjønnsmessig balansert og bred rekruttering til domstolene, og legge vekt på å øke andelen dommere med flerkulturell bakgrunn og andelen dommere med nedsatt funksjonsevne.
  - Domstoladministrasjonen skal delta i forberedelsen av lovrevisjoner som angår domstolene, spesielt ved vurderingen av praktiske, administrative og ressursmessige konsekvenser av lovendringer, herunder utarbeidelse og gjennomføring av evalueringer og gevinstrealiseringsplaner.
  - Domstoladministrasjonen skal legge til rette for gjennomføring av vedtatte lovendringer.
  - Domstoladministrasjonen skal tilrettelegge for at mennesker med nedsatt funksjonsevne sikres tilgang til domstolene.
  - Domstoladministrasjonen skal legge til rette for at domstolenes IKT-systemer har en teknisk plattform med tilfredsstillende kapasitet og kvalitet og sikre domstolene egnede systemløsninger som bidrar til effektiv saksbehandling, åpenhet og rettssikkerhet.
  - Domstoladministrasjonen skal legge til rette for elektronisk dokument- og informasjonsutveksling med aktører utenfor domstolene, og effektiv bruk av geografisk informasjonsteknologi (GIT) i jordskiftedomstolene.
  - Domstoladministrasjonen skal i tråd med økonomireglementets krav til risikostyring og intern kontroll i statlige virksomheter sørge for at dette er en integrert del av mål- og resultatstyringen og skal identifisere, vurdere, håndtere og følge opp risiko for Domstoladministrasjonens og domstolenes virksomhet.
  - Domstoladministrasjonen skal innenfor sitt ansvarsområde sette justis- og beredskapsministeren i stand til å besvare henvendelser

fra Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombudsmannen mfl.

- Domstoladministrasjonen skal utarbeide og utvikle statistikk fra domstolene som gir nødvendig informasjon for forvaltning, samhandling og utvikling av lovverket, domstolene og justissektoren for øvrig.

4 Hovedmål: God rettssikkerhet for individer og grupper

4.1 Delmål: Avgjørelser med høy kvalitet og til rett tid

4.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Saksbehandling i domstolene

Høyesterett

I 2012 kom det inn 1 000 tvistesaker til Høyesterett, mot 961 i 2011. Gjennomsnittlig behandlingstid for tvistesaker – målt fra ankeutvalgets henvisning til Høyesteretts avgjørelse – var 5,1 måneder i 2012. Det kom inn 1 091 straffesaker i 2012, mot 1 105 i 2011. Gjennomsnittlig behandlingstid for straffesaker – målt fra ankeutvalget til saken fremmet til Høyesteretts avgjørelse – var 2,7 måneder i 2012.

Antallet ikke avgjorte tvistesaker ved utgangen av 2012 var 34, mot 32 saker i 2011. Antallet ikke avgjorte straffesaker ved utgangen av 2012 var 30 saker, mot 12 saker i 2011.

Høyesterett behandlet i 2012 én tvistesak i storkammer og to tvistesaker i plenum.

Tingrettene og lagmannsrettene

Domstoladministrasjonen samler detaljert saksavviklingsstatistikk for alle domstolene. Saksbehandlingstiden registreres fra det tidspunktet saken kommer inn til saken avgjøres og er ferdig behandlet. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden som rapporteres samlet for alle domstolene er basert på et veid gjennomsnitt.

Tabell 2.6 Saksavvikling i tingrettene i perioden 2006–2012

Twistesaker ¹	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innkomne saker	12 709	13 307	14 207	15 789	15 901	16 005	15 645
Behandlede saker	13 020	12 981	15 007	14 479	16 031	15 849	15 576
Beholdning	6 794	7 095	6 323	7 594	7 294	7 385	7 401
Gj.snittlig saksbehandlingstid (i måneder)	6,6	6,1	5,2	4,9	5,0	4,9	5,1
Enedommersaker	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innkomne saker	38 489	40 685	42 231	44 274	46 262	46 471	47 699
Behandlede saker	38 279	40 761	42 159	44 160	46 178	46 441	47 529
Beholdning	2 127	1 955	1 827	1 841	1 801	1 778	1 823
Gj.snittlig saksbehandlingstid (i måneder)	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
Meddomsrettssaker	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innkomne saker	16 959	16 864	15 673	15 118	15 688	15 593	15 037
Behandlede saker	17 690	17 033	15 854	14 954	15 243	15 735	15 095
Beholdning	3 726	3 528	3 287	3 417	3 805	3 615	3 491
Gj.snittlig saksbehandlingstid (i måneder)	2,9	2,7	2,6	2,5	2,7	2,8	2,8

¹ Saker om midlertidig sikring ble ikke kategorisert som tvistesaker før 1. januar 2008 da ny tvistelov trådte i kraft.

Kilde: Årsstatistikk fra Domstoladministrasjonen

Tabell 2.7 Saksavvikling i lagmannsrettene i perioden 2006–2012

Anke over dom i tvistesak ¹	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innkomne saker	1 786	1 709	1 843	1 787	1 899	2 070	1 977
Behandlede saker	1 930	1 850	1 951	1 746	1 710	1 894	1 951
Beholdning	1 103	958	856	884	1 062	1 235	1 255
Gj.snittlig saksbehandlingstid (i måneder)	8,6	8,0	6,8	6,0	5,9	6,5	7,1
Begrenset anke i straffesak ²	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innkomne saker	744	729	689	598	640	597	594
Behandlede saker	747	768	688	617	636	598	630
Beholdning	244	206	216	213	224	232	211
Gj.snittlig saksbehandlingstid (i måneder)	4,7	3,8	3,9	4,2	4,6	4,6	4,7

Tabell 2.7 Saksavvikling i lagmannsrettene i perioden 2006–2012

Bevisanke i straffesak ³	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innkomne saker	641	661	644	731	730	759	707
Behandlede saker	691	683	617	668	722	759	748
Beholdning	280	251	281	364	382	380	357
Gj.snittlig saksbehandlingstid (i måneder)	5,9	5,1	5,2	5,4	6,1	6,2	6,6

¹ Saker om midlertidig sikring ble ikke kategorisert som tvistesaker før 1. januar 2008 da ny tvistelov trådte i kraft.

² Fagdommersaker + meddomsrettssaker ved begrenset anke

³ Lagrettesaker + meddomsrettssaker ved bevisanke

Kilde: Årsstatistikk fra Domstoladministrasjonen

Som det fremgår av tabellen ovenfor, opplevde tingrettene en økning på 11 pst. i antallet innkomne tvistesaker fra 2008 til 2009. Saksinngangen synes å ha stabilisert seg på dette nivået, med 15 645 innkomne saker i 2012. Ved utgangen av 2012 var beholdningen av tvistesaker på samme nivå som ved utgangen av 2011. De tre største kategoriene tvistesaker som kom inn til førsteinstansdomstolene i 2012 var alminnelige tvistesaker (43 pst.), saker etter barneloven (17 pst.) og overprøving av tvangsvedtak (9 pst.).

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingrettene har holdt seg på et relativt stabilt nivå de siste årene for alle sakstyper. Samtidig varierer den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden mellom tingrettene. Dette har blant annet sammenheng med domstolenes størrelse. En større enkeltsak for en liten domstol vil for eksempel kunne ha store konsekvenser for saksbehandlingstiden. For tvistesaker varierte saksbehandlingstiden fra 2,6 måneder til 7,9 måneder i 2012. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for enedommersaker varierte fra 0,2 måneder til 1,0 måneder blant tingrettene. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for meddomsrettssakene varierte fra 1,0 måneder til 6,5 måneder i samme periode.

Andelen domstoler innenfor Stortingets målsetting for gjennomsnittlig saksbehandlingstid var lavere i 2012 sammenlignet med året før (2011-tall i parentes): 80 pst. (86 pst.) i tvistesaker, og 97 pst. (100 pst.) i enedommersaker. I meddomsretts-

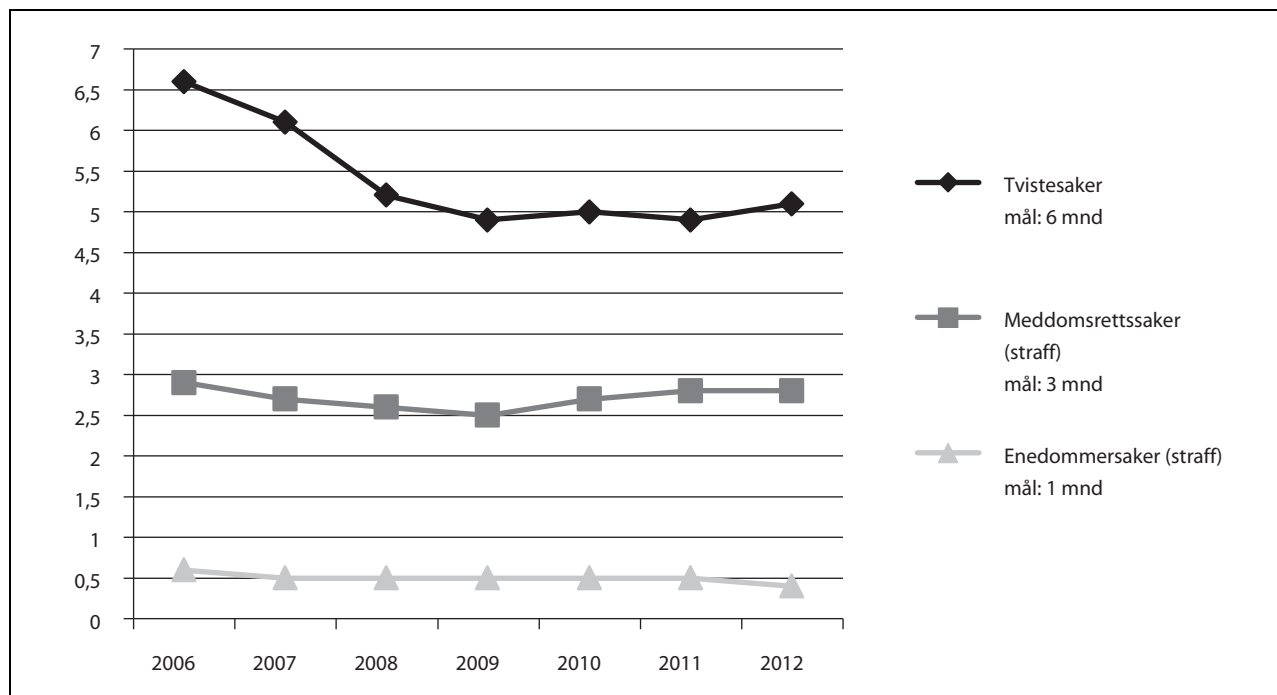
saker har andelen domstoler innenfor Stortingets målsetting økt, til 77 pst. i 2012 (72 pst. i 2011).

Veksten i innkomne tvistesaker i tingrettene har også nådd lagmannsrettene. Fra 2009 til 2011 økte antallet anker over dom i tvistesaker med 16 pst. Fra 2011 til 2012 så man en liten nedgang på 4 pst. i saksinngangen. Samtidig gikk beholdningen av innkomne anker over dom opp med to pst. i samme periode. Lagmannsrettene behandler stadig flere anker over dom i tvistesaker, men klarer ikke å ta unna like mange saker som kommer inn. Beholdningen har derfor økt de siste årene, og dette bidrar til økte saksbehandlingstider.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i lagmannsrettene har steget fra 2011 til 2012 for alle sakstyper, med unntak av meddomsrettssaker ved begrenset anke. Som det fremgår av figur 2.2, er økningen størst for anke over dom i tvistesaker og meddomsrettssaker ved bevisanke. I løpet av en toårsperiode har saksbehandlingstiden for anke over dom i tvistesaker steget med 2 måneder i Borgarting lagmannsrett og Gulating lagmannsrett, hhv. fra 7,3 måneder i 2010 til 9,3 måneder i 2012, og fra 6,3 måneder til 8,3 måneder. Disse to lagmannsrettene mottar over halvparten av de sivile ankesakene.

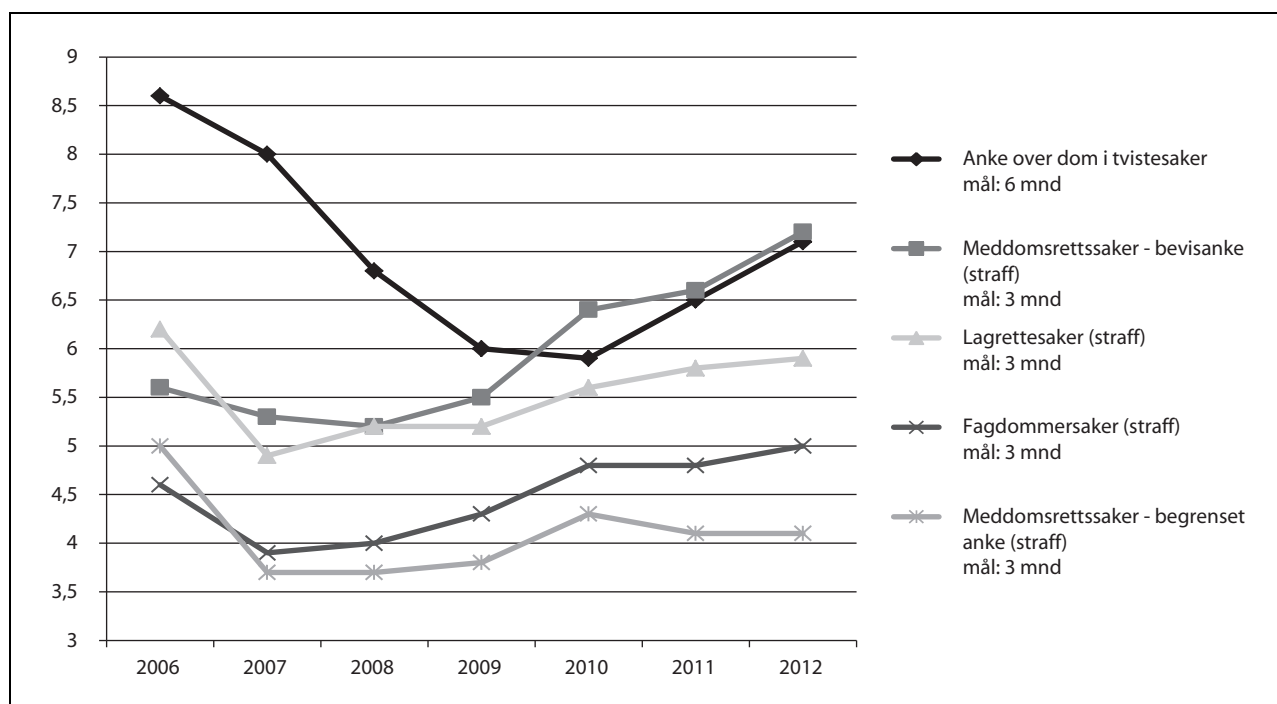
Lagmannsrettene når ikke målene for gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Dette kan skyldes bl.a. flere og mer komplekse saker, med mer teknologiske bevis, flere aktører og økt bruk av tolk.

Figur 2.1 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingrettene 2006–2012 (i måneder)

Kilde: Årsstatistikk fra Domstoladministrasjonen

Figur 2.2 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i lagmannsrettene 2006–2012 (i måneder)

Kilde: Årsstatistikk fra Domstoladministrasjonen

I tillegg til de generelle målene for gjennomsnittlig saksbehandlingstid angir straffeprosessloven § 275 frister for saksbehandlingen i straffesaker. Om ikke særlige forhold er til hin-

der, skal hovedforhandling berammes senest to uker etter at saken kom inn til tingretten, eller anke til lagmannsretten er henvist til ankeforhandling. Hovedforhandling skal i alle saker

avholdes så snart som mulig. I saker der den siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått, eller er varetektsfengslet når saken berammes, gjelder særskilte frister for oppstart av hovedforhandlingen. Dersom ikke særlige forhold er til hinder, skal hovedforhandling i disse sakene være påbegynt innen seks uker etter at saken kom inn til tingretten, og innen åtte uker etter at anke til lagmannsretten er henvist til ankeforhandling. Det kan være forhold som tilsier at fristene må overskrides for å sikre forsvarlig behandling av saken i retten. I tillegg vil en rekke praktiske forhold kunne medføre at frister overskrides. Det kan f.eks. være sykdomsforfall hos parter eller andre sentrale aktører, uteblivelse (vitner, tiltalte osv.), eller vanskeligheter med å få tak i aktører, forsvarere og sakkyndige.

Av sakene som ble berammet i 2012, ble 82 pst. av sakene i tingrettene berammet innen 14 dager, mot 80 pst. i 2011. Tilsvarende tall for lagmannsrettene var 53 pst., mot 56 pst. i 2011.

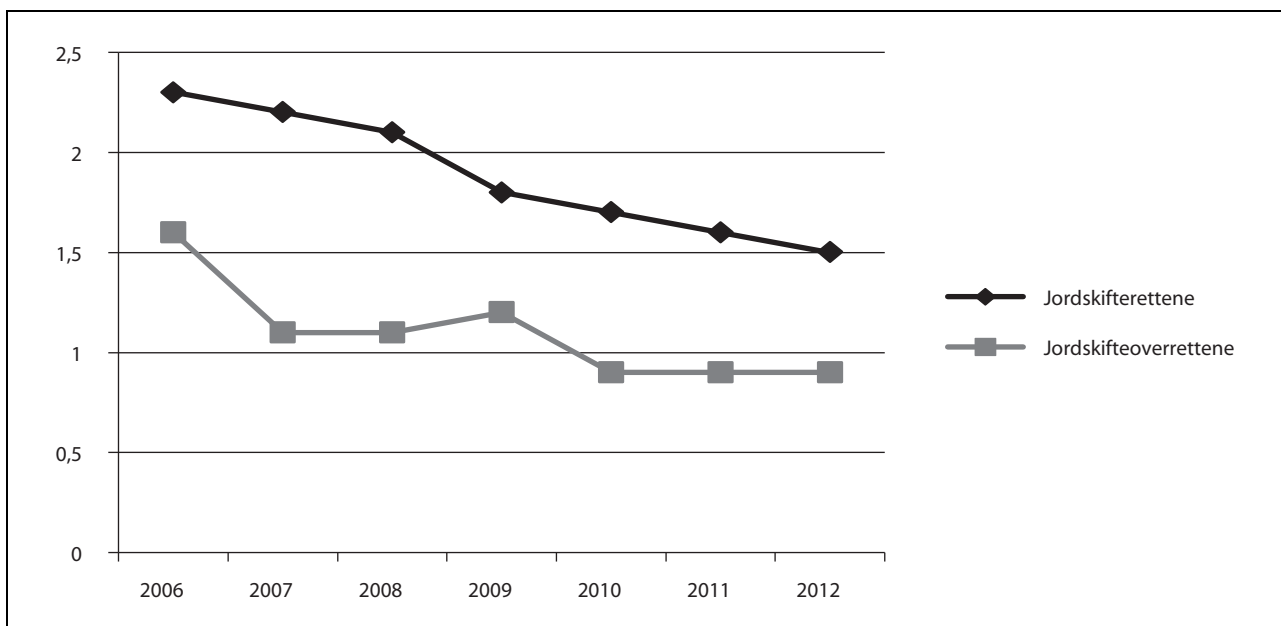
Av prioriterte saker med oppstart hoved-/ankeforhandling i 2012 ble 63 pst. startet innen seks uker i tingrettene, og 24 pst. startet innen åtte uker i lagmannsrettene. Tilsvarende tall for 2011 var henholdsvis 64 pst. og 27 pst.

Jordskiftedomstolene

Jordskifterettene har opplevd en jevn og relativt stor vekst i nye saker i årene 2009–2012. Den årlige veksten har vært på om lag 7 pst. I 2012 fikk jordskifterettene inn 1 262 nye saker mot 1 179 saker i 2011. Dette er det høyeste antallet nye saker som er registrert siden tidlig på 1980-tallet. I 2012 fordelte de nye sakene seg med (2011 tall i parentes) ca. 24 pst. (22 pst.) omarrondering, 20 pst. (17 pst.) bruksordning, 55 pst. (60 pst.) rettsfastsetting og 1 pst. (1 pst.) skjønn.

Saker i jordskiftedomstolene har stor variasjon i kompleksitet og arbeidsmengde, og de fleste saker krever at det blir utført teknisk arbeid og befarings på barmark. Dette medfører til dels store variasjoner i saksbehandlingstid. Som det fremgår av figur 2.3 nedenfor, har den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for jordskifterettene samlet sett gått ned i perioden 2006–2012, men den er fortsatt lang. Gjennomsnittsalderen for avsluttede saker i 2012 var 1,5 år. De siste to årene har man også sett en økning i beholdningen med over 14 pst.

I jordskifteoverrettene har antall nye og avsluttede saker vært stabilt på om lag 50 saker per år i perioden 2008–2012. Beholdningen av ikke avsluttede saker har fulgt samme utvikling, og var ved årsskifte på 35 ikke avgjorte saker.

Figur 2.3 Gjennomsnittsalderen for avsluttede saker i jordskifterettene og jordskifteoverrettene 2006–2012 (per 2013)

Kilde: Årsstatistikk fra Domstoladministrasjonen

Jordskiftedomstolene har et samfunnsansvar i å løse tvister og finne fremtidige løsninger, slik at

eiendommene kan utnyttes på en tidsaktuell måte. Jordskifte som virkemiddel har derfor endret seg

over tid, og skal endre seg i takt med samfunnsutviklingen. For å klare å følge samfunnsutviklingen og tilrettelegge for tidsaktuell bruk av eiendommene, krever dette samfunnsengasjerte dommere, faglig dyktige dommere og dommere som er gode til å kommunisere og mekle for å finne gode løsninger.

Jordskiftedomstolene er fortsatt preget av et generasjonsskifte blant dommerne. Det har vært få søkere til ledige dommerstillinger. Det var i 2011 kun 12 søkere til 9 stillinger som jordskifteredtsleder. I tillegg utdannes det få jordskiftekanidater, samt at erfarne jordskiftekanidater er ettertraktet arbeidskraft også utenfor jordskiftedomstolene. I statsbudsjettet for 2012 ble det bevilget 10 mill. kroner i økt lønn til dommere og ledere i jordskiftedomstolene. Satsingen på økt lønn synes å ha medført en viss økning i antall søkere til jordskiftedommerstillinger i sentrale områder. Videre er utdanningsmonopolet for jord-

skiftekanidater ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) nå opphevet. På lengre sikt kan det antas at man vil se en positiv effekt av denne reformen.

Antall ledige domstollederstillinger i jordskiftedomstolene har i perioden 2007–2012 variert fra én til seks (seks i 2012). Gjennomsnittlig antall søkere har variert fra 1,3 til seks (to i 2012). Det ble i 2012 utnevnt 6 ledere i jordskiftedomstolene, 10 jordskiftedommere og konstituert 1 jordskiftedommer. Gjennomsnittlig antall søkere til dommerstillinger har vært fra 1,7 til 6,0 (3,6 i 2012).

Forlikrådene

Forlikrådene behandlet 112 370 saker i 2012. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2012 var 72 dager. Tabellen nedenfor viser utviklingen i saksbehandlingen fra 2006 til 2012.

Tabell 2.8 Forlikrådssaker i perioden 2006–2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antall innkomne saker	113 469	137 631	121 343	128 715	126 681	115 007	107 407
Antall behandlede saker	81 884	143 645	118 110	130 983	129 771	117 358	112 370
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (i dager)	83	89	99	90	84	78	72

Kilde: Politidirektoratet

I tvistesaker om formuesverdier der tvistesummen er mindre enn 125 000 kroner, er forlikrådsbehandling som utgangspunkt obligatorisk før saken kan bringes inn for tingretten. En stor andel av sakene får sin endelige løsning gjennom behandlingen i forlikrådet. Sakene i forlikrådene undergis en enkel og rask behandling.

Evaluerings av tvisteloven

Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) trådte i kraft 1. januar 2008 og innebærer på mange måter en reform av sivilprosessen. Viktige elementer i reformen er økt dommerstyring, et gjennomgående proporsjonalitetsprinsipp – det vil si at saksbehandlingen og sakskostnadene skal stå i et rimelig forhold til sakens betydning–og en mer konsentrert behandling av sakene i retten. Gruppesøksmål og småkravprosess skal bedre tilgangen til domstolene for krav av mindre verdi. Regler om avklaring av tvister før sak reises og om mekling skal bidra til å

få løst flere tvister utenfor domstolene. Under behandlingen av lovforslaget i Stortinget ble Regjeringen bedt om å evaluere tvisteloven i løpet av tre år etter lovens ikrafttredelse. På denne bakgrunn ble det i tvistelovens ikrafttredelsesproposisjon, Ot.prp. nr. 74 (2005–2006) side 44 flg. satt konkrete mål for loven som skulle være gjenstand for den evalueringen som Stortinget hadde bedt om.

På bakgrunn av et omfattende datamateriale for perioden 2006–2012 har departementet – med bistand fra Domstoladministrasjonen – foretatt en grundig evaluering av loven. Evalueringen ble sommeren 2013 publisert i en rapport på departementets nettsider. Som varslet i Prop. 1 S (2012–2013) for Justis- og beredskapsdepartementet under punkt 6.1.3 i programkategori 06.20, har evalueringsarbeidet pågått i lengre tid enn forutsatt. Dette skyldes i hovedsak at det har vært ønskelig med et så bredt evalueringsgrunnlag som mulig. Enkelte av målene som er satt er noe vanskelige å måle – for eksempel målene om kva-

litet. Ut fra spørreundersøkelser mv. har departementet likevel fått tilstrekkelige indikasjoner på om loven så langt har virket etter sin hensikt.

Evalueringsrapporten viser at målene for en stor del er nådd. Departementets analyser viser at sakskostnadene i tingrettene er betydelig redusert. Dette er ikke minst viktig for å sikre tilgangen til domstolene. Videre har kvaliteten i saksbehandlingen økt, ved at sakene blir bedre forberedt og belyst, samtidig som prosessen oppleves ryddigere. Særlig som følge av småkravprosessen er det dessuten blitt enklere å bringe saker inn for domstolene. Prosessen er både i tingretten og lagmannsretten blitt mer effektiv og dommerne styrer sakene mer aktivt enn før, selv om antallet rettsmøtetimer ikke er redusert i henhold til målsetningen. Videre har produktiviteten (antall behandlede sivile saker per dommerårsverk) i tingrettene økt – om ikke så mye som ønskelig. I lagmannsrettene er produktiviteten ikke økt og kostnadene er heller ikke redusert. Dessuten overskrider tingrettene i noe større grad enn ønskelig saksbehandlingstiden på tre måneder i småkravsaker.

Departementet legger alt i alt til grunn at loven har medført et betydelig løft for domstolenes behandling av sivile saker og evalueringen viser at vi har en tilpassningsdyktig dommerstand. I ikrafttredelsesproposisjonen ble det uttalt at måltallene var ambisiøse og foreløpige og at den videre utviklingen ville vise realismen i dem. Som nevnt i evalueringsrapporten fremstår målet om at tiden i hoved- og ankeforhandlinger skulle reduseres med 30 pst. – ut fra departementets erfaringsgrunnlag – som noe for høyt. Ettersom loven til sikter en ganske omfattende kulturendring i behandlingen av sivile saker, vil dessuten enkelte mål trenge ytterligere noe tid for å nås.

Innstillingsrådet for dommere

Etter reglene i Grunnloven og domstoloven utnevnes dommere og jordskiftedommere av Kongen i statsråd på grunnlag av innstilling fra Innstillingsrådet for dommere.

For at domstolene skal kunne ivareta samfunnets krav og forventninger, forutsettes utnevning av dyktige og innsiktsfulle dommere som er uavhengige i sin dømmende virksomhet. Det skal være en bred dommerrekruttering, slik at dommerne som utnevnes har forhåndskunnskaper fra ulike områder av samfunns- og rettslivet. Innstillingsordningen bygger på dette og skal tilfredsstillende de vanlige krav til en grundig og effektiv utvelgelses- og utnevningssåte. Innstillingsrådet for dommere skal ved innstil-

lingene vektlegge behovet for kompetente, effektive og velfungerende domstoler.

I 2012 ble det utnevnt til sammen 60 dommere; 44 dommere i faste stillinger i de alminnelige domstolene og 16 i jordskiftedomstolene. Av disse ble 19 utnevnt til domstolledere; 13 i de alminnelige domstolene og seks i jordskiftedomstolene. Av de øvrige utnevnte dommerne (ikke domstolledere) ble det i 2012 utnevnt fire dommere i andreinstans, 27 i førsteinstans og ti i jordskiftedomstolene. I tillegg kommer 14 konstituerte dommere. Innstillingsrådet har vurdert totalt 540 søknader og gjennomført 246 intervjuer. I tillegg har det vært søknadsbehandling og intervju til konstitusjoner av ekstraordinære lagdommere.

Av dommere utnevnt i de alminnelige domstolene var 52 pst. kvinner og 48 pst. menn. Gjennomsnittsalder ved utnevning var 46 år. I jordskiftedomstolene var 19 pst. kvinner og 81 pst. menn. Gjennomsnittsalder ved utnevning var 47 år.

Tilsynsutvalget for dommere

Tilsynsutvalget for dommere er et uavhengig og frittstående disiplinærorgan som behandler klager på dommere.

I 2012 mottok Tilsynsutvalget 113 klagesaker, 63 flere enn i 2011. Av disse var 13 klager rettet mot dommere i jordskiftedomstolene. Det ble truffet i alt 139 vedtak i 2012, hvorav 101 vedtak ble truffet av utvalgets leder alene eller annet medlem etter delegering. 38 vedtak ble truffet av et samlet utvalg.

I 2012 ble 67 klager realitetsbehandlet. Samtlige klager gjaldt forhold i tjenesten. 63 klager gjaldt dommeratferd, fire klager gjaldt sen saksbehandling. En og samme klage kan gjelde flere forhold. Det ble gitt disiplinærreaksjon i fire tilfeller, to i form av kritikk og to i form av advarsler. I alle sakene ble det gitt disiplinærreaksjon på grunn av dommeratferd.

Bruk av sakkyndige

Sakkyndige har en fremtredende og ofte avgjørende rolle i mange rettssaker. Derfor er det viktig at sakkyndige har høy kompetanse innen sine fagfelt og at aktørene i straffesakskjeden har gode forutsetninger for å kunne etterprøve de sakkyndiges vurderinger. Det pågår en prinsipiell debatt rundt straffelovens utilregnelighetsbegrep og bruken av rettspsykiatrisk sakkyndige i straffesaker.

Det er igangsatt et toårig pilotprosjekt for utprøving av en ny modell for organisering av rettspsykiatrien. Prosjektet er lagt til det regionale

kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri på Brøset i Trondheim, se også nærmere omtale under pkt. 4.1.2.

Økt kompetanse i bruk av sakkyndige i domstolene er et satsingsområde i domstolenes og Domstoladministrasjonens kompetansearbeid.

Dommeravhør og observasjon av barn

Avhør av barn gir spesielle utfordringer, og det er viktig å få til best mulig avhør. Departementet oppnevnte høsten 2010 en ekstern arbeidsgruppe som skulle gjennomgå regelverket for dommeravhør og observasjon av barn, herunder vurdere hvilke regler som bør gjelde for psykisk utviklingshemmede. Arbeidsgruppen leverte sin rapport 16. oktober 2012, og denne ble sendt på høring med frist 16. april 2013. Det kom inn 62 høringsuttalelser, og departementet arbeider nå med oppfølgingen av rapporten.

Juryordningen

Regjeringen nedsatte i mai 2010 et utvalg for å vurdere juryordningen. Utvalgets hovedspørsmål var om dagens juryordning bør videreføres og i tilfelle i hvilken form. Utvalget leverte sin utredning 17. juni 2011. Utvalget tilrår at skyldspørsmålet bør grunnis i alle ankesaker. Utvalget er delt i spørsmålet om hva slags domstolssammensetning som bør behandle de saker som i dag går for jury/lagrette. Den ene halvparten av utvalget går inn for å videreføre en lagretteordning. Den andre halvparten av utvalget går inn for at sakene behandles i meddomsrett. Utredningen ble sendt på høring i august 2011 med høringsfrist 1. mars 2012. Justis- og beredskapsdepartementet har mottatt en rekke innspill som viser betydelig engasjement i saken. Departementet vurderer hvordan saken skal følges opp.

Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark

Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark skal utrede bruks- og eierrettigheter til den grunnen som Finnmarkseiendommen overtok ved finnmarkslovens ikrafttredelse 1. juli 2006. Finnmarkskommisjonens administrasjon ligger i Tana.

Finnmarkskommisjonen har hittil arbeidet med kartlegging av seks felt. To utredningsfelt ble påbegynt i 2009, ett i 2010, to i 2011 og ett i 2013. Kommisjonen har avlevert rapporter for to felt, den første i 2012 og den andre i februar 2013. Rapporten for det tredje feltet ferdigstilles høsten 2013.

4.1.2 Strategier

Saksbehandling i domstolene

Saksmengden i Høyesterett har økt. For å kunne opprettholde en tilfredsstillende saksbehandlingstid, ble bemanningen i Høyesterett styrket med tre utrederstillinger i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2013. Behovet er varig, og det foreslås å videreføre tre årsverk innen utredningsarbeid i Høyesterett.

Det er viktig at Domstoladministrasjonen og domstolene arbeider for økt elektronisk samhandling mellom aktørene både i tvistesaker og straffesaker, og gradvis beveger seg i retning av digital saksgjennomføring. Fra 2014 foreslås det å utvikle en fleksibel og tjenesteorientert felles plattform for saksbehandling i domstolene. Nye saksbehandlingssystemer for domstolene vil bedre imøtekomme både faglige og teknologiske utfordringer med hensyn til bl.a. elektronisk samhandling, rettsinformasjon og rapportering. Regjeringen foreslår en styrket bevilgning til utvikling av nye saksbehandlingssystemer for å tilrettelegge for mer effektiv saksbehandling i domstolene. Se nærmere omtale under punkt 5.1.2.

Jordskiftedomstolene har arbeidet med å effektivisere arbeidsprosessene, bl.a. ved å delegerer arbeidsoppgaver fra dommer til ingeniør og saksbehandler. Saksbehandlingstiden har gått ned de siste årene, men den er fortsatt lang. I 2012 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for jordskifterettene i underkant av ett år. Beholdningsveksten gjør at gjennomsnittsalderen for avsluttede saker kan komme til å øke igjen. For å få en effektiv saksavvikling fra det tidspunktet ny jordskiftelov trer i kraft, er det derfor viktig å få redusert restansene i jordskiftedomstolene i forkant av at ny lov trer i kraft. Nytt saksbehandlingssystem for jordskiftedomstolene vil være sentralt i arbeidet med å bygge ned restansene. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen til utvikling av domstolenes IKT-løsninger (se omtale under pkt. 5.1.2). Det vises også til nærmere omtale av ny jordskiftelov under punkt 6.1.1.

Domstoladministrasjonen nedsatte en arbeidsgruppe i 2009 for å evaluere målene for gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Arbeidsgruppen har foreslått noen nye målformuleringer som bl.a. vektlegger økt differensiering på sakstyper. I en prøveperiode registreres saksavviklingen i domstolene i henhold til disse målene i tillegg til de gjeldende målene. Når prøveperioden er utløpt, vil det bli vurdert om nye mål skal foreslås.

Forlikrådene

Det er et mål å opprettholde forlikrådene som en rimelig, effektiv og desentralisert tvisteløsningsmekanisme.

Det avholdes årlige kurs for forlikrådsmedlemmene i regelverk, og opplæring i meklings- og meklingssteknikk.

Evalueringsrapport

Departementet vil i samarbeid med Domstoladministrasjonen følge utviklingen og vurdere behovet for eventuelle lovendringer i et eget høringsnotat. Departementet tar sikte på at høringsnotatet sendes ut i 2014 og at proposisjon med forslag til endringer i tvisteloven kan fremmes i 2015. Evalueringsrapporten gir viktige innspill til dette arbeidet. Et av spørsmålene som skal vurderes er om reglene om siling av anker bør endres.

Bruk av sakkyndige

Regjeringen oppnevnte 25. januar 2013 et bredt sammensatt offentlig utvalg under Justis- og beredskapsdepartementet som skal gå grundig gjennom straffelovens regler om utilregnelighet og rettspsykiatriens rolle i straffesaker. Utvalget skal avgi sin utredning innen 1. september 2014. Se også omtale under programkategori 06.10 og programkategori 06.60.

Helse- og omsorgsdepartementet har ledet arbeidet med å fremme en modell for organisering av rettspsykiatrien, i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet og Helsedirektoratet. Det overordnede målet er å bedre domstolene og politi/påtalemyndighetens tilgjengelighet til sakkyndighet av høy kvalitet. En eventuell fremtidig landsdekkende organisasjonsmodell bør bygge på etablerte strukturer og knyttes til de tre regionale kompetansesentrene for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri for helseregionene. Modellen prøves ut gjennom et toårig pilotprosjekt ved kompetansesenteret på Brøset i Trondheim. Prosjektet skal blant annet bygge opp et register over rettspsykiatrisk sakkyndige som fyller nye formalkrav, utvikle rutiner for å motta henvendelser fra rekvirenter, utøve servicefunksjoner overfor sakkyndige samt etablere et system for håndtering av dokumenter som møter lovkrav til håndtering av personopplysninger. Prosjektet skal også bidra til å styrke fagfeltets akademiske forankring.

Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark

I 2014 vil Finnmarkskommisjonen lyse ut flere utredningsfelt og avslutte arbeidet i ett felt. Kommisjonen vil i 2014 for alvor komme i gang med arbeidet i indre Finnmark, der det vil oppstå andre utfordringer enn tidligere, blant annet av språklig karakter og med fremskaffelse av dokumentasjon. For kommisjonen innebærer dette blant annet økt bruk av tolk.

Utmarksdomstolen for Finnmark skal behandle tvister som springer ut av kommisjonens rettighetskartlegging. Utmarksdomstolen er under etablering. Domstoladministrasjonen har utpekt Indre Finnmark tingrett som midlertidig sekretariat for utmarksdomstolen slik at stevninger kan innleveres innen lovens frist. Dommerstillingene er lyst ut.

5 Hovedmål: En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor

Delmål: Effektive og serviceorienterte domstoler

5.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Det er en generell forventning om at domstolene tar i bruk ny teknologi og digitale løsninger for å møte kravene til effektiv saksbehandling, åpenhet og rettssikkerhet. Saksbehandlingen i domstolene gjennomgår derfor en gradvis fornying med mål om digital behandling og gjennomføring av rettssakene. Fornyningen innebærer elektronisk samhandling med aktørene i sakene og øvrige offentlige virksomheter, samt bruk av løsninger for fjernmøter og mobile arbeidsformer.

For å realisere tvistelovens intensjoner om samhandling og god saksflyt utvikles løsninger for elektronisk samhandling mellom domstolene og aktører i tvistesaker. I praksis skjer dette ved å ta i bruk løsninger for digital innsending av prosesskriv, tilgjengeliggjøring av saksinformasjon, samt mottak og behandling av salærkrav. Uprøving av disse løsningene ble startet opp i 2013 i noen få domstoler.

For at ambisjonene om samhandling skal kunne realiseres fullt ut og for alle aktører og saksstyper, er det nødvendig å oppgradere dagens IKT-løsninger. Det er behov for videreutvikling av digitale løsninger samt etablering av nye saksbehandlingssystemer for jordskiftedomstolene og Høyesterett.

Videokonferanser kan brukes i både tvistesaker og i straffesaker. I tvistesaker reguleres bruken av fjernavhør og fjernmøter gjennom tvisteloven. I straffesaker trådte nye generelle regler om fjernmøter og fjernavhør i kraft i 2011 ved endringer i straffeprosessloven og ny forskrift.

Fjernmøter er i mange tilfeller et godt alternativ til fysisk fremmøte i domstolen, og mange domstoler gir uttrykk for at utstyret også bidrar til enklere bruk av barnehusene ved avhør. Ved inngangen til 2013 hadde 41 domstoler tilgang til videokonferanseutstyr.

Kompetanseutvikling og kvalitet

Det er i løpet av de siste årene gjennomført flere tiltak for å sikre en god og effektiv drift i domstolene. Domstoladministrasjonen har vedtatt en kompetansestrategi for domstolene og Domstoladministrasjonen for perioden 2011–2015. Strategien skal bidra til å understøtte helhetstenking og målretting av kompetansearbeidet.

Et organ bestående av representanter fra domstolene gir kompetanseråd på et overordnet nivå. Anbefalingene baserer seg på kartleggingen av kompetansebehov i domstolene, og typiske utviklingstrekk i samfunnet og domstolene.

Styrking av lederkompetansen er viktig for domstolenes utviklingsarbeid og det er gjennom flere år tilbudt grunnleggende og utdypende lederutvikling for domstollederne.

Det er igangsatt et kvalitetsprosjekt for å beskrive og konkretisere systematisk kvalitetsarbeid i domstolene. Et rammeverk for kvalitetsarbeid skal gjøre det mulig å arbeide systematisk og helhetlig med kvalitetsutvikling i den enkelte domstol. Det skal være et enkelt, oversiktlig og håndterbart system for alle domstoler, uavhengig av størrelse. Prosjektet ferdigstilles i 2013.

Domstolene behandler stadig flere saker der personer med utenlandsk opprinnelse er part i sakene. For å sikre kvaliteten i slike saker, har domstolene behov for kompetanse innenfor kulturforståelse og bruk av tolketjenester. I 2013 har satsingen på flerkulturelle utfordringer og bruk av tolk blitt rettet særlig inn mot behandlingen av barnelovssaker.

Helse, miljø og sikkerhet

Domstoladministrasjonen har ansvaret for sikkerhetsstrategien i domstolene, som omfatter bl.a. fysisk sikkerhet i domstolene og kompetansenivået til de som skal håndtere sikkerhet og beredskap. En sikkerhetshåndbok er distribuert til alle domstoler.

Domstoladministrasjonen avsluttet i 2012 et større prosjekt for vurdering av sikkerhet og beredskap i domstolene.

Likestilling og mangfold

Det vises til omtale i del III.

Universell utforming og funksjonelle lokaler

For at domstolene skal være et reelt konfliktløsningsalternativ for innbyggerne, må rettslokalene gis en utforming som ivaretar ulike behov. Eksisterende lokaler er i varierende grad tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne. I nye tinghus og lokaler settes det krav om funksjonalitet for alle brukere.

De siste årene er det investert i utstyr for trådbundet overføring av lyd for hørselshemmede i rettssaler. Alle domstoler har nå utstyr for overføring av lyd for hørselshemmede i minst én rettssal.

I 2013 samlokaliseres Ofoten og Sør-Troms jordskifterett med Trondenes tingrett. Videre samlokaliseres Nord-Østerdal tingrett og Nord-Østerdal jordskifterett i nye lokaler. Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett flytter inn i nye lokaler på Lillehammer. I Høyesterett ferdigstilles det i 2013 en utvidelse av kontorkapasitet gjennom en større ombygging på taket.

I Molde planlegges nytt tinghus hvor Romsdal tingrett, Frostating lagmannsrett, Romsdal jordskifterett og Frostating jordskifteoverrett vil være samlokalisert. Forprosjektet med kostnadskalkyle ble ferdigstilt i 2012.

Bergen tingrett og Nordhordland tingrett er lokalisert i Bergen tinghus. For å tilpasse tinghuset slik at det blir funksjonelt og hensiktsmessig for domstolene, er det gjennomført et forprosjekt for rehabilitering av bygningen.

Serviceutvikling og kommunikasjon

Alle alminnelige domstoler og flertallet av jordskiftedomstolene har egne nettsted. Sammen med www.domstol.no og www.jordskifte.no er disse sentrale i kommunikasjonen med domstolenes brukere, aktører og innbyggerne generelt. I 2013 fikk disse nettstedene en ny form tilpasset universell utforming og mobile plattformer. Sosiale medier er tatt i bruk for noen målgrupper som medier, juridiske miljøer, samt lekdommere.

Domstoladministrasjonen har i samarbeid med Den norske Dommerforening etablert Dommernes mediegruppe. Gruppen gir kommentarer,

bakgrunnsinformasjon og intervjuer om domstoler og rettssaker.

Domstoladministrasjonen arbeider med å forbedre ivaretagelsen av sårbare vitner. Det er utviklet en mobilapplikasjon «Vitne i retten?», med unge som målgruppe. Denne oppdateres og utvikles for på best mulig måte å kunne være et godt hjelpemiddel for målgruppen.

Den første nasjonale vitneundersøkelsen i Norge viser at vitner opplever det som belastende å vitne. Aktørene vitnene møter i retten får gode tilbakemeldinger. Samtidig er det et stort behov for informasjon i forkant av vitneforklaringen. Vitner ønsker å vite mer om vitnerollen, praktiske forhold, hvem de møter inne i rettssalen og hvordan de skal forholde seg som vitner. Vitnestøtteordningen får gode skussmål. Ordningen er særlig viktig for sårbare vitner, f.eks. unge vitner, vitner som er nervøse og vitner som ikke har erfaring med å vitne. Vitnestøtten er den aktøren som i størst grad bidrar til en positiv opplevelse.

Datalagringsdirektivet – vaktordning ved Oslo tingrett

Stortinget vedtok 15. april 2011 at EUs datalagringsdirektiv (direktiv 2006/24/EF) skal gjennomføres i norsk rett, jf. Innst. 275 L (2010–2011). Som et ledd i implementeringen av datalagringsdirektivet vil domstolene få ansvaret for behandlingen av begjæringer om utlevering av teletrafikkdata. Det vil i den forbindelse bli etablert en vaktordning for hele landet ved Oslo tingrett, som skal behandle begjæringer som kommer inn utenfor domstolenes ordinære åpningstid. Det tas sikte på ikrafttredelse av lagringsplikten 1. januar 2015.

5.1.2 Strategier

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Fornyning av domstolenes IKT-systemer er en viktig del av arbeidet for mer effektive og moderne domstoler. Regjeringen foreslår derfor økt bevilgning til utvikling av nye saksbehandlingsløsninger i domstolene, som vil bl.a. bidra til effektivisering av saksbehandlingen og informasjonsflyten mellom domstolene og andre aktører.

Det er et overordnet mål å gjøre arbeidet i domstolene mer effektivt, samtidig som anvendelsen av digitale arbeidsformer skal bidra til å opprettholde rettssikkerheten og den allmenne tilliten til domstolene. Samspillet mellom effektivitet, åpenhet, rettssikkerhet og nye digitale løsninger utgjør en sentral del av utviklingen i domstolene. Fra 2014 utvikles en fleksibel og tjenesteorientert

felles plattform for saksbehandling i domstolene. Dette vil danne grunnlaget for utviklingen av nye saksbehandlingssystemer for domstolene og uavhengige og brukertilpassede funksjoner for de ulike instansene. Høyesterett, de alminnelige domstolene og jordskiftedomstolene vil få arbeidsflater og løsninger som er tilpasset egne behov, men hvor grunnplattformen består av et sett med felles funksjoner. Løsningene skal også støtte saksarbeid på mobile enheter utenfor domstolen.

Nye saksbehandlingsløsninger for domstolene vil bedre imøtekomme både faglige og teknologiske utfordringer med hensyn til bl.a. elektronisk samhandling og rettsinformasjon. Saksbehandlingsløsningene gir også muligheter for å utarbeide statistikk, rapporteringer og nødvendig styringsinformasjon for domstolenes virksomhet. Nytt saksbehandlingssystem for jordskiftedomstolene skal utvikles fra 2014.

Arbeidet med elektronisk samhandling skal i første omgang videreføres til å omfatte straffesakene. Informasjonsflyt i straffesakene har vært grundig utredet. Det er viktig at dette realiseres for å sikre en effektiv informasjonsflyt mellom påtalemyndighet, politi, domstol og kriminalomsorgen. Nye saksbehandlingsløsninger for domstolene er en forutsetning for at fellesløsninger for elektronisk samhandling skal kunne realiseres for alle aktører, sakstyper og domstoler. Fra 2014 vil en felles samhandlingsløsning i Altinn i de sivile forvaltningssakene utvikles. Dette vil bidra både til mer effektiv informasjonsutveksling og økt gjenbruk av informasjon.

Domstoladministrasjonen leder arbeidet med å inngå rammeavtale for fjernmøte- og fjernavhørsløsninger for justissektoren. Det forventes at avtalen utover å gi tilgang til avanserte løsninger for videokonferanser, også vil gi tilgang til enkle og rimelige fjernmøte- og fjernavhørsløsninger.

Avtalen er en viktig forutsetning for videre utbygging av kapasiteten til fjernmøter og fjernavhør i sektor. En slik utbygging vil gi betydelige gevinster for hele sektoren ved at det frigjøres tid og ressurser som kan benyttes til annet arbeid enn reising og vakthold.

Kompetanseutvikling og kvalitet

Kvalitet er en av kjerneverdiene i domstolenes idé- og verdigrunnlag. Domstolene skal utføre sitt arbeid med kvalitet, noe som forutsetter medarbeidere med riktig kompetanse. I samspill med domstolene skal Domstoladministrasjonen bidra til å utvikle og tilby kompetansetiltak som dekker reelle behov, og som dermed vil understøtte kjernevirksomheten til domstolene.

Satsingsområdene i kompetansearbeidet i 2014 vil for de alminnelige domstolene være kulturforskjeller/bruk av tolk, sikkerhet/beredskap, mediehåndtering, økonomiske straffesaker og saker etter barneloven. Det skal også satses på ledelse i domstolene og dommerrollen med vekt på kollegaveiledning, mekling, sakkyndighet, aktiv saksstyring og prosessledelse, samt vanskelige avgjørelser og etiske dilemma.

For jordskiftedomstolene vil satsingsområdene for 2014 være jordskifteprosess, opplæring i ny jordskiftelov, materielt jordskifte, rettsbokskrivning, rettsmekling, Global Positioning System (GPS) og Geographic Information System (GIS), effektiv saksavvikling, dommerrollen og kollegaveiledning.

Det skal utarbeides formaliserte og strukturerte kompetanseløp for ulike grupper medarbeidere i domstolene. Hensikten med arbeidet er å sikre nødvendig kompetanse i forhold til fremtidens behov, og dermed understøtte den dømmende virksomhet. Implementeringen av kompetanseløpene vil først starte i 2015.

Helse, miljø og sikkerhet

Det generelle kompetansenivået innenfor sikkerhet og beredskap skal heves hos domstolledere, sikkerhetsledere og andre sikkerhetsmedarbeidere. Domstoladministrasjonen skal bidra til dette gjennom opplæring innenfor HMS, sikkerhet og beredskap, ved å arrangere ulike sikkerhetssamlinger og sikkerhetsseminarer i regionene, samt fange opp tendenser og utviklingstrekk i sikkerhetsarbeidet.

Det planlegges etablering av en permanent sikkerhets- og adgangskontroll i Høyesteretts hus. Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen til Høyesterett for å dekke investeringer i utstyr og andre bygningsmessige tilpasninger, samt årlig drift og vakthold.

Det har generelt vært en økning i rettssaker med alvorlige forbrytelser og høyt konfliktnivå. Derfor planlegges også etablering av sikkerhets- og adgangskontroll i Oslo tinghus, som har den største saksinngangen i landet med om lag 20-25

pst. av alle straffesaker og tvistesaker. Dette vil skape trygghet for gjennomføringen av alle typer saker i Oslo tinghus.

Likestilling og mangfold

Det vises til omtale i del III.

Universell utforming og funksjonelle lokaler

Domstoladministrasjonen vurderer tomt for nytt tinghus i Stavanger. I Drammen er tomtealternativet for Drammen tingrett avklart, og arbeid med forprosjekt igangsatt i 2013. Tinghuset i Drammen planlegges for samlokalisering av Drammen tingrett og Nedre Buskerud jordskifterett. Alle prosjektene pågår i samarbeid med Statsbygg.

Serviceutvikling og kommunikasjon

Domstoladministrasjonen arbeider for en forbedret og mer helhetlig ivaretagelse av vitner og fornærmede i justissektoren. Videreutvikling av digitale informasjonsformer og system for SMS-varsling til vitner i forbindelse med oppmøte, forsinkelser, endringer mv., samt bedre tilretteleggelse for presse og aktører, står sentralt i dette arbeidet.

6 Hovedmål: God konfliktløsning

6.1 Delmål: Økt bruk av ulike meklingsformer

6.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Rettsmekling

Rettsmekling er en ordinær del av prosessen i tvistesaker. Rettsmekling skal medføre en raskere, billigere og mer skånsom løsning av tvister. Partene selv får et ansvar for løsning av konflikten gjennom mekling og forlik.

Av sakene som ble avgjort i 2012, er det avholdt rettsmeklingsmøter i 16 pst. (1 793 saker) i førsteinstans og seks pst. (112 saker) i andreinstans, totalt 1 905 saker.

Tabell 2.9 Saker hvor det er benyttet rettsmekling 2007–2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rettsmeklingsmøter	2089	2 099	2 104	2 015	1 943	1 905
Saker registrert med resultat «hevet ved forlik etter rettsmekling»	1255	1 207	1 269	1 225	1 213	1 185

1 120 saker i førsteinstans og 65 saker i andreinstans er registrert med resultat «hevet ved forlik etter rettsmekling» i 2012. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker som ble avgjort og hvor det ble avholdt rettsmeklingsmøte var i førsteinstans 5,3 måneder i 2012, mot 5,4 måneder i 2011. Antallet tvistesaker som rettsmekles har de siste tre årene vært svakt synkende.

Enkelte domstoler har gjennomført en prøveordning med moderat spesialisering blant dommerne. En arbeidsgruppe bestående av domstolledere fra deltakende domstoler avga en rapport til Domstoladministrasjonen i september 2012. Rapporten omhandler bl.a. erfaringer med slik spesialisering. I de domstoler hvor rettsmekling er gjenstand for moderat spesialisering er både andelen saker som rettsmekles og andelen saker hvor forlik oppnås etter rettsmekling, større enn landsgjennomsnittet.

Rettsmekling er etablert som en forsøksordning for jordskiftedomstolene. Virketiden for forskrift om forsøksordning med rettsmekling for jordskiftedomstolene er forlenget ut 2015 i påvente av ny jordskiftelov. En evaluering av forsøksordningen, som ble ferdigstilt i juni 2012, er gjennomført av Høgskolen i Bergen. Rettsmekling kan i jordskifteretten bare benyttes i to sakstyper, og det ble i 2011 rettsmeklet i 7 pst. av den potensielle saksmengden. Jordskifterettene har imidlertid tradisjon for å mekle som en del av den ordinære behandlingen av sakene, og ca. 60 pst. av samtlige saker ender i minnelighet.

Barnelovsaker

I saker om foreldreansvar, samvær mv. etter barneloven, kan retten mekle mellom partene, ev. vise partene til mekling hos godkjent mekler eller andre med innsikt i slike saker. Dommeren kan på et tidlig stadium la seg bistå av en barnefaglig sakkyndig for å medvirke til meklingen. Den sakkyndige kan også veilede foreldrene ved praktisering av avtale i en prøveperiode.

Tingrettene behandler om lag 2 700 barnelovsaker hvert år. Andelen saker etter barneloven i domstolene har vært økende, og utgjør nå på landsbasis 17 pst. av de sivile sakene som behandles i førsteinstans. I disse sakene benyttes svært ofte saksforberedende møter etter barneloven § 61 med mekling mellom partene. I 80 pst. av barnelovsakene kommer partene frem til en minnelig løsning med bistand fra dommeren og eventuelt sakkyndig. Retten oppnevner sakkyndig i omtrent 80 pst. av barnelovsakene.

Barnelovsakene er et prioritert satsingsområde i Domstoladministrasjonens kompetansearbeid for de alminnelige domstolene. I 2012 og 2013 har det vært et særlig fokus på kompetanseheving for aktørene i domstolene når det gjelder behandling av barnelovsaker med volds- og overgrepssproblematikk.

En arbeidsgruppe med representanter fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har vurdert behovet for lovendringer for å sikre at barnets beste er ivarettatt der barn blir utsatt for vold og/eller overgrep fra bosteds- eller samværsforelder. Prop. 85 L (2012–2013) Endringer i barnelova ble vedtatt enstemmig, og lovvedtaket ble sanksjonert 21. juni 2013. Formålet med endringene er å styrke barns rettssikkerhet og deltagelse i foreldretvister, og gi barn bedre beskyttelse i tilfeller der de risikerer å bli utsatt for vold, seksuelle overgrep eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare.

Ny jordskiftelov

Prop. 101 L (2012–2013) Lov om fastsetjing og endring av eigheds- og rettshøve på fast eiendom m.m. (jordskiftelova) ble fremmet av Landbruks- og matdepartementet og vedtatt av Stortinget i juni 2013. Ny jordskiftelov innebærer en ny rettsmiddelordning hvor jordskifteoverrettene blir inkorporert i lagmannsrettene. Dette innebærer en betydelig forenkling av ankeprosessen ved jordskifte. Løsningen medfører blant annet at lagmannsretten kan settes både med jordskiftefaglig og juridisk kompetanse.

Ny jordskiftelov er en moderne lov hvor virkemidlene er tilpasset utfordringene i dagens samfunn. Deler av tvisteloven er gjort gjeldende i ny jordskiftelov, men på en slik måte at jordskifterettens særlige behov blir ivarettatt.

6.1.2 Strategier

Rettsmekling

Moderat spesialisering i rettsmekling synes å være et tjenelig virkemiddel og bør vurderes ved de større domstolene. Videre er det viktig at kompetanseheving og erfaringsutveksling settes i system for rettsmekling.

Barnelovsaker

Det er et mål å bidra til flere avtaleløsninger mellom foreldrene uten bruk av domstolene i de sakene

som er egnet for det, for eksempel ved en bedre utnyttelse av tilbudet ved familievernkontorene. Også der en sak er bragt inn for domstolen, er det en målsetting at saken løses ved mekling der den er egnet for det. Det er viktig at arbeidet med kompetanseheving innen barnelovsakene fortsetter.

Ny jordskiftelov

For å imøtekomme ikrafttredelse av ny jordskiftelov, skal det utvikles nytt saksbehandlings-

system for jordskiftedomstolene. Jordskiftedomstolene bruker i dag IKT-løsninger som er utviklet på begynnelsen av 1990-tallet. Et nytt saksbehandlingssystem vil kunne legge til rette for en effektiv lovforvaltning når ny jordskiftelov trer i kraft. Dette innebærer bl.a. elektronisk samhandling og digital dokumenthåndtering.

Kap. 61 Høyesterett

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	84 044	85 084	93 158
	Sum kap. 0061	84 044	85 084	93 158

1 Innledning

Høyesterett dømmer i siste instans og er ankeinstans for avgjørelser truffet i lavere instanser. Høyesteretts hovedoppgaver er å arbeide for rettsenhet, rettsavklaring og rettsutvikling. Rettsutvikling gjennom Høyesteretts praksis skjer i samspill med de lovgivende myndigheter og med vekt på spørsmål der Stortinget har overlatt den videre rettsutvikling til domstolene.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under posten dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen i Høyesterett utgjorde 20 høyesterettsdommerårsverk og 38 andre årsverk per 1. mars 2013. Bevilgningen skal videre dekke øvrige driftsutgifter som følger av Høyesteretts virksomhet.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2013 ble bemanningen i Høyesterett styrket med tre utrederstillinger, tilsvarende 0,8 mill. kroner i 2013. Behovet er varig, og bevilgningen foreslås derfor videreført i 2014 med 2,4 mill. kroner (helårseffekt). På denne bakgrunn foreslås bevilgningen under kap. 61, post 01 økt med 2,4 mill. kroner.

Videre planlegges det å etablere en permanent sikkerhets- og adgangskontroll i Høyesteretts hus. For 2014 foreslås det en økt bevilgning på 4,7 mill. kroner, som inkluderer en engangsinvestering pålydende 2,3 mill. kroner i utstyr og andre bygningsmessige tilpasninger.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 61, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3061, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 93,2 mill. kroner.

Kap. 3061 Høyesterett

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
03	Diverse refusjoner	17		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	253		
18	Refusjon av sykepenger	515		
	Sum kap. 3061	785		

1 Postomtale

Post 03 Diverse inntekter

Posten dekker primært refusjoner som brutto inntektsføres i tilknytning til driften av Høyesteretts hus, eksempelvis energiavregning.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3061, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 61, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	1 795 382	1 704 309	1 778 565
21	Spesielle driftsutgifter	71 413	41 294	20 724
	Sum kap. 0410	1 866 795	1 745 603	1 799 289

1 Innledning

Tingrettene dømmer i første instans. I tillegg til den dømmende virksomheten behandler domstolene i første instans konkurssaker og forvaltningsoppgaver som skifte og vigsler.

Lagmannsrettene behandler ankesaker fra domstolene i første instans.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker faste og variable lønnsutgifter og lønnsutgifter til tilkalte og ekstraordinære dommere. Bemanningen ved tingrettene utgjorde 367 dommerårsverk, 136 dommerfullmektigårsverk og 676 andre årsverk per 1. mars 2013. Bemanningen ved lagmannsrettene utgjorde 170 dommerårsverk og 105 andre årsverk per 1. mars 2013. Bevilgningen skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer knyttet til de enkelte domstoler. Bevilgningen dekker også utgifter til

Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark. Utgifter knyttet til Tilsynsutvalget for dommere og Innstillingsrådet for dommere dekkes også under posten.

Det foreslås å øke bevilgningen med 38 mill. kroner til utvikling av domstolenes saksbehandlingssystemer. Dette vil innebære at nytt saksbehandlingssystem for jordskiftedomstolene og ny felles plattform for saksbehandling i domstolene kan igangsettes i 2014. Videre skal bevilgningen gå til bl.a. felles samhandlingsløsninger og felles system for administrative saker, virksomhetsstyring og statistikk.

Videre foreslås det å øke bevilgningen med 33,3 mill. kroner til etablering av sikkerhets- og adgangskontroll i Oslo tinghus. Beløpet vil dekke utgifter til bygningsmessige tilpasninger, og nødvendig bemanning og leie av utstyr fra 1. juli 2014.

Ved innføringen av nye gebyrer, jf. omtale under kap. 3410 post 01, ble det avsatt 3,7 mill. kroner i 2013 til engangsutgifter og økte driftsutgifter i domstolene. Som følge av økt transaksjons-

mengde, foreslås det å øke bevilgningen med 0,6 mill. kroner.

I forbindelse med innføringen av datalagringsdirektivet er det bestemt at alle begjæringer om utlevering av teletrafikkdata skal domstolbehandles. Begjæringer som kommer inn utenfor ordinær kontortid skal behandles ved en vaktordning ved Oslo tingrett. På grunn av utsettelse av ikrafttreddelsen, foreslås det å redusere bevilgningen til dette formålet med 12,4 mill. kroner (inkl. prisjustering) i 2014. Det tas sikte på ikrafttredelse av lagringsplikten 1. januar 2015.

Som en del av et generelt effektiviseringstiltak i justissektoren foreslås det å redusere bevilgningen med 3,6 mill. kroner (0,21 pst.).

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3410, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 1 778,6 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter som etter rettsgebyrloven er inkludert i rettsgebyret, jf.

Kap. 3410 Rettsgebyr

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Rettsgebyr	161 777	186 339	191 039
03	Diverse refusjoner	1 342	1 598	1 654
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	265		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	9 023		
18	Refusjon av sykepenger	16 215		
	Sum kap. 3410	188 622	187 937	192 693

1 Innledning

Kapitlet omfatter i hovedsak inntekter knyttet til gebyrpliktige oppgaver etter rettsgebyrloven, inkludert inntekter knyttet til gebyr for behandling av forliksklage.

kap. 3410, f.eks. kunngjøringsutgifter, nødvendige utgifter ved tvangsforretninger, registrering m.m. under offentlig bobehandling, forkynnelse som er nødvendig etter loven. I enkelte saker dekkes utgifter til meddommere og rettsvitner. Bevilgningen dekker også arbeidsgiveravgift av godtgjøring til meddommere og tolker i sivile saker hvor partene selv dekker godtgjøringen. Bevilgningsbehovet er skjønnsmessig anslått.

I forbindelse med Prop. 122 L (2012–2013) Endringer i aksjeloven mv. (offentlig kunngjøring i avis mv.) ble lovbestemte krav til kunngjøring i papiravis mv. fjernet (ekskl. kunngjøring av preklusive proklamaer etter skifteloven) etter vedtak av Stortinget juni 2013. Endringene trådte i kraft 1. juli 2013. Som følge av helårseffekt av lovendringene (ekskl. kunngjøring av preklusive proklamaer) foreslås bevilgningen redusert med 24 mill. kroner i 2014.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling, foreslås bevilgningen økt med 3 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning under posten på 20,7 mill. kroner

2 Postomtale

Post 01 Rettsgebyr

Bevilgningen på posten dekker inntekter fra gebyrpliktige oppgaver i domstolene i forbindelse med tvistesaker, skjønn, skifte, konkurs m.m.

Fra 1. juli 2013 ble det innført gebyrer for tjenestene notarialbekreftelser og oppbevaring av testament med henholdsvis 250 og 688 kroner, jf. Prop. 148 L (2012–2013) og Innst. 453 L (2012–

2013). På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen med 4,7 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning under posten på 191 mill. kroner.

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved domstolene i første instans og lag-

mannsrettene, bl.a. refusjoner etter avregning av energiutgifter m.m.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3410, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 1,7 mill. kroner.

Kap. 411 Domstoladministrasjonen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410 post 01</i>	72 877	72 889	73 946
	Sum kap. 0411	72 877	72 889	73 946

1 Innledning

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for de alminnelige domstolene (ikke forliksrådene), Finnmarkskommisjonen, Utmarksdomstolen for Finnmark og jordskiftedomstolene.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3411, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 73,9 mill. kroner.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 410, post 01

Bevilgningen dekker alle ordinære driftsutgifter ved Domstoladministrasjonen. Bemanningen utgjorde 83 årsverk per 1. mars 2013.

Kap. 3411 Domstoladministrasjonen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
03	Diverse inntekter	715		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	677		
18	Refusjon av sykepenger	636		
	Sum kap. 3411	2 028		

1 Postomtale

Post 03 Diverse refusjoner

På posten føres refusjoner som brutto inntektsføres ved Domstoladministrasjonen, bl.a. refuso-

ner etter avregning av energiutgifter m.m. På posten føres også inntekter fra oppdrag som Domstoladministrasjonen ev. utfører for andre.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til at merinntektene

under kap. 3411, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Kap. 413 Jordskiftedomstolene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	216 103	214 252	217 069
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	13 497	8 979	13 328
	Sum kap. 0413	229 600	223 231	230 397

1 Innledning

Jordskiftedomstolene er særdomstoler som arbeider med oppgaver i henhold til jordskifteloven. Dette omfatter bl.a. å gjennomføre endringer for å oppnå mer tjenlige eiendommer samt å fastlegge eiendomsgrenser og uklare eiendomsforhold. Jordskiftedomstolen er uavhengig i sin dømmende virksomhet.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen ved jordskiftedomstolene utgjorde 82 dommerårsverk og 148 andre årsverk per 1. mars 2013. Bevilgningen skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer knyttet til de enkelte jordskiftedomstolene.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 217,1 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Jordskiftedomstolene har hjemmel til å kreve inn sideutgifter i visse saker. Sideutgiftene skal dekke det tekniske arbeidet i disse sakene. Utgiftene skal føres i egne saksregnskap.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling, foreslås en bevilgning under posten på 13,3 mill. kroner.

Kap. 3413 Jordskiftedomstolene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Saks- og gebyrinntekter	17 433	14 668	15 181
02	Sideutgifter	13 536	9 064	13 416
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	70		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	540		
18	Refusjon av sykepenger	1 580		
	Sum kap. 3413	33 159	23 732	28 597

1 Postomtale

Post 01 Saks- og gebyrinntekter

Bevilgningen på posten omfatter inntekter ved at partene i saken betaler gebyr.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 15,2 mill. kroner.

Post 02 Sideutgifter

Bevilgningen på posten samsvarer med tilsvarende utgifter over kap. 413, post 21.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 13,4 mill. kroner.

Kap. 414 Forlikråd og andre domsutgifter

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Driftsutgifter	150 524	151 878	164 605
21	Spesielle driftsutgifter	36 938	37 414	38 723
	Sum kap. 0414	187 462	189 292	203 328

1 Innledning

Kapitlet dekker enkelte utgifter i forbindelse med domstolsbehandling av straffesaker og enkelte sivile saker samt utgifter til forlikrådene. Utgiftene er i stor grad regelstyrt, og påvirkes av saksmengden i domstolene og hvor omfattende sakene er. Muligheten for styring av utgiftene er derfor liten.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste til meddommere, lagrettemedlemmer, enkelte sakkyndige, vitner, rettsvitner og reiseutgifter til disse. Bevilgningen på posten dekker også utgifter til vitner som møter eller på annen måte avgir forklaring for Kommi-

sjonen for gjenopptakelse av straffesaker samt nødvendige blodprøver og DNA-tester i kommisjonens arbeid. Bevilgningsbehovet er skjønnsmessig anslått.

Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner for å dekke utgifter til tradisjonelle sakkyndigutredninger i barnefordelingssaker, jf. barneloven § 61, første ledd nr. 3.

Det foreslås en bevilgning under posten på 164,6 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til godtgjørelse og kjøregodtgjørelse til forlikrådenes medlemmer og nødvendige kompetansehevende tiltak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 38,7 mill. kroner.

Programkategori 06.30 Kriminalomsorg

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
01-23	Driftsutgifter	3 834 617	3 787 434	3 917 883	3,4
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	14 580	23 055	31 608	37,1
60-69	Overføringer til kommuner	60 887	102 304	92 300	-9,8
70-89	Overføringer til private	22 961	23 719	17 964	-24,3
	Sum kategori 06.30	3 933 045	3 936 512	4 059 755	3,1

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
430	Kriminalomsorgsdirektoratet	3 756 501	3 768 828	3 888 369	3,2
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	176 544	167 684	171 386	2,2
	Sum kategori 06.30	3 933 045	3 936 512	4 059 755	3,1

1 Innledning

Kriminalomsorgen skal sørge for at domfelte gjennomfører straff og stille varetektsplasser til disposisjon for politiet. Domfelte har, med de begrensninger som følger av straffegjennomføringen, samme rett til tjenester og tilbud og de samme forpliktelser og ansvar som befolkningen for øvrig.

Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette for at straffegjennomføring og løslatelse planlegges i samarbeid med ansvarlige myndigheter, og særlig den kommunen den løslatte skal bosette seg i. Kriminalomsorgen skal sikre at kvinner og menn får et likeverdig tilbud under straffegjennomføringen. Målsettingene for kriminalomsorgen i 2014 fremgår av tabellen under.

Hoved- og delmål for programkategori 06.30 Kriminalomsorg

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Hurtig iverksettelse av straffegjennomføring og varetekt Kriminalitetsfri tilværelse etter gjennomført straff
Økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet	Trygghet under straffegjennomføring og varetekt
En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor	God faglig og økonomisk styring En kunnskapsbasert kriminalomsorg

Kategorien består av Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI), fem regionadministrasjoner, fengslene og friomsorgskontorene, to sentre for narkotika-program med domstolskontroll og Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS). Dette er en endring fra tidligere år, og kommer av sammenlåing av regionadministrasjonene i regionene øst og nordøst 1. januar 2013 og utflyttingen av direktoratsfunksjonen fra kriminalomsorgsavdelingen i departementet 25. juni 2013. Samtidig ble Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT) integrert i direktoratet. Det ble også besluttet at navnet på direktoratet endres fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning til Kriminalomsorgsdirektoratet, jf. Prop. 183 L (2012–2013). I denne budsjettproposisjonen benyttes *Kriminalomsorgsdirektoratet* også for tiltak gjennomført før utflyttingen av direktoratet.

2 Generelle utviklingstrekk og budsjettmessige prioriteringer

Generelle utviklingstrekk

Regjeringen har, som lovet i Regjeringens politiske plattform for 2009–2013, styrket kriminalomsorgen. I perioden 2006–2013 er bevilgningen

under kap. 430 og kap. 432 økt med mer enn 1,8 mrd. kroner, jf. tabell nedenfor. I tillegg kommer bevilgninger under andre departementers budsjettkapitler, slik at den totale bevilgningen har økt med over to mrd. kroner.

Tabell 2.10 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.30 (nominelle tall i mill. kroner)

Budsjettår	Saldert budsjett	Lønns- og prisvekst
2006	2 200	36,8
2007	2 424	99,8
2008	2 694	71,6
2009	3 258	170,4
2010	3 535	40,3
2011	3 661	118,1
2012	3 748	77,4
2013	3 937	135,1
2014	4 060	60,2

Tabell 2.11 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 for kap. 430 Kriminalomsorgs- direktoratet og kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningssenter og forslag for 2014, nominelle tall (mill. kroner)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Forslag 2014
Kap. 430 Kriminal- omsorgs- direktoratet ¹	2 091	2 272	2 503	3 073	3 374	3 492	3 580	3 769	3 888
Kap. 432 Kriminal- omsorgens utdanningssenter	110	152	192	185	162	168	168	168	171
Sum Kriminalomsorg	2 201	2 424	2 695	3 258	3 536	3 660	3 748	3 937	4 060

¹ Kap. 430 endret navn fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning til Kriminalomsorgsdirektoratet i 2013.

Regjeringens satsing på kriminalomsorg har medført en sterk kapasitetsøkning, jf. omtale under 3.1.1. Den samlede netto tilveksten i fengselsplasser fra 2006 til 2013 er på 516 plasser. Det er også en svært høy kapasitetsutnyttelse i fengslene,

gjennomsnittlig 96 pst. Bl.a. som følge av økt antall varetektsinnsatte og utenlandske innsatte er det imidlertid fortsatt kapasitetsutfordringer. Per 16. september 2013 var soningskøen på 1 215 ubetingede dommer.

Boks 2.2 Satsinger i perioden 2006–2013

I perioden 2006 til 2013 er bevilgningen til kriminalomsorgen økt med over 1,8 mrd. kroner. I tillegg kommer bevilgninger under andre departementers budsjettkapitler. Økningen har bl.a. gått til kapasitetsutvidelser, bemanningsøkning og profesjonalisering av eiendomsforvaltningen, herunder:

- Etablering av 657 nye fengselsplasser, inkludert 251 plasser ved Halden fengsel.
- Utbygging av alternative straffegjennomføringsformer, bl.a. etablering av prøveprosjekt for straffegjennomføring med elektronisk kontroll.
- Etablering av et landsdekkende tilbud med 13 rusmestringsenheter med i alt 148 plasser.
- Økning i aspirantopptaket ved Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS).
- Etablering av et etterutdanningstilbud for alle tilsatte som har vært i etaten i fem år eller mer, kalt *Kompetanseløftet*.
- Generell styrking av driftsbudsjettet for å sikre en fortsatt høy kapasitetsutnyttelse og samtidig ivareta arbeidsmiljø og trygghet til domfelte, varetektsinnsatte og tilsatte.
- Økt tilskudd til frivillig virksomhet som bidrar bl.a. med sosiale nettverk som virker forebyggende på tilbakefall til kriminalitet.

- Arbeid med å bedre forholdene for unge innsatte, bl.a. gjennom etablering av ungdomsenhet i Bergen og drift av forsterket tilbud til unge innsatte under 18 år i Oslo fengsel.
- Bedre soningsforhold gjennom avvikling av flermannsrom ved Åna fengsel.
- Økt bevilgning på Helse- og omsorgsdepartementet, Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementets budsjetter for å styrke utdannings-, helse- og kulturtilbudet for de innsatte. Det er etablert opplæringstilbud og bibliotektilbud i alle fengsler som skal ha et slikt tilbud.
- Styrking av tilbakeføringsarbeidet. Det er bl.a. etablert 27 nye stillinger for tilbakeføringskoordinatorer i kriminalomsorgen. De skal samordne arbeidet kriminalomsorgen og de forskjellige samarbeidende velferdsetatene gjør for straffedømte som skal tilbakeføres til samfunnet.
- Økt bevilgning på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett for økt vedlikehold på bygningsmassen og innlemming av fengselseiendommene i den statlige husleieordningen.

Budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen foreslår å utvide straffegjennomføringskapasiteten ytterligere i 2014. Det foreslås å bevilge 39,5 mill. kroner til utvidelse av straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Bevilgningen vil muliggjøre etablering av 105 nye plasser og gjøre tilbudet landsdekkende. Innføring av elektronisk kontroll som varetektssurrogat fra 1. januar 2014 vil også frigjøre fengselsplasser til varetekt, jf. Prop. 71 L (2012–2013) og Innst. 268 L (2012–2013).

Stortinget har, etter forslag fra Regjeringen, vedtatt lovendringer som innebærer at en person som ikke evner å betale en bot, kan gjennomføre den subsidiære fengselsstraffen utenfor fengsel. Botlagte uten betalingsevne kan på den måten gjøre opp for seg ved samfunnsnyttig tjeneste, jf. Prop. 93 L (2010–2011) og Innst. 384 L (2010–2011). Det foreslås å bevilge 19,5 mill. kroner til innføring av bøteteneste fra 2014. Innføring av bøteteneste vil frigjøre fengselsplasser.

KDI har gjennomført en konseptvalgutredning for den fremtidige fengselskapasiteten i Buskerud, Vestfold, Telemark og Agder-fylkene. Regjeringen har besluttet å gå videre med konseptvalg bestående av ett eller to nye fengsler til erstatning for, og økning av, eksisterende fengselskapasitet i Agderfylkene med en samlet kapasitet på inntil 300 plasser. Det skal påbegynnes en tilsvarende utredning for Østlandet og på sikt for Vestlandet. Det vises for øvrig til nærmere omtale under punkt 3.1.2.

Regjeringen foreslår å bevilge 50 mill. kroner under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett til ekstraordinært vedlikehold av fengslene. Bevilgningen vil gjøre det mulig å

starte gjennomføring av nødvendige tiltak i bygningsmassen.

Videre er 36,5 mill. kroner foreslått bevilget til ombygging ved Ila fengsel og forvaringsanstalt. Tiltakene ved Ila består av nødvendige sikkerhets- og ombyggingstiltak etter terrorangrepene 22. juli 2011. Ombyggingen forventes ferdigstilt i løpet av 2016.

Regjeringen vil sikre nok fagutdannet personell i kriminalomsorgen og foreslår å øke klasseopptaket ved KRUS med en klasse i 2014. Det legges opp til et klasseopptak på sju klasser, tilsvarende om lag 175 aspiranter.

3 Hovedmål: Redusert kriminalitet

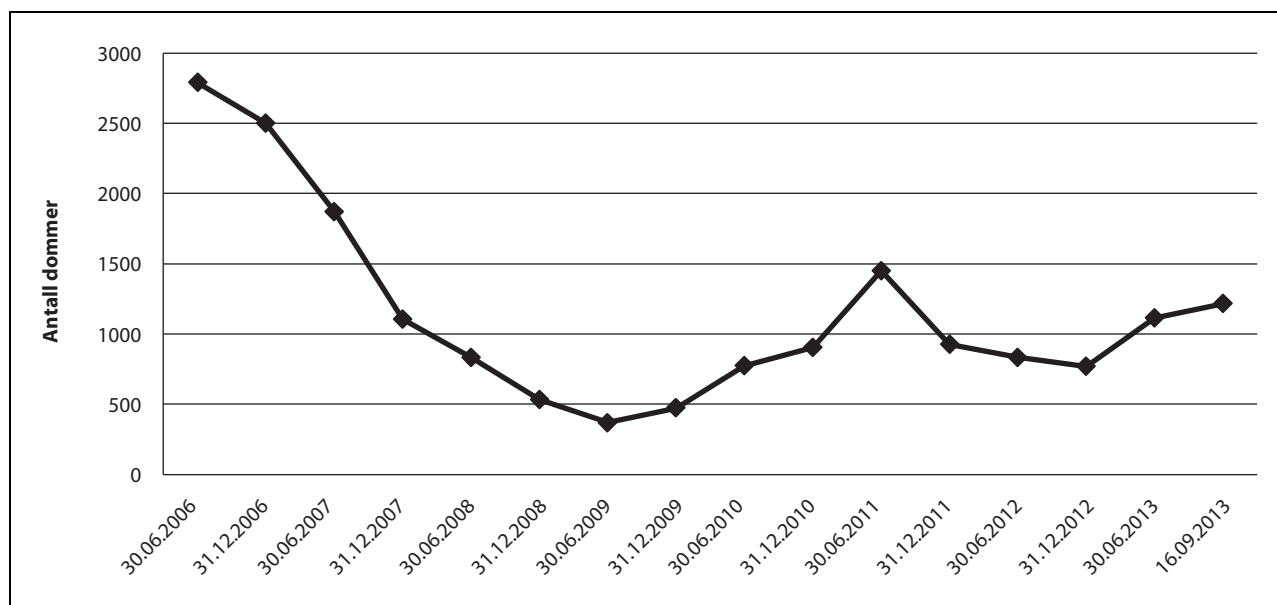
3.1 Delmål: Hurtig iverksettelse av straffegjennomføring og varetekt

3.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Det er helt sentralt for bruk av straff som virkemiddel at straffegjennomføringen kommer raskt etter dom. Dette er viktig både for å oppnå straffens allmennpreventive og individualpreventive formål og av hensyn til ofrene for lovbruddene. Kriminalomsorgen har som mål at straffegjennomføringen skal påbegynnes senest 60 dager etter at rettskraftig dom er mottatt.

Figuren under viser utviklingen i soningskøen fra 2006 til i dag. Samlet er soningskøen redusert fra 2 791 ubetingede dommer i juni 2006 til 1 215² per 16. september. Den samlede reduksjonen kommer bl.a. som følge av økning i kapasiteten, høy kapasitetsutnyttelse og økt bruk av straffegjennomføring i samfunnet.

² Av disse var det 124 som hadde søknad om helgjennomføring med elektronisk kontroll under behandling.

Figur 2.4 Utvikling i soningskøen 2006 til 2013.

Utvidelse av straffegjennomføringskapasiteten

I perioden 2006 til 2013 er det etablert soningskapasitet i kriminalomsorgen tilsvarende om lag 890 fengselsplasser. Det er opprettet 657 nye fengselsplasser. Etableringen av straffegjennom-

føring med elektronisk kontroll har gitt 237 plasser. Det er også gjennomført stengninger av enkelte fengselsplasser, slik at den samlede forventede netto tilveksten i fengselsplasser fra 2006 til 2013 er 516 plasser.

Tabell 2.12 Kapasitet i fengsel og for elektronisk kontroll 2006–2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ordinær kapasitet ¹	3 287	3 346	3 573	3 574	3 578	3 838	3 825	3 803	3 803 ²
Gjennomsnittlig aktuell kapasitet ³	3 296	3 494	3 543	3 561	3 704	3 813	3 797	3 793	
Elektronisk kontroll			130	130	150	215	221	237	

¹ Ordinær kapasitet per 1. januar. Omfatter summen av alle fengselsplasser normalt brukt til straffegjennomføring og varetekt. Midlertidig stengte plasser er ikke iberegnet.

² Forventet antall fengselsplasser per 1. januar 2014

³ Tall for 2013 er per 31. juli.

Høy kapasitetsutnyttelse

Kapasitetsutnyttelsen i fengslene er høy. På plasser med høy sikkerhet var kapasitetsutnyttelsen første halvår 2013 på ca. 97 pst. På plasser med lavere sikkerhet var den på om lag 94 pst. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse var på ca. 96 pst. På sikt er det en målsetting å redusere den gjennomsnittlige kapasitetsutnyttelsen til 90 pst. Dette kan gjøre det lettere å stille varetektsplasser til

rådighet for politiet, og vil bedre innholdet i straffegjennomføringen og øke sikkerheten for tilsatte og innsatte.

Den gjennomsnittlige kapasitetsutnyttelsen for straffegjennomføring med elektronisk kontroll var i første tertial 2013 i underkant av 70 pst. Det er store variasjoner mellom fylkene. Innføringen av elektronisk kontroll som varetektssurrogat er ventet å gi økt kapasitetsutnyttelse og frigjøre fengselsplasser til varetekt.

Økt bruk av straffereaksjoner og straffgjennomføring i samfunnet

Straffereaksjoner i samfunnet, som samfunnsstraff, narkotikaprogram med domstolskontroll og betinget dom med program mot ruspåvirket kjøring, idømmes av domstolene og gjennomføres

av kriminalomsorgen. Utviklingen i disse straffereaksjonene har vært forholdsvis stabil fra 2011 til 2012. Mens narkotikaprogram med domstolskontroll er brukt noe mer i 2012, har det vært en svak nedgang i bruken av samfunnsstraff og program mot ruspåvirket kjøring.

Tabell 2.13 Straffereaksjoner i samfunnet. Antall iverksatte oppdrag 2006–2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Samfunnsstraff	2 683	2 929	2 812	2 912	2 647	2 544	2 422	1 123
Betinget dom med ND ²	23	31	29	21	21	26	29	11
Program mot ruspåvirket kjøring ³	474	471	489	540	531	574	516	290

¹ Tall for 2013 er per 30. juni

² Narkotikaprogram med domstolskontroll

³ Tidligere betinget dom med promilleprogram

Kriminalomsorgen kan beslutte at fengselsstraff i enkelte tilfeller skal gjennomføres i samfunnet. Eksempler er hjemmesoning med elektronisk kontroll (straffgjennomføringsloven § 16 andre ledd), hjemmesoning (§ 16 første ledd) og straffgjennomføring i institusjon (§ 12). Antall prøveløslatelser med oppmøteplikt hos kriminalomsorgen har gått ned de senere år. KDI vil se nærmere på årsaken til denne tendensen. Økningen i bruk av straffgjennomføring i samfunnet i perioden fra 2006 til 2013 skyldes først og fremst innføring av elektronisk kontroll, jf. tabell 2.14. Straffgjennomføring med elektronisk kontroll tilbys i 2013 i tolv fylker med en total kapasitet på 237 plasser. Det er vedtatt endringer i reglene for elektronisk kontroll, slik at domfelte med deldom som overstiger fire måneder kan innvilges elektronisk kontroll dersom den ubetingede delen av dommen er

under fire måneder. På bakgrunn av forslag i Prop. 71 L (2012–2013) vedtok Stortinget i Innst. 268 L (2012–2013) innføring av elektronisk kontroll som varetektssurrogat. Tiltaket vil tre i kraft 1. januar 2014, jf. omtale under punkt 3.2.1.

Straffgjennomføring i samfunnet gir domfelte mulighet til å ivareta sine sosiale og økonomiske forpliktelser, og bidrar dermed til å redusere tilbakefall til ny kriminalitet. I tillegg er dette tiltak som gir en helt nødvendig økning i straffgjennomføringskapasiteten, jf. nærmere omtale under punkt 3.2.1.

Regjeringen vil fortsette å legge til rette for økt bruk av straffgjennomføring i samfunnet, og regelverket for straffgjennomføring i eget hjem med eller uten elektronisk kontroll (straffgjennomføringsloven § 16 første og annet ledd) vil bli gjennomgått.

Tabell 2.14 Straffegjennomføringsformer i samfunnet og utslusing. Antall iverksatte oppdrag 2006–2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Elektronisk kontroll helgjennomføring			95	706	897	920	1312	817
Elektronisk kontroll delgjennomføring			4	78	104	144	178	102
§ 16 første ledd	19	48	53	66	64	94	70	45
§ 12 (Direkte) ²	269	218	248	295	287	340	179	93
§ 12 (Overført fra fengsel) ²	170	239	257	246	224	186	273	128
Prøveløslatelser med oppmøteplikt hos kriminalomsorgen	1046	981	945	890	817	858	790	386
Prøveløslatelser fra forvaring	13	12	12	6	10	9	8	2

¹ Tall for 2013 er per 30. juni

² Tall for § 12 gjelder antall påbegynte opphold

Økt antall varetektsinnsatte

Høy kapasitetsutnyttelse gjør det utfordrende å stille et tilstrekkelig antall varetektsplasser til rådighet for politiet. Første halvdel av 2013 var gjennomsnittlig antall varetektsinnsatte 1 019, og Justis- og beredskapsdepartementet forventer at antall varetektsinnsatte vil holde seg høyt de nærmeste årene. Gjennomsnittlig antall varetektsinn-

satte økte fra 931 i 2011 til 945 i 2012. I perioden fra 2006 har økningen vært betydelig.

Frem til 2012 har det også vært en utvikling i retning av lengre sittedid, og det forekommer fortsatt brudd på fastsatte frister for overføring fra politiarrest til fengsel.

Tabell 2.15 Gjennomsnittlig antall varetektsinnsatte og gjennomsnittlig sittedid 2006–2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gjennomsnittlig antall ¹ varetektsinnsatte	569	662	730	799	990	931	945	1 015
Gjennomsnittlig sittedid i varetekt ¹	64	67	69	68	79	87	83	81
Gjennomsnittlig sittedid for domssonere ²	102	101	97	116	123	134	138	107

¹ Tall for 2013 er per 31. juli

² Tall for 2013 er per 30. juni

Utenlandske innsatte

I perioden fra 2006 har det vært en sterk økning i antall innsatte med annet statsborgerskap enn

norsk. Det er en særlig høy andel utenlandske innsatte som blir satt i varetekt. Per 31. juli 2013 var ca. 57 pst. av nyinnsettelse i varetekt personer med annet statsborgerskap enn norsk.

Tabell 2.16 Utenlandske innsatte. Antall nyinnsettelse og andel av alle nyinnsettelse 2006–2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Antall nyinnsettelse	1 435	1 879	2 298	2 810	2 771	2 730	3 010	1 585
Andel av alle nyinnsettelse	12 %	15 %	18 %	23 %	24 %	25 %	29 %	28 %

¹ Tall for 2013 er per 31. juli

Kongsvinger fengsel, Vardåsen avdeling ble etablert som en egen fengselsavdeling for utenlandske innsatte fra desember 2012. Enheten har 97 plasser, og omfatter både høyt og lavere sikkerhetsnivå.

I forbindelse med oppfølgingen av St.meld. nr. 37 (2007–2008) *Straff som virker – Mindre kriminalitet – Tryggere samfunn* ble det nedsatt en arbeidsgruppe som har utredet behov og tiltak for å sikre adekvat tolketjeneste og informasjon til innsatte og domfelte som ikke snakker eller forstår norsk. Arbeidsgruppen har i sin rapport konkludert med at det er et udekket behov for tolk og oversettelse i kriminalomsorgen. KDI arbeider med ulike tiltak for å følge opp forslagene i rapporten. Arbeidet vil fortsette i 2014.

Et viktig mål for Regjeringen er å overføre innsatte med utvisningsvedtak til videre straffegjennomføring i hjemlandet. Normalt behandles overføringssaker som gjelder land utenfor Norden etter den europeiske overføringskonvensjonen. Nordiske statsborgere overføres rutinemessig etter den nordiske overføringsloven.

Flertallet utenlandske innsatte kan etter gjeldende regelverk ikke soningsoverføres på grunn av for kort dom, for kort gjenstående soningstid eller på grunn av lang saksbehandlingstid i domfeltes hjemland. Saksbehandlingen i domfeltes hjemland varierer og det tar særlig lang tid der hvor det kreves domstolsbehandling. Overføring av domfelte som ikke samtykker krever rettskraftig utvisningsbeslutning, noe som kan forsinke saksbehandlingen.

I 2008 ble 12 innsatte overført til hjemlandet, mens i 2009, 2010, 2011 og 2012 var antallet henholdsvis 30, 41, 52 og 48. Per 11. september 2013 var 20 innsatte overført til hjemlandet. De fleste som overføres har lange dommer, noe som innebærer en betydelig innsparing i antall soningsdøgn.

For å få til mer effektiv saksbehandling i soningsoverføringssaker har Norge inngått bilaterale avtaler med Romania, Litauen og Latvia. Avtalene med Romania og Latvia er trådt i kraft og avtalen med Litauen forventes å tre i kraft i nær-

meste framtid. Norge har også rettet anmodninger til Polen og Serbia med ønske om forhandlinger om bilaterale avtaler.

3.1.2 Strategier og tiltak

Justis- og beredskapsdepartementet vil videreføre flere av tiltakene som er iverksatt for å redusere soningskøen. Dette gjelder bl.a. KDIs prosjekt for reduksjon i soningskøen og tilrettelegging for økt bruk av straffegjennomføring i samfunnet. Arbeidet med soningsoverføring er fortsatt høyt prioritert. Det legges i tillegg særlig vekt på tiltak for å håndtere varetektssituasjonen.

Utvidelse av straffegjennomføringskapasiteten

Regjeringen vil utvide straffegjennomføringskapasiteten i 2014. Det foreslås å bevilge 39,5 mill. kroner til utvidelse av straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Bevilgningen vil muliggjøre etablering av 105 nye plasser og gjøre ordningen med elektronisk kontroll landsdekkende. Det foreslås å utvide med 5 plasser i Finnmark, 5 plasser i Møre og Romsdal, 35 plasser i Trøndelagsfylkene, 30 plasser i Telemark og Buskerud, 20 plasser i Østfold og 10 nye plasser i Oslo. Det kan bli mindre justeringer i fylkesfordelingen etter at KDI har foretatt en nærmere gjennomgang av behovet. Gjennomføringen i Finnmark, Telemark og Buskerud og Møre og Romsdal skal skje i samarbeid med friomsorgskontorene i henholdsvis Troms, Vestfold og Sogn og Fjordane. KDI skal på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet utarbeide en handlingsplan for å øke bruken av straffereaksjoner og straffegjennomføring i samfunnet, herunder tiltak for å øke utnyttelsesgraden for straffegjennomføring med elektronisk kontroll.

Regjeringen foreslår også å bevilge 19,5 mill. kroner til innføring av bøtetjeneste, jf. Prop. 93 L (2010–2011). Forslaget innebærer at en person som ikke evner å betale en bot, kan gjennomføre den subsidiære fengselsstraffen utenfor fengsel. Botlagte uten betalingsevne kan på den måten

gjøre opp for seg ved samfunnsnyttig tjeneste, jf. målet om økt bruk av straffegjennomføring utenfor fengsel. Forslaget innebærer at inntil 50 fengselsplasser kan frigjøres.

Vurdering av behovet for framtidig kapasitet i kriminalomsorgen

KDI overleverte i 2013 en kapasitetsplan for kriminalomsorgen. Formålet med planen er å etablere et bedre og mer helhetlig grunnlag for strategisk styring av kriminalomsorgens struktur. Som et ledd i oppfølgingen av kapasitetsplanen skal det gjennomføres flere konseptvalgutredninger (KVUer), i tråd med statens regelverk for store investeringer. KDI har ferdigstilt en konseptvalgutredning for de eldre og uhensiktsmessige fengselsenheter i henholdsvis Agderfylkene og for fylkene Telemark, Vestfold og Buskerud, jf. omtale i Prop. 1 S (2012–2013). I KS1-rapporten fra ekstern kvalitetssikrer anbefales et alternativ med to nye fengsler sentralt i Agder. Regjeringen har besluttet å gå videre med konseptvalg bestående av ett eller to nye fengsler til erstatning for og økning av eksisterende fengselskapasitet i Agderfylkene med en samlet kapasitet på inntil 300 plasser.

Det skal påbegynnes en tilsvarende utredning for Østlandet, og på sikt for Vestlandet. For å se behov og mulige alternativer på Østlandet i sammenheng skal det foretas en samlet utredning for fylkene Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus, Oslo, Oppland, Hedmark og Østfold. Utbedringer ved Ullersmo fengsel skal sees i sammenheng med denne utredningen. Regjeringen vil komme tilbake til oppfølging etter at KVU med KS1 er ferdigstilt.

Prosjekt for reduksjon av soningskøen

Det ble i 2012 satt i gang et prosjekt for å sikre en tett oppfølging av soningskøen. Prosjektet har fulgt opp kapasitetsutnyttelsen i fengslene og på friomsorgskontorene og arbeidet med oppfølging av tiltak i St.meld. nr. 37 (2007–2008) om straffereaksjoner og straffegjennomføringsformer i samfunnet, og utvikling av nye tiltak. KDI viderefører og utvider prosjektet i 2014. Viktige tiltak vil være fortsatt høyt belegg i alle fengsler og økt bruk av straffegjennomføring i samfunnet.

Særskilte tiltak for å forbedre varetektssituasjonen

For å forbedre varetektssituasjonen vil KDI, i samarbeid med påtalemyndigheten, vurdere om kri-

minalomsorgen i større grad kan benytte fengselsplasser med lavere sikkerhetsnivå til varetektsfengsling, ev. i kombinasjon med elektronisk kontroll. I samarbeid med Domstolsadministrasjonen og påtalemyndigheten skal KDI også vurdere kompetansetiltak/informasjons tiltak for økt bruk av samfunnsstraff, narkotikaprogram med domstolskontroll og program mot ruspåvirket kjøring til erstatning for ubetinget fengsel.

Vedlikehold av fengslene

Store deler av bygningsmassen i kriminalomsorgen er gammel, og i flere tilfeller i svært dårlig teknisk stand. Regjeringen foreslår å bevilge 50 mill. kroner ekstra til vedlikehold av fengslene, jf. omtale under kap. 2445 *Statsbygg*, post 24 *Driftresultat* i Prop. 1 S (2013–2014) for Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet.

3.2 Delmål: Kriminalitetsfri tilværelse etter gjennomført straff

3.2.1 Resultater og tilstandsvurdering

Det er et mål å gjennomføre straff slik at tilbakefallet til ny kriminalitet blir lavest mulig. Straffegjennomføring skal tilrettelegges med utgangspunkt i individuelle behov og forutsetninger, med vekt på å støtte domfeltes evne og vilje til å bryte med kriminalitet. Domfelte skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet, og gjennomføring av straff skal bygge på humanitet, rettssikkerhet og likebehandling.

Implementering av tilbakeføringsgarantien

Med utgangspunkt i St.meld. nr. 37 (2007–2008) arbeider Regjeringen med å implementere tilbakeføringsgarantien over hele landet. Bakgrunnen til tilbakeføringsgarantien er sammenhengen mellom kriminalpolitikk og velferdspolitik. Tilbakeføringsarbeidet har tre hovedaktører: Den straffedømte selv, kriminalomsorgen og samarbeidende etater. Straffedømte skal ansvarliggjøres og aktivt delta i sin egen rehabilitering. I 2012 ble samarbeidet med forvaltningssamarbeidspartnere styrket. Det er gjennomført ulike prosjekter og tiltak, bl.a. innen arbeid og sosiale tjenester, helsetjenester, opplæring og utdanning og tilbakeføring gjennom arbeid, fritid og utdanning (TAFU). For å få en bedre oppfølging av straffedømte etter avsluttet soning er prosjektet TAFU etablert i Rogaland og Troms under ledelse av Fylkemannen i Hordaland. Dette er et samarbeid mellom utdanningsmyndighetene, kriminalomsorgen, NAV, kommu-

nene og frivillige organisasjoner. Med bakgrunn i evalueringsrapporten og videre erfaringer tas det sikte på å videreføre prosjektene i 2014. Det tas også sikte på å gjøre prosjektene i Troms og Rogaland permanente fra 2015. Justis- og beredskapsdepartementet vil i samarbeid med aktuelle departementer vurdere en eventuell utvidelse i flere fylker.

Innen utgangen av 2013 skal alle fengsler som har skole kunne tilby en begrenset og kontrollert tilgang til internett for innsatte slik at opplæring kan gjennomføres i overensstemmelse med gjeldende læreplaner.

Justis- og beredskapsdepartementet har i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet etablert 13 rusmestringsenheter med til sammen 148 plasser i fengsel i perioden 2007 til 2013. Rusmestringsenhetene sørger for en god samhandling mellom kriminalomsorgen, spesialisthelsetjenesten og helse- og omsorgstjenesten i fengsel. Samtidig legger de til rette for samhandling mellom kriminalomsorgen, spesialisthelsetjenesten og de kommunale tjenestene ved tilbakeføringen av innsatte til samfunnet. I 2012 fikk 401 innsatte tilbud om rusmestring, 314 av disse gjennomførte rusmestringstilbudet før løslatelse.

Tyrilistiftelsen Stifinner'n gir tilbud til innsatte med behov for rusbehandling og rehabilitering ved Bredtveit fengsel- og forvaringsanstalt og Oslo fengsel. Narkotikaprogram med domstolskontroll videreføres som forsøksprosjekter i Bergen og Oslo ut 2014. Arbeidet evalueres av Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS).

Programvirksomheten er en del av endringsarbeidet som skjer under straffegjennomføring. Hovedhensikten er å påvirke holdninger og atferd og å motivere og utvikle ferdigheter, slik at domfelte blir bedre rustet til å leve et liv uten å begå nye kriminelle handlinger. Regjeringens mål er å styrke behandlingstilbudet til voldsutøvere, jf. Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2008–2011). Det gis tilbud om volds- og sedelighetsprogrammer for domfelte i fengsel. Ved straffegjennomføring i regi av friomsorgskontorene skal voldsforebyggende arbeid styrkes ved nærmere samarbeid med de regionale kunnskapsentrene mot vold og traumatisk stress.

Prøveløslatelse med vilkår om møteplikt er et viktig hjelpemiddel i et godt tilbakeføringarbeid. En arbeidsgruppe nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet har vurdert fremtidens prøveløslatelse med møteplikt i tråd med St.meld. nr. 37 (2007–2008). Arbeidsgruppens rapport konkluderer med at det er behov for økt bruk, større målgruppe, bedre innhold og en kvalitetssikring

av ordningen. Rapporten har vært på høring. Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring et forslag til endring i forskrift til straffegjennomføringsloven som vil gi kriminalomsorgen adgang til å beslutte møteplikt med prøveløslatelse i en lengre periode enn dagens regler. Det foreslås også en unntaksregel for kriminalomsorgens mulighet til å forlenge perioden med møteplikt utover dagens regler.

Kartleggingsverktøy

For å kunne kartlegge domfeltes behov for tiltak under straffegjennomføringen, er det utviklet et nytt kartleggingsverktøy i kriminalomsorgen (BRIK). En systematisk og strukturert kartlegging av domfeltes problemområder og ressurser gir grunnlag for en mer målrettet rehabiliteringsprosess og er et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 37 (2007–2008). Verktøyet ble i 2012 implementert som et pilotprosjekt ved Halden fengsel og Østfold friomsorgskontor, og erfaringene så langt er gode. Kartleggingsverktøyet planlegges tatt i bruk i fem nye enheter før utgangen av 2013. Det er planlagt en evaluering som skal ferdigstilles i 2014.

Videreutvikling av arbeidsdriften

Arbeidsdriften i fengslene skal gi mulighet for kvalifisering til arbeidslivet, og det skal legges til rette for et enda tettere samarbeid mellom arbeidsdrift og skole. Arbeidsdriften skal også aktivisere flest mulig av de innsatte. Det er igangsatt et arbeid med en ny strategisk plan for arbeidsdriften. En utredning om arbeidsdriften planlegges ferdigstilt innen utgangen av 2013.

Aktivitetsbygg ved Oslo fengsel

Oslo fengsel er Norges største fengsel med 392 plasser med høyt sikkerhetsnivå. Ett nytt aktivitetsbygg ved Oslo fengsel ble tatt i bruk i september 2013. Bygget gir mulighet for fysisk aktivitet og sysselsetting av innsatte i undervisning, kjøkken og butikk, og gir et vesentlig forbedret aktivitetstilbud i fengselet.

Tilpassede tiltak for unge lovbrytere

Regjeringens mål er at barn og unge mellom 15 og 18 år ikke skal sitte i fengsel, og straffegjennomføringsformer i samfunnet skal benyttes så langt som mulig. I 2012 gjaldt f.eks. 141 av iverksatte samfunnsstraffdommer personer under 18

år. Dette utgjør 6 pst. av de iverksatte samfunnsstraffdommene. Regjeringen vil også styrke bevilgningen til konfliktrådene med 17,5 mill. kroner slik at oppfølgingsteam med ungdomskordinator kan etableres ved alle landets 22 konfliktråd, og den nye straffarten ungdomsstraff kan tre i kraft, jf. omtale under programområde 06.70.

Selv om fengsel bare skal brukes når andre alternativer er vurdert, vil det fortsatt være tilfeller der slike alternativer ikke er tilstrekkelige. For å bedre forholdene for barn og unge i fengsel, ble det i 2009 derfor etablert en ungdomsenhet i midlertidige lokaler i Bergen. Et mer permanent bygg er under oppføring og forventes ferdigstilt i 2014. Etablering av en tilsvarende enhet på Østlandet er til vurdering.

For å påse at innsatte barns behov blir ivare tatt, er det etablert et landsdekkende tverretattlig team med kompetanse innen psykisk helsevern, barnevern og opplæring i tilknytning til enheten i Bergen. Teamet skal påse en flerfaglig tilnærming til innsatte barns behov og sikre at relevante forvaltningsmyndigheter følger opp den innsatte både under og etter straffegjennomføring. I samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet skal det igangsettes en evaluering av ungdomsenheten i Bergen og det tverretattlige teamet. Evalueringen skal gå over to år.

Frigang fra første dag

Som en oppfølging av St.meld. nr. 37 (2007–2008) sendte departementet på høring et forslag om at frigang bør innvilges allerede fra første dag av straffegjennomføringen hvis det anses sikkerhetsmessig forsvarlig. Høringen vil bli fulgt opp.

Straffegjennomføring i samfunnet

Straffegjennomføring i samfunnet er godt egnet for en gradvis tilbakeføring til samfunnet og er derfor et viktig ledd i arbeidet for en kriminalitetsfri tilværelse etter gjennomført straff.

Prøveprosjektet med elektronisk kontroll blir fortløpende evaluert av KRUS. Det er gjennomført en tilbakefallsundersøkelse fra 2008 og 2009 som viser at kun ti pst. av dem som har gjennomført soning med elektronisk kontroll, blir domfelt for ny kriminalitet innen to år. En rapport fra Statistisk sentralbyrå (2013) viser at domfelte som gjennomfører straff med elektronisk kontroll opplever svært liten endring i sysselsetting, og kun svært få mottar mer økonomisk sosialhjelp. Dette er gode resultater sammenliknet med kontrollgrupper fra fengsel.

Stortinget har vedtatt lovendringer i straffeprosessloven mv. som innfører elektronisk kontroll som varetektssurrogat, jf. Prop. 71 L (2012–2013) og Innst. 268 L (2012–2013). Ordningen innebærer at retten i stedet for fengsling kan beslutte at siktede skal oppholde seg på bestemte steder og være undergitt elektronisk kontroll. Innføringen av elektronisk kontroll som varetektssurrogat er ventet å gi økt kapasitetsutnyttelse og samtidig frigjøre fengselsplasser til varetekt. Ordningen innføres fra 1. januar 2014. Det er også vedtatt endringer i vilkårene for bruk av elektronisk kontroll ved straffegjennomføring.

Som en del av Program mot ruspåvirket kjøring har en arbeidsgruppe nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet og Samferdselsdepartementet lagt frem et forslag om bruk av alkoholås som alternativ til tap av førerretten. Arbeidsgruppen foreslår i sin rapport en ordning med alkoholåsbetinget førerrett. Forslaget har vært på høring, og vil bli fulgt opp.

Frivillige organisasjoner

For å hindre tilbakefall er det viktig å bygge opp nettverk etter endt straffegjennomføring. I 2012 ble det gitt 22,9 mill. kroner i tilskudd til 23 ulike organisasjoner. Tiltakene har vært rettet mot innsatte i form av besøkstjeneste, motiveringsarbeid, samtalegrupper, sosiale tiltak, kulturtiltak og bistand til praktiske oppgaver mv.

Tabell 2.17 Fordeling av tilskudd til frivillig virksomhet i 2012. Beløp i 1 000 kroner

Tilskuddsmottakere ¹	Tilskudd
Stiftelsen Retretten	300
Frelsesarmeens Fengselsarbeid	420
Stiftelsen Kirkens Bymisjon Vestfold	434
Norges Røde Kors	500
Kirkens Bymisjon Drammen	600
Musikk i fengsel og frihet	700
Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi	983
Norges Røde Kors	1 000
Vardeteateret AS	1 000
Tyrilistiftelsen	1 000
For Fangers Pårørende	2 350
Stiftelsen Kirkens Sosialtjeneste	2 380
Wayback- stiftelsen Livet etter Soning	4 090
Fretex-Elevator A/S	6 375
Øvrige mottakere	829
Utbetalte tilskudd i 2012	961

¹ Foreningen For Fangers Pårørende, Stiftelsen Kirkens Sosialtjeneste, WayBack og Nordisk samarbeidsråd for kriminologi får øremerket tilskudd jf. postomtalen. Tilskuddet til Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi er Norges andel av samarbeidsrådets budsjett.

Blant *øvrige mottakere* i tabellen over ligger tilskudd på 25 000–200 000 kroner til følgende organisasjoner: Åsane menighet – Fengselsgruppen, Pilegrimsforeningen i Vestfold – korsarbeid Bastøy, Norsk forfattersentrum, Maritastiftelsen, Møre og Romsdal musikkråd, Skien Diakonale senter, Ungdom mot vold, Straffedes organisasjon i Norge (SON) og Folkekulturfondet.

Organisasjonene må støtte opp om kriminalomsorgens mål om tilbakeføring til samfunnet og en kriminalitetsfri tilværelse etter løslatelse. Målkravet for den enkelte organisasjon som har mottatt tilskudd, er fastsatt ut fra hvilke tilbud som kan gis til de straffedømte. Justis- og beredskapsdepartementet følger tiltakene gjennom årlige rapporteringer. Det er en generell god måloppnåelse blant organisasjonene.

3.2.2 Strategier og tiltak

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å tilrettelegge for en kriminalitetsfri tilværelse etter gjennomført straff. Når det gjelder tiltak for å øke

bruk av straffegjennomføring i samfunnet vises det til omtale under punkt 3.1.2. Videre vil bl.a. arbeidet med tilbakeføringsgarantien fortsette på alle nivåer i kriminalomsorgen i nært samarbeid med de andre velferdsetatene.

Straffegjennomføring i samfunnet

Det er et mål å øke bruken av straffegjennomføring i samfunnet. Som et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 37 (2007–2008), har KDI startet arbeidet med en handlingsplan for å øke bruken av straffereaksjoner og straffegjennomføring i samfunnet.

Aktivisering av innsatte

Aktivisering av innsatte motvirker isolasjon og skadevirkninger av fengselsoppholdet, bidrar til ro i fengslet og forebygger uønskede hendelser mellom innsatte. Kriminalomsorgen skal arbeide for at flest mulig av de innsatte, også innsatte som soner korte dommer, får tilbud om aktivisering.

I 2014 vil det arbeides videre med å profesjonalisere salgs- og markedsaktivitetene ved arbeidsdriften. Et styrket samarbeid mellom skole og arbeidsdrift skal også videreføres.

Domfeltes kontakt med egne barn

Justis- og beredskapsdepartementet vurderer å fremme et forslag om å lovfeste en ordning med barneansvarlige i kriminalomsorgen for å sikre at barnets beste som pårørende til domfelte og innsatte blir ivare tatt under straffegjennomføring og varetekt. Målet er å bedre barnas situasjon når foreldrene gjennomfører straff, og bidra til at den domfelte kan ivareta eller gjenopprette sin omsorgsrolle. Ved tilrettelegging av straffen skal barnets behov for kontakt med foreldre og rett til samvær etter barneloven tillegges særlig vekt. Ved avgjørelser som gjelder domfelte eller innsatte som har omsorg for eller samvær med sine barn, skal det tas særlig hensyn til hva som er til barnets beste, og barnet skal gis rett til å uttale seg om saker som angår dem.

NAV i fengsel

I St.meld. nr. 37 (2007–2008) lanserte Regjeringen tilbakeføringsgarantien. Den skal bidra til at innsatte får del i de samme rettighetene som andre borgere. Som et ledd i dette arbeidet ble det bl.a. gjennomført et forsøk med «Fra fengsel til kvalifiseringsprogram» i perioden 2009–2012. Målet var å finne gode modeller som kunne sikre innsatte kontinuitet, integrert tjenesteforløp og tettere individuell oppfølging i overgangen fra fengsel til frihet. Med utgangspunkt i erfaringene som ble gjort i forsøket, samarbeider Arbeidsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet om å videreutvikle samarbeidsformer og permanente ordninger. Dette for å sikre at alle innsatte i fengsel tilbys tjenester som bidrar til en best mulig overgang fra soning til en aktiv deltakelse i samfunnet og i arbeidslivet, herunder å vurdere overføring av ressurser fra kriminalomsorgen til arbeids- og velferdsetaten. Status og ev. konklusjoner av arbeidet

vil bli omtalt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2014.

Oppfølging av forvaringsdømte som er prøveløslatt

Den prøveløslatte skal følges opp av kriminalomsorgen. Det kan ilegges vilkår om å ha opphold i institusjon eller kommunal boenhet. Prøvetiden varer fra ett til fem år, og varierende vilkår krever tilpasning og fleksibilitet når friomsorgskontorene skal følge opp. KDI har oppnevnt en arbeidsgruppe som skal utrede kriminalomsorgens arbeid med prøveløslatte forvaringsdømte.

4 Hovedmål: Økt trygghet og samfunnsikkerhet

4.1 Delmål: Trygghet under straffegjennomføring og varetekt

4.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Sikkerhetsarbeidet i kriminalomsorgen skal ivareta trygghet for samfunnet, tilsatte, innsatte og domfelte, uten at det går på bekostning av menneskeverdet. Innsatte skal ikke settes i fengsler med et høyere sikkerhetsnivå enn nødvendig.

Kriminalomsorgen arbeider for å sikre en trygg straffegjennomføring og motvirke straffbare handlinger og svikt under straffegjennomføringen. Det er en positiv utvikling i antall rømninger, unnvikelser og uteblivelser fra straffegjennomføring. I perioden 2002 til 2012 har det ikke noe år vært registrert mer enn sju rømninger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå. Samtidig har antall innsatte på dom økt med omkring 800 personer, nærmere 30 pst. I 2012 var det bare fire unnvikelser fra totalt 45 704 fremstillinger fra fengsler med lavere sikkerhetsnivå. Mens det i 2002 var 117 uteblivelser fra i alt 15 121 innvilgede permisjoner, sank og stabiliserte antallet uteblivelser seg til under 70 i 2012. Samtidig er antallet permisjoner mer enn doblet. Tabellen nedenfor viser utviklingen i rømninger og unnvikelser for perioden 2006–2012.

Tabell 2.18 Utvikling i rømninger og unnvikelser 2006–2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rømninger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	1	3	4	4	5	4	4
Rømninger fra fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	7	8	4	11	7	7	5
Antall fremstillinger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	18 006	17 640	17 278	16 812	21 844	19 106	17 356
Unnvikelser fra fengsel med lavere sikkerhetsnivå	40	45	27	90	58	78	64
Unnvikelser fra fremstilling fra fengsel med lavere sikkerhetsnivå	1	3	6	6	3	3	4
Antall fremstillinger fra fengsel med lavere sikkerhetsnivå	29 793	32 916	37 315	43 286	45 614	47 633	45 704

Sviktandelene for straffegjennomføring i samfunnet varierer mellom de ulike reaksjonsformene. Av over 4 400 som har gjennomført straff med elektronisk kontroll (§ 16 annet ledd) er det bare omkring 5 pst. som er registrerte med brudd på reglene for gjennomføring. For samfunnsstraff og dømte med program mot ruspåvirket kjøring fullfører nesten 90 pst. av domfelte dommen uten at brudd medfører gjeninnsettelse i fengsel. Prøveløslatte har tilnærmet de samme sviktandeler som vi finner i samfunnsstraffen.

Et tettere og mer systematisk samarbeid med politiet har medført økt utveksling av informasjon mellom kriminalomsorgen og politiet for å avdekke og forebygge alvorlig kriminalitet. En viktig del av dette samarbeidet er det såkalte infoflytsystemet. Rapporten, fra utvalget som har vurdert infoflytsystemet, ble sendt på høring i 2012. Justis- og beredskapsdepartementet vil følge opp rapporten og høringen.

Kontroll av rusmisbruk i fengslene

Det har vært en økning i beslag av narkotiske stoffer fra 960 i 2011 til 1 202 beslag i 2012. Samtidig har beslaget av brukerutstyr gått ned fra 1 008 til 816. I 2012 ble det gjennomført 22 619 urinprøver, noe flere enn i 2011. 89,6 pst. av disse var uten påvisning av illegalt inntak av rusmidler.

Beredskap

For å styrke beredskapsplanverket og for å sikre hensiktsmessig dimensjonering og kvalitet i det

forebyggende arbeidet har KDI etablert et eget prosjekt som skal gjennomgå og samordne etatens beredskapsplanverk. Dette arbeidet er planlagt sluttført innen utgangen av 2013.

4.1.2 Strategier og tiltak

Redusere rusmisbruk i fengslene

Det er en viktig oppgave for kriminalomsorgen å redusere rusmisbruk i fengslene. Kontrollaktiviteten skal opprettholdes på et høyt nivå i 2014. Nye syntetiske narkotiske stoffer utgjør en særskilt utfordring. Det er tatt initiativ til å styrke samarbeidet mellom politiet, tollvesenet, kriminalomsorgen og helsetjenesten for å forebygge, oppdage og bekjempe bruken av nye syntetiske narkotiske stoffer.

Økt sikkerhet som følge av terrorangrepet 22. juli 2011

Regjeringen foreslår å bevilge 36,5 mill. kroner til byggetiltak ved Ila fengsel og forvaringsanstalt. Tiltakene består av nødvendige sikkerhets- og ombyggingstiltak etter terrorangrepene 22. juli 2011. Ombyggingen forventes ferdigstilt i løpet av 2016. Det vil i 2014 bli videreført en bevilgning på 4,8 mill. kroner til ekstra bemanning i kriminalomsorgen.

Organisert kriminalitet og radikaliserings

Organisert kriminalitet og radikaliserings er en økende utfordring for kriminalomsorgen. For å bekjempe dette er det viktig med et nært samarbeid

beid mellom kriminalomsorgen og politiet. Dette samarbeidet skal videreutvikles i 2014.

5 Hovedmål: En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor

5.1 Delmål: God faglig og økonomisk styring

5.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

God faglig og økonomisk styring er viktig for at kriminalomsorgen skal oppnå sine målsettinger, og sikre en god ressursutnyttelse.

Organisering av kriminalomsorgen

Med virkning fra 25. juni 2013 ble direktoratsfunksjonen flyttet ut fra Justis- og beredskapsdepartementet og lokalisert på Lillestrøm. Samtidig ble Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT) integrert i direktoratet. Det ble også besluttet at navnet endres fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning til Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI), jf. Prop. 183 L (2012–2013). Videre ble kriminalomsorgsregionene øst og nordøst slått sammen til én region, region øst, med lokalisering i Oslo fra 1. januar 2013. Omorganiseringen skal bidra til en tydeligere rollefordeling mellom departement og direktorat.

Bemanningsanalyse

Det ble i 2012 utarbeidet forbedret personalstatistikk for kriminalomsorgen, noe som gir bedre grunnlag for årlig å planlegge framtiden og sikre riktig utvikling av antall utdannede tjenestemenn fra KRUS. Etter oppdrag fra KDI har et eksternt konsulentfirma utarbeidet en rapport om oppgaver og ressursbruk i kriminalomsorgen. Rapporten omhandler forholdet mellom oppgaver og ressursbruk i store fengsler og fengselsavdelinger med lavere sikkerhetsnivå. Rapporten konkluderer bl.a. med at enhetene har fått tilført flere ressurser i løpet av perioden, men at ressursbehovet også har økt. KDI følger opp rapporten.

Likestilling, økt mangfold og tiltak for personer med funksjonsnedsettelse

Det vises til omtale i del III.

5.1.2 Strategier og tiltak

Særavtale om arbeidstid i kriminalomsorgen

Nytt arbeidstidsreglement i kriminalomsorgen, i tråd med nye arbeidstidsbestemmelser i Arbeidsmiljøloven, ble iverksatt i 2011. Nye arbeidstidsbestemmelser krevde søknad om dispensasjon til hovedsammenslutningene og Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet for å kunne opprettholde tolvtimersvakter og dermed sikre forsvarlig drift. Arbeidet med å bringe arbeidstidsordningene i kriminalomsorgen i tråd med arbeidsmiljølovens bestemmelser fortsetter i 2014.

5.2 Delmål: En kunnskapsbasert kriminalomsorg

5.2.1 Resultater og tilstandsvurdering

I tråd med St.meld. nr. 37 (2007–2008) skal kriminalomsorgens virksomhet være basert på nasjonal og internasjonal kunnskap og erfaring. Fremtidens straffegjennomføring skal i enda større grad ta utgangspunkt i kunnskap om effekter av tiltak under gjennomføringen av straff.

KRUS har et ansvar for å bidra til kunnskap om straffegjennomføring. I tillegg gjennomføres forskning av eksterne aktører som universiteter, høyskoler og andre organisasjoner. KDI deltar i et treårig prosjekt med et felles kunnskapssenter for velferdsetatene. Prosjektet startet våren 2011.

Opptak av aspiranter ved KRUS

For å bidra til en straffegjennomføring i tråd med føringene i St.meld. nr. 37 (2007–2008) er kriminalomsorgen avhengig av god tilgang på fagutdannet personell. Regjeringen har derfor økt opptaket av aspiranter i perioden fra 2006 til 2013. I 2013 har 247 aspiranter gjennomført sin utdanning ved KRUS, hvorav to klasser desentralisert ved Åna og Bergen fengsler med henholdsvis 26 og 24 aspiranter. I 2013 startet om lag 175 aspiranter utdanningen ved KRUS. I tabellen nedenfor fremkommer antall uteksaminerte fengselsbetjenter i perioden 2006–2013.

Tabell 2.19 Antall uteksaminerte fengselsbetjenter 2006–2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antall uteksaminerte	98	140	203	202	162	169	201	247

Kompetanseløftet

I tråd med St.meld. nr. 37 (2007–2008) er det også et behov for kompetanseutvikling for etatens tilsatte. I 2011 startet kriminalomsorgen et obligatorisk etter- og videreutdanningskurs kalt Kompetanseløftet. Kompetanseløftet skal gi fengselsbetjenter og saksbehandlere i fengsler og friomsorgskontor ny kunnskap om kriminalomsorgens rolle, fremtidige utfordringer og kriminalomsorgsfaglig arbeid. Målet er at alle tilsatte i målgruppen skal ha gjennomført utdanningen innen utgangen av 2014. Kompetanseløftet er i 2012 og 2013 gjennomført etter den oppsatte planen. Fra 1. januar 2011 til 31. desember 2012 har 1 160 tilsatte gjennomført etterutdanningen.

Opplæring av vikarer

Det er en målsetting å begrense bruken av vikarer uten etatsutdanning i kriminalomsorgen. Våren 2013 var omlag 11 pst. av førstelinjetjenesten dekket opp av vikarer uten etatsutdanning. Det er innført en HMS-rutine for opplæring av tilsatte uten fengselsbetjentutdanning. Rutinens formål er å sikre de tilsattes krav til et trygt og godt arbeidsmiljø og etatens krav til profesjonell behandling av de innsatte.

5.2.2 Strategier og tiltak

Sikre tilgang på fagutdannet personell – økning av klasseopptak ved KRUS

Økt kapasitet, sammen med implementeringen av særavtale om arbeidstid for kriminalomsorgen, fører til en underdekning av kvalifiserte fengselsbetjenter. For å sikre nok fagutdannet personell, vil Regjeringen øke klasseopptaket. Det foreslås å bevilge 11 mill. kroner i 2014 for å øke opptaket med én ekstra klasse. Opptaket blir med det på sju klasser, tilsvarende om lag 175 aspiranter.

KDI planlegger å starte arbeidet med en HR-strategi for kriminalomsorgen innen utgangen av 2013.

Forskningsstrategi

Kriminalomsorgens arbeid skal være kunnskapsbasert. Arbeidet med en forskningsstrategi vil fortsette i 2014. KRUS vil i 2013 starte en klimastudie i fengsler med lavere sikkerhetsnivå. Dette er en oppfølging av studien av klimaet i fengsler med høyt sikkerhetsnivå som KRUS gjennomførte i 2007.

Kap. 430 Kriminalomsorgsdirektoratet

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	3 579 265	3 537 465	3 662 332
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430 post 01</i>	78 808	82 285	84 165
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	14 580	23 055	31 608
60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	60 887	102 304	92 300
70	Tilskudd	22 961	23 719	17 964
	Sum kap. 0430	3 756 501	3 768 828	3 888 369

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) i kriminalomsorgen. Bemanningen i kriminalomsorgen per 1. mars 2013 utgjorde 4 018 årsverk, mens bemanningen i

Kriminalomsorgens IT-tjeneste utgjorde 39,6 årsverk. Posten dekker videre utgifter til maskiner og utstyr, kontorutgifter, personalavhengige utgifter, husleie, programvirksomhet, aktiviseringstiltak samt godtgjørelser og kosthold for de innsatte.

På bakgrunn av at Kriminalomsorgsdirektoratet ble flyttet ut av Kriminalomsorgsavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet, foreslås det å øke bevilgningen med 16,83 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 400, post 01. Som følge av forslag om utvidelse av straffegjennomføring med elektronisk kontroll, foreslås bevilgningen økt med 35,5 mill. kroner. Videre foreslås bevilgningen økt med 15,5 mill. kroner til iverksettelse av bøtetenesten.

I tillegg til andre små endringer foreslås posten økt med 6,585 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 430, post 70, jf. omtale under kap. 430, post 70. Straffegjennomføringsloven § 12 gir domfelte mulighet til å sone fengselsstraff i rehabiliteringsinstitusjon, dvs. i behandlings- eller omsorgsinstitusjon. Fengselsstraffen kan helt eller delvis gjennomføres ved heldøgnsopphold i institusjon i inntil 12 måneder. Fretex Elevator har i mange år mottatt øremerkede midler fra kap. 430, post 70 til gjennomføring av fengselsstraff i rehabiliteringsinstitusjon med 20 plasser. Annen bruk av denne soningsformen er finansiert over kap. 430, post 01. Justis- og beredskapsdepartementet har varslet at kjøp av straffegjennomføring i rehabiliteringsinstitusjon skal skje på like vilkår, og vil gjennomgå ordningen med kjøp av plasser ved Fretex Elevator i 2013.

Som en del av et generelt effektiviseringstiltak i justissektoren foreslås det å redusere bevilgningen med 7,55 mill. kroner.

Samlet foreslås bevilgningen under posten økt med 124,9 mill. kroner (inkl. pris- og lønnsjustering).

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 03 og 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 3,66 mrd. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under kap. 430, post 01

Posten omfatter arbeidsdriftens utgifter til materialer, rutinemessig utskifting av mindre maskiner og utstyr, kursing av tilsatte rettet spesifikt mot hjelpemidler brukt i arbeidsdriften samt vedlikehold og drift av maskinparken. I bevilgningen inngår også arbeidspenger til de innsatte.

Foruten økning som følge av lønns- og prisjustering, foreslås bevilgningen under posten redusert med 1,0 mill. kroner som følge av forventede

reduserte inntekter under kap. 3430, post 02, jf. omtale under kap. 3430, post 02.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 84,2 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten omfatter større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. Den omfatter også bevilgning til IKT-løsninger, maskiner og teknisk utstyr til arbeidsdriften, annet utstyr til fengslene og innkjøp av kjøretøy.

Foruten tekniske endringer foreslås bevilgningen under posten økt med 4 mill. kroner som følge av forslag om utvidelse av straffegjennomføring med elektronisk kontroll og 4 mill. kroner som følge av iverksettelsen av bøtetenesten.

Det foreslås en bevilgning under posten på 31,6 mill. kroner.

Post 60 Refusjoner til kommuner, forvaringsdømte mv. kan overføres

Bevilgningen på posten dekker refusjoner til kommunale omsorgstiltak for prøveløslatte fra forvaring og varetektssurrogat. Ved prøveløslatelse av forvaringsdømte kan retten sette vilkår om at den domfelte tar opphold i institusjon eller kommunal boenhet utover ettårsfristen i straffeloven § 53 nr. 3 bokstav g. Denne adgangen er hjemlet i straffeloven § 39 g. I forbindelse med etablering av refusjonsordningen var det en målsetting at de forvaringsdømte som har spesielle behov, skal ha mulighet til institusjonsopphold, ev. opphold i omsorgsbolig ved prøveløslatelse.

Det kreves særlige grunner for å sette vilkår om prøveløslatelse til kommunal omsorgsbolig/institusjon. Særlige grunner foreligger når den domfelte ellers ikke vil kunne prøveløslates, og en prøveløslatelse på slike vilkår anses å være bedre for den domfelte enn fortsatt opphold i anstalt under kriminalomsorgen. Dette er særlig aktuelt når den forvaringsdømte er psykisk utviklingshemmet eller har psykiske problemer og/eller rusproblemer. Det er et vilkår for slik løslatelse at institusjonen eller kommunen har samtykket i oppholdet og at tiltakene er statlig finansiert. Beslutning om prøveløslatelse treffes av domstolene.

I 2012 ble det utbetalt refusjon etter ordningen på 60,9 mill. kroner. Beslutning om prøveløslatelse fra forvaring med vilkår om at den domfelte tar opphold i institusjon eller kommunal boenhet utover ettårsfristen er tillagt domstolene. Det gjør bevilgningsbehovet under posten usikkert. Det er vanskelig å forutsi utviklingen i antall saker, dvs. både hvilke saker som vil falle bort, tilfang av nye saker og hvilke krav som vil følge av domstolenes beslutning og dermed hvor kostbare tiltakene det skal ytes kommunal refusjon for vil være.

Det foreslås en bevilgning under posten på 92,3 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd

Post 70 er en tilskuddsordning for frivillig virksomhet under kriminalomsorgens virkeområde, dvs. domfelte under straffegjennomføring. Posten dekker bl.a. tilskudd til Nordisk samarbeidsråd for kriminologi og mindre tilskudd til frivillige organisasjoner hvor hoveddelen av organisasjonens aktiviteter finansieres fra andre kilder. Det forutsettes at mottakerens virksomhet støtter opp om kriminalomsorgens generelle målsettinger, og med spesiell vekt på tilbakeføring til samfunnet etter endt straffegjennomføring.

Det vises til omtale under pkt. 3.2.

Justis- og beredskapsdepartementet ønsker en harmonisering av kjøp av soningsplasser etter straffegjennomføringsloven § 12, og posten foreslås derfor redusert med 6,585 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 430, post 01, jf. omtale under kap. 430, post 01.

I 2014 foreslås et tilskudd til For Fangers Pårørende på 2,513 mill. kroner. Av dette forutsettes 1,292 mill. kroner øremerket til tiltak for fangers barn. Det foreslås et tilskudd på 4,672 mill. kroner til organisasjonen Wayback. Videre foreslås det et tilskudd på 2,545 mill. kroner til Kirkens Sosialtjeneste til organisasjonens arbeid for innsatte, hvorav 1,015 mill. kroner av tilskuddet er øremerket Barmprosjektet på Hamar.

Den delen av tilskuddsmidlene som ikke er bundet opp ved øremerking, omlag 8,2 mill. kroner, vil bli kunngjort offentlig av Justis- og beredskapsdepartementet.

Justis- og beredskapsdepartementet vil foreta en gjennomgang av tilskuddsposten i 2014. Bakgrunnen er at regelverket for tilskuddsordningen er revidert, og mål og kriterier for tildelingen skal vurderes opp mot det nye regelverket.

Det foreslås en bevilgning under posten på 18,0 mill. kroner.

Kap. 3430 Kriminalomsorgsdirektoratet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
02	Arbeidsdriftens inntekter	77 750	83 725	85 655
03	Andre inntekter	17 104	15 159	15 690
04	Tilskudd	3 996	2 068	2 140
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 454		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	32 942		
17	Refusjon lærlinger	161		
18	Refusjon av sykepenger	84 781		
	Sum kap. 3430	218 188	100 952	103 485

Post 02 Arbeidsdriftens inntekter

Posten omfatter inntekter fra salg av arbeidsdriftens produksjon og drifts- og vedlikeholdsgaver som utføres på bestilling fra Statsbygg. Bevilgningen under posten foreslås redusert med 1,0 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av

bevilgningen under kap. 430, post 21, jf. omtale under kap. 430, post 21.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 85,66 mill. kroner.

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter bl.a. leieinntekter for tjeneste- og leieboliger, refundert kost og husleie, klientavhengige driftstilskudd til overgangsboligene og tilskudd fra andre offentlige virksomheter til gjennomføring av prosjekter.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 15,7 mill. kroner.

Post 04 Tilskudd

Posten omfatter tilskudd til deltakelse i internasjonalt fengselssamarbeid under EØS-finansieringsmekanismene.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 2,1 mill. kroner.

Kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Driftsutgifter	176 544	167 684	171 386
	Sum kap. 0432	176 544	167 684	171 386

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønnsutgifter til personale ved Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS), lønn til aspiranter og drifts- og husleieutgifter vedrørende skolebygningen. Bemanningen ved KRUS utgjorde 391,2 årsverk per 1. mars 2013, inkludert aspirantene som inngår i den toårige aspirantordningen. Posten omfatter også bevilgning til inventar og utstyr i skoleseksjonen og i kontorene, aspirantenes reiser, opphold og uniformseffekter samt ulike kurs til spesialstillinger innen kriminalomsorgen.

Foruten tekniske endringer foreslås bevilgningen økt med 11 mill. kroner for å øke klasse-

opptaket med om lag 25 aspiranter. Det foreslås tatt inn til sammen sju klasser ved KRUS eller om lag 175 aspiranter i 2014. På grunn av uteksaminering av den midlertidige klassen som ble opprettet i skoleåret 2012, foreslås det å redusere posten med 10 mill. kroner.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 171,4 mill. kroner.

Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
03	Andre inntekter	1 528	673	947
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	731		
18	Refusjon av sykepenger	820		
	Sum kap. 3432	3 079	673	947

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter bl.a. inntekter fra aspirantenes andel av skolebøker.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 947 000 kroner.

Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
01-23	Driftsutgifter	13 315 001	13 425 271	14 226 979	6,0
60-69	Overføringer til kommuner	4 997	5 160	5 330	3,3
70-89	Overføringer til private	106 308	147 684	381 770	158,5
	Sum kategori 06.40	13 426 306	13 578 115	14 614 079	7,6

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	10 570 211	10 809 078	13 315 391	23,2
441	Oslo politidistrikt	2 162 818	2 059 343		-100,0
442	Politihøgskolen	526 409	545 688	560 737	2,8
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)			560 872	
445	Den høyere påtalemyndighet	153 293	150 130	162 990	8,6
446	Den militære påtalemyndighet	8 150	7 598	7 704	1,4
448	Grensekommisæreren	5 425	6 278	6 385	1,7
	Sum kategori 06.40	13 426 306	13 578 115	14 614 079	7,6

1 Innledning

Politiets samfunnsoppdrag er å forebygge og bekjempe kriminalitet, og gjennom dette skape trygghet. Dette krever at politiet, både alene og sammen med andre, arbeider strategisk, langsiktig og målrettet, og at tilgjengelighet og synlighet tilpasses lokalsamfunnets behov.

Et trygt samfunn for alle forutsetter at hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap integreres i alle deler av samfunnet, jf. Meld. St. 21 (2012–2013) *Terrorberedskap* og Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnssikkerhet*. Å kunne føle seg

trygg i eget hjem er en grunnleggende forutsetning for et godt liv. Vold i nære relasjoner er et omfattende samfunnsproblem som må bekjempes, jf. Meld. St. 15 (2012–2013) *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner*.

Justis- og beredskapsdepartementet satte i november 2012 ned et utvalg for å analysere utfordringene i politiet, og identifisere forbedringspunkter. Utvalgets utredning NOU 2013: 9 *Ett politi - rustet for å møte fremtidens utfordringer* som ble avgitt i juni 2013, anbefaler en rekke tiltak knyttet til politiets oppgaver, oppgaveløsning og en mer effektiv ressursbruk. En mer effektiv løs-

ning av politiets kjerneoppgaver, som er oppgaver direkte knyttet til politiets formål, er etter utvalgets oppfatning en grunnleggende forutsetning for at politiet skal kunne løse sitt samfunnsoppdrag på en god måte. For nærmere omtale av utredningen vises til punkt 2.4.

Organisering

Kategori 06.40 Politi og påtalemyndighet omfatter i hovedsak de etater og virksomheter som skal sikre lov, orden og trygghet i samfunnet, forebygge straffbare handlinger og sørge for straffeforfølgning. Politiet har i tillegg ansvar for en rekke forvaltningsoppgaver og den sivile rettspleien på grunnplanet.

For å tilrettelegge for bedre rammestyring av Politidirektoratet og politidistriktene, og for å synliggjøre og holde Politiets sikkerhetstjeneste (PST) budsjett separat, foreslår Regjeringen at Oslo politidistrikt budsjetteres under kap. 440 (tidligere eget kap. 441) og at PST budsjetteres under eget kapittel (kap. 444), fra 2014.

Den sentrale politiledelsen

Justis- og beredskapsdepartementet har det overordnede ansvar for styringen av politi- og lensmannsetaten. Departementet skal fastsette mål, overordnede strategier og rammer for politi- og lensmannsetatens arbeid.

Politidirektoratet er et forvaltningsorgan underlagt Justis- og beredskapsdepartementet, med det overordnede ansvaret for å lede norsk politi, herunder ansvar for planlegging, iverksetting og koordinering av tiltak. Politidirektoratet har ansvaret for faglig ledelse, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene og særorganene. På straffesaksbehandlingsområdet skjer dette i samarbeid med riksadvokaten, som har ansvaret for den overordnede faglige ledelsen av straffesaksbehandlingen i politiet. Politidirektoratet ivaretar viktige oppgaver innenfor internasjonalt politisamarbeid. Ny revidert instruks for Politidirektoratet, som tydeliggjør politidirektørens ansvar og rolle, ble fastsatt i 2012.

Politidistriktene og særorganene

Landet er inndelt i 27 politidistrikt som igjen er inndelt i lensmanns- og politistasjonsdistrikter, samt namsfogder. I henhold til kgl.res. 13. september 2013 er det opprettet et Nasjonalt redningsråd for Hovedredningssentralene, der Politi-

direktoratets representant i rådet er leder. Samtidig etableres Hovedredningssentralen som eget organ ledet av en redningsdirektør, administrativt direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Dette innebærer at politimestrene i henholdsvis Salten og Rogaland politidistrikt ikke lenger er en del av hovedredningssentralene.

Politiet er organisert med følgende særorganer:

- Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (Kripos)
- Utrykningspolitiet (UP)
- Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (Økokrim)
- Politiets data- og materielltjeneste (PDMT)
- Politiets utlendingsenhet (PU)
- Politihøgskolen (PHS)

Særorganene er administrativt og faglig underlagt Politidirektoratet. Økokrim er i tillegg et statsadvokatembete, og er i sin påtalemessige virksomhet underlagt riksadvokaten. I tillegg er Nasjonalt identitets- og dokumentasjonscenter (NID) et faglig selvstendig forvaltningsorgan underlagt Politidirektoratet.

Politiets sikkerhetstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste er et eget politiorgan i henhold til politilovens kapittel III a, og er politifaglig og administrativt direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. PST er en landsdekkende tjeneste representert i samtlige politidistrikter med unntak av Oslo, der den sentrale ledelse er lokalisert og er ansvarlig for tjenesten. PSTs hovedoppgaver er av forebyggende art, men PST utfører også etterforskningsoppgaver, og er i slike saker underlagt Den høyere påtalemyndighet.

Den høyere påtalemyndighet

Den høyere påtalemyndighet består av riksadvokatembetet, ti regionale statsadvokatembeter, Økokrim og Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet, herunder krigsforbrytersaker. Riksadvokaten er administrativt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Den høyere påtalemyndighet ledes faglig og administrativt av riksadvokaten, som har den overordnede påtalefaglige ledelse av etterforskningen i politidistrikter, politiets særorganer og PST.

Den militære påtalemyndighet

Generaladvokaten leder Den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Generaladvokaten har også tilsyn med den militære disiplinærmyndighet. Generaladvokaten er påtalemessig underlagt riksadvokaten og administrativt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Departementet vil vurdere eventuelle endringer i organisasjonstilknytningen til Generaladvokatembetet.

Grensekommissæren

Grensekommissæren har blant annet ansvar for å føre tilsyn med Grenseavtalen mellom Norge og Russland, herunder føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter med sikte på å bilegge eventuelle konflikter ved grensen. Grensekommissæren er underlagt Politidirektoratet.

Hoved- og delmål for programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Styrket kriminalitetsforebyggende arbeid Effektiv straffeforfølgning
Økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet	Økt beredskap Økt evne til krisehåndtering Vern om rikets sikkerhet, selvstendighet og betydelige samfunnsinteresser
En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor	Helhetlig, effektiv og publikumsvennlig politi og påtalemyndighet Effektiv og sikker bruk av IKT i oppgaveløsningen
Helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk	Effektiv utlendingsforvaltning og utlendingskontroll Rask retur av utlendinger uten lovlig opphold

2 Generelle utviklingstrekk, hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

2.1 Hovedutfordringer

Norsk politi står overfor store utfordringer og endringer. Utviklingen i samfunnet og kriminaliteten stiller nye krav til hva som er god polititjeneste. Hovedutfordringen er å sikre et politi med tilstrekkelig kapasitet, riktig kompetanse og oppdaterte verktøy, som er organisert og ledet på riktig måte slik at tilgjengelige ressurser utnyttes optimalt. Vi trenger et politi som forebygger kriminalitet, skaper trygghet og er til stede der og når kriminalitet begås. NOU 2013: 9 gir et godt bidrag til diskusjon om hvilke oppgaver som bør utføres av politiet i fremtiden, hvordan politiet bør organiseres og ledes og hvordan vi får mest mulig ut av ressursene, jf. nærmere omtale under punkt 2.4.

Det viktigste bidraget til økt trygghet er å forhindre at kriminalitet blir begått. En reduksjon i antall lovbrudd vil også redusere antallet ofre for

kriminalitet. Kriminalitetsforebygging handler om å satse systematisk, blant annet gjennom å analysere hvor og hvordan problematisk adferd og kriminalitet oppstår, for deretter å sette inn målrettede tiltak mot årsakene til problemene. Samvirke på tvers av sektorer er en viktig forutsetning for godt kriminalitetsforebyggende arbeid. Samordningsmodeller som politiråd og SLT (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak) skal videreutvikles, med særlig vekt på å forebygge kriminalitet blant barn og unge.

Politiets forutsetninger for bekjempelse av kriminalitet er i endring. Kriminaliteten blir mer organisert, mobil, komplisert og grenseoverskridende, og representerer store og til dels nye utfordringer. Den er i økende grad knyttet til nettverk som samarbeider på tvers av nasjonalitet, etnisitet og kulturell tilhørighet. Politiets bekjempelse av vold i nære relasjoner byr særlig på utfordringer knyttet til samhandling med andre aktører, jf. Meld. St. 15 (2012–2013).

Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt. Hendelsene 22. juli i 2011 viste at Norge ikke var godt nok forberedt på terroranslag. Regjeringen har i sitt arbeid med å styrke samfunnssikkerheten og beredskapen lagt til grunn NOU 2012: 14 *Rapport fra 22. juli-kommisjonen* og de 14 vedtakene fra Stortingets behandling av Innst. 207 S (2011–2012) fra Den særskilte komité. En overordnet strategi mot terror ble lagt frem i Meld. St. 21 (2012–2013), jf. Innst. 425 S (2012–2013). Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å styrke sikkerheten og beredskapen i samfunnet. Tiltak og ressurser er imidlertid ikke nok i seg selv. Bedre ledelse, samhandling, kultur, holdninger og en bedre og mer overordnet styring av etaten vil være hovedutfordringer også i årene som kommer.

Det er viktig at kriminalitet blir oppklart. Dette gjelder både av hensyn til ofrene for kriminalitet og samfunnets mulighet til å legge til rette for rehabilitering av lovbrøyttere og hensynet til politiets legitimitet. Skal politiet lykkes med å redusere kriminaliteten, må politiet bli flinkere til å overføre kunnskap fra etterforskning til den forebyggende virksomheten.

Det vil være en utfordring fremover å avveie ressursbruken mellom styrking av samfunnets sikkerhet og beredskap, og politiets ansvar for den generelle kriminalitetsbekjempelsen og øvrige oppgaver. Det vil også være en utfordring å finne den riktige balansen mellom politiets metodebruk og hensynet til personvern.

2.2 Budsjettmessige prioriteringer

I 2014 foreslås det å øke bevilgningene til politi og påtalemyndighet med 1 036,5 mill. kroner, inkl. 193,3 mill. kroner som kompensasjon for lønns- og prisstigning. Regjeringen vil i 2014 særlig satse på økt bemanning, sikkerhet og beredskap og IKT i politiet. I tillegg prioriteres økt satsing mot vold i nære relasjoner, innføring av politiregisterloven med tilhørende forskrift og implementering av EUs datalagringsdirektiv.

Det er et mål for Regjeringen å sikre at politi og påtalemyndighet har tilstrekkelig bemanning og kompetanse for de oppgaver som skal utføres. Regjeringen har derfor doblet studentopptaket til Politihøgskolen fra 360 til 720 siden 2005. Opptaket på 720 studenter foreslås videreført i 2014. Det forventes at det utdannes 353 flere studenter ved Politihøgskolen i 2014 enn prognoser for normal avgang i etaten. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen med 164,1 mill. kroner for å legge til rette for at alle nyutdannede fra Politihøgskolen i 2014 skal kunne tilbys jobb i etaten. Dette er også

gjort tidligere år, og erfaringsmessig har derfor de aller fleste av de uteksaminerte jobb i politiet før det er gått ett år etter endt studie. Av de som gikk ut av politiskolen i 2012 med beståtte eksamener, hadde 94 pst. fått jobb i politiet ett år etter. Den samlede politidekningen per 1 000 innbyggere forventes å øke.

I tillegg foreslås bevilgningen økt med 150 mill. kroner til dekning av helårsvirkningen til de om lag 350 politihøgskolestudentene som ble ferdig utdannet sommeren 2013 utover prognoser for forventet avgang i etaten.

Regjeringen foreslår å styrke Den høyere påtalemyndighet med 15 mill. kroner. Midlene skal sikre driften og styrke saksavviklingskapasiteten ved embetene, slik at de også kan håndtere ekstraordinære aktorater og gi den strategiske fagledelsen økt oppmerksomhet. I tillegg skal det gi rom for å kunne rekruttere og beholde dyktige medarbeidere.

Regjeringen fortsetter sitt arbeid for å skape mer trygghet og mindre kriminalitet, bl.a. gjennom å styrke beredskapsevnen til politiet. En god grunnberedskap tilsier nærhet til hendelsen og god kompetanse til de som først er på stedet. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til grunnberedskapen i politiet med 68,3 mill. kroner til dekning av helårsvirkning av merutgifter som følge av tiltak i Prop. 77 S (2012–2013), jf. Meld. St. 21 (2012–2013). I 2014 skal 200 ekstra tjenestemenn gis opplæring for deltakelse i politidistriktenes utrykningsenheter (IP3) utover de 200 som gis slik opplæring i 2013. I tillegg videreføres økt trening fra 40 til 48 timer for innsatspersonell med våpengodkjenning (IP4) på å håndtere «skyting pågår» situasjoner, samt økt opplæring ved PHS som skal legge til rette for minimumsbemanning ved operasjonssentralene.

Regjeringen foreslår å bevilge 60 mill. kroner til videre prosjektering av nytt beredskapssenter for de nasjonale beredskapsressursene på Alna i Oslo under Fornyings-, kirke- og administrasjonsdepartementets kap. 2445 Statsbygg, post 30 Prosjektering av bygg, *kan overføres*. Ordningene med helikopterberedskap ved bruk av Forsvarets Bell 412 på Rygge og Bardufoss videreføres også i 2014.

Regjeringen foreslår videre å øke bevilgningen til Politiets sikkerhetstjeneste (PST) med 63,7 mill. kroner. Midlene skal bl.a. benyttes til å etablere et bedre system for førstehåndsbearbeidelse og vurdering av informasjon som kommer inn til PST, slik at virksomheten kan bruke sine ressurser mer målrettet og få mer tid på beredskapsfunksjonene og de operative oppgavene. I tillegg

vil den økte bevilgningen dekke noe merutgifter knyttet til opprettelse av et felles kontraterrorsenter mellom etterretningstjenesten og PST, og til etablering av PST som nasjonalt kontaktpunkt for bombekjemikalier. Økningen skal også dekke helårsvirkning knyttet til etablering av nye stillinger mv. i PST i 2013, helårsvirkning av nye IKT-stillinger som ble fremmet i Prop. 77 S (2012–2013) samt merutgifter knyttet til livvaktstjenesten, jf. Prop. 149 S (2012–2013). Fra 2014 foreslås bevilgningen til Den sentrale enhet (DSE) i PST skilt ut fra kap. 440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten og bevilget under eget nytt kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST).

I 2013 ble det innen politiets driftsramme satt av om lag 350 mill. kroner til IKT-investeringer i politiet. Det legges opp til å videreføre dette nivået innenfor rammen i 2014, med unntak av en engangsbevilgning på 50 mill. kroner. Regjeringen foreslår i tillegg å bevilge 200 mill. kroner til IKT-tiltak i politiet i 2014. Dette skal bidra til å implementere tekniske endringer og sikkerhetstiltak knyttet til oppfyllelse av politiregisterlovens krav til tydelighet i politiets behandling av opplysninger, samt anskaffelse av nytt saksbehandlersystem og avtale med ny leverandør av pass og ID-kort som legger til rette for innføring av nasjonalt ID-kort i 2016. Økningen skal også gi rom for å sikre nødvendige forberedelser i 2014 til Merverdiprogrammet. Politidirektoratet skal også prioritere å utforme en helhetlig plan for innføring av politioperative systemer.

Regjeringen øker innsatsen rettet mot vold i nære relasjoner, og vil i 2014 særlig prioritere etablering av ny tilskuddsordning, økt satsing på forskning og dekning av merutgifter i 2014 som følge av etablering av to nye barnehus og økt bemanning ved eksisterende barnehus (særlig i Oslo) i 2013. Det vil bli satt av 60 mill. kroner til dette på Justis- og beredskapsdepartementets budsjett.

Regjeringen foreslår også å øke bevilgningen med totalt 233 mill. kroner til gjennomføring av datalagringsdirektivet i norsk rett, forbundet med 220 mill. kroner til dekning av ekomtilbydernes merutgifter og 13 mill. kroner til mottak og dekryptering av data hos politiet. Regjeringen vil fremme forslag til kostnadsfordelingsmodell mellom ekomtilbyderne og staten i egen proposisjon for Stortinget høsten 2013.

Som ledd i Regjeringens samlede budsjettopplegg er det lagt inn et effektiviseringskrav til politi- og lensmannsetaten i 2014 på om lag 22 mill. kroner. Dette skal bidra til å finansiere andre høyt prioriterte tiltak.

2.3 Generelle utviklingstrekk

Kriminalitetsbildet

Kriminalitetsbildet påvirkes av samfunnsmessige faktorer som befolkningsvekst, urbanisering og immigrasjon, samt anmeldelsestilbøyeligheten til publikum og aktiviteten til politiet og andre kontrollinstanser.

Tabell 2.20 Anmeldte lovbrudd 2006–2012 etter kriminalitetstype

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Alle lovbruddsgrupper</i>	<i>400 322</i>	<i>398 199</i>	<i>386 251</i>	<i>397 581</i>	<i>394 137</i>	<i>380 092</i>	<i>393 674</i>
Økonomisk kriminalitet	7 392	7 137	7 083	7 369	7 916	8 053	8 047
Annen vinningskriminalitet	187 296	180 337	175 451	187 854	177 032	171 921	179 948
Voldskriminalitet	25 623	25 702	26 183	26 108	25 920	26 254	27 151
Seksualkriminalitet	3 586	3 802	3 944	4 219	4 271	4 612	4 719
Narkotikakriminalitet	41 698	40 755	37 488	39 280	45 397	42 788	45 921
Skadeverk	22 305	23 354	23 854	24 554	21 365	19 553	18 165
Miljøkriminalitet	2 763	2 592	2 912	3 080	2 663	2 741	2 333
Arbeidsmiljøkriminalitet	831	869	917	714	665	819	773
Trafikkriminalitet	64 874	68 748	65 220	61 294	61 779	56 922	60 535
Annen kriminalitet	43 954	44 903	43 199	43 109	47 129	46 429	46 082

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Antall registrerte lovbrudd totalt i perioden 2006–2012 har vært nokså stabil mellom 380 000 og 400 000. I samme periode har befolkningen i Norge økt fra om lag 4,64 millioner til om lag 5,05 millioner innbyggere. Antallet anmeldte lovbrudd per 1 000 innbyggere er således redusert fra 86,3 i 2006 til 79,0 i 2012. Generelt er antall anmeldelser per 1 000 innbygger høyere i de større byene enn i mindre tettbygde strøk.

Nedgangen gjelder også vinningslovbrudd, selv om det var en økning igjen fra 2011 til 2012 på 4,7 pst. Økningen skyldes i særlig grad grovt tyveri fra person på offentlig sted (totalt 24 747), hvor om lag syv av ti tilfeller i 2012 ble registrert i Oslo. Av de lovbrudd som ble anmeldt i 2012 hadde totalt 23 pst. et gjerningssted i Oslo.

Det har vært en nedgang i antall unge lovbrutere de senere årene. I perioden 2006–2012 er en stadig mindre andel av befolkningen under 18 år siktet for lovbrudd.

Det vises til nærmere gjennomgang av kriminalitetsutviklingen under punkt 3.

Utvikling i budsjett, bemanning og resultater i politi og påtalemyndighet

Budsjettutvikling

Tabell 2.21 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategorier 06.40 (nominelle tall i mill. kroner)

Budsjettår	Saldert budsjett	Lønns- og prisvekst
2006	8 748,9	139,6
2007	9 026,3	357,7
2008	9 503,7	242,2
2009	10 296,4	572,3
2010	11 616,4	116,9
2011	12 163,2	378,8
2012	12 859,4	237,5
2013	13 578,1	426,4
2014	14 614,1	193,3

Tabell 2.22 Utvikling i saldert budsjett 2006–2014 (forslag) i mill. kroner

Kap.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Forslag 2014
440	7 042,9	7 228,6	7 612,7	8 216,8	9 271,7	9 659,6	10 088,1	10 812,8	13 315,4
441	1 344,1	1 406,1	1 479,7	1 614,6	1 807,6	1 893,9	2 110,2	2 059,3	0
442	240,6	267,9	288,0	331,5	397,7	462,9	505,8	545,7	560,7
444									560,9
445	101,7	105,8	113,2	122,9	127,2	134,3	142,4	150,1	163,0
446	4,8	5,0	5,1	5,4	6,8	7,1	7,4	7,6	7,7
448	4,8	4,9	5,0	5,2	5,3	5,4	5,6	6,3	6,4
Sum	8 738,8	9 018,3	9 503,7	10 296,4	11 616,4	12 163,2	12 859,4	13 581,8	14 612,5

Kilde: «Blå bok» for årene 2006–2013 + forslag i Prop. 1 S (2013–2014).

Politidirektoratets ressursanalyse viser at om lag 68 pst. av driftsbudsjettet til politi- og lensmannsetatsens ble brukt til stillinger i 2012. Lønn og godtgjørelser utgjør en betydelig del av de økte utgiftene i perioden. Økningen skyldes primært flere årsverk og økte lønnsutgifter per årsverk. Særorganene har hatt en høyere bemanningsvekst enn politidistriktene, og har gradvis fått en større andel av bevilgningen. Økningen under særorganene skyldes i betydelig grad økt oppgavetilfang,

for eksempel som følge av økning i studentopptaket ved PHS og i antall uttransporteringer i regi av Politiets utlendingsenhet.

Andre årsaker til økningen i bevilgningen til politiet i perioden ut over økt bemanning (herunder legge til rette for å kunne tilby jobb til alle ferdig utdannende studenter fra PHS), er bl.a. innføring av nye arbeidstidsbestemmelser, økt satsing på sikkerhet og beredskap (inkl. PST) og styrking av asyl- og utlendingsforvaltningen.

Det er behov for sterkere sentral styring og oppfølging av ressursbruken i etaten, jf. punkt 2.4 Politianalysen.

Boks 2.3 Satsinger og tiltak i perioden 2006–2013

- Saldert budsjett til politi og påtalemyndigheten har økt med om lag 4,8 mrd. kroner.
- Bemanningen i politiet har i perioden 2008–2012 økt med 1 341 årsverk.
- Økt studentopptak fra 360 studenter i 2006 til 720 studenter hvert år siden 2010.
- Økning i politiets driftsbudsjett, herunder midler til ansettelse av uteksaminerte politihøgskolestudenter, og til mer enn 460 sivile stillinger som har muliggjort å frigjøre om lag 280 polititjenestemenn til politioperativt arbeid.
- Innsatsen mot vold i nære relasjoner er styrket.
- Det er etablert Statens barnehus i Oslo, Bergen, Hamar, Kristiansand, Trondheim, Tromsø, Stavanger og Ålesund. Høsten 2013 etableres barnehus i Bodø og Sandefjord.
- Kripос' kapasitet på internettrelatert og alvorlig kriminalitet er styrket.
- Det er etablert en landsdekkende voldtekstgruppe med 16 etterforskere ved Kripос.
- Økt og utvidet bruk av DNA i etterforskning. Som følge av reformen er det opprettet flere stillinger og ressurser er frigjort i det enkelte politidistrikt.
- Styrking av Den høyere påtalemyndighet, bl.a. som følge av Høyesteretts kjennelse om ankesiling.
- Politiets sikkerhetstjeneste er styrket med flere stillinger og økte investeringer for bedre å forebygge terror og ivareta livvakt-tjenesten.
- Grunnberedskapen i politiet er styrket, bl.a. ved å øke antall tjenestemenn i politidistriktenes utrykningsenheter (IP3), økt trening for innsatspersonell med våpengodkjenning (IP4) på å håndtere «skyting pågår» situasjoner, samt økt opplæring ved PHS som skal legge til rette for minimumsbemanning ved operasjonssentralene.
- Styrket politihelikopterberedskap og nytt utstyr til beredskapstroppen. Fra 2012 er døgnkontinuerlig politihelikopterberedskap med 15 minutters responstid innført.
- I 2012 ble det etablert en permanent helikopterberedskap med maksimum to timers responstid ved bruk av Forsvarets Bell 412 helikoptre på Rygge, som etter anmodning skal kunne bistå politiet. Fra 1. januar 2013 ble ordningen utvidet til også å gjelde håndhevelsesbistand.
- I april 2013 ble det etablert helikopterberedskap i Nord-Norge med base på Bardufoss med to av Forsvarets Bell 412. Beredskapen omfatter alminnelig bistand, og har samme responstid som Rygge.
- Nytt riksalarmsystem og massevarslingssystem var på plass 3. april 2013.
- Igangsatt arbeid med planlegging av etablering av nytt beredskapssenter.
- Styrking av politiets arbeid innenfor utlendingsfeltet, bl.a. for å øke antall uttransporteringer, behandling av oppholdssaker og etablering av et nasjonalt ID-senter (NID).
- Tilskudd til EUs yttergrensefond, grensekontrollbyrå Frontex og databasen Schengen Information System II (SISII)

*Bemanningsutvikling og rekruttering*Tabell 2.23 Bemanningsutvikling i politi- og lensmannsetaten 2008–2012¹

	2008	2009	2010	2011	2012	Endring 2008–2012
Årsverk politistillinger	7 870	7 941	7 981	8 071	8 298	428
Årsverk jurister	786	801	814	801	848	62
Årsverk sivile	4 318	4 872	5 022	5 019	5 169	851
Totalt	12 974	13 614	13 797	13 891	14 315	1 341

¹ Definisjon: Årsverk som mottar lønn unntatt ansatte i fødselspermisjon, timelønnede, innleide eksterne og ansatte på pensjonistvilkår. Politi- og lensmannsetaten tok i bruk et nytt lønns- og personalsystem i 2008. Det foreligger derfor ikke sammenlignbare tall for tidligere år.

Kilde: Lønns- og personalsystem (SAP) i politi- og lensmannsetaten. (Tall per 31. des.)

Regjeringen har lagt til rette for økt studentopptak. Opptaket til Politihøgskolen som var på 360 i 2006 ble økt til 432 i 2007, og videre til 552 i 2009. I 2010, 2011, 2012 og 2013 er opptaket økt til 720 studenter per år, et opptak som foreslås videreført i 2014. I 2013 begynner effekten av det høye studentopptaket på 720 studenter å vise seg ved at 2010-kullet nå har fullført utdanningen. Erfaringstall fra de senere år viser at 94 pst. av studentene som uteksamineres

fra Politihøgskolen har jobb i etaten ett år etter fullført utdanning. Dette gir økt politibemanning.

Det er viktig at politietaten til enhver tid har, og tar i bruk, riktig og tilstrekkelig kompetanse i henhold til de behov, mål og resultatkrav som foreligger. Departementet legger til grunn at Politidirektoratet vil prioritere å utforme og etablere en helhetlig kompetansestrategi som en sentral del av etatens satsing på HR-området.

Resultatutvikling

Tabell 2.24 Oversikt over resultatutviklingen innen utvalgte områder 2006–2012

	Mål	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Straffesaksbehandlingen</i>								
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i dager – oppklarte forbrytelser	120	112	115	123	123	122	123	114
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i dager – fristsaker vold	90	86	114	118	111	111	101	99
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i dager – unge lovbrøyttere	42	41	29	31	31	31	30	33
Gjennomsnittlig oppklaringsprosent forbrytelser	38	36,6	36,5	36	34,3	37,4	38	36,3

Kilde: Strasak og POD. Merknad: Pga. omlegging av statistikken i 2007/2008 er ikke tallene sammenlignbare for alle årene.

Etter departementets vurdering er utviklingen i måloppnåelsen for hele perioden, og i 2012, samlet sett noe varierende innen de utvalgte områdene. Det er både behov og rom for forbedringer, særlig når det gjelder gjennomsnittlig oppklaringsprosent og gjennomsnittlig saksbehandlingstid i fristsaker vold. Samtidig er måloppnåelse for gjennomsnittlig saksbehandlingstid, oppklarte forbrytelser og gjennomsnittlig saksbehandlingstid for unge lovbrøyttere tilfredsstillende.

2.4 Politianalysen

Justis- og beredskapsdepartementet satte i november 2012 ned et utvalg for å analysere utfordringene i politiet, og identifisere forbedringspunkter. Formålet med utvalget var å legge grunnlaget for en langsiktig plan for videreutvikling av etaten. Utvalgets mandat var å komme med forslag til forbedringer og tiltak som legger til rette for bedre oppgaveløsning og mer effektiv ressursbruk i politiet. Utvalgets utredning NOU 2013: 9 Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer, ble avgitt 19. juni 2013. Bakgrunnen for arbeidet var blant annet de behov for endringer, ikke minst på beredskapssiden, som 22. juli-kommisjonen pekte på, og et ønske om et sterkere nærpoliti.

Politianalyseutvalget peker på en del utviklingstrekk i samfunnet som stiller nye krav til en god polititjeneste. Utvalget viser til at kriminaliteten blir stadig mer kompleks, grenseoverskridende og organisert. Sammen med befolkningsvekst, konsentrasjon av bosettingen og endringer i befolkningssammensetningen, har utviklingen endret rammene for politiets arbeid. En effektiv løsning av politiets kjerneoppgaver stiller store krav til spesialisering, fagkompetanse, læring og utvikling i alle deler av politiet. Utvalget mener at utfordringen fremover blir å sikre tilstedeværelse av et kompetent og effektivt politi der befolkningen bor, og samtidig utvikle robuste spesialistmiljøer. I tillegg må lokalt politi og spesialistmiljøer virke effektivt sammen som én organisasjon.

Norsk politi har en bred oppgaveportefølje. Utvalget påpeker at oppgaver utenfor kjerneoppgavene binder opp politiets ressurser til innetjeneste på dagtid, og gjør det vanskelig å prioritere kjerneoppgavene og løse dem på en effektiv måte. Videre mener utvalget at dagens ordning med 27 politidistrikter ikke gir de forutsetningene som er nødvendige for å utvikle spesialistfunksjoner og kapasitet til å håndtere større og alvorlige saker godt nok. Det peker i den forbindelse på at det er store forskjeller mellom politidistriktene med hen-

syn til størrelse, volum og kriminalitetsomfang, og at det derfor er vanskelig å etablere en effektiv styring av etaten, og å bygge et felles kunnskapsgrunnlag. Den lokale strukturen med mange små tjenestesteder med få ansatte, og der de ansatte i stor grad er bundet opp i andre gjøremål enn kjerneoppgavene, gir etter utvalgets syn verken effektiv forebygging, god responsevne eller effektiv kriminalitetsbekjempelse.

Utvalget foreslår endringer gjennom to reformer, en strukturreform og en kvalitetsreform. Utvalget har beregnet at forslagene vil gi en betydelig effektiviseringsgevinst på sikt som vil kunne gi økt politikraft. Samtidig vil det påløpe en del merutgifter i gjennomføringsfasen.

Kvalitetsreformen skal gi grunnlag for bedre styring og ledelse i politiet, og øke kvaliteten på politiarbeidet. Rolle- og ansvarsdelingen mellom departement, direktorat, distrikter og særorgan bør etter utvalgets syn gjøres tydeligere. Videre anbefales det at politidirektørens fullmakter utvides slik at direktoratet kan ta et helhetlig ansvar for strategisk utvikling og ledelse av politiet. Utvalget anbefaler at det utvikles en tydelig strategisk ledergruppe for etaten, at forventningene til politiets ledere gjøres klarere og at det etableres en sterkere sentral styring og standardisering. Utvalget peker på at grunnlaget for systematisk analyse og kunnskapsutvikling bør styrkes, og at det bør legges til rette for kunnskapsdeling på tvers i etaten.

Utvalget omtaler satsing på teknologi som et viktig virkemiddel for å oppnå økt effektivitet og kvalitet i oppgaveutførelsen. IKT må også ses som et virkemiddel for virksomhetsutviklingen, og således være integrert i de endringsprosessene som pågår. Utvalget mener at IKT må spille en mer sentral rolle i å understøtte politiets virksomhet og bidra til en mer effektiv oppgaveløsning. For nærmere omtale av IKT-området vises til punkt 2.5.

De ansatte og deres kompetanse er avgjørende for kvalitet og effektivitet i politiet. Utvalget peker på behov for en helhetlig strategi for kompetanseutvikling i politiet. Etter utvalgets syn bør Politidirektoratet ta sterkere styring på kompetanseområdet, og sikre at en mer strategisk tenkning legges til grunn for rekrutteringen, medarbeiderutviklingen og forvaltningen av kompetanse.

Strukturreformen omfatter forslag om endringer i politiets oppgaveportefølje, og en ny struktur for organiseringen av politiet. Utvalget anbefaler at politiets oppgaveportefølje begrenses til kjerneoppgaver og oppgaver som direkte understøtter løsningen av disse. Oppgaver innen

sivil rettspleie og mange av forvaltningsoppgavene bør etter utvalgets syn overføres til annen offentlig virksomhet. Utvalget har utredet tre ulike modeller for distriktsinndelingen. Utvalget anbefaler blant annet:

- En reduksjon i antallet politidistrikter fra dagens 27 til seks. Formålet med en slik endring er å gi mer robuste politidistrikter med kapasitet og kompetanse til å håndtere oppgavene med tilfredsstillende responstid og kvalitet.
- Antallet tjenestesteder (lensmannskontorer og politistasjoner) reduseres fra dagens 354 til om lag 210. Formålet er å redusere utgiftene til administrasjon, husleie og drift, og isteden øke politibemanningen lokalt, slik at grunnberedskapen blir bedre. Med færre tjenestesteder kan det også etableres større og mer robuste fagmiljøer lokalt.
- Særorganenes funksjon og kapasitet tilpasses ny distriktsstruktur.

Struktur- og kvalitetsreformene henger i stor grad sammen, og danner i noen grad forutsetninger for hverandre.

Politiet kan gjøre mye for å øke organisasjonens evne til å forbedre og utvikle virksomheten. En forbedring innenfor dagens administrative rammeverk vil imidlertid etter utvalgets syn ikke være tilstrekkelig til at politiet kan møte de utfordringene som er identifisert. Utvikling av et kunnskapsbasert og effektivt politi forutsetter etter utvalgets syn også økt vekt på kjerneoppgaver, en bedre organisering og rolleavklaring.

Politianalyseutvalgets forslag har vært på bred høring med frist 1. oktober 2013.

Det var en forutsetning bak oppnevningen av utvalget at det skulle vurdere endringer innenfor eksisterende rammer. Utvalget understreker at de ulike delene av reformene som er foreslått må ses i sammenheng. Andre løsninger vil kunne gi et annet kostnadsbilde, enn det som er framhevet i analysen.

Både anbefalingene knyttet til sivile oppgaver i politiet, men også forslagene om omfattende endringer i politi- og lensmannsstrukturen, krever derfor en bred tilnærming i den videre oppfølgingen. I dette arbeidet bør det også vurderes ulike modeller der sivile oppgaver samles lokalt og hvor også oppgaver som i dag ligger utenfor politiet, kan inngå.

Politianalysen har et sterkt datagrunnlag med bl.a. ca. 600 000 hendelser registrert med tid og sted. Forebygging handler imidlertid om hendelser som ikke har funnet sted. Det er avgjørende i

oppfølgingen at styrking av politiets forebyggende arbeid blir ivaretatt i en ny struktur. Det har de siste årene vært en positiv nedadgående trend i ungdomskriminaliteten, og det blir vesentlig både å se hvordan vellykket forebyggende arbeid i dag kan videreføres og hvordan det kan styrkes ytterligere. Dette vil antakelig kreve noe ytterligere utredningsarbeid knyttet til dagens faktiske forebyggende arbeid, erfaringer med modeller for forebygging både her og i andre land, hvilke kompetansebehov dette krever og hvordan ulike struktur- og organiseringsmodeller innvirker på, og eventuelt kan styrke, dette arbeidet.

Spørsmålet om reduksjon i antall politidistrikter, og således i antallet operasjonssentraler, bør også ses i sammenheng med omorganisering av 110-sentralene og arbeidet med nytt felles nødnummer. På flere områder er oppfølgingen av Politianalysen allerede i gang. På bakgrunn av behovet for større fullmakter til politidirektøren, arbeides det konkret blant annet med forslaget om at politidirektøren bør kunne tilsette politimestre. Foruten å arbeide videre med forslag som krever regelverksendringer, er departementet i gang med å gjennomgå egne rutiner for styring av etaten og vil ha tett kontakt med Politidirektoratet både om endringsarbeidet der og om samspillet mellom departementet og direktoratet.

Arbeidet med å utvikle direktoratets rolle knyttet til strategisk styring og planlegging, og oppgaven med å ivareta et helhetlig faglig ansvar for etaten, vil bli prioritert fremover. Direktoratet følger selv opp en rekke av de tiltak og anbefalinger som utvalget anbefaler, primært knyttet til kvalitetsreformen. Politidirektoratet er under omorganisering, og en ny avdelingsstruktur er etablert. Det er arbeidet med å forbedre IKT-styringen det siste året. Med anbefalingene fra utvalget forsterkes dette arbeidet. Utredningen og høringen skal gi grunnlag for en langsiktig plan for den videre utviklingen av politiet. I etterkant av høringsrunden er det naturlig at det blir en prosess der de ansatte og deres organisasjoner får en sentral plass i endringsarbeidet. Regjeringen er opptatt av rask fremdrift, og vil komme tilbake til Stortinget med saken på egnet måte.

2.5 IKT

Nå-situasjon/utfordringer

IKT er et viktig virkemiddel for god oppgaveløsning og for politiets organisasjonsutvikling. Nye IKT-løsninger skal gi økt effektivitet og kvalitet i oppgaveutførelsen, og bidra til å forenkle og effektivisere politiets arbeidsprosesser. IKT er videre

et viktig virkemiddel i politiets arbeid med å bekjempe kriminalitet. Mange av dagens systemer i politiet er gamle og uhensiktsmessige, spesielt på det politioperative området. Politiet utnytter heller ikke de muligheter som ligger i dagens IKT-løsninger godt nok.

Gode IKT-verktøy er viktig i innsamling, systematisering og analyse av data, både som grunnlag for operativ ledelse som er kritisk for å kunne respondere hurtig og med riktig ressursinnsats, og i etterforskning og irettføring. IKT vil også kunne legge til rette for Regjeringens digitaliseringsprogram *På nett med innbyggerne*.

God utnyttelse av IKT forutsetter god ledelse og en organisasjon med tydelig rolledeling og god kompetanse. IKT er også sentralt for den administrative styringen av etaten. Politidirektoratet har igangsatt et arbeid for å styrke organisering, styring, kapasitet og kompetanse på IKT-området. Dette er viktig for å oppnå økt kvalitet og effektivitet i oppgaveutførelsen. Politidirektoratet har i tråd med anbefalinger i NOU 2013: 9 etablert både en egen IKT avdeling i direktoratet med ansvar for strategi, utvikling og styring av IKT, og en styringsmodell for helhetlig IKT-styring i politiet. Dette skal sikre en tydeligere prioritering av ulike behov og ønsker.

Av viktige tiltak som er iverksatt kan nevnes:

- Nytt system for riksalarm og nytt system for å hurtiginnkalle personell
- System for mobil systemtilgang (Mobiliti)
- Ny IKT-infrastruktur.

Strategier

Justis- og beredskapsdepartementets IKT-strategi for 2011–2015 skal bidra til å realisere hovedmålene effektiv samhandling, god informasjonssikkerhet og god styrings- og beslutningsinformasjon i justis- og beredskapssektoren. En IKT-handlingsplan for sektoren skal tydeliggjøre hvilke aktiviteter som må skje i regi av den enkelte virksomhet for å nå målene i strategien, og er under utarbeidelse.

Departementet har i 2013 utarbeidet en IKT styringsmodell for sektor for å oppnå økt utnyttelse av IKT, samt bedre koordinering og samhandling på området. Styringsmodellen definerer myndighet, ansvar, roller og oppgaver. Det er stilt krav om at de største virksomhetene blant annet skal utarbeide IKT-strategi og IKT-handlingsplan, samt etablere og ta i bruk porteføljestyling.

Politidirektoratet leverte i 2013 en foreløpig IKT-strategi. På bakgrunn av endringer i organisasjonen og anbefalinger i NOU 2013: 9, skal det

leveres en ny IKT-strategi for politiet i 2014. Strategien skal følges opp med handlingsplaner med oversikt over tiltak som vil måtte gjennomføres over flere år.

Satsingsområder og prosjekter

IDeAlt – Pass og ID-kort

Politiet har gjennom handlingsplan for ID-området lagt en plan for en flerårig satsing på ID-utstedelse og ID-kontroll. Arbeidet er nødvendig for å kunne utstede pass etter internasjonale sikkerhetskrav. Videre vil satsingen sikre at det blir utstedt oppholdskort etter internasjonale krav og Nasjonalt ID-kort med eID.

SPOR – Informasjonssikkerhet og politiregisterloven

Politiet har i flere rapporter fått påpekt store sikkerhetsutfordringer. Samtidig øker kravene til sikkerhet ved innføring av Politiregisterforskriften. Det er derfor etablert et eget prosjekt for å forbedre informasjonssikkerheten i politiets systemer.

Merverdi - Straffesakskjeden

Merverdiprogrammet omfatter nye IKT-løsninger som skal realisere nye straffesakssystemer. Programmet skal også sikre IKT-støtte for ny straffelov og politiregisterlovens konsekvenser på straffesaksområdet. Arbeidsprosesser basert på nye IKT-løsninger for straffesakskjeden, vil bidra til mer effektive og hensiktsmessige arbeidsmåter i politi- og påtalemyndighet. Programmet skal videre bidra til at politiet i større grad fungerer og fremstår med standardiserte arbeidsmetoder og -programmer, men med lokal fleksibilitet. Følgende skal bidra til dette:

- Digitale tjenester skal være en viktig plattform for politiets kontakt med borgerne.
- Politiet skal utføre og ferdigstille oppgaver på stedet.
- Politiet skal styrke sin evne til å drive kunnskapsbasert og strategisk kriminalitetsbekjempelse.

Merverdiprogrammet er underlagt kvalitetsstyringsregimet til Finansdepartementet. Det er gjennomført en konseptvalgutredning (KVU) og ekstern kvalitetssikring (KS1) av fremtidige IKT-systemer til støtte for straffebehandlingen i politi og påtalemyndighet. Programmet er planlagt gjennomført trinnvis, i flere prosjekter. Det pågår en vurdering av kompetanseoppbygging og organisa-

torisk modenhet innenfor IKT i politiet. Dersom denne vurderingen gir et positivt resultat, vil det startes opp ekstern kvalitetsikring (KS2) av første prosjekt.

De store prosjektene er et viktig bidrag i arbeidet med å løse IKT-utfordringene i politiet, men ikke alle utfordringene vil bli løst. Politidirektoratet går gjennom andre systemer i etaten og de arbeidsprosessene de støtter opp om, for å identifisere mangler og nødvendige tiltak. Dette gjelder særlig politiets operative systemer og internasjonale forpliktelser/fellestiltak.

3 Hovedmål: Redusert kriminalitet

En reduksjon i kriminaliteten krever både forebyggende tiltak og effektiv kriminalitetsbekjempelse og straffeforfølgning. Politiets arbeid skal være kunnskapsbasert, og forankret i strategiske analyser av kriminalitetsbildet og andre relevante samfunnsforhold. Politiet skal samarbeide med andre aktører med kunnskap og virkemidler av betydning for målet om redusert kriminalitet.

3.1 Delmål: Styrket kriminalitetsforebyggende arbeid

3.1.1 Resultat og tilstandsvurdering

Antall unge lovbrøyttere har vist en nedadgående trend gjennom flere år. Antallet voldsanmeldelser er relativt stabilt, men det har vært en økning i antallet anmeldelser om mishandling i familieforhold. Det har også vært en økning i anmeldte seksuallovbrudd. Det er grunn til å anta at dette skyldes at flere forhold enn tidligere blir anmeldt.

Arbeidet for å bekjempe vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep har vært et av Regjeringens hovedsatsingsområder. Den første stortingsmeldingen om vold i nære relasjoner ble lagt frem i mars 2013 og ble i august fulgt opp av en handlingsplan for perioden 2014–2017. Handlingsplanen inneholder 45 konkrete oppfølgings tiltak og spenner over seks departementers ansvarsområder.

Politiråd er en viktig modell for formalisert samarbeid med kommunene, som har vist seg å gi gode resultater. Politiråd er etablert i 389 av landets 429 kommuner. Disse bidrar til et lokalt forankret politi, til å sikre at nasjonale prioriteringer forankres lokalt, at ansvarsområder klargjøres og at det etableres gode rutiner for samarbeid.

Nær halvparten av kommunene har organisert rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid rettet mot barn og unge etter SLT-modellen. For å sti-

mulere til etablering og videreføring av SLT-modellen har det de senere år vært bevilget årlig til sammen 13 mill. kroner fra Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Fra 2012 er det opprettet en egen post 60 hvor disse tilskuddene budsjetteres. Det er en målsetting å bidra til at slikt samarbeid etableres i flere kommuner.

Valg av reaksjonsform kan ha betydning for muligheten til å forebygge nye lovbrudd og lovbruddskarrierer. Bruk av reaksjonsalternativer som stormøter og megling i konfliktråd kan ha en særlig forebyggende effekt gjennom å ansvarliggjøre lovbrøyttere. Påtalemyndigheten oversendte 4 180 saker i 2012 til konfliktråd, mot 4 181 saker i 2011. Per 1. halvår 2013 ble 2 310 saker overført, jf. nærmere omtale under programkategori 06.70.

Kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) ble regjeringssoppnevnt i 1980, og skal fremme samarbeidet med kriminalitetsforebygging mellom myndigheter, næringsliv og organisasjoner, samt gi veiledning om kriminalitetsforebyggende strategier og tiltak. Rådet skal særlig ha oppmerksomhet rettet mot barn og unge. Arbeidet med å videreutvikle SLT-modellen, og spre informasjon om modellen til nye kommuner, har høy prioritet for KRÅD. Rådet har for perioden 2012–2014 i tillegg vedtatt tidlig intervensjon, gjenopprettende prosesser, radikaliserings, rus, og psykiatri som sine innsatsområder.

De frivillige organisasjonene har en viktig rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Det er i 2012 innvilget støtte på til sammen 5,7 mill. kroner for å stimulere og utvikle forebyggende tiltak og prosjekter under kap. 440, post 70 Tilskudd. Formålet med disse tilskuddsmidlene er å stimulere og utvikle kriminalitetsforebyggende tiltak og prosjekter.

3.1.2 Strategier

NOU 2013: 9 peker på at det forebyggende arbeidet mange steder har for lav prioritet, og at forebygging som kjerneoppgave for politiet bør styrkes. Kriminalitetsforebygging skal være kunnskapsbasert, lokalt forankret og foregå i nært samspill med relevante samarbeidspartnere på tvers av samfunnssektorer. Politiet skal være tilstede på rett sted til rett tid, og arbeide strategisk og langsiktig for å forhindre at kriminalitet oppstår fremfor å arbeide hendelsesstyrt i etterkant. Det skal etableres rutiner for å dele gode metoder og tiltak i det forebyggende arbeidet mellom politidistriktene.

Regjeringen la i mars 2013 frem Meld. St. 15 (2012–2013) og i august 2013 ble det lagt fram en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner for perioden 2014–2017. Tiltakene omfatter en styrking av forebygging og forskning på området, samt utprøving av et samlokalisert tilbud til voksne utsatt for vold i nære relasjoner. Det skal etableres en tilskuddsordning blant annet for frivillige organisasjoner. Resultatene av Politihøgskolens evaluering av arbeidet med vold i nære relasjoner fra 2012, danner grunnlag for en videreutvikling av politiets arbeid på området.

Regjeringen ønsker en fortsatt styrking av det lokale politirådssamarbeidet. Politidirektoratet sendte i august 2013 ut et rundskriv med nær-

mere retningslinjer om bruk av politiråd. Justis- og beredskapsdepartementet har som mål at ordningen skal være landsdekkende innen utgangen av 2014. Videre igangsettes i 2013 en evaluering av politirådsordningen for å vurdere hvordan samarbeidet kan styrkes. KRÅD har eksistert i sin nåværende form i lang tid, og det er behov for en gjennomgang av rådets funksjon, oppgaver og organisering.

Barne- og ungdomskriminalitet

Resultat og tilstandsvurdering

Barn og unge har en særlig prioritet i det kriminalitetsforebyggende arbeid.

Tabell 2.25 Utvikling unge lovbrytere 2006–2011¹

	Alder	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Endring i pst. 2006–2011
Siktede totalt	5-14 år	3 625	4 132	4 032	3 812	3 273	2 693	-25,7
	15-17 år	6 960	7 573	7 180	6 412	5 928	5 342	-23,2
Siktede for forbrytelser	5-14 år	2 015	2 301	2 275	2 029	1 860	1 515	-24,8
	15-17 år	3 487	3 764	3 594	3 300	3 188	2 940	-15,7
Siktede for forseelser	5-14 år	1 610	1 831	1 757	1 783	1 413	1 178	-26,8
	15-17 år	3 473	3 809	3 586	3 112	2 740	2 402	-30,8

¹ Barn under 15 år er under den kriminelle lavalder og er ikke strafferettslig ansvarlig.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Tall for 2012 foreligger ikke.

Tall fra Statistisk Sentralbyrå viser at det i perioden 2006–2011 har vært en betydelig nedgang i antallet unge lovbrytere som er siktet for lovbrudd. Dette gjelder både de i aldersgruppen 5-14 år og de mellom 15 og 17 år. Nedgangen i begge aldersgruppene er størst for de minst alvorlige sakene.

Det ble i 2006 registrert totalt 5,9 siktede per 1 000 innbyggere i aldersgruppen 5-14 år, mot 4,4 i 2011, en nedgang på 25,3 pst. Nedgangen for aldersgruppen 15-17 år var i samme periode 25,0 pst. Mens aldersgruppen 5-17 år utgjorde 12,4 pst. av det totale antallet siktede i 2006, var andelen i 2011 sunket til 9,8 pst.

Strategier

Regjeringen har lagt frem en handlingsplan for forebygging av kriminalitet for perioden 2013–2016, hvor særlig forebygging av kriminalitet begått av barn og unge vektlegges. Regjeringen

vil styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet overfor denne målgruppen gjennom økt satsing på kunnskap om forebygging i politiutdanningen, større erfaringsutveksling om beste praksis mellom politidistriktene, styrking av politirådene i kommunene, mer vekt på tidlig intervensjon og tett oppfølging både av unge lovbrytere og unge ofre for kriminalitet.

På grunnlag av Prop. 135 L (2010–2011) er en ny straffart, Ungdomsstraff, vedtatt. Ny lov skal tre i kraft fra 1. juli 2014. Gjennomføringen er lagt til konfliktrådene, se også omtale under programkategori 06.70. Det arbeides med oppfølgingen av rapporten *Økt bruk av konfliktråd*, der et sentralt forslag er innføring av en ny strafferettslig reaksjon Ungdomsoppfølging. Politi og påtalemyndighet er viktig aktører i disse alternative reaksjonene til bruk overfor lovbytere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet. Det skal iverksettes opplæring av ansatte i politi, påtalemyndighet, domstoler og ansatte i kommunal administrasjon om deres rolle i

den strafferettslige oppfølgingen. Det vises til nærmere omtale under programkategori 06.70.

Tidlig alkoholdebut øker sannsynligheten for økt bruk av både alkohol og andre rusmidler

senere i livet. Politiets forebyggende arbeid skal være målrettet, og skje i et nært samarbeid med relevante aktører som barnevern, skole, helse- og omsorgssektoren og arbeidsliv.

Vinningskriminalitet

Resultat og tilstandsvurdering

Tabell 2.26 Utvikling utvalgte kategorier anmeldt vinningskriminalitet 2009–2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring 2006–2012 i %
Vinningskriminalitet i alt, bl.a.:	187 296	180 337	175 951	187 854	177 032	171 921	179 948	-4,2
Simpelt tyveri	80 759	76 618	76 832	82 276	79 011	77 461	82 657	0,5
Grovt tyveri	52 746	53 598	49 350	51 144	47 674	48 476	50 835	-0,6
Grovt tyveri fra leilighet, bolighus og hytte	7 268	6 777	8 125	9 035	7 284	5 790	5 987	-33,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det har vært en nedgang i den registrerte vinningskriminaliteten for perioden 2006–2012, selv om den økte noe fra 2011 til 2012 for både simple og grove tyverier.

Over halvparten av landets fylker hadde en økning i antall vinningslovbrudd i 2012. Størst økning hadde Oslo og Hordaland politidistrikt, med henholdsvis 4 000 og 1 050 flere anmeldelser enn i 2011. Samtidig er Oslo politidistrikt et eksempel på at en målrettet innsats gir resultater. For å styrke innsatsen særlig rettet mot grovt tyveri fra bolig og mot mobile grupper ble distriktet i 2010 tildelt 20 ekstra årsverk. Antall grove tyverier fra leilighet/villa ble redusert fra 1 718 i

2009 til 1 058 i 2010, og til rundt 800 anmeldelser i 2011 og 2012.

Strategier

Politiet skal forhindre og redusere vinningskriminaliteten gjennom effektiv etterforskning og irettføring. Innsatsen skal særlig rettes mot gjengangere og vinningskriminalitet begått av kriminelle uten fast opphold i Norge. Det er et mål for Regjeringen å sørge for at flest mulig utenlandske kriminelle overføres til hjemlandet for soning av dommen. Se for øvrig omtale under programkategori 06.30.

Voldskriminalitet og seksuelle overgrep

Resultat og tilstandsvurdering

Tabell 2.27 Utvikling utvalgte kategorier anmeldte voldslovbrudd 2006–2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring 2006–2012 i %
Voldskriminalitet i alt	25 623	25 702	26 183	26 108	25 920	26 254	27 151	6,0
Forbrytelser mot liv, legeme og helbred	16 293	16 128	15 813	14 967	14 601	14 914	15 145	-7,0
Mishandling i familie- forhold (strl. § 219)	450	891	1 406	2 074	2 406	2 526	2 497	454,9
Seksualkriminalitet i alt	3 586	3 802	3 944	4 219	4 271	4 612	4 719	31,6
Voldtekt	840	945	944	998	938	1 075	1 116	32,9
Seksuell omgang med barn	811	748	810	796	811	874	874	7,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Det har i perioden 2006–2012 vært en økning i den registrerte voldskriminaliteten med 6,0 pst., eller 1 528 saker. Økningen i perioden skyldes primært en økning i antallet anmeldelser knyttet til mishandling i familieforhold, hvor det er registrert 2 047 flere anmeldelser i 2012 enn i 2006.

Det har i perioden 2006–2012 også vært en økning i antallet anmeldte seksuallovbrudd totalt på 31,6 pst. Særlig har det vært en økning i antallet anmeldte voldtekter. Økningen i antallet anmeldte voldslovbrudd og seksuelle overgrep kan delvis forklares med økt anmeldelsestilbøyelighet.

Det er grunn til å tro at mørketallene for voldslovbrudd er store. Det er fortsatt et mål å få flere til å anmelde volds- og seksuallovbrudd, bl.a. ved å styrke etterforskingen, redusere saksbehandlingstiden og øke informasjonen og oppmerksomheten om vold og seksuelle overgrep.

Et prosjekt for å kartlegge de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vold i nære relasjoner ble ferdigstilt i desember 2012. Kartleggingen viste at vold i nære relasjoner er beregnet å koste det norske samfunnet mellom 4,5 og 6 mrd. kroner årlig.

En evaluering av Statens barnehus fra høsten 2012, viser at målene med barnehusene er oppnådd på et overordnet nivå. Barn som blir avhørt på barnehus blir bedre ivaretatt enn barn som blir avhørt hos politiet eller ved den lokale tingretten. Ordningen har ført til større grad av samordning både mellom aktørene på den strafferettslige siden og aktørene på behandlingssiden. Kompetansen i hjelpeapparatet har økt. Barnehusene har fortsatt utfordringer knyttet til rolleav-

klaringer. Alle politidistriktene hadde (på evalueringstidspunktet) brukt barnehusene til dommeravhør, men bruken varierte sterkt. Saksmengden har økt, særlig voldssakene. Evalueringsrapporten peker på at dette har konsekvenser for ressursmengden, planlegging av bruken av personalressursene og avhørsfasilitetene og dermed for gjennomføringen av dommeravhør innen fastsatt frist. Evaluatorene anbefaler at ordningen videreføres.

Fra 1. februar 2013 kan elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm) ilegges ved brudd på kontaktforbud. Formålet er å gi bedre beskyttelse til personer som utsettes for vold og trusler fra nåværende eller tidligere partner, men elektronisk kontroll vil også kunne ilegges andre som bryter kontaktforbudet.

Strategier

Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner har særlig prioritet, jf. Meld. St. 15 (2012–2013). Meldingen følges opp med en handlingsplan for perioden 2014–2017.

For å styrke arbeidet mot voldtekt og sikre god oppfølging av overgrepsutsatte, ble det i 2012 utarbeidet en handlingsplan for perioden 2012–2014 mot voldtekt. Som et tiltak i planen er det igangsatt et treårig forsøksprosjekt i Sør Trøndelag om tilrettelagt dialog mellom utsatt og gjerningsperson.

Pilotprosjektene med bruk av risikovurderingsverktøyet SARA (Spousal Assault Risk Assessment Guide) er evaluert, og vil i løpet av 2013 bli implementert i samtlige politidistrikt.

Kvinner drept av partner eller tidligere partner har utgjort om lag 20-30 pst. av drapene i Norge de siste årene. Kunnskap om risikofaktorer er vesentlig for å kunne iverksette forebyggende tiltak. Det er derfor igangsatt en treårig studie av partnerdrap, som vil bli ferdigstilt i 2015.

Situasjonen for barn som er utsatt for vold eller overgrep er styrket gjennom etableringen av Statens barnehus. Det åttende barnehuset ble åpnet i Ålesund høsten 2012. Høsten 2013 etableres nye barnehus i Bodø og Sandefjord. I tillegg er kapasiteten ved øvrige barnehus styrket. Som et ledd i oppfølging av evalueringen av barnehusene er det satt ned en arbeidsgruppe under ledelse av Politidirektoratet. Gruppen har fått i oppdrag å utvikle felles regelverk for virksomheten i barnehusene samt foreta en vurdering av tilsynsbehovet. Tiden som går fra anmeldelse til gjennomføring av dommeravhør skal reduseres og det er gjennomført en rekke tiltak for å få ned ventetiden. Departementet vil følge utviklingen nøye gjennom tertialvis rapportering fra Politidirektoratet.

Det er sammenheng mellom bruk av rusmidler og utøvelse av vold, og rusforebygging bidrar derfor til å forebygge vold. Politiets nærhet og tilstedeværelse er viktig for å forebygge rusrelatert vold. Videre satses det på samarbeid mellom politi, kommune og næring gjennom modellen *ansvarlig alkoholhåndtering*.

Organisert kriminalitet

Resultat og tilstandsvurdering

Innførsel og omsetning av narkotika er det mest sentrale trekket når det gjelder organisert kriminalitet i Norge. Menneskehandel er også en alvorlig utfordring. Mobile vinningskriminelle står for en stor andel av innbruddene i bolig, innbrudd i tyverier fra næringsdrivende og lommetyverier på offentlig sted. Kriminelle gjenger gjør seg særlig gjeldende i de store byene. I tillegg begås alvorlig kriminalitet av personer som tilhører de såkalte 1 % MC klubbene.

Strategier

Bekjempelse av organisert kriminalitet er en viktig oppgave for politiet. Innsatsen mot organisert kriminalitet skal samordnes på tvers av politidistriktene og i samvirke med Kripas og Økokrim der det er hensiktsmessig. Ved å frata de kriminelle fortjenesten av straffbar virksomhet fjernes hovedmotivasjonen for den organiserte kriminaliteten. Det er derfor et mål at etterforskning av pengesporet med sikte på inndraging foretas i

langt større utstrekning enn i dag. Se også omtale under punkt 3.2.2.

Endringer i straffeloven § 60a og sterkere vern av politiets kilder og informanter, gir politiet større adgang og muligheter til å beskytte ulike metoder i etterforskningen av organisert kriminalitet.

Samarbeid med offentlige kontrollorganer og aktuelle private aktører er et viktig virkemiddel for politiet. For å utvikle samarbeidet med næringslivet ble det i juli 2013, som et prøveprosjekt i ett år, ansatt en næringslivsrådgiver på Kripas. Stillingen er et nasjonalt kontaktpunkt for utveksling av erfaringer og informasjon. Den skal bidra til å bygge opp kompetanse hos partene, og legge til rette for en kunnskapsbasert og mer effektiv kriminalitetsbekjempelse. I tillegg skal erfaringene bidra til en helhetlig videreutvikling av politiets samarbeid med næringslivet på det operative nivået.

Regjeringen er opptatt av å ta i bruk og styrke det internasjonale samarbeidet og øke samhandlingen for å ta de mobile og grenseoverskridende kriminelle bandene i kampen mot organisert kriminalitet.

Narkotika- og dopingkriminalitet

Resultat og tilstandsvurdering

Narkotikakriminalitet utgjør den nest største lovbruddskategorien etter vinningsforbrytelser, jf. punkt 2.3. Antallet anmeldte narkotikalovbrudd reflekterer i stor grad politiets innsats på området, da det i hovedsak er politiet som anmelder disse sakene.

Det norske narkotikamarkedet er en del av det internasjonale markedet. Smugling og illegal omsetning av narkotika utføres av kriminelle nettverk som i stor grad også driver andre former for organisert kriminalitet. Selv om de tradisjonelle stoffene dominerer i narkotikamarkedet, kommer det stadig beslag av nye syntetiske stoffer. Kripas identifiserte 30 nye stoffer i 2012 som tidligere ikke var beslaglagt i Norge.

Strategier

Regjeringen vektlegger en helhetlig og restriktiv narkotikapolitikk. Politiets innsats mot narkotikakriminalitet skal rettes mot avdekking av bakmenn, samt innførsels- og omsetningsledd i narkotikahandelen. Politiet skal videre forebygge bruk av ulovlige rusmidler i samarbeid med andre myndigheter.

Styrking av kontrolltiltak i vid forstand er sentralt i det forebyggende arbeidet for å hindre narkotikarelatert kriminalitet, forebygge misbruk,

redusere risikoen for nyrekruttering til rusmiljøer og styrke rehabiliteringen av tidligere misbrukere. Politiets forebyggende arbeid overfor barn og unge skal være målrettet. Et av de viktigste tiltakene for å forebygge rusmiddelmissbruk og hindre nyrekruttering er å redusere tilgjengeligheten til narkotika i Norge gjennom økt satsing på kontrolltiltak i politiet og tollvesenet. Politiet skal i samarbeid med tollvesenet satse på videreutvikling av metodebruk, etterretning og teknologi for å hindre at narkotika kommer inn i landet. Oppmerksomheten skal særlig rettes mot illegal handel med narkotiske stoffer via internett.

Politiet skal rette innsatsen mot kriminelle nettverk og den illegale virksomheten som disse står for når det gjelder illegal produksjon, transport, smugling og omsetning. Politidistriktene skal samarbeide på tvers av distrikts- og landegrensener, og i samarbeid med andre myndigheter, styrke innsatsen for å avdekke bakmenn og svarte penger fra narkotikamarkedet.

Politiet skal følge opp dopingkriminalitet, herunder håndheve endringene i legemiddeloven som trådte i kraft 1. juli 2013, om forbud mot bruk og besittelse av dopingmidler. Regjeringens oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 483-485 (2011–2012) om bruk av narkotikahunder i skolen mv. omtales under del III, punkt 10 om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortings-sesjonen 2011–2012.

Økonomisk kriminalitet

Resultat og tilstandsvurdering

Antall anmeldte saker av økonomisk kriminalitet har i siste femårsperiode hatt en økning på 12,3 pst., og lå i 2011 og 2012 på rundt 8 000 anmeldelser i året. Et mindre antall saker representerer meget betydelige beløp, og er svært samfunnsskadelige. Det ser ut til å være en økende sammenheng mellom økonomisk og organisert kriminalitet, både der den økonomiske kriminaliteten brukes til hvitvasking av utbytte, og der den inngår som et element ved siden av annen straffbar aktivitet. Et eksempel på dette er kriminalitet i bygge- og anleggsbransjen.

Politidirektoratet evaluerte økoteammodellen i 2012. Evalueringen viser at etablering av tverrfaglig kompetanse, ved siden av samlokalisering legger til rette for god produksjon og kvalitet i straffesaksarbeidet. Rapporten peker videre på at kapasitetsmessige problemer er en utfordring hos flere økoteam.

For de mest alvorlige og kompliserte sakene har Økokrim over flere år møtt en utvikling hvor sakene krever større ressurser å etterforske og

irettføre. Politidirektoratet har i 2013 vurdert ressurs-situasjonen til Økokrim, og departementet vurderer nå hvordan arbeidet skal følges opp.

Strategier

Med utgangspunkt i evalueringen av økoteamene skal Politidirektoratet styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet. Et sentralt mål er at politidistriktene skal kunne håndtere kompliserte og omfattende økonomiske straffesaker. Dette krever en tverrfaglig bemanning som omfatter juridisk, politifaglig og økonomisk kompetanse. Videre er det et mål å sikre en organisering som kan øke saksbehandlingskapasiteten.

Tiltakene må tilpasses det enkelte økoteam. Aktuelle tiltak kan være regionale økoteam, tydeligere krav til å skjerme økoteamet slik at ressursene ikke trekkes ut for å dekke arbeidsoppgaver knyttet til andre kriminalitetsområder, samt å gi tydeligere føringer for samlokalisering.

For å sikre en effektiv bekjempelse av økonomisk kriminalitet skal innsatsen være kunnskapsbasert. Under ledelse av Justis- og beredskapsdepartementet skal det i 2014 utgis en nasjonal risikovurdering knyttet til hvitvasking og terrorfinansiering. Risikovurderingen skal bli et verktøy for å utarbeide analyser, effektfulle strategier og tiltak, og den skal forsterke innsatsen mot hvitvasking i alle sektorer.

Det er videre et mål at politidistriktene i større grad utnytter etterretningsinformasjon i saker mot økonomisk kriminalitet. Samhandlingen mellom Enheten for finansiell etterretning hos Økokrim (EFE) og politidistriktene, og politiets kompetanse om de elektroniske informasjonsbasene ASK og INDICIA, skal forbedres. Økokrim vil i løpet av 2012–2014 ha besøkt alle politidistriktene i regi av prosjektet *Finansielle spor Norge rundt*.

Politiet skal i økende grad gjennomføre kriminalitetsbekjempelsen i samarbeid med andre etater. I Nord- og Sør-Trøndelag politidistrikt møtes politiet og utvalgte kontrollorganer regelmessig i det såkalte SIFFER-samarbeidet. Erfaringene er gode. Lignende samarbeid skal også etableres som prøveprosjekt i Hordaland politidistrikt.

Menneskehandel og prostitusjon

Resultat og tilstandsvurdering

Det er viktig at alle ofre for menneskehandel gis tilbud om bistand og beskyttelse. Justis- og beredskapsdepartementet gir årlig støtte til ROSA-prosjektet, som formidler trygge bosteder og bistand for kvinner på landets krisesentre. Departementet

utlyser årlig 10 mill. kroner til prosjekter som kan bedre livssituasjonen for kvinner og menn i prostitusjon, og for å hjelpe dem ut av virksomheten. Departementet gir videre støtte til det regionale samarbeidet mot menneskehandel innen Østersjørådet, og deltar i rådets ekspertgruppe.

I 2012 ble det gitt støtte på om lag 10 mill. kroner fra kap. 440, post 70 Tilskudd til ulike organisasjoner og etater som arbeider for å hjelpe mennesker ut av prostitusjon i bl.a. Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand. Prosjektene omhandler yrkesopplæring og arbeidstrening, undervisning, bolig og rådgivning. Rapporteringene fra prosjektene viser at tiltakene gjør at ofre for menneskehandel får en styrket bistand og assistanse, og fungerer som et godt tillegg til støtten som gis gjennom det eksisterende hjelpeapparatet.

Strategier

Departementet vil gjennomgå organiseringen og bistanden til ofre for menneskehandel med sikte på å skape bedre kontinuitet i oppfølgingen av dem. Departementet vil videre evaluere effektene av forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester, som ble innført for å motvirke menneskehandel.

IKT-kriminalitet

Resultat og tilstandsvurdering

IKT-kriminalitet utgjør en klar og økende trussel mot enkeltpersoner, privat og offentlig virksomhet og kritisk nasjonal infrastruktur. Den omfatter både kriminalitet som retter seg mot IKT-systemer og kriminalitet der IKT benyttes som redskap for å gjennomføre kriminelle handlinger, eksempelvis salg av narkotika, seksuelle overgrep mot barn, bedragerier og hvitvasking. IKT brukes også for å stjele andre personers identitetsinformasjon. Personopplysninger selges videre eller bidrar til å forenkle gjennomføringen av alle former for alvorlig kriminalitet. Identitetstyverier medfører en sikkerhetsrisiko, og er et alvorlig brudd på personvernet.

Næringslivets sikkerhetsråds mørketallsundersøkelse for 2012 gir uttrykk for at det er et økende gap mellom trusler og sikkerhetstiltak blant norske virksomheter samtidig som IKT-avhengigheten øker. Den høye profitten og lave oppdagelsesrisikoen tilsier at omfanget er stort og voksende.

Politiet må derfor bygge opp relevant kompetanse, kapasitet og beredskap for å håndtere og bekjempe IKT-kriminalitet og alvorlige IKT-hen-

delser. Etterforskning krever i tillegg verktøy for sporing og sikring av bevis i elektroniske medier. Politiet må evne å sikre elektroniske spor i samme omfang og med samme kvalitet som andre spor. Bruken av elektroniske spor kan være avgjørende for håndtering av en krise og ved etterforskning av straffesaker.

Strategier

Det skal utarbeides en nasjonal strategi for bekjempelse av IKT-kriminalitet. Strategien skal angi retning og prioriteringer for myndighetenes arbeid.

Europarådets datakriminalitetskonvensjon, som Norge har ratifisert og implementert, er et viktig verktøy i kampen mot IKT-kriminalitet.

EU har opprettet et nytt cyber crime senter organisert under Europol. Norges avtale med Europol omfatter det nye senteret, og departementet samarbeider med senteret slik at norske interesser ivaretas.

Hatkriminalitet

Justis- og beredskapsdepartementet vil i samarbeid med Politidirektoratet utrede et mer detaljert system for registrering og rapportering av hatkriminalitet. Systemet registrerer i dag fire grupper. Kriminalitet knyttet til antisemittisme skal registreres. I tillegg skal arbeidet vurdere om flere grupper skal inkluderes i systemet. Målet er å få mer kunnskap om hvilke grupper som er utsatt, samt å bli bedre i stand til å forebygge og bekjempe slik kriminalitet. Arbeidet ferdigstilles i første halvår 2014.

Grensekontroll

European Border Surveillance System (EUROSUR), som er under etablering, skal standardisere grenseovervåkingen i Schengen-samarbeidet og gi bedre koordinering mellom medlemsstatene og med Frontex (EUs grensekontrollbyrå) for å forhindre og bekjempe ulovlig innvandring og grensekryssende kriminalitet. Det skal etableres nasjonale koordineringssentre (NCC) i alle medlemsstater fra 2013. Norsk NCC legges til Kripos, og vil ha døgnbemannet drift fra høsten 2013. EUROSUR etableres i samarbeid med Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

EU-kommisjonen la 28. februar 2013 fram forslag til rettsakter om et system for inn- og utreise-

kontroll og et «Registered Travelers Program». Regjeringen støtter opprettelsen av et inn- og utreiseprogram og et automatisert grensekontrollsystem, jf. Meld. St. 9 (2009–2010).

Norge bidrar med personell og materiell til felles operasjoner for å overvåke og kontrollere yttergrensene koordinert av Frontex. Norge deltar også i Frontex felles returoperasjoner. Samarbeidet med Frontex er viktig for nasjonal kompetanse- og erfaringsutvikling.

Grensekontroll på den norsk-russiske grensen

Statsbygg fikk i 2011 i oppdrag å prosjektere ny grensekontrollstasjon. Som ledd i dette arbeidet er det avdekket svært krevende grunnforhold og fare for eksplosiver i grunnen. Estimert kostnad er nå nær grensen for Finansdepartementets regime for ekstern kvalitetssikring av store statlige investeringer. Det vil derfor bli utarbeidet en konseptvalgutredning (KVU) som grunnlag for videre kvalitetssikring og vurdering av prosjektet. For å håndtere den økte trafikken over grensen mellom Norge og Russland ble det i 2012 innført strakstiltak, bl.a. økt bemanning og bygningmessige utvidelser.

3.2 Delmål: Effektiv straffeforfølgning

3.2.1 Resultat og tilstandsvurdering

Håndheving av lover og regler er viktig for normdannelse og atferdsregulering. Politiet og påtalemyndighetens straffeforfølgning omfatter etterforskning, påtaleavgjørelser, iretteføring og beslutning om fullbyrding av dom. Effektiv straffeforfølgning bidrar til redusert kriminalitet ved at straffbare handlinger raskt blir etterforsket, oppklart og iretteført, og at de skyldige illegges en adekvat reaksjon. Rask etterforskning og iretteføring er særlig viktig når siktede sitter varetektsfengslet, i saker som gjelder unge og i voldssaker. En viktig utfordring blir å avveie ressursbruken til samfunnssikkerhet og beredskap opp mot behovet for en effektiv straffeforfølgning.

Straffesaksbehandlingen skal holde høy kvalitet og ivareta rettssikkerhet og menneskerettig-

heter. Høy kvalitet i straffesaksbehandlingen er et ufravikelig krav. Kvalitetskravet gjelder alle sider ved straffesaksbehandlingen, og knytter seg både til de generelle rutiner og behandlingen av den enkelte sak.

Samlet var resultatoppnåelsen for politi og påtalemyndighet i 2012 god, jf. punkt 2.3. Likevel er ikke måloppnåelsen tilfredsstillende på alle områder og i samtlige politidistrikt. Dette er utfordringer det arbeides videre med.

3.2.2 Strategier

Etterforskning og etterforskningsledelse i politiet skal fortsatt være et prioritert område. Det er avdekket til dels betydelige forskjeller i oppgaveløsning og resultatoppnåelse mellom sammenlignbare distrikter. Politimestrene må legge til rette for erfaringslæring.

Inndragning av utbytte er sentralt i bekjempelse av alle former for profittbasert kriminalitet. Politidirektoratet skal utvikle målekriteriene for inndragning av utbytte. Formålet er å sikre en bedre styring og oppfølging av inndragningsarbeidet, og å utvikle kriterier som stimulerer til at inndragningsetterforskning brukes i alle saker med profittmotivert kriminalitet. For å skape incitament til å etterforske og iretteføre flere og mer omfangsrike inndragningssaker, fikk politiet i 2013 adgang til å trekke fra politiets direkte utgifter til oppbevaring, tilsyn og salg av beslag fra salgsinntektene. Ordningen foreslås videreført i 2014, jf. forslag til vedtak.

Erfaring viser at et tett og godt internasjonalt samarbeid under etterforskning av krevende saker ofte er avgjørende for et godt resultat. Både gjennom Interpol og Norges mange avtaler med EU om politi- og påtalesamarbeid ligger det store muligheter for bistand som må tas i bruk ved behov. Det er videre viktig at politiet har et bredt samarbeid med andre offentlige kontrollorganer i avdekking og etterforskning av lovbrudd. Tilsvarende blir det stadig viktigere for politiet å samarbeide med næringslivet.

Boks 2.4 Mål for straffesaksbehandlingen

Følgende sentrale mål videreføres i 2014:

- Straffesaksbehandlingen skal holde høy kvalitet og ivareta rettssikkerhet og menneskerettigheter.
  - Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelsessaker i politi- og lensmannsetaten skal, der det ikke er fastsatt særskilte frister, ikke overstige 120 dager. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt.
  - I saker som gjelder legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse (straffeloven §§ 228 annet ledd og 229), skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.
  - I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker etter at vedkom-
- mende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig.
  - Gjennomsnittlig oppklaringsprosent for alle kriminalitetstyper skal være minst 38 pst. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt.
  - I Den høyere påtalemyndighet skal gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtale- og klagesakene ikke overstige 30 dager, og 90 pst. av sakene skal være avgjort innen dette tidsrom.
  - I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale, eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra statsadvokaten mottok saken fra politiet. Tiltalsspørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige omstendigheter gjør dette nødvendig.

Den høyere påtalemyndighet

Riksadvokaten avgjør tiltalspørsmålet i de aller alvorligste straffesakene, og er klageinstans for påtalevedtak truffet av statsadvokatene og Spesialenheten for politisaker. Riksadvokaten har også den overordnede faglige ledelsen av straffesaksbehandlingen. Måloppnåelsen ved Riksadvokatembetet og statsadvokatembetene har vært god de senere årene – også i 2012.

Ved Riksadvokatembetet var gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtalesakene seks dager i 2012, og 97 pst. av sakene ble avgjort innen 30 dager. For klagesakene var tilsvarende tall 12 dager og 90 pst.

Statsadvokatene avgjør tiltalspørsmålet og fører de alvorligste straffesakene for retten. De har dessuten en sentral funksjon i den faglige oppfølgingen av etterforskningsvirksomheten i politiet, og er klageinstans for politiets avgjørelser i straffesaker. Statsadvokatene skal føre tilsyn med straffesaksbehandlingen i politidistriktene og bidrar på den måten til effektivitet og rettssikkerhet. Behandlingstiden ved de regionale statsadvokatembetene i saker med gjerningsperson er bedret. I 2012 ble 88,1 pst. av

disse sakene avgjort innen 15 dager, mot 86,8 pst. i 2011.

Høy kvalitet i både statsadvokatenes egen straffesaksbehandling og i fagledelsen av politiet er en forutsetning for en velfungerende påtalemyndighet. Den høyere påtalemyndighet må ha kapasitet til å behandle tunge saker eksempelvis innen økonomisk kriminalitet og organisert kriminalitet. Slike saker blir stadig mer utfordrende i form av økt kompleksitet og omfang. Den betydelige arbeidsbelastningen kombinert med et stramt driftsbudsjett utgjør en reell fare for høyere turnover og redusert aktivitetsnivå. Det er i tillegg varierende kvalitet i etterforskningsarbeidet i politidistriktene, noe som gjør det viktig å styrke fagledelsen av straffesaksbehandlingen i politiet for å bidra til effektivitets- og kvalitetsforbedring.

Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen under kap. 445 Den høyere påtalemyndighet med 15 mill. kroner i 2014.

Politiet

Politimesteren har ansvaret for straffesaksbehandlingen i politidistriktet. Dette gjelder både kravet til kvalitet og oppfyllelse av mål for oppkla-

ring, saksbehandlingstid og adekvat reaksjon. Etter at påtalemyndigheten i politiet har fått utvidet sitt myndighetsområde avgjøres nå mer enn 90 pst. av alle straffesaker i politiet uten å bli forelagt statsadvokat eller riksadvokat.

DNA-reformen

DNA-registeret består av et identitetsregister, et etterforskningsregister og et sporregister, som er gjensidig søkbare. Identitetsregisteret og etterforskningsregisteret inneholder over 41 000 profiler fra personer med kjent identitet. I tillegg er det om lag 9 300 sporprofiler fra åsteder i registeret.

Politiet oversender ca. 600 saker per måned for undersøkelse av biologiske spor. Riksadvokaten har gitt nye retningslinjer for registrering av DNA i identitetsregisteret. De nye retningslinjene, som vil innebære en betydelig økning i antallet som registreres per år, trådte i kraft fra 1. oktober 2013. Formålet er å øke oppklaringen for saks typer der DNA erfaringsmessig er et viktig virkemiddel. Det gjennomføres en evaluering av DNA-reformen, som vil foreligge i 2013.

Politiregisterloven

Lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) skal styrke personvernet samtidig som loven skal bidra til at politi og påtalemyndighet kan løse sine oppgaver på en effektiv måte. Loven gir også et bedre rettslig rammeverk for vandelskontroll, herunder utstedelse av politiattest.

Forskrift om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterforskriften) ble fastsatt ved kgl.res. 20. september 2013, og gir bl.a. nærmere regler om behandling av opplysninger i de enkelte registrene. Politiregisterloven og politiregisterforskriften trer i kraft 1. januar 2014. Politiregisterforskriften gir overgangsregler for gjennomføring av krav som avhenger av tekniske endringer i politiets IKT-systemer.

Gjennomføring av politiregisterloven krever endring og utvikling av organisasjonen både med hensyn til tekniske endringer (IT-løsninger), organisasjon (arbeidsprosesser og rutiner) og de ansatte (kompetanse, ledelse, kultur og holdning), jf. omtale under kap. 440, post 01.

Uthenting av trafikkdata - datalagringsdirektivet

Trafikkdata er et viktig verktøy i bekjempelsen av alvorlig kriminalitet, da det kan gi opplysnin-

ger om tid og sted for personers kommunikasjon og hvem det kommuniseres med. Stortinget vedtok 15. april 2011 at EUs datalagringsdirektiv (direktiv 2006/24/EF) skal gjennomføres i norsk rett, jf. Prop. 49 L (2010–2011), Innst. 275 L (2010–2011) og lovvedtak 46 (2010–2011). Det prinsipielt nye med gjennomføringen av datalagringsdirektivet er at tilbyderne pålegges en plikt til å lagre, at lagringstiden vil bli lengre (seks måneder) og med krav til sikkerhet fastsatt av Datatilsynet, og at lagring skal skje med kriminalitetsbekjempelse som formål.

Regjeringen tar sikte på at de lovendringer som gjennomfører direktivet trer i kraft 1. januar 2014, med en overgangsperiode slik at tilbyderne av elektronisk kommunikasjonstjeneste får tid til å tilpasse sine systemer. Det tas sikte på at lagringsplikten skal gjelde fra ett år etter lovendringenes ikrafttredelse, dvs. fra 1. januar 2015. Regjeringens forslag til kostnadsfordelingsmodell mellom ekomtilbyderne og justismyndighetene vil bli fremmet i egen proposisjon for Stortinget høsten 2013. Se for øvrig nærmere omtale under kap. 440, post 72 (ny).

4 Hovedmål: Økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet

Regjeringen vil styrke arbeidet knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap. Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt, og det er stort behov for samarbeid på tvers av ulike ansvarsområder. Dette gjelder både forebyggende beredskapsarbeid, analyse, og krisehåndtering.

4.1 Delmål: Økt beredskap

4.1.1 Resultat og tilstandsvurdering

Politiets beredskap omfatter både politiets døgntilværelse beredskap for å håndtere ordinære politioppgaver, og særskilt beredskap i form av organisering, planverk, kompetanse og tiltak knyttet til håndtering av ekstraordinære hendelser. 22. juli-kommisjonen anbefalte i sin utredning, jf. NOU 2012: 14, å styrke den særskilte beredskapen og krisehåndteringsevnen i norsk politi.

Kommisjonen pekte i tillegg på at politiets beredskapsevne i stor grad er et spørsmål om å utnytte kapasiteten og kompetansen i det ordinære politikorpset, og å styre disse. Politiets respons blir ikke bedre enn den kapasitet og kompetanse som er i området der hendelsen skjer, og dersom tryggheten i samfunnet skal økes må politiets døgntilværelse beredskap styrkes.

Regjeringen har med fremleggelsen av Meld. St. 21 (2012–2013) fulgt opp NOU 2012: 14. Meldingen legger både frem en overordnet strategi for å forebygge og håndtere terror, og redegjør for Regjeringens tiltak for å styrke evnen til å håndtere terrorangrep.

For å styrke det forebyggende arbeidet er det gjennomført et prosjekt i regi av Politihøgskolen om internett som rekrutteringsarena for voldelig terrorisme. Justis- og beredskapsdepartementet gir også midler til forskning om terrorisme og internasjonal kriminalitet, for å fremme nettverk og formidlingsaktivitet på feltet.

I tillegg vises det til omtalen under punkt 2.4 Politianalysen.

4.1.2 Strategier

Regjeringens overordnede strategi mot terror bygger på fem hovedmål:

- Forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme.
- Samarbeide internasjonalt om forebygging og bekjempelse av terrorisme.
- Avverge og avdekke terrorhandlinger før de får sjansen til å finne sted.
- Beskytte samfunnet og gjøre det godt rustet mot terrorangrep.
- Håndtere terrorangrep på best mulig måte.

Formålet med Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme, *Felles trygghet – felles ansvar*, som ble fremlagt i desember 2010, er å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme. Handlingsplanen utløper i 2013. Regjeringen vil utarbeide en ny handlingsplan hvor det tas sikte på å videreføre eksisterende arbeid, samt å utvikle nye tiltak. Tiltak som bidrar til styrket samhandling sentralt og lokalt, eksempelvis politiråd, økt kunnskap, styrket arbeid med å forhindre tilvekst til ekstreme miljøer og internasjonalt samarbeid vil stå sentralt. En viktig målsetting er å senke terskelen for å melde sin bekymring.

Justis- og beredskapsdepartementet har inngått medlemskap i et internasjonalt nettverk for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme. Nettverket ledes av det britiske Institute for Strategic Dialogue (ISD), som har markert seg som et kompetansemiljø internasjonalt innen feltet radikalisering og voldelig ekstremisme. I nettverket diskuteres strategisk tilnærming til forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme, noe som igjen bidrar til et styrket internasjonalt samarbeid og økt kunnskapsdeling på feltet.

Trygghet forutsetter at politiet er tilgjengelig for publikum ved behov. Det forutsetter tilstrekkelig kapasitet, med riktig kompetanse og oppdaterte verktøy, som er organisert og ledet på riktig måte. 22. juli-kommisjonen anbefalte at det bør etableres en nasjonal politioperativ sentral som en skalerbar del av operasjonssentralen i Oslo, for å muliggjøre en koordinert samhandling ved hendelser som finner sted i flere distrikter eller overskrider kapasiteten til det enkelte distrikt. I Meld. St. 21 (2012–2013) foreslo Regjeringen blant annet å igangsette planlegging med sikte på å etablere en nasjonal skalerbar politioperativ sentral. Det er bevilget 5 mill. kroner til planlegging av dette i statsbudsjettet for 2013, jf. Prop. 77 S (2012–2013). Regjeringen øker også antallet utrykningsmannskaper (IP3) i distriktene, og treningsmengden for politiets mannskaper med våpengodkjenning (IP4) i å håndtere «skyting pågår» situasjoner. Det er etablert krav til minimumsbemanning for alle politiets operasjonssentraler, samt krav om særskilt kompetanse for de som jobber på sentralene.

Dessuten skal evnen til å håndtere store uforutsette hendelser styrkes gjennom systematisk arbeid med å utvikle kompetanse, erfaringslæring, arbeidsprosesser og organisering.

4.2 Delmål: Økt evne til krisehåndtering

4.1.1 Resultat og tilstandsvurdering

Justis og beredskapsdepartementet legger Stortingets vedtak og anbefalinger fra Den særskilte komite og 22. juli-kommisjonens rapport til grunn i arbeidet med økt evne til krisehåndtering. Rapporten viser at politiets evne til å håndtere terrorangrepene 22. juli 2011 i regjeringskvartalet og på Utøya sviktet på vesentlige punkter. De viktigste læringspunktene er i følge kommisjonen:

- Evnen til å erkjenne risiko og ta lærdom av øvelser har vært for liten.
- Evnen til å gjennomføre det man har bestemt seg for, og til å bruke planene man har utviklet, har vært for svak.
- Evnen til å koordinere og samhandle har vært mangelfull.
- Potensialet i informasjons- og kommunikasjonsteknologi har ikke vært godt nok utnyttet.
- Ledelsens evne og vilje til å klargjøre ansvar, etablere mål og treffe tiltak for å oppnå resultater har vært utilstrekkelig.

Angrepene 22. juli viste at berørte politidistrikt ikke var i stand til å varsle andre politidistrikt på en effektiv måte. Nytt riksalarmsystem var på

plass i april 2013. Nytt system for masseinnkalling av mannskaper er også innført.

Fra september 2013 vil sammenkoblingen mellom de to høygraderte nettene til Forsvaret og PST være ferdigstilt. Innen utgangen av 2013 vil det være utplassert arbeidsstasjoner for høygradert PST-nett på operasjonssentralene i samtlige politidistrikt.

22. juli-kommisjonen fremhever at det er viktig at samtlige operasjonssentraler er så robuste at de til enhver tid kan lede aksjoner av en viss størrelse. Politidirektoratet har i disponeringsskrivet for 2013 gitt pålegg om en minimumsbemanning på to personer ved operasjonssentralene.

Politiet har tatt i bruk verktøyet Mobiliti, som gir mobil tilgang til politiets registre. Dette vil effektivisere politiets operative oppgaveutførelse, avlaste operasjonssentralene og bidra til at operasjonssentralene raskt kan motta informasjon.

Justis- og beredskapsdepartementet har endret politiets våpeninstruks slik at bilpatruljer som styres av eller rapporterer til distriktets operasjonssentral skal medbringe skytevåpen, med mindre særlige forhold tilsier en annen ordning. Endringen, som trådte i kraft 1. oktober 2013, medfører også at andre motoriserte transportmidler kan medbringe skytevåpen i samsvar med Politidirektoratets retningslinjer. Direktoratet har fått fullmakt til å fastsette overgangregler for hvordan plikten til fremskutt lagring skal gjennomføres.

4.1.2 Strategier

En god grunnberedskap tilsier et sterkt nærpolit med nærhet til hendelser, og at patruljen som er først på stedet har den riktige kompetansen.

Politiets innsatspersonell er delt inn i fire kategorier etter krav til kompetanse, og den årlige trainingen de skal gjennomføre. Personell i kategori 1-4 utgjør samlet om lag 5 000 tjenestepersoner:

- I kategori IP1 inngår personell fra Beredskapstroppen.
- I kategori IP2 inngår personell som har livvakt-tjeneste som hovedoppgave.
- I kategori IP3 inngår personell i politidistriktenes utrykningsenheter (UEH), som årlig gjennomfører 103 timers opplæring med etterfølgende godkjenningssprosedyre.
- I kategori IP4 inngår personell som årlig gjennomfører 48 timers utdanning og vedlikeholdstrening, samt godkjenningssprøve for tjenestevåpen.

For å styrke grunnberedskapen utdanner Regjeringen 200 ekstra i kategori IP3 i 2013 og ytter-

ligere 200 i 2014. For å nå målet om 1200 IP3 vil det bli utdannet ytterligere 150 i 2015. Tiltaket vil bedre tilgjengeligheten til personell med særskilt tilleggskompetanse for bl.a. skarpe oppdrag i politidistriktene. For å øke politiets innsatsevne har Regjeringen i 2013 økt antall treningstimer for IP4 personell fra 40 til 48 timer. Bemanningen til beredskapstroppen er styrket i 2013, og vil bli vurdert økt ytterligere i 2014.

En solid grunnbemanning er en forutsetning for å opprettholde en desentralisert politistruktur og en døgkontinuerlig polititjeneste med en akseptabel responstid. Regjeringen vil videreføre det høye opptaket ved Politihøgskolen (PHS). Politidirektoratet skal prioritere økt politibemanning og jobb til nyutdannede fra PHS.

Politiets helikopterberedskap

Politiet disponerer i dag to mindre helikopter som kan brukes til observasjon og kontrolloppdrag. Det har vist seg som en nyttig, men sårbar tjeneste. Nedetiden i vinterhalvåret med stasjonering på Gardermoen er høy pga. været.

Det ble i 2012 innført døgkontinuerlig politihelikopterberedskap med 15 minutters responstid. Politihelikopteret har avansert utstyr og kan benyttes i en rekke forskjellige oppdrag, bl.a. som plattform for å observere og dokumentere, også i forbindelse med søk og redning. Helikopteret er ikke armert for å kunne fly inn i et område hvor det skytes med skarpt, og skal ikke være skarpskytterplattform. Dette er oppgaver som politiet eventuelt må løse gjennom å anmode om håndhevelsesbistand fra Forsvaret. Bruk og plassering av politihelikopter skal evalueres.

Annen helikopterberedskap fra Forsvaret

Ved bruk av Forsvarets Bell 412 helikoptre ble det i 2012 etablert en permanent helikopterberedskap på Rygge med maksimalt to timers responstid, som etter anmodning skal kunne bistå politiet. Fra 1. januar 2013 ble ordningen utvidet til også å gjelde håndhevelsesbistand. Håndhevelsesbistand innebærer at Forsvaret aktivt bistår politiet i forbindelse med skarpe oppdrag.

I april 2013 ble det etablert helikopterberedskap i Nord-Norge med base på Bardufoss med to av Forsvarets Bell 412. Beredskapen omfatter alminnelig bistand, og har samme responstid som Rygge. Forsvarets øvrige helikopterressurser vil også, avhengig av tilgjengelighet, kunne benyttes i krisesituasjoner til støtte for politiet.

Ordningene med helikopterberedskap ved bruk av Forsvarets Bell 412 på Rygge og Bardufoss videreføres i 2014.

Politiet kan anmode om bistand til transportstøtte fra Sea-King redningshelikoptrene ved akutte situasjoner. Redningshelikoptrene er lokalisert på seks steder i landet.

Justis- og beredskapsdepartementet vil ta initiativ til en utredning av politiets fremtidige behov for helikopterstøtte, med sikte på å utvikle et helhetlig helikopterkonsept som sikrer en best mulig utnyttelse av de samlede helikopterressursene.

Øvelser

Politiet må være forberedt på å håndtere et bredt spekter av hendelser, også i et nært samarbeid med andre beredskapsaktører og virksomheter. For å kunne ivareta etatens ansvar best mulig, og for å utvikle en god rolleforståelse, må politiet gjennomføre realistiske øvelser. Politiet, herunder PST, deltar årlig på ulike øvelser. Det legges opp til en økt øvingsaktivitet, blant annet for å gi politiet, Forsvaret og andre samvirkepartnere erfaring og kunnskap i å samhandle og samvirke bedre.

Beredskapssenter

Regjeringen har besluttet at det skal etableres et beredskapssenter i Oslo som skal lokalisere de nasjonale beredskapsressursene. Det er bevilget 10 mill. kroner til planlegging av nytt beredskapssenter i 2013. I 2014 er det under kap. 2445 Statsbygg, post 30 Prosjektering av bygg foreslått 60 mill. kroner til formålet, jf. Prop. 1 S (2013–2014) Fornyings-, kirke- og administrasjonsdepartementet.

Det skal gjennomføres en ordinær ekstern kvalitetssikring (KS2) i henhold til kvalitets-sikringsregimet for store statlige investeringer/anskaffelser. Forslag til kostnadsramme vil deretter bli forelagt Stortinget for godkjenning, før grunnarbeider og bygging kan starte.

Oslo Politidistrikt har foreslått endringer i planene sammenliknet med det som lå til grunn da Statsbygg ga sin utredning våren 2012. I det nye forslaget er senteret utvidet i tråd med forventet behov i 2022 både mannskapsmessig og med hensyn til fasiliteter. Høsten 2013 gjennomgås dette forslaget av en ekstern kvalitetssikrer, før eventuelt går videre med denne modellen i arbeidet mot en KS2.

4.3 Delmål: Vern om rikets sikkerhet, selvstendighet og betydelige samfunnsinteresser

4.3.1 Resultat og tilstandsvurdering

Politiets sikkerhetstjenestes (PST) vurdering er at den mest alvorlige trusselen mot Norge og norske interesser kommer fra personer og grupper som har et Al-Qaida-inspirert verdensbilde.

Selv om de organiserte høyre- og venstreekstre miljøene vurderes som mindre truende, kan de utøve vold mot politiske motstandere, religiøse miljøer eller etniske minoriteter. Utfordringen er ofte å avdekke enkeltpersoner og små miljøer som opererer uavhengig av de organiserte miljøene.

Beskyttelse av myndighetspersoner har de siste årene krevd mer av PST, og trusselbildet tilsier at denne utviklingen vil fortsette.

Etterretningsvirksomheten mot Norge og norske interesser er omfattende, og retter seg særlig mot høyteknologi og sensitive økonomiske og politiske vurderinger. PST forventer økt oppmerksomhet fra fremmede etterretningstjenester mot denne type mål.

4.3.2 Strategier

I Meld. St. 21 (2012–2013) omtales en rekke tiltak som skal styrke PSTs evne til å løse sine oppgaver. Ett av tiltakene er opprettelse av et felles kontraterrorssenter i et samarbeid mellom PST og Etterretningstjenesten. Senteret vil bli etablert høsten 2013.

PST, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Etterretningstjenesten vil videreutvikle den samordnede risiko- og trusselvurdering som ble lagt frem første gang våren 2013.

Regjeringen vil fremme en lovproposisjon om oppfølging av Metodekontrollutvalget og PSTs forslag til endringer av reglene om skjulte tvangsmidler. Reglene for forvaltningens taushetsplikt overfor PST vil bli gjennomgått.

5 Hovedmål: En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor

5.1 Delmål: Helhetlig, effektiv og publikumsvennlig politi og påtalemyndighet

5.1.1 Virksomhetsutvikling

Resultat og tilstandsvurdering

NOU 2013: 9 peker på stor variasjon i kvalitet og resultatoppnåelse og betydelige forskjeller i hvordan det enkelte politidistrikt prioriterer. Politiet har i for liten grad vektlagt erfaringslæring, og mangler tilfredsstillende systemer for å lære,

utvikle og forbedre virksomheten på en systematisk måte. Videre mangler politiet teknologistøtte på det politioperative området. Politidirektoratet har derfor iverksatt flere prosjekter for at politi og påtalemyndighet skal kunne arbeide kunnskapsbasert. Et bedre kunnskapsgrunnlag vil gjøre politiet i stand til å løse oppgavene mer effektivt og med høyere kvalitet enn i dag.

Strategier

Satsing på teknologi er et viktig virkemiddel i utviklingen av politiet. Teknologi skal understøtte arbeidsprosessene på en god og hensiktsmessig måte, og være et verktøy for effektiv oppgaveløsning. De senere års arbeid med å utvikle og forbedre politiets IKT-infrastruktur og straffesaks-systemene er en del av denne satsingen. I tillegg vil prioriteringene på teknologiområdet bli knyttet tettere opp mot de områdene der gevinstpotensialet er størst og der ny teknologi kan sikre bedre måloppnåelse.

Kompetansebehovet og -utviklingen må styres og planlegges. Den gode kompetansen som finnes må utnyttes, og etaten må ha rett kompetanse tilgjengelig.

NOU 2013: 9, sammen med høringsuttalelsene, vil være viktige bidrag i arbeidet med å organisere politiet på en måte som sikrer kvalitativ god polititjeneste og effektiv ressursbruk.

5.1.2 Rekruttering og kompetanse

Resultat og tilstandsvurdering

I 2013 var det totalt 4 074 søkere til Politihøgskolen, til 720 plasser. Av disse var 1 665 kvinner og 2 409 menn. 38,2 pst. av de som fikk tilbud om opptak ved Politihøgskolen i 2013 var kvinner.

Strategier

For å bedre beredskapen og politiets evne til å forebygge og håndtere kriser foreslås studentopptaket til Politihøgskolen på 720 studentplasser videreført i 2014. Politiet må i tillegg rekruttere fra flere yrkesgrupper. En bredere kompetansebakgrunn vil bedre politiets evne til å bekjempe kriminaliteten.

Etaten skal styrke kompetanse- og rekrutteringsarbeidet med særlig vekt på leder- og medarbeiderutvikling, både på individ- og gruppenivå. Arbeidet forutsetter en styrking av HR-området som funksjon og fag, både i Politidirektoratet og i distrikter og særorgan. En helhetlig kompetansestrategi skal inngå etatens kommende HR-strategi.

5.1.3 Politihøgskolen

Resultat og tilstandsvurdering

Politihøgskolen skal ivareta behov for tilgang på ansatte med god politifaglig kompetanse i etaten. Politihøgskolen skal i samarbeid med andre utdannings- og forskningsmiljøer produsere relevante forskningsresultater for norsk politi. Forskningen skal bidra til å videreutvikle utdanningen ved skolen, fremme kunnskap om politiet som samfunnsinstitusjon og belyse hvilke utfordringer og betydning politiet og andre aktører har i bekjempelsen av kriminalitet nasjonalt og internasjonalt.

Forsvarets høyskole og Politihøgskolen har utviklet et felles studietilbud innenfor beredskap og krisehåndtering. Tilbudet er en del av et utvidet samarbeid mellom de to høyskolene, og er rettet inn mot ledere i de to etatene.

Strategier

Lederopplæring for etaten skal prioriteres, videreutvikles og tilpasses plattform for ledelse i staten og etaten. Politihøgskolen skal videreutvikle etter- og videreutdanningene innenfor forebygging og etterforskning gjennom nye og reviderte studier. For å bidra til desentralisert opplæring i politidistriktene, skal Politihøgskolen utdanne flere instruktører som kan ivareta oppgaver der det kreves politifaglig kompetanse og begrenset politimyndighet, og innenfor sivile gjøremål.

Justis- og beredskapsdepartementet er opptatt av at Politihøgskolen skal ha tjenlige lokaler som bidrar til å nå skolens mål. Bachelorutdanningen foregår i dag i Oslo, Bodø, Stavern og Kongsvinger. Politidirektoratet vil gjennomføre en konseptvalgsutredning for å avklare hvordan lokalbehovet best mulig kan dekkes, på kort og lang sikt.

5.1.4 Våpen

NOU 2011: 19 *Ny våpenlov* har vært på alminnelig høring. Regjeringen tar sikte på å legge frem forslag til ny våpenlov for Stortinget i 2014.

5.1.5 Pass og Nasjonalt ID-kort

Regjeringen har igangsatt et arbeid for å anskaffe nytt saksbehandlingssystem for pass, da dagens system ikke kan oppgraderes til å oppfylle de internasjonale krav som stilles. Det tas sikte på å nytt saksbehandlingssystem for pass, og innføring av Nasjonalt ID-kort med eID, vil være på plass i 2016. Departementet vil fremme eget lovforslag

om innføring av Nasjonalt ID-kort. Kortet vil gi norske borgere et ID-bevis på kortformat som er utstedt på samme sikre måte som pass, har reise-funksjonalitet og som inneholder elektronisk ID på høyeste sikkerhetsnivå.

5.1.6 Den sivile rettspleie på grunnplanen

Det har vært en stor økning i saksmengden i perioden etter omorganiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanen. Fra 2007 til 2012 har det totale antall saker knyttet til saksområdet økt fra 378 700 til 472 000, en økning på nesten 25 pst. Antall forliksklager er i samme periode redusert med over 20 pst., fra 137 600 saker til 107 400. Dette er en forventet nedgang, og en effekt av adgangen til å fremme uimotsagte krav direkte til namsmannen uten å gå veien om forliksrådet.

Antall utleggsforretninger har i perioden fra 2007 til 2012 økt fra 179 600 til 257 100, en økning på om lag 43 pst. I samme periode har antall gjeldsordningssaker økt med 17 pst., fra 4 358 til 5 009 saker.

Tidsbruken har fortsatt en positiv utvikling. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for utleggsforretninger er redusert fra 64 dager i første halvår 2012 til 58 dager første halvår 2013, men med store variasjoner mellom distriktene. For forliksklager er saksbehandlingstiden i samme periode redusert fra 69 til 59 dager, mens saksbehandlingstiden for hovedstevnevitne har vært stabil på 16 dager. Gjeldsordningssakene har en liten økning i gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra 85 dager i første halvår 2012 til 86 dager første halvår 2013.

5.2 Delmål: Effektiv og sikker bruk av IKT i oppgaveløsningen

5.2.1 Resultat og tilstandsvurdering

Politiet har i en årrekke utviklet nye løsninger innenfor eksisterende ramme, mens midler til drift og vedlikehold av eksisterende IKT-løsninger ikke har blitt prioritert i tilstrekkelig grad. Mange av dagens systemer er gamle og uhensiktsmessige. Selv om ressursbruken til IKT har økt de senere år, er det likevel mye som gjenstår før politiet har IKT-verktøy som kan understøtte en effektiv og kvalitativ tjenesteutøvelse.

Det er nødvendig å modernisere etatens IKT-systemer, fornye organisasjonsstrukturen og forbedre kompetanseforvaltningen. Regjeringen er også opptatt av god samordning i justissektoren og mellom justissektoren og andre deler av forvaltningen, for å sikre felles tilnærming og bedre

måloppnåelse. Den grunnleggende infrastrukturen er nå skiftet for å ivareta politiets behov for samhandling på en bedre måte.

5.2.2 Strategier

Politiet har utarbeidet en egen virksomhetsstrategi og en IKT-strategi basert på departementets føringer til etaten. Politiets IKT-strategi beskriver områdene politiets IKT-virksomhet skal innrettes mot i perioden 2013–2020. Sentralt i strategien er at IKT skal understøtte arbeidsprosesser og virksomhetsutvikling. Strategien er styrende for prioritering av tiltak, og operasjonaliseres gjennom årlige handlingsplaner.

For å klare de store investeringene politiet står overfor, er det nødvendig å bedre styringen av IKT. Det pågår derfor et omfattende arbeid på dette området. En bedre styring vil bidra til at fagområdene får et sterkere eierskap til prosjekter og systemer, noe som igjen er en forutsetning for å ta ut gevinster av investeringene.

Arbeidet med å implementere politiregisterloven pågår parallelt med forbedring av informasjonssikkerheten. Nødvendigheten av å forbedre informasjonssikkerheten er påpekt av Riksrevisjonen. Det er derfor igangsatt et prosjekt for å forbedre informasjonssikkerheten.

Det er mangler ved dagens politioperative systemer. Politidirektoratet skal prioritere å utforme en helhetlig plan for innføring av politioperative systemer og tjenester.

PST har utformet en IKT-strategi for perioden 2013–2017, som grunnlag for prioritering av tiltak på eget område.

6 Hovedmål: Helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk

6.1 Delmål: Effektiv utlendingsforvaltning og utlendingskontroll

6.1.1 Resultat og tilstandsvurdering

Politiet har ansvar for en rekke forvaltningsoppgaver på utlendingsfeltet. Disse er i hovedsak fordelt mellom landets politidistrikter og særorganet Politiets utlendingsenhet (PU). Politidistriktene har blant annet som oppgave å motta og forberede behandling av søknader om oppholdstillatelse, reisedokumenter og statsborgerskap, og har også vedtakskompetanse i mange slike saker. De gjennomfører utlendingskontroll på territoriet og inn- og utreisekontroller på grensen, og kan benytte tvangsmidler med hjemmel i utlendingsloven. Politiet kan også bortvise utlendinger som ikke

fyller kravene til innreise til Norge, og kan opprette og forberede utvisningssaker som oversendes Utlendingsdirektoratet (UDI) for vedtak. Politidistriktene gjennomfører også uttransporter av straffedømte utlendinger som er utvist fra Norge.

PU har ansvaret for å registrere alle som kommer til Norge for å søke om beskyttelse, undersøke asylsøkernes oppgitte identitet, uttransportere personer som ikke har lovlig opphold i landet og som nekter å reise hjem frivillig og koordinere uttransporteringene som gjennomføres av distriktene. PU skal i tillegg drifte politiets utlendingsinternat på Trandum, samle inn og bearbeide relevant informasjon innenfor eget ansvarsområde og bistå politidistriktene med kontrollvirksomhet og identitetsundersøkelser i andre utlendingssaker.

Identitet

Utlendinger i Norge uten avklart identitet utgjør en utfordring som berører alle ledd i utlendingsforvaltningen, jf. omtale under programkategori 06.90. For å returnere utlendinger uten lovlig opphold er politiet avhengig av en sikker identitet. Rundt 10 pst. av asylsøkerne i 2012 fremviste reisepapirer ved registrering av asylsøknad hos politiet. I tillegg er det flere som legger frem id-papirer i løpet av søknadsprosessen. Det er ressurskrevende og betydelige utfordringer knyttet til identitetsavklaring, særlig i asylsaker, men også i andre saker som søknad om oppholdstillatelse og statsborgerskap. Ukjent identitet medfører lengre saksbehandlingstid og kan utgjøre et sikkerhetsproblem. Det gjør det også vanskeligere å returnere de som ikke får innvilget opphold. For å lette politiets identitetsarbeid ble det med virkning fra 1. mars 2012 innført nye bestemmelser i utlendingsloven som gir utvidet adgang til bruk av tvangsmidler overfor utlendinger med uklar identitet, utlendinger som det er grunn til å frykte at vil unndra seg utsendelse og kriminelle utlendinger, jf. Prop. 138 L (2010–2011).

Effekt/Utsys

EFFEKT-programmet består av flere IKT-prosjekter som har blitt gradvis innført i utlendingsforvaltningen, også i politidistriktene og PU. UTSYS er en del av EFFEKT-programmet, og er et IKT-verktøy som skal effektivisere PUs registreringsarbeid og bidra til raskere returer. En første versjon av UTSYS ble innført 24. oktober 2012. Systemet ble av ulike årsaker mindre omfattende og mer kostbart enn opprinnelig forutsatt, og vil

utvikles ytterligere i årene fremover. Se for øvrig nærmere under programkategori 06.90.

6.1.2 Strategier

For å redusere antall personer uten oppholdstillatelse skal politiet gjennomføre flere utlendingskontroller på territoriet. Bortvisning og utvisning er viktige virkemidler i politiets arbeid med å forebygge og bekjempe kriminalitet, og politiet skal i de tilfeller hvor vilkårene er til stede bortvise eller opprette utvisningssak. Bortvisning innebærer at en utlending nektes innreise til Norge, eller må forlate landet. Bortvisning er et foreløpig forbud, og innreise kan skje når bortvisningsgrunnlaget ikke lenger foreligger. Politiet fatter en rekke bortvisningsvedtak.

Utvising innebærer at en utlending må forlate Norge, og at det gis et innreiseforbud på minimum to år. Innreiseforbudet vil som regel gjelde i hele Schengen-området. Utvisningssaker opprettes og forberedes av politiet, og avgjøres av Utlendingsdirektoratet. En styrking av arbeidet med å fastsette utlendingers identitet i utlendingsforvaltningen og i politidistriktene generelt er nødvendig for å sikre en effektiv utlendingsforvaltning og straffesaksbehandling. En god oversikt over hvem som oppholder seg i landet er også viktig i et nasjonalt sikkerhetsperspektiv.

Brudd på innreiseforbudet er en kriminalitetsform som utgjør et økende samfunnsproblem. Et ikke ubetydelig antall utviste utlendinger som bryter innreiseforbudet begår også annen kriminalitet i Norge. Det er derfor foreslått å heve strafferammen for brudd på utlendingsloven § 108 ved brudd på innreiseforbudet fra bot eller fengsel i inntil seks måneder til bot eller fengsel i inntil to år, jf. Prop. 181 L (2012–2013).

Nasjonalt ID-senter

Nasjonalt ID-senter ble opprettet høsten 2010. Nasjonalt ID-senter er et faglig selvstendig ekspertorgan underlagt POD og skal bistå og samarbeide med alle aktørene i utlendingsforvaltningen. Senteret skal styrke utlendingsforvaltningens og politiets arbeid med å avklare identiteten til utlendinger som søker seg til, kommer til eller oppholder seg i Norge. Det skal bidra til å sikre et bedre grunnlag for målrettet innsats mot kriminalitet og styrke arbeidet med tvangsmessig retur av personer uten lovlig opphold i landet.

Nasjonalt ID-senter er evaluert i to faser. Evaluering av oppstartsfasen ble gjort våren 2012 og følges opp. Sluttrapporten for fase to ble avgitt i

august 2013. Denne er nå til vurdering i departementet.

6.2 Delmål: Rask retur av utlendinger uten lovlig opphold

6.2.1 Resultat og tilstandsvurdering

Tvangsretur

PU har det nasjonale ansvaret for iverksetting og koordinering av uttransporteringer av utlendinger uten lovlig opphold, men politidistriktene bidrar også betydelig i dette arbeidet. Som tabellen nedenfor viser har antallet tvangsreturer økt bety-

delig de siste årene. Politiet uttransporterte til sammen 4 902 utlendinger uten lovlig opphold i 2012. Måltallet for antall uttransporteringer i 2013 er minst 5 100, jf. Prop. 149 S (2012–2013). For 2014 er måltallet satt til minst 4 900.

Politiets tvangsreturer fordeles på tre kategorier avhengig av søknads- eller oppholdsgrunnlag. Kategorien *asyl* består av personer som har fått avslag på en realitetsbehandlet søknad om beskyttelse i Norge. *Dublin* består av utlendinger som er uttransportert på grunnlag av Dublin II-forordningen. *Bort- og utviste* er utlendinger som er bortvist eller utvist fra Norge, og som ikke har søkt om beskyttelse.

Tabell 2.28 Utvikling i antall tvangsreturer fordelt på kategoriene asyl, Dublin og bort- og utviste for perioden 2006–2013.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	1. halvår 2013
Asyl	836	552	437	651	1 226	1 482	1 397	632
Dublin	461	561	805	1 463	1 979	1 503	1 114	605
Bort- og utviste	1 058	1 074	1 084	1 226	1 410	1 759	2 391	1 416
Sum	2 355	2 187	2 326	3 340	4 615	4 744	4 902	2 653

Kilde: Politiet

De senere årene har Regjeringen økt satsingen på returarbeid, og antallet tvangsreturer er mer enn fordoblet fra 2006 til 2012.

I tillegg til tvangsreturene som politiet gjennomfører, er det også mange som reiser med programmet for assistert frivillig retur som UDI har ansvar for. Antallet frivillige returer har også økt kraftig i perioden 2006–2012, jf. omtale under programkategori 06.90.

Økningen i kategorien *bort- og utviste* skyldes at kategorien i stor grad består av utlendinger som er straffedømt i Norge. Politiet skal prioritere uttransport av straffedømte, og det har vært en økt innsats på dette området de senere årene. I 2012 ble det uttransportert 1 359 straffedømte, en økning på 33 pst. fra 2011 og 101 pst. fra 2010.

Nedgangen i kategorien *Dublin* skyldes at sakstilfanget til politiet har gått ned i 2012 sammenlignet med tidligere år. Det er forventet at sakstilfanget fra Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda for denne kategorien vil stige i 2013, og at dette nivået videreføres i 2014. EU har vedtatt en revidert Dublin-forordning (Dublin III). En innføring av revidert ordning i Norge vil medføre at politiets registreringssamtale med nyankomne asylsøkere utvides (inkludert økt bruk av tolk). I tillegg må det påregnes at noen flere søknader vil

bli realitetsbehandlet i Norge, og at flere utlendinger med avslag på sin søknad om asyl må uttransporteres til sitt hjemland i stedet for et europeisk land som deltar i Dublin-samarbeidet.

Det ble i 2012 uttransportert til sammen 473 mindreårige (hvorav 80 enslige mindreårige), en nedgang på 26 pst. sammenlignet med 2011. Retur av enslige mindreårige skal gjennomføres så skånsomt som mulig, og med ledsagelse.

Politiets utlendingsinternat på Trandum

Politiets utlendingsinternat på Trandum driftes av PU. På utlendingsinternatet oppholder det seg utlendinger som er pågrepet eller fengslet etter utlendingsloven. Grunnlaget for fengsling eller pågripelse er enten identitetsavklaring eller at de befinner seg i en utsendelsesprosess.

Det ble i april 2010 igangsatt et arbeid for å oppgradere og bygge ut internatet, både av hensyn til sikkerheten for de innsatte og for de ansatte. Modul 1 ble formelt åpnet i april 2012, og modul 2 i mai 2013. Med modul 2 har internatet fått egen familieavdeling, egen avdeling for enslige mindreårige asylsøkere og en egen avdeling for kvinner. Utlendingsinternatet har etter oppgraderingen plass til 137 innsatte, mot reelt 60-70

plasser før utvidelsen. Økningen i antall plasser vil bidra til å legge til rette for flere returere.

6.2.2 Strategier

Retur av utlendinger uten lovlig opphold mv.

Det er en målsetting at utlendinger som ikke fyller vilkårene for opphold i Norge returnerer raskt og frivillig, og om nødvendig med tvang. Det har vært en betydelig økning i antall utlendinger som blir uttransportert på bakgrunn av en bort- eller utvisningssak. Denne utviklingen er forventet å fortsette. Rask retur skal benyttes aktivt som et virkemiddel i kriminalitetsbekjempelsen. Det er også viktig at behovet for retur av lengeværende og asylsøkere med endelig avslag ivaretas. I bevilgningsforslaget for 2014 er det forutsatt et måltall på minst 4900 uttransporteringer.

Tilbaketakelsesavtaler

En stor del av asylsøkerne kommer fra land det er vanskelig å tvangsreturnere til. Etter folkeretten

har alle land plikt til å motta egne statsborgere. Flere land ønsker likevel ikke å samarbeide om retur, og viser liten vilje til å ta imot egne borgere. Ved inngåelse av tilbaketakelsesavtaler kan Norge i større grad få returnert de som er ulovlig i Norge, og som ikke reiser frivillig tilbake til hjemlandet.

Spesialutsendinger

Norge har 11 spesialutsendinger for utlendingsaker utstasjonert i 10 land som skal bidra til retur av personer som befinner seg ulovlig i Norge. De er for tiden utplassert i Accra, Addis Abeba, Alger, Amman, Bangkok, Damaskus (for tiden relokalisert til Amman), Islamabad, Kabul, Nairobi og Teheran. Lokalisering av spesialutsendingene er til kontinuerlig vurdering i departementet, for å sikre best mulig utnyttelse av disse ressursene.

Kap. 440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441 post 01</i>	10 183 265	10 368 936	12 617 275
21	Spesielle driftsutgifter	192 191	205 170	226 013
22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	10 895	7 595	7 861
23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	72 555	74 533	77 142
60	Tilskudd til kommuner til SLT-tiltak	4 997	5 160	5 330
70	Tilskudd	25 617	26 641	40 573
71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	3 774	4 399	4 553
72	Datalagringsdirektivet, <i>kan overføres</i>	7 200		220 000
73	Tilskudd til EUs grense- og visumfond	69 717	116 644	116 644
	Sum kap. 0440	10 570 211	10 809 078	13 315 391

1 Innledning

Kapitlet foreslås fra 2014 å omfatte all ordinær tjeneste i politi- og lensmannsetaten, samt Politidirektoratet, Kripos, Utrykningspolitiet, Politiets Utlendingsenhet, Politiets data- og materiell-

tjeneste, Økokrim, samt bevilgning til ansatte og ressurser i politidistriktene.

Gjennomføringen av spesielle utviklingstiltak innen kriminalitetsbekjempelse, forebygging og administrative formål samt sentrale utredningsoppgaver, blir også budsjettert på kap. 440.

Siden statsbudsjettet for 2000 har bevilgningen til Oslo politidistrikt blitt bevilget over et eget budsjettkapittel. Politidirektoratet bør ha mulighet for å prioritere og å se oppgaver og mål i sammenheng for hele etaten. Dette støttes også av Difis evaluering av Politidirektoratet fra mars 2013 og Politianalyseutvalget i NOU 2013: 9. Det foreslås derfor at bevilgningen til Oslo politidistrikt overføres fra kap. 441, post 01 til kap. 440, post 01 fra 2014.

Bevilgningen til PST har så langt blitt bevilget under kap. 440 Politidirektoratet - politi og lensmannsetaten, post 01 Driftsutgifter. Fra 2014 foreslås det opprettet et nytt kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST), noe Traavik-utvalget anbefaler. PST har også tilgang på ansatte og ressurser i politidistriktene. Det foreslås nå at kun bevilgningen til Den sentrale enhet (DSE) gis på nytt budsjettkapittel, mens bevilgning til ansatte og ressurser i politidistriktene fortsatt bevilges under kap. 440, post 01. Departementet vil vurdere nærmere om ressursene som PST i dag disponerer i politidistriktene også skal bevilges på nytt budsjettkapittel, og vil ev. komme tilbake til dette.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen i politidistriktene og særorganene (inkl. Oslo politidistrikt, jf. tidligere kap. 441 men ekskl. PST sentralt) per 1. mars 2013 utgjorde 13 650 årsverk (tall fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet).

Posten dekker alle ordinære driftsutgifter ved Politidirektoratet, politidistriktene, politireserven og politiets særorganer (unntatt Politihøgskolen, jf. kap. 442, og Politiets sikkerhetstjeneste, jf. nytt kap. 444). Våpen, kjøretøy, verneutstyr, uniformer, IKT m.m. er driftsrelaterte innsatsfaktorer og budsjetteres under post 01. Justis- og beredskapsdepartementet disponerer sentralt en mindre del av bevilgningen til oppfølging av handlingsplaner m.m.

Bevilgningen under posten foreslås økt med 2 045 mill. kroner som følge av at bevilgningen til Oslo politidistrikt under kap. 441 post 01 fra 2014 foreslås innlemmet i kap. 440, post 01. Beløpet tilsvarer saldert budsjett 2013 under kap. 441, post 01 fratrukket knapt 14 mill. kroner i engangsbevilgninger i 2013 til nytt materiell og vedlikehold av politihelikopter og midler til ev. ankebehandling av saken etter terrorangrepene 22. juli 2011.

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 475,1 mill. kroner som følge av forslag om å opp-

rette et eget kap. 444 til PST i 2014. Dette tilsvarer saldert budsjett 2013 for PST.

Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 150 mill. kroner til helårsvirkning av å ansette nyutdannede som ble ferdig sommeren 2013. Bevilgningen foreslås økt med 155,3 mill. kroner for å kunne tilby jobb til 334 nyutdannede politihøgskolestudenter som blir ferdig utdannet sommeren 2014, jf. også omtale under kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste der det foreslås bevilget 7,4 mill. kroner til 16 nye stillinger og kap. 480 Svalbardbudsjettet, post 50 hvor det foreslås bevilget 1,4 mill. kroner til tre nye stillinger med virkning fra 1. juli 2014. Samlet foreslås det bevilget 164,1 mill. kroner i 2014 for å legge til rette for at alle nyutdannede fra Politihøgskolen skal kunne tilbys jobb i etaten.

Det foreslås å bevilge 200 mill. kroner i 2014 til IKT-tiltak i politiet, herunder implementering av politiregisterloven og nytt saksbehandlersystem for pass og innføring av nasjonalt ID-kort mv. Dette er en økning på 150 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2013. Dette skal også sikre nødvendige forberedelser i 2014 i Merverdiprogrammet.

Det foreslås å øke bevilgningen med 65,3 mill. kroner til helårsvirkning av styrking av grunnberedskapen i politiet, jf. Prop. 77 S (2012–2013) og Meld. St. 21 (2012–2013).

Det foreslås å øke bevilgningen med 13 mill. kroner i forbindelse med gjennomføring av datalagringsdirektivet i norsk rett.

Det foreslås å øke bevilgningen med 5 mill. kroner til økt kontrollvirksomhet av motorferdsel i utmark, jf. omtale av forslag til nye regler for motorferdsel i utmark og ny forsøksordning med etablering av snøscooterløyper for 40 kommuner under resultatområde 8 Aktivt friluftsliv i Prop. 1 S (2013–2014) Miljøverndepartementet.

Det foreslås å øke bevilgningen med 1,6 mill. kroner til dekning av politiets merutgifter til registrering mv. som følge av at kvoten for overføringsflyktninger foreslås økt med 1 000 personer.

Det foreslås å oppjustere bevilgningen med 25,2 mill. kroner som følge av økt inntektsanslag under kap. 3440, post 03 og med 25,6 mill. kroner som følge av økt inntektsanslag under kap. 3440, post 06, jf. omtale under kap. 3440, postene 03 og 06. Bevilgningen foreslås nedjustert med 9,2 mill. kroner i forbindelse at redusert inntektsanslag under kap. 3440, post 04.

I forbindelse med etablering av ny tilskuddsordning for å styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner, foreslås 8 mill. kroner overført fra kap. 440, post 01 til kap. 440, post 70 Tilskudd, jf. Meld.

St. 15 (2012–2013) Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. I tillegg foreslås det å overføre 10 mill. kroner til forskning om vold i nære relasjoner fra kap. 440, post 01 til kap. 400, post 23 (5 mill. kroner) og kap. 440, post 70 (5 mill. kroner) til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

På bakgrunn av politiets avtale med Direktoratet for økonomistyring om levering av systemstøtte for lønns tjenester, foreslås 1,92 mill. kroner overført til kap. 1605 Direktoratet for økonomistyring, post 01 Driftsutgifter.

Justis- og beredskapsdepartementet har foretatt en gjennomgang av rutiner som benyttes for å holde tilbake deler av budsjettet under underliggende virksomheter budsjettkapitler. I den forbindelse foreslås det å omdisponere 2,3 mill. kroner fra kap. 440 post 01 til kap. 400 post 01, og 0,4 mill. kroner fra kap. 440 post 01 til kap. 400 post 23. Midlene vil bli benyttet til det samme i 2014 som i 2013.

Det foreslås midlertidig å rammeoverføre 0,75 mill. kroner fra kap. 440, post 01 til Helse- og omsorgsdepartementets kap. 734 Særskilte tilskudd til psykisk helse- og rustiltak, post 72 Utviklingsområder innen psykisk helsevern og rus, jf. omtale under kap. 466.

Justis- og beredskapsdepartementet vil bidra med til sammen 2 mill. kroner fra og med 2014 til finansiering av utgiftene til den nasjonale forebyggende mekanismen, jf. gjennomføring av FNs torturkonvensjon (OPCAT) under kap. 43, post 01. Det foreslås å rammeoverføre 1,5 mill. kroner fra kap. 440, post 01 til kap. 43, post 01 til delfinansiering av Justis- og beredskapsdepartementets bidrag, jf. også omtale under kap. 430, post 01.

Dersom det skulle oppstå forsinkelser knyttet til EFFEKT-programmet kan det bli aktuelt at mindre utbetalinger tas under kap. 440, post 01, jf. omtale under kap. 490, post 45.

Som del av et generelt effektiviseringstiltak i justissektoren foreslås det å redusere bevilgningen med 22,1 mill. kroner. Videre er bevilgningen foreslått redusert med 9,5 mill. kroner som følge av EFFEKT-programmet i utlendingsforvaltningen, hvor flere IKT-prosjekter er forutsatt å gi en gevinst også i politiet.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 440, post 01 økt med 2,25 mrd. kroner i 2014. Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 01 på ca. 12,62 mrd. kroner.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis en bestillingsfullmakt på 65 mill. kroner, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås videre at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, postene 02, 03, 04, 05 og 06, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker politi- og lensmannsetatens sideutgifter i forbindelse med asylsaker, herunder utgifter til uttransportering i asylsaker og andre utlendingssaker.

UDI og politiet startet i 2013 et samarbeid om nedbygging av restanser på retur av personer uten lovlig opphold i landet. Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 13,2 mill. kroner for å dekke utgifter til 200 flere tvangsmessige returer av lengdeværende enn i saldert budsjett 2013, jf. også omtale under kap. 490, post 01.

Måltall for tvangsmessige returer er på minst 4 900 i 2014. Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 21 på 226 mill. kroner.

Post 22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Posten dekker også noen personellutgifter og eventuelle utgifter til å bedre søkemetodene.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 22 på 7,9 mill. kroner.

Post 23 Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål

Bevilgningen på posten skal dekke sideutgifter i forbindelse med de sivile gjøremålene. Dette gjelder i hovedsak sideutgifter i forbindelse med tvangsforretninger og utgifter i forbindelse med gjeldsordningssaker. Et betydelig beløp er attestert og innsendt av tingrettene.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 23 på 77,1 mill. kroner.

Post 60 Tilskudd til kommuner til SLT-tiltak

Formålet med tilskuddsposten er å stimulere til etablering og videreføring av SLT-samarbeid i kommunene. For 2012 ble det tildelt 5,16 mill. kroner på denne posten. I 2012 ble det også opprettet en nettside for kunngjøring og mottakere av tilskudd.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 60 på 5,3 mill. kroner i 2014.

Post 70 Tilskudd

Bevilgningen under posten har de siste årene dekket tilskudd innenfor tre hovedområder: Generelle kriminalitetsforebyggende tiltak, tiltak som kan hjelpe kvinner og menn ut av prostitusjon og øremerkede tilskudd. I tillegg er det holdt av om lag 2 mill. kroner årlig som ikke er lyst ut, til tiltak som spesifikt støtter opp under tiltak i handlingsplaner der Justis- og beredskapsdepartementet er ansvarlig for gjennomføringen, og andre aktiviteter som departementet er med på å arrangere. I 2013 ble det også tildelt midler for humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere, jf. Prop. 149 S (2012–2013).

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 13 mill. kroner i 2014, herunder 8 mill. kroner til ny tilskuddsordning for arbeid rettet mot vold i nære relasjoner og 5 mill. kroner til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) til forskning om vold i nære relasjoner. I tillegg foreslås det at 0,7 mill. kroner av de om lag 2 mill. kroner som ikke er blitt kunngjort øremerkes til særskilte tiltak i 2014, og at resterende beløp foredeles på eksisterende ordninger og kunngjøres.

De frivillige organisasjonene spiller en viktig rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Mange av organisasjonene har et godt samarbeid med ulike offentlige etater og er et supplement til det offentlige tilbudet. I 2012 ble det opprettet en nettside for kunngjøring og mottakere av tilskudd.

Kriminalitetsforebyggende tiltak

Formålet med ordningen er å stimulere og utvikle kriminalitetsforebyggende tiltak/prosjekter. Om lag 5,8 mill. kroner til kriminalitetsforebyggende tiltak er lyst ut og fordelt i 2013. Tiltak særlig rettet mot barn og ungdom er blitt prioritert, og vil også bli prioritert i 2014. Forvaltning av midlene til kriminalitetsforebyggende arbeid vil bli delegert til Politidirektoratet fra og med 2014.

Midler for å komme ut av prostitusjon

Formålet med ordningen er å hjelpe mennesker ut av prostitusjon. Om lag 10 mill. kroner vil i 2014 bli kunngjort til tiltak som kan hjelpe kvinner og menn ut av prostitusjon. Se for øvrig omtale av menneskehandel og prostitusjon under punkt 3.1.

Arbeid mot vold i nære relasjoner (ny)

Det foreslås å opprette en tilskuddsordning blant annet for frivillige organisasjoner. Tilskuddet vil lyses ut første gang for 2014. Tilskuddsordningen

skal ses i sammenheng med øvrige tilskuddsordninger på området. Om lag 8 mill. kroner vil i 2014 bli kunngjort til arbeid mot vold i nære relasjoner. Departementet vil forvalte disse midlene i etableringsfasen i 2014, med sikte på å overføre ansvaret til Politidirektoratet fra 2015.

Øremerkede tilskudd

I 2012 og 2013 ble det tildelt øremerket tilskudd på henholdsvis 3,7 mill. kroner og 3,8 mill. kroner til Politidirektoratet, til støtte til Politidrett, Politi-historisk selskap og Politiets pensjonistforbund. Det foreslås at 4,15 mill. kroner øremerkes dette formålet i 2014.

I 2012 og 2013 ble det tildelt 2,4 mill. kroner til ROSA-prosjektet i krisesekretaraatet og 2,6 mill. kroner til driftsstøtte til NKVTS. Det foreslås at 2,5 mill. kroner tildeles ROSA-prosjektet og 2,7 mill. kroner tildeles NKVTS til samme formål i 2014.

I tillegg foreslås det å øremerke 5 mill. kroner til NKVTS til forskning rettet mot vold i nære relasjoner i 2014.

Det foreslås også å øremerke 500 000 kroner til samarbeidsprosjekt Bredtveit og Oslo Krisesenter og 200 000 kroner til den årlige konferansen om politi og barnevernsvakter. Justis- og beredskapsdepartementet ser det som viktig å videreføre samarbeidet med disse aktørene også i 2014.

Midler for humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere

Det ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2013 bevilget 10 mill. kroner i 2013 til et prøveprosjekt om egen tilskuddsordning hvor berørte kommuner og frivillige organisasjoner kunne søke om midler til humanitære tiltak for tiggere. Det er tildelt midler til flere erfarne aktører på feltet, og særlig ble tiltak i Oslo med sine utfordringer prioritert. Erfaringene med prøveordningen vil bli vurdert.

Det foreslås en bevilgning under kap. 440 post 70 på 40,6 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til Norsk rettsmuseum

Bevilgningen på posten dekker driftstilskudd til Norsk rettsmuseum (NRM). NRM er en stiftelse lokalisert i Trondheim. Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 71 på 4,6 mill. kroner.

Post 72 Datalagringsdirektivet, kan overføres (ny post)

Stortinget vedtok 15. april 2011 i Innst. 275 L (2010–2011) at EUs datalagringsdirektiv (direktiv

2006/24/EF) skal gjennomføres i norsk rett, og at det skal utarbeides en modell for hvordan kostnader skal beregnes og fordeles mellom ekomtilbyderne og justismyndighetene.

I en utredning fra et eksternt konsulentelskap, er de samlede etableringskostnadene knyttet til implementering av Datalagringsdirektivet beregnet til om lag 360 mill. kroner forutsatt at det etableres to sentrale databaser. Kostnad til årlig drift er samlet sett beregnet til drøyt 70 mill. kroner. I høringsbrev av 26. april 2013 om datalagring ble det foreslått en modell for kostnadsfordelingen mellom ekomtilbydere og staten, hvor kostnader knyttet til tilrettelegging i egne systemer dekkes av de lagringspliktige tilbyderne, mens staten dekker anslåtte kostnader knyttet til lagring samt politiets og finansstilsynets uthenting av data. Kostnader knyttet til retten til innsyn etter personopplysningsloven § 18 dekkes av ekomtilbyderne. Tilbydernes andel utgjør med dette utgangspunkt henholdsvis om lag 33 pst. av beregnet etableringskostnad, og om lag 25 pst. av varig driftskostnad.

Ekomtilbydernes kostnader forbundet med utvikling av lagringssystem og utlevering av dataene til politiet er anslått til 220 mill. kroner. Staten vil også dekke politiets kostnader til mottak av data. Det er vektlagt å få i stand en finansieringsordning som ivaretar både ekomtilbydernes og politiets interesser og som gir tilbyderne insentiver til å etablere felles og kostnadseffektive lagringsløsninger.

Regjeringens forslag til kostnadsfordelingsmodell mellom ekomtilbyderne og staten vil bli fremmet i egen proposisjon for Stortinget høsten 2013. I bevilgningsforslaget er det lagt til grunn at midlene utbetales etter en modell hvor tilbyder får kostnadsdekning gjennom en tilskuddsordning basert på antall abonnenter tilbyder har for hver tjeneste som er underlagt pliktig datalagring, forutsatt at tilbyderen oppfyller krav nedfelt i lov og

forskrift. Satsene vil bli regulert i forskrift fastsatt av Post- og teletilsynet. Politidirektoratet vil bli tillagt ansvaret for forvaltning av tilskuddsordningen.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 72 på 220 mill. kroner.

Post 73 Tilskudd til EUs grense- og visumfond (nytt navn)

Gjennom tilknytningsavtalen av 1999 om gjennomføring, anvendelse og videreutvikling av Schengen-regelverket (Schengen-avtalen) deltar Norge i EUs arbeid bl.a. med yttergrensekontroll. Norge har de senere år bidratt til EUs yttergrensefond. Midler fra fondet har bl.a. vært benyttet til viktige investeringer for å styrke Norges yttergrense, jf. omtale i Prop. 1 S (2012–2013) Justis- og beredskapsdepartementet.

Som del av en felles EU-evaluering har ekstern konsulent foretatt en kvalitetssikring av ti prosjekter delfinansiert av Yttergrensefondet. Rapporten viser behov for forbedringer knyttet til eierstyring, mål og målformuleringer, usikkerhetshåndtering og gevinstrealisering. Evalueringen vil bli fulgt opp.

Yttergrensefondet utløper i 2013. I EU arbeides det med en ny rettsakt om et nytt grense- og visumfond som er Schengen-relevant. Norge vil bli underrettet når rettsakten er endelig vedtatt i EU. Norge skal da formelt ta stilling til om rettsakten skal godtas og gjennomføres i norsk rett. Regjeringen vil komme tilbake til saken på egnet måte så snart et forhandlingsresultat med EU foreligger. Det er usikkerhet knyttet til når dette vil foreligge.

I påvente av nærmere avklaringer foreslås det å videreføre bevilgningsnivået på posten fra saldert budsjett 2013. Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 73 på 116,6 mill. kroner.

Kap. 3440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Gebyr - pass og våpen	246 420	261 600	261 600
02	Refusjoner mv.	343 266	304 363	342 618
03	Salgsinntekter	99 946	63 373	90 232
04	Gebyr - vaktelskap	1 275	11 207	2 000
05	Personalbarnehage			5 767
06	Gebyr - utlendingssaker	132 124	117 410	143 000
07	Gebyr - sivile gjøremål	669 761	670 021	670 021
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	2 928		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	101 959		
17	Refusjon lærlinger	92		
18	Refusjon av sykepenger	141 380		
	Sum kap. 3440	1 739 151	1 427 974	1 515 238

Innledning

Kapitlet består hovedsakelig av inntekter fra gebyr for tvangssaker, forliksrådssaker, passutstedelser og våpentillatelser.

Postomtale

Post 01 Gebyr – pass og våpen

Bevilgningen på posten dekker inntekter fra behandlingsgebyr for pass og våpentillatelser.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 01 på 261,6 mill. kroner.

Post 02 Refusjoner mv.

Politi- og lensmannsetaten får refundert utgifter for politioppdrag utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel. Refusjonene gjelder i all hovedsak utgifter til overtid og reiser i forbindelse med ledsagelse av tunge og brede transporter, asfaltering, riving, ekstraordinært politioppsyn under konserter og festivaler mv. Omfanget av slike oppdrag varierer fra år til år, og inntektsanslaget er derfor høyst usikkert. Som følge av at kap. 441 og kap. 440 foreslås slått i sammen, omfatter posten fra 2014 også refusjoner til Oslo politidistrikt.

Posten omfatter også diverse andre refusjoner, f.eks. husleieinntekter ved fremleie av lokaler og Politihøgskolens refusjoner i forbindelse med kjøp av instruktørbistand fra politidistriktene.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 02 på 342,6 mill. kroner.

Post 03 Salgsinntekter

På posten regnskapsføres inntekter fra innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m. Inntekter fra salg av spesialutstyr til politidistriktene, kriminalomsorgen, tollvesenet mv. utgjør den største delen av det som inntektsføres på posten. Som følge av at kap. 441 og kap. 440 foreslås slått sammen, omfatter posten fra 2014 også salgsinntekter til Oslo politidistrikt.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 03, jf. forslag til vedtak. På bakgrunn av erfaringstall foreslås det å øke bevilgningen med 25,2 mill. kroner, jf. omtale under kap. 440, post 01.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 03 på 90,2 mill. kroner.

Post 04 Gebyr – vaktelskap

Bevilgningen på posten omfatter engangsgebyr til dekning av utgifter ved behandling av søknader og gebyr ved feilalarmer der politi- og lensmannsetaten rykker ut. Posten dekker også gebyr for Oslo politidistrikt.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 04, jf. forslag til vedtak.

På bakgrunn av regnskapstall for 2012 og forventet utvikling i 2013 og 2014, foreslås det å nedjustere bevilgningen på kap. 3440, post 04 med 9,2 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 440, post 01.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 04 på 2 mill. kroner.

Post 05 Personalbarnehage

Bevilgningen på posten omfatter foreldreinnbetaling og statstilskudd til personalbarnehage.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 05, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås å overføre 5,767 mill. kroner til kap. 3440, ny post 05 som følge av at kap. 441 og kap. 440 foreslås slått i sammen. Midlene lå tidligere under inntektspost 05 under kap. 441.

Kap. 441 Oslo politidistrikt

Bevilgningen til Oslo politidistrikt er fra 2014 foreslått overført til kap. 440 Politidirektoratet - politi-

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 05 på 5,8 mill. kroner.

Post 06 Gebyr – utlendingssaker

Bevilgningen på posten dekker gebyr i forbindelse med søknad om statsborgerskap, familieinnvandring og arbeids-, bosettings- og utdanningstilatelser. Politiet behandler slike saker. Posten dekker også gebyr fra Oslo politidistrikt.

På bakgrunn av økning i antall utlendingssaker som forventes behandlet av politiet, forventes inntektene under posten økt med 25,6 mill. kroner, jf. omtale under kap. 440, post 01.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 06, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 06 på 143 mill. kroner.

Post 07 Gebyr – sivile gjøremål

Bevilgningen på posten skal dekke gebyrinntekter i forbindelse med den sivile rettspleie på grunnplanet, det vil si gebyr for tvangsforretninger og forliksrådsbehandling, og enkelte inntekter som kreves inn av Gebyrsentralen ved Brønnøysundregistrene.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 07 på 670 mill. kroner.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440 post 01</i>	2 162 819	2 059 343	
	Sum kap. 0441	2 162 819	2 059 343	

og lensmannsetaten, post 01 Driftsutgifter, jf. omtale under kap. 440, post 01.

Kap. 3441 Oslo politidistrikt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Refusjoner	36 233	26 669	
03	Salgsinntekter	217	224	
05	Personalbarnehage	5 222	5 572	
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	57		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	32 756		
17	Refusjon lærlinger	11		
18	Refusjon av sykepenger	25 520		
	Sum kap. 3441	100 016	32 465	

Bevilgningene til Oslo politidistrikt foreslås fra 2014 overført til kap. 3440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten.

Kap. 442 Politihøgskolen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	526 409	545 688	560 737
	Sum kap. 0442	526 409	545 688	560 737

Innledning

Politihøgskolen er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politi- og lensmannsetaten i Norge og har som hovedoppgave å drive utdanning, forskning og formidling. Den skal være en profesjonsrettet utdanningsinstitusjon på høyt nivå, som utvikler og formidler de kunnskaper, ferdigheter og holdninger som politiet må ha for å bidra til å sikre trygghet, lovlighet og orden.

Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved Politihøgskolen per 1. mars 2013 utgjorde 411 årsverk (tall fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet).

Bevilgningen på posten dekker lønnsutgifter og andre driftsutgifter ved Politihøgskolen.

Det foreslås å øke bevilgningen med 3 mill. kroner i forbindelse med etablering av minimumsbemanning ved operasjonssentralene, jf. Prop. 77 S (2012–2013) og Meld. St. 21 (2012–2013).

Det foreslås å oppjustere bevilgningen med 2,5 mill. kroner som følge av økt inntektsanslag under kap. 3442, post 02.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, postene 02 og 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under kap. 442, post 01 på 560,7 mill. kroner.

Kap. 3442 Politihøgskolen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Diverse inntekter	13 804	11 975	14 894
03	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	22 292	16 000	16 560
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	12		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 842		
17	Refusjon lærlinger	74		
18	Refusjon av sykepenger	4 115		
	Sum kap. 3442	42 139	27 975	31 454

Postomtale

Post 02 Diverse inntekter

Politihøgskolens inntekter kommer fra kursvirksomhet, utleie, kantinesalg og salg av bøker samt mulige inntekter fra oppdragsvirksomhet.

Det foreslås å oppjustere bevilgningen med 2,5 mill. kroner som følge av økt inntektsanslag, jf. omtale under kap. 442, post 01.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under kap. 3442, post 02 på 14,9 mill. kroner.

Post 03 Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter

Inntekter fra driften av Justissektorens kurs- og øvingssenter i Stavern føres på posten.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under kap. 3442, post 03 på 16,6 mill. kroner.

Kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter			560 872
	Sum kap. 0444			560 872

Innledning

Instruksen til Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er forskriftsfestet med hjemmel i Politiloven § 29.

PSTs primære ansvar er å forebygge og etterforske straffbare handlinger mot rikets sikkerhet gjennom ulike metoder og arbeidsmåter. Sentralt står innsamling av informasjon om personer og grupper som kan utgjøre en trussel, utarbeidelse

av ulike analyser og trusselvurderinger, etterforskning og andre operative tiltak og rådgivning.

PST har også det nasjonale ansvaret for å utføre livvaktjeneste på norsk jord for norske og utenlandske myndighetspersoner. Dette er regjeringsmedlemmer, stortingsrepresentanter og dommere i Høyesterett og tilsvarende representanter fra andre land og ambassadene til andre land i Norge. Livvaktene følger også enkelte nor-

ske myndighetspersoner på reiser i utlandet. Livvaktjenesten utføres i nært samarbeid med politidistriktene. Kongehuset har egen livvaktjeneste i Den kongelige politieskorte som ligger under Oslo politidistrikt.

Trusselbildet er i stadig utvikling både når det gjelder de ulike aktørers intensjon, kapasitet og metodebruk. Terrorbekjempelse er tjenestens høyest prioriterte oppgave, og det viktigste er å forebygge planlegging og gjennomføring av terrorhandlinger. Beskyttelse av myndighetspersoner har de siste årene krevd stadig mer av PST, og det vurderes at denne utviklingen vil fortsette både når det gjelder antall trusler og alvorret i truslene.

Ulovlig etterretning mot Norge og norske interesser er betydelig, og retter seg blant annet mot høyteknologi knyttet til petroleumsindustrien og mot sensitive økonomiske og politiske vurderinger. Det blir stadig mer krevende for PST å forebygge og avdekke spredning av materiale, teknologi og utstyr til bruk i produksjon av masseødeleggelsesvåpen.

I tråd med signalene i Meld. St. 21 (2012–2013) om terrorberedskap foreslår Regjeringen å opprette eget budsjettkapittel for PST.

Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter for Den sentrale enhet (DSE) i Politiets sikkerhetstjeneste (PST), samt enkelte utgifter knyttet til driften av de lokale PST-enhetene i politidistriktene.

Budsjettkapitlet er nytt for 2014, og midlene som i saldert budsjett 2013 ble bevilget under kap. 440, post 01 til PST foreslås flyttet til nytt kapittel

444 Politiets sikkerhetstjeneste, post 01 Driftsutgifter fra 2014. Det utgjorde 475,1 mill. kroner.

Bemanningen ved DSE per 1. mars 2013 utgjorde 420 årsverk (tall fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet), en økning fra 341 årsverk per 31. desember 2007. Livvaktjenesten er et av områdene som har bidratt til bemanningsveksten.

Det foreslås å øke bevilgningen med 20 mill. kroner til å etablere et bedre system for førstehåndsbearbeidelse og vurdering av informasjon som kommer inn til PST slik at virksomheten kan bruke mer tid på beredskapsfunksjonene og de operative oppgavene. I tillegg vil den økte bevilgningen dekke noen av merutgiftene knyttet til opprettelse av et felles kontraterrorsenter mellom etterretningstjenesten og PST, og til etablering av PST som nasjonalt kontaktpunkt for bombekjemikalier.

Det foreslås å øke bevilgningen med 7,44 mill. kroner til 16 nye stillinger fra 1. juli 2014, og med 9,41 mill. kroner til helårsvirkning knyttet til etablering av nye stillinger mv. i PST i 2013. Videre foreslås det å øke bevilgningen med 2,8 mill. kroner til helårsvirkning av nye IKT-stillinger som ble fremmet i Prop. 77 S (2012–2013), Meld. St. 21 (2012–2013), og med 24 mill. kroner til dekning av merutgifter knyttet til livvaktjenesten, jf. Prop. 149 S (2012–2013).

Bevilgningen foreslås videre økt med 15 mill. kroner mot tilsvarende økte inntekter på kap. 3444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST), post 02 Refusjoner.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 444, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3444, post 02.

Det foreslås en bevilgning under kap. 444, post 01 på 560,9 mill. kroner.

Kap. 3444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Refusjoner			15 000
	Sum kap. 3444			15 000

Post 02 Refusjoner

På posten regnskapføres inntekter som Politiets sikkerhetstjeneste får refundert for enkeltoppdrag og særskilt bistand til Utenriksdepartemen-

tet. Basert på regnskapstall for refusjoner de senere årene og forventet utvikling foreslås det en bevilgning på 15 mill. kroner på posten i 2014.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen

under kap. 444, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3444, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under kap. 3440, post 02 på 15 mill. kroner.

Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Driftsutgifter	153 293	150 130	162 990
	Sum kap. 0445	153 293	150 130	162 990

Innledning

Den høyere påtalemyndighet ledes faglig og administrativt av riksadvokaten. Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, ti regionale statsadvokatembeter og Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Riksadvokaten har videre den overordnede faglige ledelse av straffesaksbehandlingen i politidistriktene og politiets særorganer. Økokrim er både et statsadvokatembete og en sentral politienhet. Riksadvokaten er faglig overordnet straffesaksbehandlingen ved Økokrim, mens Politidirektoratet har det overordnede ansvaret for Økokrims øvrige virksomhet og administrative forhold. De regionale statsadvokatembetene har ansvaret for straffesaksbehandlingen i politidistriktene i de respektive regionene. Det nasjonale statsadvokatembetet har påtaleansvaret på statsadvokatsnivå for saker som Kripos selv behandler, og har også den overordnede fag-

lige ledelse av straffesaksbehandlingen ved Kripos.

Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker i hovedsak driftsutgifter for Den høyere påtalemyndighet. Bemanningen per 1. mars 2013 utgjorde 148 årsverk (tall fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet).

Sakstilfanget og -porteføljen ved statsadvokatembetene er blitt mer ressurskrevende, særlig knyttet til alvorlige straffesaker. For at Den høyere påtalemyndighet skal kunne gjennomføre nødvendige arbeidsoppgaver i forbindelse med straffesaksbehandlingen er det behov for å øke bevilgningene. Det foreslås derfor at bevilgningen økes med 15 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning under kap. 445, post 01 på 162,99 mill. kroner.

Kap. 446 Den militære påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Driftsutgifter	8 150	7 598	7 704
	Sum kap. 0446	8 150	7 598	7 704

Innledning

Generaladvokaten leder den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Han er underlagt riksadvokaten i påtalemessige spørsmål, men er administrativt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Generaladvokaten og

krigsadvokatene tilhører påtalemyndigheten, og har ansvaret for militære straffesaker. De har i tillegg som oppgave å bistå militære sjefer i kontroll med disiplinærutøvelsen og avgi uttalelser i klagesaker og visse andre disiplinærsaker. I tillegg til de løpende oppgavene har generaladvokaten ansvaret for å forberede rettergang i krigstid.

Embetet har også oppgaver av folkerettslig art innenfor sitt fagområde. Videre vil embetet fortsatt legge vekt på å inneha kompetanse på militær folkerett og iretteføring av krigsforbrytelser, da dette er noe norske styrker direkte eller indirekte kan komme i berøring med. Justis- og beredskapsdepartementet vil vurdere eventuelle endringer i organisasjonstilknytningen til Generaladvokatembetet.

Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker alle driftsutgifter for Generaladvokatembetet, herunder krigsadvokatene for Sør- og Nord-Norge. Bemanningen ved embetet utgjorde per 1. mars 2013 syv årsverk (tall fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet).

Det foreslås en bevilgning under kap. 446, post 01 på 7,7 mill. kroner.

Kap. 448 Grensekommisæreren

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	5 425	6 278	6 385
	Sum kap. 0448	5 425	6 278	6 385

Innledning

Norges grensekommisær for den norsk-russiske grense leder Grensekommisariatet. Sjefen for Garnisonen i Sør-Varanger er stedfortredende grensekommisær.

Grensekommisariatet for den norsk-russiske grense har følgende hovedoppgaver:

- å føre tilsyn med at Grenseavtalen samt andre avtaler mellom Norge og Russland som regulerer forholdene på grensen, blir overholdt av begge parter
- å føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter for å løse og forebygge eventuelle konflikter
- i samarbeid med politiet og forsvaret forebygge og avgrense omfanget av hendelser som er i strid med inngåtte avtaler.

Stillingen som grensekommisær er en åremålsstilling for tre år, med mulighet for tre års forlengelse.

Garnisonen i Sør-Varanger er av de militære myndigheter pålagt å støtte Grensekommisariatet i oppgaven med å overholde Grenseavtalen. Dette skjer i praksis ved at militært personell har kontinuerlig oppsyn med landegrensen mel-

lom Norge og Russland og støtter det årlige grensevedlikeholdet. Grensekrenkelser rapporteres til Grensekommisariatet og politiet.

Det gjennomføres årlig felles forhandlingsmøter og sammenkomster mellom grensekommisærene når partene anmoder om det. Dette gjelder spesielt møter for å forebygge eller håndtere konflikter og hendelser på grensen. I tillegg gjennomfører partenes assistenter møter i forbindelse med grensevedlikehold, tilbakeføring av reinsdyr, miljøarbeid og inspeksjoner og kontroller av kraftverkene.

Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved Grensekommisariatet utgjorde per 1. mars 2013 fire årsverk. Bevilgningen på posten dekker utgifter til lønn og andre driftsutgifter. Posten skal dessuten dekke utgifter til grensemerking mellom Norge og Russland, og utgifter i forbindelse med møter med finske og russiske grensemyndigheter.

Det foreslås en bevilgning under kap. 448, post 01 på 6,4 mill. kroner.

Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
01-23	Driftsutgifter	1 650 014	1 875 480	2 051 084	9,4
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	158 092	1 253 937	1 713 334	36,6
70-89	Overføringer til private	116 435	120 505	136 923	13,6
	Sum kategori 06.50	1 924 541	3 249 922	3 901 341	20,0

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
450	Sivile vernepliktige	7 228			
451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	646 847	645 435	664 641	3,0
452	Sentral krishåndtering	21 301	14 304	14 511	1,4
454	Redningshelikoptertjenesten			1 248 298	
455	Redningstjenesten	914 576	1 355 300	235 096	-82,7
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	334 589	1 234 883	1 738 795	40,8
	Sum kategori 06.50	1 924 541	3 249 922	3 901 341	20,0

1 Innledning

Samfunnssikkerhet omfatter vern av samfunnet mot hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og som setter liv og helse i fare. Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt. I Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnssikkerhet* er det et mål for Regjeringens arbeid med samfunnssikkerhet at befolkningen skal oppleve stor grad av trygghet gjennom å:

- effektivt forebygge og om mulig forhindre uønskede hendelser som kan true liv, helse, viktige

verdier og myndighetsfunksjoner og andre kritiske samfunnsfunksjoner

- sikre en effektiv beredskap, operativ evne og kapasitet til å håndtere alvorlig kriminalitet, kriser og ulykker
- sikre god evne til raskt å gjenopprette samfunnskritiske funksjoner dersom uønskede hendelser ikke har latt seg forebygge
- sikre en god læring på grunnlag av inntrufne hendelser og øvelser.

For å understøtte Regjeringens mål, ble det fastsatt en ny kgl.res. 15. juni 2012 *Instruks for departemen-*

tenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, tilsynsfunksjon og sentral krisehåndtering. I resolusjonen styrkes departementets virkemidler i utøvelsen av samordningsrollen og krav til det enkelte departements samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Formålet med instruksen er å fremme et helhetlig og koordinert samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Arbeidet skal bidra til å styrke samfunnets evne til å forebygge kriser samt styrke evnen til å håndtere kriser som oppstår.

Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnssikkerhet* og Meld. St. 21 (2012–2013) *Terrorberedskap* ble behandlet i Stortinget i vårsesjonen 2013, jf. Innst. 425 S (2012–2013) og Innst. 426 S (2012–2013). I Meld. St. 29 (2011–2012) redegjør Regjeringen for ulike tiltak som bidrar til å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. I Meld. St. 21 (2012–2013) redegjøres det for Regjeringens overordnede strategi for å forebygge og håndtere terror.

Hoved- og delmål for programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Hovedmål	Delmål
Økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet	Forebygge utilsiktede og tilskete hendelser Sikre kritiske samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur Sikre samordnet beredskap og håndtering gjennom planverk, øvelser og tilsyn Fremskaffe og bruke kunnskap om risiko, sårbarhet og effekt av tiltak

Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap omfatter kap. 451/3451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, kap. 452 Sentral krisehåndtering, kap. 454/3454 Redningshelikoptertjenesten (nytt kapittel), kap. 455/3455 Redningstjenesten og kap. 456/3456 Direktoratet for nødkommunikasjon. Tiltakene under disse kapitlene skal bidra til å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet best mulig settes i stand til å forebygge at ulykker, kriser og svikt i samfunnskritiske funksjoner inntrer, samt å håndtere hendelser og ekstraordinære situasjoner.

2 Generelle utviklingstrekk og hovedutfordringer

Norge har blitt rammet av en rekke alvorlige hendelser de siste årene. Terrorangrep, flom kombinert med svikt i telenettet, ekstremvær, spredning av vulkanaske og pandemi, illustrerer bredden og utfordringene i samfunnssikkerhetsarbeidet. Regjeringens strategi for å møte utfordringene er blant annet å bygge samfunnssikkerhet gjennom forebygging og sårbarhetsreducerende tiltak. Dersom uønskede hendelser likevel skjer, skal det sikres god evne til rask gjenoppretting av sam-

funnskritiske funksjoner. I tillegg skal det sikres effektiv beredskap samt operativ evne og kapasitet til å håndtere alvorlig kriminalitet, kriser og ulykker. Til grunn for arbeidet må det ligge grunnleggende risikoforståelse, planverk og kompetanse.

Norge er sårbart for klimaendringer. Klimaendringene vil kunne medføre mer ekstremvær i fremtiden med sannsynlige konsekvenser for liv og helse. Samfunnets sårbarhet vil kunne påvirkes gjennom langsiktige og gradvise endringer i naturen. Mer nedbør kan gi fare for skred i områder som tidligere ikke var utsatt. Flom i mindre vassdrag og urbane strøk kan forventes å øke både i hyppighet og omfang, jf. Meld. St. 29 (2011–2012) og Nasjonalt risikobilde 2013.

Kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner krever særlig oppmerksomhet. Erfaringer fra hendelser de senere år viser avhengighetene som gjør seg gjeldende på tvers av sektorer, virksomheter og infrastrukturer. Alle virksomheter med ansvar for kritiske samfunnsfunksjoner eller som leverer kritiske innsatsfaktorer til samfunnet, må planlegge for å kunne opprettholde sin virksomhet. Departementene skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i egen sektor, jf. kgl.res. 15. juni 2012. På grunnlag av risiko- og

sårbarhetsvurderinger skal det enkelte departement vurdere og iverksette forebyggende og beredskapsmessige tiltak for å styrke robusthet i

kritisk infrastruktur og viktige samfunnsfunksjoner.

Tabell 2.29 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.50 (nominelle tall i mill. kroner)

Budsjettår	Saldert budsjett	Lønns- og prisvekst
2006	1 520,9	26,3
2007	1 229,3	35,3
2008	1 826,6	38,1
2009	1 919,9	61,5
2010	1 754,1	25,6
2011	1 922,6	38,2
2012	3 526,9	73,7
2013	3 249,9	58,9
2014	3 901,3	58,0

Tabell 2.30 Oversikt over saldert budsjett hvert år i perioden 2007–2013 og forslag for 2014 for kapitler under programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap (i mill. kroner)

Kap/år	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	500,0	512,4	543,7	551,0	576,4	580,1	645,4	664,6
Kap. 452 Sentral krisehåndtering	9,1	10,1	10,5	10,3	10,2	10,4	14,3	14,5
Kap. 454 Redningshelikoptertjenesten ¹								1 248,3
Kap. 455 Redningstjenesten	514,6	692,2	727,5	745,0	769,6	916,1	1 355,3	235,1
Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon	104,4	516,2	561,1	388,9	525,6	2 009,9	1 234,9	1 738,8

¹ Kap. 454 Redningshelikoptertjenesten ble opprettet i 2013, bevilgningen ble tidligere ført på kap. 455 Redningstjenesten.

Boks 2.5 Satsinger og tiltak i perioden 2006–2013

- Etablert Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK). Utbygging av Nødnett er i rute og skal etter planen være landsdekkende innen 2015.
- Opprettet ny redningshelikopterbase i Florø og etablert døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege ved alle seks basene.
- Nye uniformer i Sivilforsvaret, omstilling av etaten og samlokalisering av Sivilforsvarets skolevirksomhet.
- Fastsatt sivilbeskyttelseslov, krav om kommunal beredskapsplikt og krav om beskyttelse av europeisk kritisk infrastruktur.
- Anskaffelse av inntil 16 nye redningshelikoptre til Fastlands-Norge. Det tas sikte på kontraktsinngåelse i 2013.
- Etablert vedlikeholdsplan for dagens redningshelikoptre.
- Styrket støtten til de frivillige organisasjonene i redningstjenesten, og implementering av disse organisasjonene i Nødnett.
- Etablert en sentral krisestøtteenhet (KSE) og opprettet sivilt situasjonscenter i Justis- og beredskapsdepartementet.
- Økt bevilgningen til skogbrannhelikopterberedskapen og utvidet ordningen med Redningsinnsats til sjøs (RITS) langs kysten.
- Videreført Norges engasjement innenfor redningssystemet COSPAS/SARSAT.
- Deltakelse i EUs Handlingsprogram for sivil beredskap og Samordningsmekanismen for sivil krisehåndtering.
- Fastsatt ny instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, tilsynsfunksjon og sentral krisehåndtering.
- Bidrag til finansieringen av Forskningsrådets forskningsprogram «Samfunnssikkerhet og risiko» (SAMRISK) og ytterligere forskning innenfor IKT-sikkerhet.
- Videreutviklet NorCERT-funksjonen for økt evne til å oppdage, håndtere og bistå i gjenoppretting ved IKT-hendelser.
- Utarbeidet Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet med andre ansvarlige departementer.
- Justis- og beredskapsdepartementet har overtatt IKT-sikkerhetsansvaret og videreutvikler dette, bl.a. gjennom etablering av eget fagmiljø i Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM).
- Styrket DSB til arbeid med planverk, øvelser, tilsyn og å begrense tilgangen på bombekjemikalier.

2.1 Budsjettmessige prioriteringer

Justis- og beredskapsdepartementet overtok 1. april 2013 ansvaret for forebyggende IKT-sikkerhet i samfunnet. Styrking av sikkerheten på IKT-området vil være en prioritert oppgave fremover for å redusere sårbarheten i samfunnet. Forebyggende IKT-sikkerhetsarbeid må sees i sammenheng med arbeidet for å styrke sikkerheten og robustheten i kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til videreutvikling av IKT-sikkerhetsarbeidet med 20 mill. kroner i 2014. Av disse skal 4 mill. kroner gå til satsing på forskning og utvikling på området. Videre skal Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) videreutvikles for å understøtte Justis- og beredskapsdepartementets ansvar for IKT-sikkerhet i samfunnet, jf.

omtale i Prop. 1 S (2013–2014) Forsvarsdepartementet.

Nødnett skal sikre god og sikker kommunikasjon mellom de ulike nød- og beredskapsetatene og bygges videre ut i 2014. Frivillige organisasjoner i redningstjenesten ble i 2013 tatt opp som brukere av Nødnett i utbyggingens første byggetrinn jf. Prop. 77 S (2012–2013) og Innst. 333 S (2012–2013). Regjeringen foreslår at dette tiltaket blir gjort gjeldende for den nasjonale utbyggingen av Nødnett, og at bevilgningen økes med 9,8 mill. kroner i 2014 for å videreføre arbeidet. Staten dekker førstegangsinvesteringen i brukerstyr og kostnadene til drift av løsningen samt abonnementsavgiften.

Brannmannskap på deltid er en viktig del av norsk brannvernberedskap. Det er imidlertid behov for økt opplæring av personell i regi av Nor-

ges brannskole. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) med 3 mill. kroner for å øke kapasiteten ved brannskolen. Samtidig foreslår Regjeringen en særskilt fordeling innenfor rammetilskuddet til kommuner med utgangspunkt i antall deltidsbrannpersonell i hver kommune. Midlene kan brukes til å dekke kommunenes utgifter forbundet med utdannelsen og en kursavgift som fastsettes av Norges brannskole. Se for øvrig omtale i Prop. 1 S (2013–2014) fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Stortinget samtykket i desember 2011 å gå til anskaffelse av inntil 16 nye allværs søk- og redningshelikoptre til Fastlands-Norge som erstatning for dagens Sea King-redningshelikoptre, jf. Prop. 146 S (2010–2011) *Anskaffelse av nye redningshelikoptre mv. i perioden 2013–2020* og Innst. 82 S (2010–2011). Kontrakt vil inngås innen utgangen av 2013. Frem til de nye redningshelikoptrene er på plass må det sikres at beredskap og drift i dagens Sea King-flåte opprettholdes på et forsvarlig nivå. Det er utarbeidet en omfattende plan for vedlikehold og oppgradering av redningshelikopterflåten. Regjeringen foreslår å gjennomføre tiltak til dette formålet innenfor en ramme på 340 mill. kroner i 2014 og en bestillingsfullmakt for udekket beløp ved utgangen av 2014. Se for øvrig omtale under pkt. 3.2 *Redningshelikoptertjenesten*.

3 Hovedmål: Økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet

3.1 Delmål: Forebygge utilsiktede og tilsiktede hendelser

3.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Kommunal beredskapsplikt

Kommunene ble 1. januar 2010 gjennom tidligere sivilforsvarslov pålagt en beredskapsplikt som gir tydeligere og skjerpede krav til kommunene. Kravet ble videreført i ny sivilbeskyttelseslov som trådte i kraft 1. januar 2011. Kommunene skal utarbeide en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) som skal omfatte hele risikobildet. Dette gir en plikt til å kartlegge hvilke uønskede hendelser som kan inntreffe i lokalsamfunnet, vurdere sannsynligheten for at disse inntreffer og konsekvensene av dette. I mars 2012 ble det fastsatt en veileder til forskrift om kommunal beredskapsplikt som skal hjelpe kommunene med å oppfylle kravene i lov og forskrift.

DSB foretar kartlegginger av kommunenes beredskap hvert annet år. Undersøkelsen i 2012

viser at det gjenstår noe arbeid i kommunene for å oppfylle kravene. Åtte av ti kommuner har gjennomført en helhetlig ROS-analyse, men et flertall har analyser som er eldre enn lovkravet på fire år. Se for øvrig omtale under punkt 3.3 *Samordning på regionalt nivå*.

Helhetlig arbeid med tilpasning til klimaendringer

I tråd med ansvarsprinsippet har alle departementer ansvar for å ivareta hensynet til klimaendringer innenfor egen sektor. Miljøverndepartementet har ansvaret for å tilrettelegge regjeringens helhetlige arbeid med klimatilpasning. Miljødirektoratet vil være den fagetat som støtter Miljøverndepartementet i arbeidet med klimatilpasninger. Justis- og beredskapsdepartementet har en generell samordningsrolle for å sikre et koordinert og helhetlig arbeid med samfunnssikkerhet på tvers av sektorgrensene. DSB understøtter departementet i denne rollen. En bredere omtale om ansvar for klimatilpasningsarbeidet finnes i Prop. 1 S (2013–2014) fra Miljøverndepartementet.

Ansvarsdeling på direktoratsnivå når det gjelder oppfølging av Miljøverndepartementets arbeid med en ny statlig planretningslinje for klimatilpasning på enkelte områder, vil bli avklart i forbindelse med planretningslinjen. Når en statlig planretningslinje om klimatilpasning er etablert, vil Miljødirektoratet ha ansvar for oppfølging av denne.

DSB gir råd og veiledning til kommunene om hvordan de kan integrere klimatilpasning i ulike deler av planprosessen for å ivareta samfunnssikkerheten. DSB skal ut fra dette ansvaret formidle kunnskap om klimaendringer, samt utvikle veiledere, verktøy og metodikk til bruk i planlegging.

Nedgravde eksplosiver fra krigens dager

En arbeidsgruppe bestående av representanter fra underliggende etater i Justis- og beredskapsdepartementet, Miljøverndepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet, samt representanter fra forsvarssektoren, har sett nærmere på problemstillingene rundt ansvarsforhold og håndtering av krigsetterlatenskaper, jf. St.meld. nr. 35 (2008–2009) *Brannsikkerhet - Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver*, jf. Innst. 153 S (2009–2010). Rapporten har vært på høring. Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet vil vurdere tiltakene som foreslås i rapporten.

Nasjonal brann- og elsikkerhetsmyndighet

Siden registreringene startet i 1979 har det aldri vært registrert så få døde i brann som i 2012, da 40 mennesker omkom i branner. Antallet per 1. september 2013 er 41. Tilsvarende tall var 34 per 1. september 2011 og 26 per 1. september 2012. Åtte av ti som omkommer i brann omkommer i egen bolig og om lag fire av ti av alle boligbranner i Norge har elektrisk årsak.

Det fremgår av St.meld. nr. 35 (2008–2009) at målrettet satsing på forebyggende arbeid er Regjeringens hovedstrategi for å forhindre og redusere konsekvensene av branner. DSB skal være en tydelig og synlig nasjonal brann- og elsikkerhetsmyndighet og gjennomføre Regjeringens strategi på området. De kommunale brann- og redningsvesenene har også en sentral rolle.

Kommunikasjon er viktig i det forebyggende brannvernarbeidet. DSB har utarbeidet *Nasjonal kommunikasjonsstrategi for brannsikkerhet 2013–2020*. Informasjon til risikogrupper har spesiell oppmerksomhet i strategien.

I 2013 ble det fastsatt en ny forskrift som stiller klarere krav til elektroforetak og fagpersoner som arbeider med elektroniske anlegg og elektrisk utstyr. I forskriften ansvarliggjøres elektroforetakene i større grad og kravene til faglige kvalifikasjoner tydeliggjøres. Det forventes at de nye reglene vil bidra til ytterligere bedret el- og brannsikkerhet, og til færre skader og dødsfall.

Håndtering av skogbrann er et kommunalt ansvar. Sivilforsvaret og skogbrannhelikopter er i tillegg viktige statlige forsterkningsressurser. Et skogbrannhelikopter er i fast beredskap fra 15. april til 15. august. I 2013 ble det registrert mer enn 430 gress- og krattbranner, og over 200 av disse inntraff før 15. april. I slutten av juli, etter en lang periode med tørt og varmt vær, oppstod det en rekke skogbrannbranner på Østlandet som følge av lynnedslag. I den perioden ble det opprettet fast beredskap med tre helikoptre.

Regulering og kontroll med bombekjemikalier

Regjeringen vil ha strengere regulering og kontroll med bombekjemikalier og arbeider med å forby privatpersoners tilgang til en rekke slike stoffer, jf. Meld. St. 21 (2012–2013). DSB har etter oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet utarbeidet to rapporter i 2012 der det foreslås en rekke tiltak som vil skjerpe kontrollen med import, produksjon, omsetning og sluttbruk av bombekjemikalier. Tiltakene vil gjøre det vanske-

ligere å planlegge og gjennomføre terroranslag. Rapportene foreslår blant annet hvordan EUs forordning nr. 98/2013 av 15. januar 2013 kan gjennomføres i norsk rett.

Områder med forhøyet risiko

Et område med forhøyet risiko er et geografisk begrenset område hvor flere virksomheter enkeltvis representerer en risiko, og hvor områdets samlede risiko vil utgjøre mer enn summen av risikoen fra de enkelte virksomhetene, jf. St.meld 22 (2007–2008) *Samfunnssikkerhet – samvirke og samordning*. Konsekvensene for befolkningen kan potensielt bli svært alvorlige dersom en uønsket hendelse skulle oppstå i et slikt område. Sydhavna (Sjursøya) og oljelageret i Ekebergåsen i Oslo kommune er definert som et område med forhøyet risiko. DSB skal i 2013 utarbeide en rapport som kartlegger risikoen for tredjeperson knyttet til dette området. Arealer rundt anlegg som håndterer farlige stoffer benyttes i økende grad til formål som ikke er forenlig med risikoen som virksomheten medfører. Endret arealbruk i tidligere industriområder gir nye utfordringer. Det er viktig at kommunene som arealplanlegger er bevisste på konsekvensene en slik etablering kan medføre. I 2013 utarbeidet DSB en veileder for bruk av slike hensynssoner. Veilederen angir kriterier for hvilken risiko som kan aksepteres av omgivelsene.

Tilsyn med storulykkevirksomhetene i 2012 viste at en del virksomheter ikke hadde tilfredsstillende styring og risikovurdering, og at noen ikke overvåker og gjennomgår sine systemer for HMS på en god nok måte. Som følge av tilsynsresultatene for storulykkevirksomhetene i 2013 utvikler DSB en metodikk for risikoklassifisering av virksomheter og for å måle virksomhetenes utvikling innen sikkerhet. Funnene vil gi et bilde av sikkerhetsarbeidet som gjøres i virksomhetene.

Forebyggende sikkerhet i henhold til sikkerhetsloven

NSM utarbeider årlig *Rapport om sikkerhetstilstanden*. Rapportering over flere år viser at kompetansen innen forebyggende sikkerhet ikke er tilstrekkelig til at fagområdet får gjennomslag i virksomhetene. I rapporten for 2012 konkluderte NSM med at daglige ledere og medarbeidere ofte mangler risikoforståelse og -erkjennelse. Dette er en grunnleggende årsak til at sikkerhetsutfordringer og sårbarheter blir svakt håndtert. Mange virksomheter har ikke gjennomført øvelser innen

forebyggende sikkerhet og i tillegg er det betydelig sårbarhet i informasjonssystemer.

Endret trusselbilde krever en helhetlig tilnærming til de ulike sikkerhetsutfordringene som tar utgangspunkt i hva samfunnet samlet sett har behov for. Endringer i sikkerhetstilstanden generelt gir økt behov for et sterkere fokus på bl.a. informasjonssikkerhet, IKT-sikkerhet og objektsikkerhet, jf. nærmere omtale under pkt. 3.2.

3.1.2 Strategier

Kommunal beredskapsplikt

DSB utarbeider en veileder i kommunal helhetlig ROS-analyse i samarbeid med Fylkesmannen for å sikre god kvalitet på kommunalt nivå. Det skal gjennomgås hvordan relevante offentlige og private aktører involveres og bidrar i det sektorovergrepene arbeidet som den kommunale beredskapsplikten pålegger kommunen.

Flommen på Østlandet i siste halvdel av mai 2013 førte til at flere hundre mennesker ble evaluert og gjorde store materielle skader. DSB skal evaluere forebyggingen og håndteringen av flommen innen 1. november 2013, og skal særlig se på myndighetenes forebygging og beredskapsplanlegging på regionalt og lokalt nivå.

Nasjonal brann- og elsikkerhetsmyndighet

For å sikre kompetent beredskap i alle kommuner ble det fra 1. januar 2007 fastsatt forskriftskrav om utdanning av deltidsbrannpersonell i brannvesenet. Det ble samtidig innført overgangsregler. På bakgrunn av det store antallet søkere til grunnkurs for deltidspersonell de siste årene, vil Justis- og beredskapsdepartementet utvide forskriftens overgangsordning med to år til 31. desember 2015. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til DSB med 3 mill. kroner for å øke kapasiteten ved brannskolen. Se for øvrig omtale i Prop. 1 S (2013–2014) fra Kommunal- og regionaldepartementet.

NOU 2012:4 *Trygg hjemme. Brannsikkerhet for utsatte grupper* og NOU 2012: 8 *Ny utdanning for nye utfordringer. Om utdanningsbehovet innen brannvesenet* har vært på bred høring. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider med forslagene i utredningene. Det er en rekke forhold av både faglig, administrativ og økonomisk karakter som må vurderes før det kan besluttes hvordan utredningene skal følges opp.

I 2012 ga Justis- og beredskapsdepartementet DSB i oppdrag å lede en arbeidsgruppe som ser på hvordan de samlede ressursene i kommunenes

brann- og redningsvesen kan utnyttes best mulig og i samhandling med andre beredskapsaktører. Arbeidsgruppens rapport med direktoratets tilrådning skal sendes departementet innen 1. desember 2013.

Skjerpede brannsikkerhetskrav til produkter er et hensiktsmessig tiltak for å redusere brannrisikoen, og vil kunne bidra til å redde liv og store materielle verdier. Revidert forskrift om forbud mot svært brennbare tekstiler og revidert forskrift om antennelighet av madrasser og stoppede møbler planlegges ferdigstilt i løpet av 2014.

Masseødeleggelsesmidler (CBRN)

Masseødeleggelsesmidler er en samlebetegnelse som refererer til kjemiske, biologiske og radiologiske trusselstoffer eller kjernefysiske ladninger (CBRN). Disse stoffene har potensial til å forårsake skade, sykdom eller død for mennesker og dyr, skape store materielle ødeleggelser og ødelegge infrastruktur.

EU-kommisjonen vedtok 24. juni 2009 en strategi om kjemisk, biologisk, radiologisk og nukleær (CBRN) sikring i EU. Kjernen i denne strategien er EUs handlingsplan om bekjempelse av CBRN-trusler, og det overordnede målet er å styrke beskyttelsen av EUs borgere mot hendelser som involverer CBRN-materiale. For å oppnå de europeiske målsettingene på dette området er det behov for en samlet nasjonal oppfølging. DSB har fått i oppdrag av Justis- og beredskapsdepartementet å utarbeide en nasjonal strategi for CBRN i samarbeid med relevante aktører fra sivil og militær sektor.

Regulering og kontroll med bombekjemikalier

Justis- og beredskapsdepartementet vil våren 2014 fremme en proposisjon til Stortinget med nødvendige lovendringer for å gjennomføre EUs forordning 98/2013 av 15. januar 2013. Ny forskrift som implementerer forordningen samt øvrige nasjonale krav for å få et helhetlig regime på området planlegges å tre i kraft høsten 2014. Det er videre satt i gang informasjonstiltak overfor aktører i omsetningskjeden. Ytterligere tiltak er til vurdering og under planlegging, herunder etablering av registre.

Bunkring av flytende naturgass (LNG)

Fra 1. januar 2015 skjerpes bestemmelsene om utslipp av svoveldioksid fra skipsfarten i Nordsjøen og Østersjøen. Som følge av disse kravene

har interessen for å bruke flytende naturgass (LNG) økt kraftig i skipsnæringen. Utfasing av tungolje og diesel som drivstoff på skip har klare positive miljøeffekter. Det er imidlertid sikkerhetsmessige utfordringer ved bunkring av LNG. Som ledd i arbeidet med å fastsette sikkerhetskrav ved bunkring sluttførte DSB i 2013 et analysearbeid for å kartlegge sannsynligheten for et eventuelt uhell i forbindelse med bunkring av LNG i fartøyer med passasjerer om bord samt mulige konsekvenser av dette.

Det arbeides med å etablere regler for bunkring av LNG på passasjerskip. Det er i 2013 tatt initiativ til å endre forskrift om håndtering av farlig stoff. Det vurderes om det kan gis samtykke til å bunkre passasjerskip med LNG mens det er passasjerer om bord. Forslag til endring av forskriften er sendt på høring.

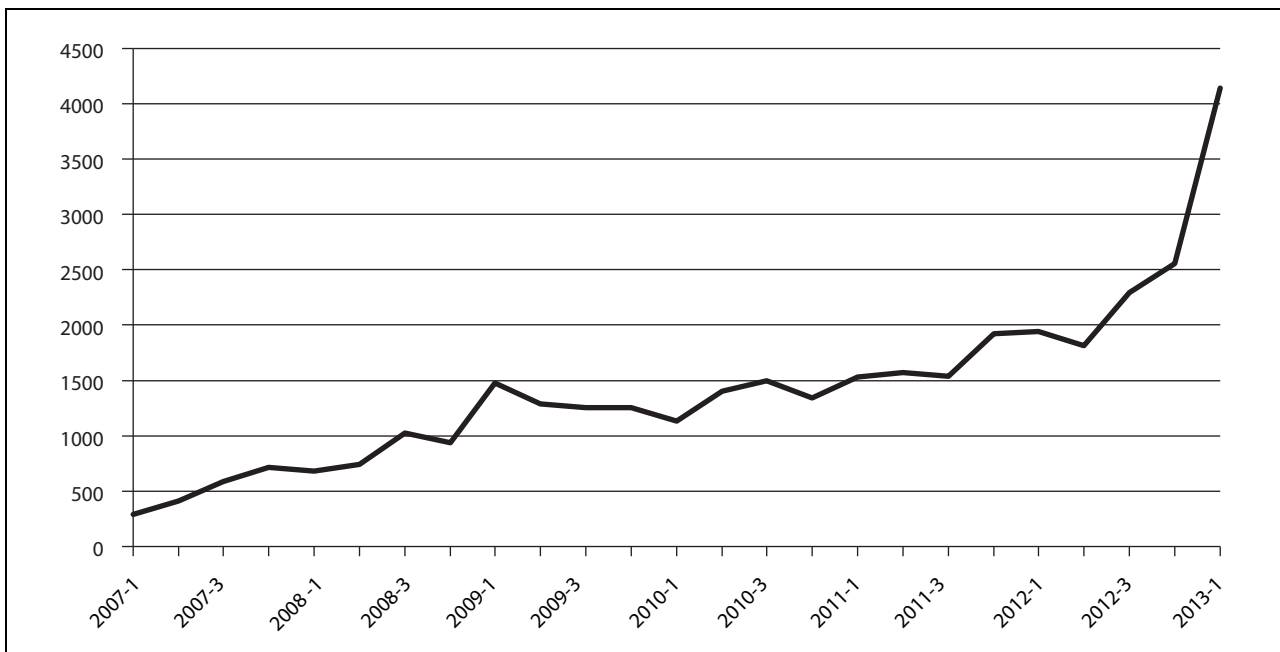
3.2 Delmål: Sikre kritiske samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur

3.2.1 Resultater og tilstandsvurdering

IKT-sikkerhet

Regjeringen utga desember 2012 en Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet med tilhørende handlingsplan. En av Regjeringens strategiske prioriteringer er å sikre samfunnets evne til å oppdage, varsle og håndtere alvorlige IKT-hendelser. Strategien legger vekt på en styrket samordning og felles situasjonsforståelse for informasjonssikkerhet. IKT-infrastrukturen skal være robust og sikker i hele landet, og det skal være en sterk evne til å håndtere uønskede IKT-hendelser. Strategien følges særlig opp av Justis- og beredskapsdepartementet, som overtok samordningsansvaret for IKT-sikkerhet 1. april 2013.

NSM ble i 2013 styrket med 32,4 mill. kroner for videreutvikling av NorCERT med det formål å øke evnen til oppdage, håndtere og bistå til gjenoppretting ved IKT-hendelser. Det er etablert døgnkontinuerlig beredskap og styrket analysekapasitet. Videre er det etablert et nordisk CERT-samarbeid.

Figur 2.5 Utvikling i antall håndterte hendelser hos NSM/NorCert 2007–2013, per kvartal

Kilde: NSM

Økt bruk av IKT-systemer gjør at samfunnet blir mer sårbart. Truslene mot IKT-systemene øker, og angrepene blir stadig mer avanserte. Sikkerhetsutfordringene omfatter alle nivåer i samfunnet, fra beskyttelse av enkeltpersoners pc'er og mobile enheter, til beskyttelse av systemer som er avgjørende for kritiske samfunnsfunksjoner, jf. Meld. St. 29 (2011–2012). God forebyggende IKT-sikkerhet blir derfor stadig viktigere for samfunnsikkerheten. Næringslivet, forvaltningen og befolkningen må ha tillit til at de digitale tjenestene i samfunnet fungerer. De siste årene er det registrert en klar økning i håndterte hendelser, jf. figuren over.

DSB understøtter også Justis- og beredskapsdepartementets virksomhet på IKT-sikkerhetsområdet, gjennom forebyggende arbeid knyttet til opprettholdelse av samfunnskritiske funksjoner der IKT inngår som en viktig del.

NorSIS er en viktig partner i Regjeringens arbeid med styrket IKT-sikkerhet. I juni 2013 gjennomførte NorSIS for første gang en konferanse for leverandører og eiere av kritisk infrastruktur og sentrale myndigheter. I oktober 2013 gjennomfører NorSIS den årlige nasjonale sikkerhetsmåned. Kampanjen er et samarbeid mellom private og offentlige virksomheter der formålet er å øke kompetanse og bevissthet om informasjonssikringstiltak i samfunnet.

Redningshelikoptertjenesten

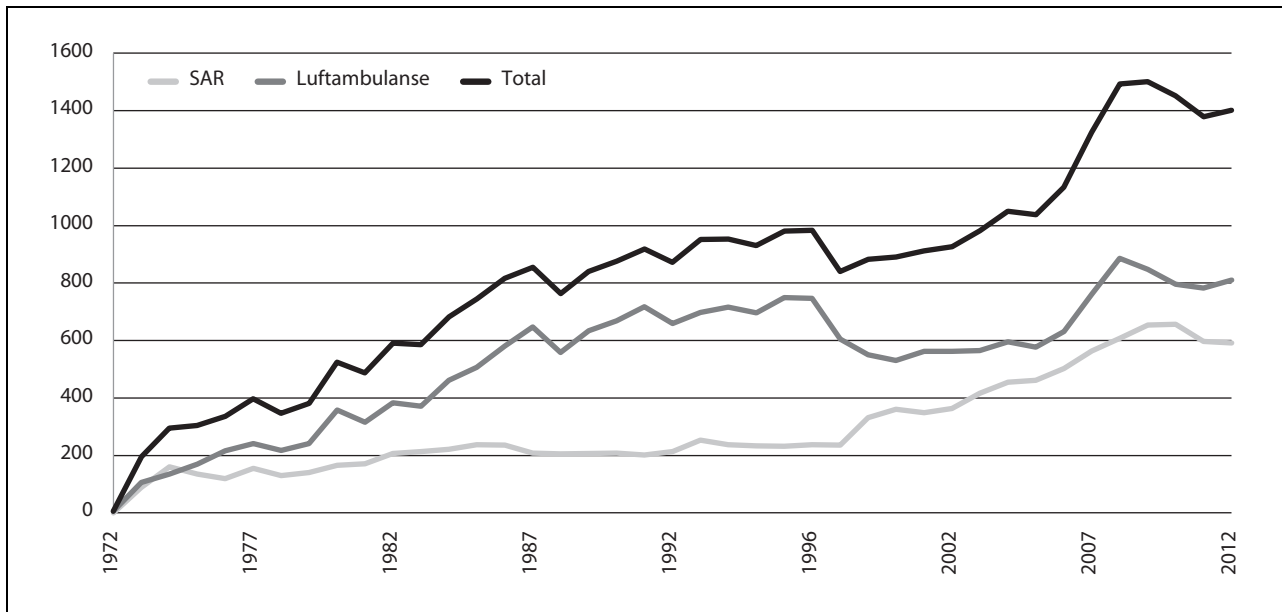
Justis- og beredskapsdepartementet er ansvarlig for redningstjenesten. Det er besluttet å gå til anskaffelse av inntil 16 nye allværs søk- og redningshelikoptre i 10-20 tonnklassen med tilhørende reservedeler, utstørs- og treningspakker til Fastlands-Norge. Kostnadsrammen er 16,8 mrd. kroner. Med betydelig større rekkevidde, bedre allvæsegenskaper og større hastighet enn

dagens, skal de nye redningshelikoptrene tilby økt trygghet for befolkningen. Arbeidet med anskaffelsen ledes av Justis- og beredskapsdepartementet, og gjøres i samarbeid med Forsvarsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. En egen prosjektorganisasjon for anskaffelsesprosjektet er etablert (NAWSARH-prosjektet). Fristen for levering av tilbud var i desember 2012. NAWSARH-prosjektet har foretatt en evaluering av tilbudene og kontrakten vil inngås i 2013.

En av tilbyderne, AugustaWestland, er i 2013 satt i forbindelse med en mulig korrupsjonssak knyttet til en leveranse av helikoptre til indiske myndigheter. Den påståtte saken omhandler ikke norske forhold. Saken er i pågående prosess, og det er i henhold til anskaffelsesregelverket foreløpig ikke grunnlag for tiltak i den norske anskaffelsen utover at Justis- og beredskapsdepartementet vil holde saken under nøye observasjon.

Regjeringen vil opprettholde dagens nivå på redningshelikopterkapasitet, basestruktur og beredskapsordninger så langt dette vurderes hensiktsmessig og er praktisk gjennomførbart. Det er på denne bakgrunn iverksatt et omfattende vedlikeholds- og modifiseringsprogram for dagens Sea King-redningshelikoptre som skal pågå frem til 2020.

Sysselmannen på Svalbard har siden tidlig på 1980-tallet leid helikoptertjenester. Stortinget vedtok i forbindelse med behandling av Prop. 146 S (2010–2011), jf. Innst. 82 S (2010–2011), at det skulle inngås ny tjenestekjøpsavtale med to store helikoptre for dekning av Sysselmannens behov for helikoptertjenester på Svalbard fra april 2014. Dette innebærer en utvidelse fra dagens tjeneste, med bedre responstid, større lasteevne og bedre rekkevidde. Kontrakt med ny operatør ble undertegnet i desember 2012. Styrket beredskap i nordområdene vil bedre Norges evne til å ta redningsansvar i eget og tilstøtende områder.

Figur 2.6 Historisk oversikt over antall SAR- og luftambulanseoppdrag

Kilde: 330-skvadronen

Nødnett

Nødnett skal sikre god og sikker kommunikasjon mellom nød- og beredskapsetatene. Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) skal eie og forvalte Nødnett på vegne av staten når det er levert. DNK skal legge til rette for en bred utnyttelse av Nødnett og videreutvikle nettet og tjenestene i tråd med brukernes behov.

Nødnett er i bruk i hele området for første utbyggingstrinn og har vært i full drift siden våren 2010. Nødnett håndterer månedlig om lag 500 000 samtaler samt posisjonsdata og en rekke tekst- og statusmeldinger til og fra de om lag 8 600 radio-terminalene innen brann, helse og politi. Erfaringene med bruken er i hovedsak god. Der svakheter avdekkes, forbedres systemet fortløpende.

Høygradert datakommunikasjon

22. juli-kommisjonen pekte på at det må etableres gradert samband og rutiner for rask informasjonsflyt til, fra og mellom departementene og deres underliggende etater, også under kriser.

Et nytt system for høygradert datakommunikasjon mellom departementene og sentrale beredskapsaktører i sektor skal innføres. Dette innebærer at sivile aktører vil kunne motta og formidle viktig, sensitiv og gradert informasjon som ivaretar leveransegaranti, sporbarhet og reell prioritering av informasjonstrafikk. Justis- og beredskapsdepartementet samordner det videre arbeidet

med innfasing og etablering av høygradert datakommunikasjon i departementene og ved fylkesmannsembetene. Departementet har etablert en tverrfaglig gruppe som skal bistå departementene i dette.

Forsvarssektoren er allerede i gang med å oppgradere sin plattform for graderte informasjonssystemer og vil støtte etablering av tilsvarende kommunikasjonsløsning mellom departementene og eksisterende brukere. Gammel infrastruktur vil bli erstattet med nytt system hos eksisterende brukere.

Kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner

En sentral samfunnsoppgave er å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og kritiske infrastrukturer for å sikre liv og helse, også i krisesituasjoner. Samfunnets økende kompleksitet medfører økt sårbarhet. Det har blitt vanskeligere å holde oversikt over de avhengigheter som gjør seg gjeldende på tvers av sektorer, virksomheter og infrastrukturer. Justis- og beredskapsdepartementet er tillagt en samordningsrolle for å sikre en helhetlig og koordinert beredskap, jf. nærmere omtale under pkt. 3.3. *Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle*. Departementet skal identifisere områder med behov for samordning mellom departementene og tverrsektorielle tiltak. En samlet tilstandsvurdering skal på sikt gi grunnlag for prioriteringer på tvers av sektorer og danne et fundament for godt samvirke og samspill mellom

ansvarlige myndigheter. Det vises for øvrig til nærmere omtale i del III.

Objektsikring

Endringer i sikkerhetsloven samt forskrift om objektsikkerhet trådte i kraft 1. januar 2011 og skal implementeres over en treårsperiode. Regelverket bidrar til en sektorovergripende og helhetlig tilnærming til beskyttelse av blant annet kritisk infrastruktur, og skal sikre at det også tas hensyn til avhengigheter på tvers av sektorer i samfunnet.

Hvert enkelt departement skal sikre at objekter i egen sektor klassifiseres og innrapporteres i henhold til objektssikkerhetsforskriften. Arbeidet med innmelding av objekter har tatt noe lengre tid enn forutsatt. Justis- og beredskapsdepartementet vil sammen med Forsvarsdepartementet være en pådriver for at skjermingsverdige objekter klassifiseres og sikres. NSM vil i sitt tilsynsarbeid fortsette å følge arbeidet med utpeking og sikring av skjermingsverdige objekter. Se for øvrig omtale under pkt. 3.2. *IKT-sikkerhet*.

COSPAS-SARSAT

COSPAS-SARSAT (C/S) er et nødvarslingsystem innen den internasjonale redningstjenesten. I dag har Norge en aktiv rolle i C/S med et regionansvar for viderefremming av C/S-nødmeldinger til Grønland, Island, Sverige, Danmark, Finland, Estland, Latvia og Litauen. I 2013 ble det startet innføring av ny teknologi som skal erstatte dagens system, både når det gjelder rom- og bakkesegmentet.

Det er påbegynt en demonstrasjons- og evalueringsfase for å innføre ny teknologi. Den vil vare ut 2014 og Hovedredningssentralen i Bodø deltar i dette arbeidet.

3.2.2 Strategi

IKT-sikkerhet

I Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet fremgår overordnede mål og strategiske prioriteringer for informasjonssikkerhetsarbeidet. Dette danner grunnlag for Regjeringens prioriterte tiltak for 2014.

Regjeringen ønsker å styrke samordningen på IKT-sikkerhetsområdet, blant annet gjennom å videreutvikle NSM som det nasjonale fagmiljøet for IKT-sikkerhet i Norge. Det foreslås å bevilge 16 mill. kroner til dette formålet. Fagmiljøet i NSM vil være viktig for å understøtte Justis- og beredskapsdepartementet i ansvaret for forebyg-

gende IKT-sikkerhet på sivil side. Styrkingen av NSM skal bidra til bedret IKT-sikkerhet i samfunnet og til å møte utviklingen i det stadige mer komplekse IKT-risikobildet.

Koordineringsutvalget for forebyggende informasjonssikkerhet (KIS) omfatter departementer og etater med særlige ansvar innen informasjonssikkerhet. Justis- og beredskapsdepartementet har igangsatt en evaluering av KIS og vil ta stilling til hvordan faglige møteplasser for koordinering av IKT-sikkerhet skal innrettes i 2014. Utviklingen av IKT-sikkerhetsarbeidet i Norge vil bli gjort i nær kontakt med relevante miljøer i utlandet. Justis- og beredskapsdepartementet vil igangsette en bredere kartlegging av aktører, samordning og strategisk styring innen IKT-sikkerhetsområdet.

En nasjonal strategi for bekjempelse av IKT-kriminalitet er under utarbeidelse. Strategien skal angi overordnede mål og strategiske prioriteringer på feltet.

Redningshelikoptertjenesten

De nye redningshelikoptrene planlegges innfasert innen 2020. Forsvaret skal fortsette som operatør av de nye redningshelikoptrene. Dagens praksis med at redningshelikoptrene utfører luftambulansoopdrag videreføres for oppdrag der helsetjenestens eget materiell ikke er egnet eller tilstrekkelig. Redningshelikoptrene vil også ha en rolle i forbindelse med maritime kontra-terroroppdrag og ved behov for transportstøtte til politiet.

Det igangsatte vedlikeholdsprogrammet for Sea King-flåten er det viktigste virkemiddelet for å sikre forsvarlig beredskap og drift for Sea King-helikoptrene i årene fremover. I Prop. 146 S (2010–2011) stadfestes behovet for å gjennomføre årlige risikovurderinger av beredskapen i helikopterflåten for å se om det er nødvendig å tilføre kapasitet som ytterligere tiltak for å sikre god beredskap og drift for Sea King-helikoptrene. Justis- og beredskapsdepartementet vil i samråd med Forsvaret fortløpende vurdere om tilgjengeligheten på Sea King-helikoptrene vurderes til å være tilstrekkelig. Det er kartlagt en rekke alternativer for å redusere en eventuell risiko for lavere beredskap, herunder alternativer for avtaler om sivil innleie dersom det skulle oppstå et behov for avlastende kapasitet. Justis- og beredskapsdepartementet vil arbeide videre med dette i 2014.

Nødnett

Utbygging pågår i tråd med planen og gjennomføres i fem faser som vist i tabellen under.

Tabell 2.31 Plan for utbygging av Nødnett

Fase	Område	Ferdigstillelse
0	Østfold, Akershus, Oslo og Søndre Buskerud politidistrikt	Ferdig tatt i bruk 2010
1	Hedmark, Vestoppland, Gudbrandsdalen	Ultimo 2013
2	Nordre Buskerud, Vestfold, Telemark, Agder	Medio 2014
3	Rogaland, Haugaland, Hordaland, Sogn og Fjordane	Primo 2015
4	Sunnmøre, Nordmøre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag	Medio 2015
5	Helgeland, Salten, Midtre Hålogaland, Troms, Vest-Finnmark, Øst-Finnmark	Ultimo 2015

I tunneler er tunneleier i utgangspunktet ansvarlig for etablering av nødkommunikasjon, jf. brann- og eksplosjonsvernloven. Det vil bli etablert dekning i vegtunneler i tråd med avtale mellom Statens vegvesen og DNK. Hovedinnholdet i avtalen er at eier dekker alle utgifter til investering og drift i alle nye og eldre tunneler hvor det ikke tidligere har vært installert nødkommunikasjon. Det vil bli dekning i langt flere tunneler enn hva tilfellet er i dag, når Nødnett står ferdig utbygd i løpet av 2015.

For hele landet etableres også dekning for luftfartøy opp til 5 000 fot. I første utbyggingsområde kan bakkepersonale nå nås fra helikoptre som har installert radioterminaler. Gjennom nødnettprosjektet skal ambulanshelikoptrene, redningshelikoptrene til 330-skvadronen og politihelikoptrene få installert radioterminaler tilpasset luftfartøy.

DNK og Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som eier tilsvarende nødnett i Sverige (Rakel), etablerer nå grenseoverskridende nødkommunikasjon. Svenske og norske nødetater forbereder sine rutiner og avtaleverk for å kunne dra nytte av grenseoverskridende kommunikasjon som vil bli tilgjengelig i løpet av 2015.

22. juli-kommisjonen påpekte behov for at personell i nødetatene må trenes for å utnytte potensialet i nødnettssystemet bedre og at det må sikres midlertidige løsninger som ivaretar behov for tilfredsstillende samband inntil Nødnett er etablert i hele landet. Nødetatene har et selvstendig ansvar for å etablere gode samhandlingsprosedyrer, rutiner og sambandsdisiplin. Nødetatene er også ansvarlig for opplæring av sluttbrukerne i Nødnett. DNK har og vil iverksette flere aktiviteter for å styrke opplæring og kompetanseoverføring av og mellom brukere av Nødnett.

Flere brukere tilknyttet et felles, robust kommunikasjonsnett vil gi nye muligheter for informasjonsdeling og økt samhandling på tvers av geografiske og organisatoriske grenser. Frivillige organisasjoner i redningstjenesten er tatt opp som brukere av Nødnett, jf. omtale under pkt. 3.3 *Frivillige redningsorganisasjoner*. Det pågår et arbeid med å etablere beslutningskriterier for valg av nye brukergrupper utover de frivillige organisasjonene. Dette blir presentert for Stortinget på et senere tidspunkt.

I Meld. St. 21 (2012–2013) fremgår følgende: «*Helsetjenesten har i tråd med omtale i Prop. 100 S (2010–2011), jf. Innst. 371 S (2010–2011) gjennomført en evaluering av sine løsninger for Nødnettleveranser til sine kontrollrom og er kommet til at kontraktsfestede og leverte løsninger for akuttmottak og legevakter, ikke fungerer tilfredsstillende.*» Regjeringen har på bakgrunn av ovennevnte besluttet at det skal leveres justerte kommunikasjonsentraler til akuttmottak og legevakter, innenfor den inngåtte kontrakts rammer. DNK har fått fullmakt fra Justis- og beredskapsdepartementet til å inngå kontrakt med leverandøren.

Kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet utviklet DSB i 2012 en modell for å identifisere og beskrive kritiske samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur (KIKS-modellen). Modellen synliggjør hvilke funksjoner og infrastrukturer som skal ivaretas, uavhengig av ansvar og organisering. DSB vil i 2014 arbeide videre med å spesifisere modellen ytterligere. Det vises til del III for nærmere omtale av modellen.

3.3 Delmål: Sikre samordnet beredskap og håndtering gjennom planverk, øvelser og tilsyn

3.3.1 Resultater og tilstandsvurdering

Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle

Regjeringen har styrket Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle gjennom tiltak i Meld. St. 29 (2011–2012) og kgl.res. 15. juni 2012. Justis- og beredskapsdepartementet har tatt i bruk flere virkemidler ved utøvelsen av samordningsrollen. Eksempler på dette er: etablering av felles planleggingsgrunnlag for samfunnssikkerhetsarbeidet, planverk, øvelser, tilsyn, krisekommunikasjon, tverrsektorielle arenaer, forskning m.v. For å ivareta samordningsrollen har Justis- og beredskapsdepartementet gitt arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap høy prioritet. Departementets kapasitet på dette området er under oppbygging.

Tilsyn med øvrige departementers arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap er et sentralt virkemiddel i Justis- og beredskapsdepartementets utøvelse av samordningsrollen. Erfaringer fra tilsyn skal benyttes som grunnlag for departementenes arbeid med forebygging, planverk og øvelser. DSB står for den praktiske gjennomføringen av tilsynene og rapporterer til Justis- og beredskapsdepartementet.

Resultatet av tilsynene viser en positiv utvikling i departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, og at det jobbes mer systematisk med dette. Det er likevel gjenstående utfordringer i arbeidet.

Departementene skal styrke mål- og resultatstyringen av samfunnssikkerhetsarbeidet i egen sektor. En samlet presentasjon av departementenes mål- og resultatstyring skal gis årlig i Justis- og beredskapsdepartementets budsjettproposisjon, jf. del III.

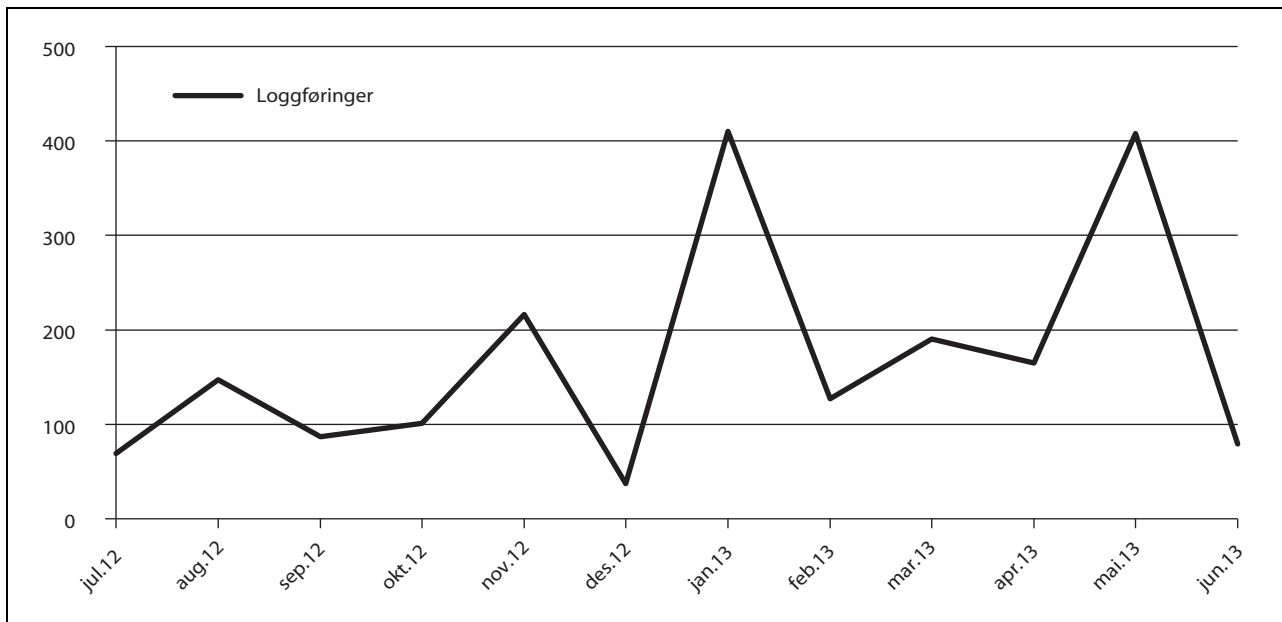
Sentral krisehåndtering

Det administrative apparatet for sentral krisehåndtering er basert på tre hovedelementer: Kriserådet, lederdepartement og Krisestøtteenheten (KSE).

Kriserådet er det overordnede administrative koordineringsorgan som ivaretar og sikrer strategisk koordinering. Kriserådet har fem faste medlemmer; regjeringsråden ved Statsministerens kontor, utenriksråden i Utenriksdepartementet og departementsrådene i henholdsvis Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet. Kriserådet møtes jevnlig for drøfting og forankring av overordnede beredskaps- og krisehåndteringsspørsmål, og gjennomgang av hendelser og øvelser.

Justis- og beredskapsdepartementet er fast lederdepartement ved sivile nasjonale kriser, med mindre annet blir bestemt. Departementets samordningsansvar og ansvar for hovedtyngden av de sivile rednings- og beredskapsressursene i Norge, gjør at Justis- og beredskapsdepartementet i de fleste sektorovergripende nasjonale kriser vil ha en sentral rolle.

KSE som er permanent sekretariat for Kriserådet og støtter rådet og lederdepartementet i deres krisehåndtering, ligger organisatorisk i avdeling for krisehåndtering og sikkerhet i Justis- og beredskapsdepartementet. KSE ivaretar også en kontaktfunksjon overfor departementets øverste ledelse, for å sikre at denne til enhver tid er oppdatert ved hendelser og kriser. KSE er døgnkontinuerlig tilgjengelig og har ansvaret for departementets sivile situasjonssenter. Situasjonssenteret er departementets faste kontaktpunkt for varsling og rapportering om relevante hendelser og kriser fra øvrige departementer og Justis- og beredskapsdepartementets egne underlagte virksomheter.

Figur 2.7 Loggføringer i det sivile situasjonssenteret fra oppstarten i 2012. Toppene utgjøres av hendelsen i In Amenas januar 2013 og flomsituasjonen på Østlandet våren 2013.

KSE skal støtte lederdepartementet og Kriserådet i deres krisehåndtering bl.a. i form av infrastruktur og personell. Justis- og beredskapsdepartementet ved KSE, har i samarbeid med flere departementer videreutviklet beslutningsstøtte- og loggføringssystemet KSE-CIM. Justis- og beredskapsdepartementet planlegger for etablering av en gradert løsning av KSE-CIM.

KSE bidrar i utvikling av planverk, i øvelser og i evaluering av øvelser og reelle hendelser. Læringspunkter fra evalueringer er av stor betydning for å styrke krisehåndteringsfunksjonene ytterligere. En beredskapsgruppe bestående av personell fra departementene med relevant bakgrunn innen beredskap, kriseinformasjon og krisehåndtering administreres av KSE.

Kunnskap om andre lands systemer for sentral krisehåndtering er viktig i videreutviklingen av norske krisehåndteringskonsept, og for å oppnå effektivt samarbeid/samvirke ved hendelser. KSE og nordiske søsterorganisasjoner møtes derfor årlig, og det arbeides med sikte på et tettere nordisk samarbeid i forbindelse med øvelser. Regjeringen legger vekt på å styrke samarbeidet også med andre land.

Revisjon av planverk

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvaret for den sivile delen av nasjonalt planverk, Sivilt Beredskapssystem (SBS).

Departementet har igangsatt en omfattende gjennomgang og revisjon av det nasjonale beredskapsplanverket. Justis- og beredskapsdepartementet vil, særlig i samarbeid med Forsvarsdepartementet, utarbeide et grunnlag for fremtidig innretting av den overordnede nasjonale beredskapsplanleggingen. Det vil bli sett hen til hvordan behovet for koordinerte, nasjonale beredskapsplaner kan ivaretas på en best mulig måte.

Øvelser

Regjeringen har gitt Justis- og beredskapsdepartementet et tydelig overordnet ansvar for nasjonale øvelser i sivil sektor, jf. Meld. St. 29 (2011–2012).

Det er utarbeidet en nasjonal rammeplan for sivile nasjonale øvelser, som beskriver scenariovalg, øvingsform, bakgrunn for valg av scenario og rammer for øvelsene. DSBs nasjonale risikobilde, Politidirektoratets (POD) oversikt over kriminalitetsutvikling, trusselvurderingene til Politets sikkerhetstjeneste (PST) og NSM utgjør grunnlaget for utarbeidelse av rammeplanen og politiets valg av øvelser. Se nærmere omtale under pkt. 3.4 *Nasjonalt risikobilde*.

Øvelse SNØ 2013 ble gjennomført som en del av Barents Rescue, som er en fullskalaøvelse. Foruten Hovedredningssentralen og nødetatene var det omfattende deltakelse fra helsesektoren i hele Nord-Norge. Forsvaret og Siviltforsvaret deltok også. Fylkesmannen og berørte kommuner øvde planverk og samhandling både før og under øvelsen.

Frivillige redningsorganisasjoner

Et viktig element i norsk redningstjeneste er de frivillige redningsorganisasjonene som stiller lokalkjente og trente mannskaper til rådighet ved redningsoppdrag og leteaksjoner etter savnede. De frivillige spiller en sentral og integrert rolle i redningstjenesten. I mange sammenhenger er de frivillige den eneste tilgjengelige ressursen i akutfasen. Det er ønskelig å opprettholde dugnadsånden som råder blant de frivillige, motivere for videre rekruttering samt beholde organisasjonenes kompetanse og beredskap. For dette formål gir Justis- og beredskapsdepartementet årlig tilskudd til de frivillige organisasjonene i redningstjenesten.

Frivillige organisasjoner i redningstjenesten ble tatt opp som brukere i Nødnett i forbindelse med framleggelsen av Meld. St. 21 (2012–2013) og Prop. 77 S (2012–2013). Regjeringen foreslår at tiltaket blir gjort gjeldende for den nasjonale utbyggingen av Nødnett. Flere av organisasjonene har hatt mulighet til å teste ut bruken av Nødnett, og tilbakemeldingene har vært positive. Det har blitt gitt uttrykk for at tilgangen til Nødnett allerede har bidratt til bedre kommunikasjon med nødetatene. Staten dekker førstegangsinvesteringen i brukerutstyr, kostnadene knyttet til drift av løsningen og abonnementsavgiften. Når Nødnett er landsdekkende, vil kostnader til drift og brukerbetaling for de frivillige organisasjonene utgjøre 21,5 mill. kroner. Regjeringen foreslår å bevilge 9,8 mill. kroner i 2014 for å slutføre arbeidet med å gjøre frivillige organisasjoner til brukere av Nødnett.

Felles nødnummer og felles nødsentraler

Regjeringen har besluttet å gjennomføre et pilotprosjekt med ett felles nødnummer og felles nødsentral i Drammen. Pilotprosjektet vil gi verdifull erfaring om hvordan en ordning med en felles nødsentral vil virke og hvordan akutt innsats kan iverksettes fra en slik sentral. Målet er at koordineringen mellom nødetatene skal bli best mulig ved at alle meldinger om behov for hjelp i nødsituasjoner mottas ved en felles sentral.

Pilotprosjektet skal kartlegge og prøve ut hvorvidt felles mottak av nødmeldinger og felles nødsentraler vil gi en mer brukerrettet, effektiv

og kvalitativt god nødmeldetjeneste. Prosjektet skal bidra til et beslutningsgrunnlag om fremtidig organisering av nødmeldetjenesten. Som en del av pilotprosjektet gjennomføres en analyse av økonomiske og administrative konsekvenser ved en eventuell landsdekkende ordning. Forprosjektet ble avsluttet i 2. kvartal 2013. Prosjektet skal etter planen være slutført innen utgangen av 2014.

I tråd med Meld. St. 29 (2011–2012), jf. Innst. 425 S (2012–2013) vil Regjeringen fremme egen sak om felles nødnummer og felles nødsentraler for Stortinget når evalueringen etter pilotprosjektet foreligger.

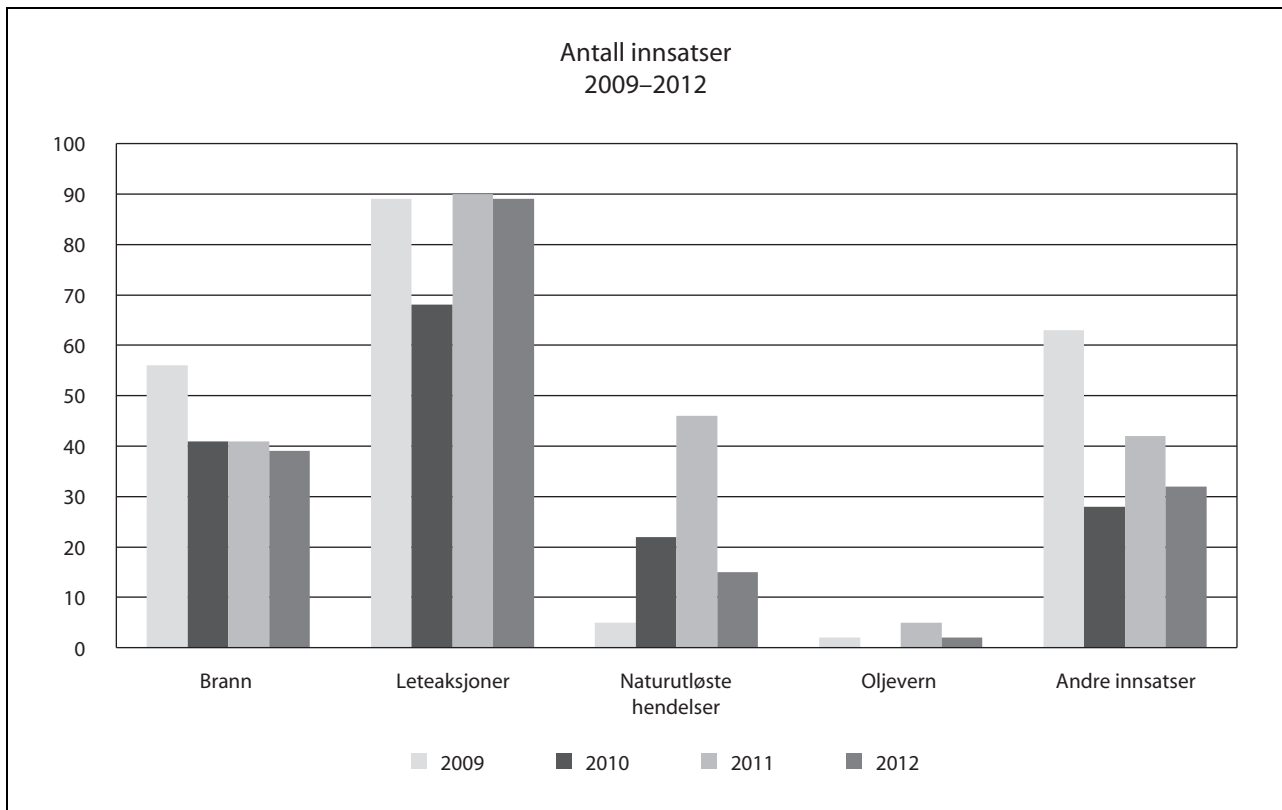
Brannvesenets 110-sentraler

Til sammen 19 regionale nødsentraler for brann tar i mot anrop. Flere av sentralene betjenes bare av én person. Angrepene 22. juli 2011 viste at det er behov for mer robuste nødmeldesentraler, herunder mer robuste 110-sentraler. DSB er i lov av 14. juni 2002 nr. 20 (brann- og eksplosjonsvernloven) § 16 tillagt myndighet til å fastsette brannregioner. DSB har tatt initiativ til omstrukturering av nødmeldesentralene for brann for å sikre at den enkelte 110-sentral har kapasitet og kompetanse til å håndtere store eller sammenfallende hendelser.

Sivilforsvaret

Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs underlagt DSB, og er regionalt organisert i 20 distrikter. Sivilforsvaret gir operativ støtte til nød- og beredskapsstatene og andre instanser med primæransvar for håndtering av ulykker og spesielle hendelser.

De fire siste årene har Sivilforsvaret bistått ved håndteringen av om lag 770 ulike hendelser. Spektret inkluderer forskjellige oppdrag, jf. figur 2.8. Sivilforsvarets bistand er ofte nødvendig også ved mindre omfattende hendelser, der ressursene er begrenset. Sivilforsvaret skal ta initiativ til at nød- og beredskapsaktørene samvirker for å oppnå størst mulig beredskapsmessig yteevne. Flere steder i landet er det etablert regionale øvingsutvalg som samordner planlegging og gjennomføring av felles øvelser, lokale kurs, seminarer og fagdager for rednings- og beredskapsstatene.

Figur 2.8 Antall innsatser i Sivilforsvaret

Etaten gjennomgår betydelig modernisering og omstilling for å kunne ivareta sin rolle som statlig forsterkningsressurs. Moderniserings- og omstillingsbehovet i Sivilforsvaret ble omtalt i St.meld. nr. 22 (2007–2008) *Samfunnssikkerhet – samvirke og samordning* jf. Innst. S nr. 85 (2008–2009). Mannskapet i den operative styrken har nye uniformer, som ivaretar dagens HMS-krav og styrker de tjenestepliktingenes evne til å bistå i krevende oppdrag. DSB har videre igangsatt investeringer i tynge materiell for håndtering av større hendelser. Øving av Sivilforsvarets mannskap er styrket. I 2011 ble 3172 sivilforsvarspersonell øvet og i 2012 var tallet 5059. Ambisjonen er at alle operative mannskaper skal være øvet innen 2014.

Sivilt-militært samarbeid

Forsvaret bidrar med ressurser til støtte for det sivile samfunn i ulike typer situasjoner, eksempelvis opprydding etter oljesøl, i forbindelse med kraftig uvær og med 22. juli.

Det er etablert ulike møteplasser for sivilt-militært samarbeid, for eksempel fylkesmennenes beredskapsråd og Sentralt totalforsvarsforum hvor de fleste sentrale militære og sivile aktører deltar.

Det samarbeides innen en rekke felt, for eksempel nasjonalt planverk og øvelser, revisjon av sikkerhetsloven, i styringen av NSM, redningshelikoptertjenesten, redningstjenesten og IKT-sikkerhet.

Justis- og beredskapsdepartementet vil i samarbeid med Forsvarsdepartementet aktivt arbeide for å videreutvikle områder hvor forsvarets ressurser kan supplere sivile beredskapsforberedelser, som et viktig bidrag til økt samfunnssikkerhet. Justis- og beredskapsdepartementet vil følge dette opp gjennom de jevnlige tilsyn med departementenes beredskapsarbeid.

Samarbeid innenfor NATO

Norge er en aktiv deltaker i det sivile beredskapsarbeidet i NATO. NATO har i det sivile beredskapsarbeidet blant annet vektlagt nye områder som er gitt i NATOs nye strategiske konsept. De viktigste områdene er sterkere vektlegging av sivil understøttelse til militære operasjoner, beskyttelse av befolkningen mot CBRN-trusler og håndtering av disse, beskyttelse mot cyberangrep, beskyttelse av energiforsyning og kritisk infrastruktur, samt beskyttelse og konsekvenshåndtering av missilangrep.

EUs samordningsmekanisme for sivil krisehåndtering og beredskap

Gjennom EØS-avtalen deltar Norge i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i EUs samordningsmekanisme for sivil krisehåndtering og beredskap. EU opprettet et finansielt instrument for sivil beredskap for perioden 2007–2013 for styrking av kapasiteten på krisehåndtering, varsling og koordinert innsats. Norge har i tillegg fordeler av EUs finansieringsstøtteordninger, som for eksempel finansiering av øvelser og støtte til ulike prosjekter, transport, utdanning og kursing av norske eksperter samt tilgang på situasjonsanalyser fra katastrofeområder. Norsk deltagelse i mekanismen støtter også opp om det nordiske samarbeidet og styrker den nasjonale beredskapen. De siste årene har det vært en betydelig økning i koordinerte innsatser og forespørsler om bistand gjennom EUs overvåkings- og informasjonssenter ERC. Justis- og beredskapsdepartementet følger opp norske interesser, forpliktelser og bidrag.

3.3.2 Strategier

Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle

Justis- og beredskapsdepartementet videreutvikler tilsynet med departementene. Tilsynet kan også utvides til å omfatte utvalgte underlagte virksomheter, jf. Meld. St. 29 (2011–2012) og kgl.res. 15. juni 2012.

Veileder for departementenes systematiske samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid er under revidering, og vil foreligge i løpet av høsten 2013. Den skal gi en samlet oversikt over krav og forventninger til samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i etater og underliggende virksomheter med ansvar for kritiske samfunnsfunksjoner, samt praktiske råd til gjennomføringen av arbeidet.

Samordning på regionalt nivå

Fylkesmannen er regjeringens og statens øverste representant i fylket. Fylkesmannen skal samordne samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i fylket, ivareta en rolle som pådriver og veileder i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap samt ivareta sitt ansvar for krisehåndtering ved hendelser. DSB planlegger og legger til rette for øvelser med fylkesmannsembetene, jf. omtale under pkt. 3.3 *Øvelser* og pkt. 3.1 *Kommunal beredskapsplikt*.

DSB har på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet startet et arbeid med gjennomgang

og revidering av instruksjoner som beskriver fylkesmannens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap i fylket, herunder kravene til fylkesmannens egenberedskap og samordningsansvar. Tydeliggjøring av krav og forventninger til samordningsrollen og embetenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap vil stå sentralt i gjennomgangen. Grunnlaget for å ivareta samordningsansvaret er å kartlegge risiko og sårbarhet i fylket i nært samarbeid med kommuner og regionale sikkerhetsaktører. Innretningen på de regionale risikoanalysene varierer imidlertid fra fylke til fylke, og DSB vil derfor utarbeide retningslinjer for å sikre kvaliteten på analysene.

Gradert samband er et viktig verktøy for god og effektiv krisehåndterings- og beredskapsarbeid. Innen første halvdel av 2014 vil alle fylkesmannsembeter ha tatt i bruk nye sambandsmidler som vil styrke embetenes rolle som regional aktør på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet.

Øvelser

Departementene forventes å delta i eller arrangere minimum to øvelser årlig og rapportere til Justis- og beredskapsdepartementet om øvelsesvirksomheten. Departementene skal i løpet av en toårs periode ha deltatt på en nasjonal øvelse hvor de har øvd enten stab, kriseledelse, prosedyre eller fullskala.

Det skal rutinemessig gjennomføres større fullskalaøvelser som øver samvirket mellom norske og internasjonale samarbeidspartnere. DSB koordinerer planleggingen og gjennomføringen av slike øvelser. Årlig gjennomføres en sivil nasjonal øvelse (SNØ) for å øve sentrale ledd i statsforvaltningen. Scenariene for øvelsene er valgt med bakgrunn i nasjonalt risikobilde og i samarbeid med et bredt spekter av nasjonale myndighetsaktører.

Mottak av nødmeldinger fra døve og hørselshemmede

For bedre ivaretagelse av døve og hørselshemmede er DSB gitt i oppdrag å lede en arbeidsgruppe som skal utrede ulike alternativer. Arbeidsgruppen skal innen 1. november 2013 gi sin anbefaling om en ordning som kan implementeres for at døve og hørselshemmede kan komme frem til nødmeldesentralene via SMS. Ved innføring av Nødnett blir teknisk utstyr fornyet ved nødmeldesentralene hos de tre nødetatene. Dette vil gjøre det lettere å finne frem til gode ordninger for å sende skriftlige nødmeldinger fra mobiltelefoner.

Sivilforsvaret

Et utvalg som skulle utrede dagens organisering av Sivilforsvaret, Politireserven og Heimevernet og fremtidig videreføring, avvikling eller sammenslåing av de tre statlige, vernepliktbaserte forsterkningsetatene leverte sin rapport 8. april 2013. Utvalgets mandat var å vurdere om dagens organisering, grad av samordning og anvendelse av de tre kapasitetene er hensiktsmessig og tilstrekkelig effektiv for å ivareta de samfunnsikkerhetsmessige behov i fredstid. Dette skulle ses i sammenheng med organisasjonenes oppgaver i væpnet konflikt. Utredningen har vært på bred høring med frist 15. august 2013. Utredningen og høringsuttalelsene er nå til behandling i et samarbeid mellom Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet.

EUs samordningsmekanisme for sivil krisehåndtering og beredskap

EUs samordningsmekanisme for sivil krisehåndtering og beredskap har vokst frem til å bli den mest sentrale regionale beredskaps- og samfunnsikkerhetsaktøren i Europa. Den inneværende planperioden går mot slutten, og det arbeides med en ny EU-lovgivning som etter planen skal tre i kraft 1. januar 2014. Ambisjonene for den «nye» samordningsmekanismen er store. Samarbeidet på sivilbeskyttelsesområdet skal videreutvikles på de eksisterende samarbeidsområdene og skal også omfatte forebygging. Den nye lovgivningen styrker det sikkerhetsnett samordningsmekanismen fungerer som overfor de deltagende statene. Norsk deltagelse er viktig i det videre arbeidet for hvordan vi best mulig kan ta i bruk EU-ressurser om et slikt behov skulle oppstå.

Et styrket nordisk samarbeid

Siden 2009 har det jevnlig blitt avholdt ministermøter mellom ministre med ansvar for samfunnsikkerhet i Norden. Denne kontakten har utløst et omfattende samarbeid mellom de nordiske land på samfunnsikkerhetsområdet. I ministermøtet i Vaxholm i juni 2013 ble ministrene enige om at det nordiske samarbeidet innen kriseberedskap skal utvikles og forsterkes ytterligere. Et overgripende mål for samarbeidet er et robust Norden gjennom forebygging, håndtering og gjenoppretting etter alvorlige hendelser. Samarbeidet skal forbedre erfarings- og kunnskapsutbyttet mellom landene, styrke samarbeidet med forebygging og begrense konsekvensene av kriser i samfunnet. Det skal videre utvikles muligheter for felles kapasitetsoppbygging og inn-

sats, samt skape bedre forutsetninger for å samhandle i ulike internasjonale sammenhenger, både operativt og politisk. Norge har overtatt formannskapet etter Sverige og står ansvarlig for videre framdrift i arbeidet med en strategisk utviklingsplan frem til neste år. Norge er også vertskap for det nordiske ministermøtet våren/sommeren 2014.

Redningssamvirke

Justis- og beredskapsdepartementet har det overordnede administrative samordningsansvar for land-, sjø- og flyredningstjenesten. Den øverste operative samordning og ledelse av redningstjenesten tilligger Hovedredningssentralen (HRS), som er lokalisert i Bodø og på Sola. De 28 lokale redningssentralene er lokalisert til politidistriktene, samt Sysselmannen på Svalbard.

Den norske redningstjenesten er en nasjonal dugnad basert på et samvirkeprinsipp. Redningssamvirke innebærer at offentlige virksomheter som har relevante ressurser, har plikt til å delta i redningsaksjoner og selv dekker sine utgifter til dette. Med bakgrunn i Regjeringens ambisjon om å videreutvikle samvirket mellom nød- og beredskapsaktørene, skal det lages en mulighetsstudie hvor det kartlegges status og fremtidig behov for felles øvings- og kompetansesenter for beredskapsaktørene. Mulighetsstudien skal vurdere både nasjonale og regionale behov, og behovet skal vurderes i lys av eksisterende og planlagte sentre og anlegg.

Ny instruks for redningstjenesten ble fastsatt ved kgl.res. 13. september 2013. Instruksen er en oppfølging av Meld. St. 21 (2012–2013). Justis- og beredskapsdepartementet tilsetter ny redningsdirektør, avvikler de kollektive redningsledelsene og etablerer et nasjonalt redningsråd, i tråd med den nye instruksen. Hensikten er å organisere HRS slik at den blir bedre i stand til utnytte de samlede ressurser, samt legge til rette for at HRS kan ivareta sine samordningsoppgaver for redningstjenesten. Justis- og beredskapsdepartementet vil videreføre arbeidet med tilrettelegging av et bredt samvirke innen redningstjenesten både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

3.4 Delmål: Fremskaffe og bruke kunnskap om risiko, sårbarhet og effekt av tiltak

3.4.1 Resultater og tilstandsvurdering

Nasjonalt risikobilde 2013

Regjeringen har besluttet at DSBs nasjonale risikobilde (NRB) skal danne utgangspunkt for et felles planleggingsgrunnlag på tvers av sektorer

og sektormyndigheter i samfunnet, jf. kgl.res. 15. juni 2012. Hver enkelt offentlig myndighet og aktør har et ansvar for å holde oversikt over risiko og sårbarhet innenfor eget ansvarsområde og iverksette tiltak av forebyggende, sårbarhetsreducerende og beredskapsmessig art. På denne bakgrunn vil NRB være et viktig grunnlag for utarbeidelse av planverk på kommunalt og regionalt nivå og bidra til relevante øvelseskonsepter. I resolusjonen stilles det krav om at departementene «på grunnlag av oversikt over risiko og sårbarhet i egen sektor og DSBs nasjonale risikobilde skal vurdere risiko, sårbarhet og robusthet i kritiske samfunnsfunksjoner i egen sektor som grunnlag for kontinuitets- og beredskapsplanlegging.»

NRB presenterer katastrofehendelser som har lav sannsynlighet, men som vil ha svært store konsekvenser dersom de inntreffer. Dette er hendelser det norske samfunnet må forsøke å forebygge og håndtere konsekvensene av. NRB for 2013 omtaler risikovurderinger knyttet til 17 ulike scenarier.

Forskning

Justis- og beredskapsdepartementet og DSB har vært med å finansiere en serie av forskningsprosjekter, bl.a. Beskyttelse av samfunnet (BAS) ved Forsvarets forskningsinstitutt. Det forrige prosjektet, BAS 6, analyserte nasjonal beredskap og sivilmilitært samarbeid.

3.4.2 Strategier

Forskning

Regjeringen legger økt vekt på forskning på samfunnssikkerhetsfeltet. Rask teknologiutvikling og stor økning i bruk av moderne teknologi skaper nye og komplekse sikkerhetsutfordringer. Det er behov for forskning, kompetanseutvikling og kunnskapsoverføring innen IKT-sikkerhet. Det foreslås å øke bevilgningen med 4 mill. kroner til FoU innen forebyggende sikkerhet og IKT-sikkerhet. Denne bevilgningen skal i sin helhet brukes til å styrke fagmiljøet for IKT-sikkerhet ved Høgskolen i Gjøvik.

Samarbeidet mellom Justis- og beredskapsdepartementet og DSB i regi av BAS fortsetter. BAS 7 ser på hvordan nasjonal beredskap påvirkes i en globalisert verden.

Det tas sikte på at Norge deltar i Horizon 2020 de neste seks årene (2014–2020). Forskningssatsningen skal ha et eget program om sikkerhetsforskning. Programmet har som hovedformål å utvikle teknologier og kunnskap for å kunne sikre innbyggerne mot trusler som terrorisme, naturkatastrofer og kriminalitet, og samtidig respektere menneskerettigheter og personvern.

Det vises for øvrig til omtale av forskningsprogram i regi av Norges forskningsråd under programkategori 06.10.

Kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
01	Driftsutgifter	637 734	635 041	646 783
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 730	4 833	5 002
70	Overføringer til private	5 383	5 561	12 856
	Sum kap. 0451	646 847	645 435	664 641

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) med underliggende driftsenheter, herunder Sivilforsvaret, skoler og regionkontorer. Bemanningen utgjorde 574 årsverk per 1. mars 2013. Antall årsverk inkluderer ikke Sivilforsvarets vernepliktige styrker. Større nyanskaffelser mv. betraktes

som driftsrelaterte kostnader og dekkes under posten.

Posten skal videre dekke de gjenværende kostnadene som følger av avviklingen av Siviltjenesten.

DSB ivaretar sentrale elementer av Justis- og beredskapsdepartementets samordningsoppgaver innenfor samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet, blant annet gjennom planverk, analyse, tilsyn med departementene og øvelser. I samsvar

med målene for samfunnssikkerhetsarbeidet, jf. Meld. St. 29 (2011–2012), ble bevilgningen til nevnte formål økt med 45 mill. kroner som varig økning av DSBs driftsramme.

Som en del av et generelt effektiviseringstiltak i justissektoren foreslås det å redusere bevilgningen med 1,4 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås økt med 3 mill. kroner til deltidsbrannmenn.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03 og post 06, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at posten kan overskrides med inntil 75 pst. av inntektene under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 1,6 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning under posten på 646,8 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

DSB administrerer skogbrannhelikopterberedskapen i Norge. Bevilgningen på posten dekker

kostnadene knyttet til flytimer. Faste utgifter i denne beredskapen er innarbeidet under kap. 451, post 01. Videre dekker posten forskningsaktiviteter avtalt mellom DSB og SINTEF/Norges Brannlaboratorium.

Det foreslås en bevilgning under posten på 5 mill. kroner.

Post 70 Overføringer til private

Bevilgningen på posten skal dekke tilskudd til standardiseringsarbeidet på el-området i Norge som ivaretas av Norsk Elektroteknisk komité. Videre dekker posten tilskudd til Norsk brannvernforenings forebyggende arbeid rettet mot brann i bolig.

Ved kgl.res. 22. mars 2013 ble ansvaret for samordning av forebyggende IKT-sikkerhet i sivil sektor overført fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet til Justis- og beredskapsdepartementet med virkning fra 1. april 2013. I den sammenheng er posten for 2014 foreslått økt med 7,1 mill. kroner til tilskudd til Norsk senter for informasjonssikkerhet (NorSiS).

Det foreslås en bevilgning under posten på 12,9 mill. kroner.

Kap. 3451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Gebyr	128 452	130 106	134 660
03	Diverse inntekter	23 013	23 130	23 940
06	Refusjoner	15 526		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	455		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 912		
18	Refusjon av sykepenger	6 516		
40	Salg av eiendom	39 961		
	Sum kap. 3451	215 835	153 236	158 600

Post 01 Gebyr

DSB krever inn avgift til dekning av utgifter for tilsyn rettet mot risikofylt virksomhet. Avgift kreves for førsteleddsomsetning av petroleumsprodukter og løsningsmidler, for ilandføring av petroleumsprodukter i rørledning fra sjøområder samt for førsteleddsomsetning av sprengstoff og krutt.

Inntektene er avhengig av foregående års omsetnings- og/eller produksjonsnivå.

Det kreves videre inn avgift for tilsyn med elektriske anlegg på land, i skip og på flyttbare offshoreinstallasjoner samt for tilsyn med elektro-medisinsk utstyr i somatiske sykehus.

Det foreslås en bevilgning under posten på 134,7 mill. kroner.

Post 03 Diverse inntekter

Bevilgningen på posten består av inntekter i forbindelse med kursvirksomhet ved Norges brannskole, utleie av Sivilforsvarets anlegg, salg og bortleie av kursplasser og læremateriell mv. ved skolene. Deler av inntektene kommer fra utnyttelse av ledig kapasitet ved Sivilforsvarets beredskaps- og kompetansesenter og anlegg.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 23,9 mill. kroner.

Post 06 Refusjoner

Bevilgningen på posten består av variable inntekter og refusjoner fra andre virksomheter mv. Det budsjetteres ikke med noe beløp.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3451, post 06, jf. forslag til vedtak.

Post 40 Salg av eiendom

Etter omorganisering i Sivilforsvaret har det pågått et kontinuerlig arbeid med å avhende sivilforsvarsanlegg. Erfaringene viser at det er vanskelig å avhende en del av disse anleggene i det åpne markedet. Det foreslås derfor at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt, eller til underpris når særlige grunner foreligger, jf. forslag til vedtak.

I forbindelse med avhending og stenging av sivilforsvarsanlegg, foreslås det videre at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, med inntil 75 pst. av inntektene under denne posten, jf. forslag til vedtak. Ved eventuelt salg i 2014, ønsker departementet å nettobudsjettere salgskostninger ved salg av faste eiendommer. Det kan være tilfeller der kostnader til rydding og sikring er større enn salgsinntekter og det vil være en nettokostnad å avhende anlegget. Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å trekke salgskostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før overskytende beløp inntektsføres under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Kap. 452 Sentral krisehåndtering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Driftsutgifter	21 301	14 304	14 511
	Sum kap. 0452	21 301	14 304	14 511

1 Innledning

Krisestøtteenheten (KSE) er organisert som en enhet i den nyopprettede Avdeling for krisehåndtering og sikkerhet (AKS). KSE er permanent sekretariat for Kriserådet og skal støtte rådet og lederdepartementet i deres krisehåndtering, jf. Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet. Enheten forvalter en rekke kapasiteter for dette formålet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke lønns- og driftsutgifter ved KSE, herunder husleie og videreutvikling og vedlikeholdskostnader for teknisk infrastruktur. Bevilgningen på posten skal i tillegg dekke enhetens egne utgifter knyttet til sentral krisehåndtering, herunder situasjons- og medie-monitorering. Bevilgningen på posten foreslås videreført for 2014.

Kap. 454 Redningshelikoptertjenesten

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Driftsutgifter			794 578
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			453 720
	Sum kap. 0454			1 248 298

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker kostnader til drift av den offentlige redningshelikoptertjenesten og prosjektet for anskaffelsen av nye redningshelikoptre. Bevilgningen var tidligere ført på kap. 455. Bevilgningen inkluderer videre en tiltaksplan for dagens Sea King-redningshelikopterflåte, som skal sikre forsvarlig drift og god beredskap frem til de nye redningshelikoptrene er innfasnet. Det er foreslått en samlet ramme på 340 mill. kroner til gjennomføring av tiltak i vedlikeholdsprogrammet i 2014, hvorav 102,4 mill. kroner foreslås bevilget over post 01.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 454, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3454, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 794,6 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgninger på posten dekker investeringer til den offentlige redningshelikoptertjenesten og investeringer knyttet til anskaffelsen av nye redningshelikoptre. Bevilgningen lå tidligere under kap. 455, post 45. Posten dekker videre investeringene ved vedlikeholds-, oppgraderings- og modifiseringsprogrammet for dagens Sea King-redningshelikoptre. Det er foreslått en ramme på 237,6 mill. kroner til dette formål, jf. omtale under post 01. Det er videre foreslått en bestillingsfullmakt for udekket beløp for tiltakene ved utgangen av 2014 på 592 mill. kroner.

I Regjeringens forslag for 2014 er det satt av midler til den styrkede helikoptertjenesten på Svalbard, jf. omtale under kap. 480.

I Regjeringens forslag til budsjett for 2014 er det tatt høyde for utbetalinger knyttet til investeringer ved kjøp av nye redningshelikoptre og nødvendige tiltak for tilrettelegging av infrastruktur.

Det foreslås en bevilgning under posten på 453,7 mill. kroner.

Kap. 3454 Redningshelikoptertjenesten

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Refusjoner			23 197
	Sum kap. 3454			23 197

Bevilgningen på posten dekker refusjoner fra Helse- og omsorgsdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet kjøper ambulansetimer i redningshelikoptertjenesten fra Justis- og beredskapsdepartementet. Refusjonen føres på kap. 3454, post 01 Refusjoner.

Det foreslås at det gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 454, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3454, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 23,2 mill. kroner.

Kap. 455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	764 342	864 143	82 025
21	Spesielle driftsutgifter	24 554	17 413	18 022
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	14 628	358 800	10 982
71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	18 765	19 610	25 396
72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	92 287	95 334	98 671
	Sum kap. 0455	914 576	1 355 300	235 096

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker kostnader ved sentrale elementer ved redningstjenesten, herunder Hovedredningssentralen og pilotprosjektet med ett felles nødnummer og felles nødsentral i Drammen. Bemanningen ved Hovedredningssentralen utgjorde 43 årsverk per 1. mars 2013. Bevilgningene er redusert som følge av at drift og tiltaksplan for redningshelikoptertjenesten er foreslått overført nytt kapittel, jf. omtale under kap. 454, post 01. Det foreslås også at bevilgninger benyttet til anskaffelsen av nye redningshelikoptre overføres til kap. 454.

Bevilgningen på posten inkluderer utgifter forbundet med det internasjonale satellittbaserte nødpeilesystemet COSPAS-SARSAT og til Justis- og beredskapsdepartementets nasjonale og internasjonale forpliktelser og engasjement innen redningstjenesten.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 82 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten omfatter utgifter til å engasjere private selskaper, f.eks. helikopterselskaper, og frivillige redningsorganisasjoner i det enkelte redningstilfelle, refusjon til frivillige hjelpere for innsats i redningstjenesten, forbruk og erstatning av tapt materiell mv.

Forbruket på posten er vanskelig å anslå, da utgiftene varierer med antall og omfang av redningsaksjoner. Foruten en generell økning i antall hendelser, har hendelsenes karakter avkrevet større bruk av sivile helikopter- og flyressurser enn tidligere. Refusjoner til de frivillige organisasjonene i redningstjenesten har også økt utover ordinær prisutvikling.

Det foreslås en bevilgning under posten på 18 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten dekker diverse investeringer til Hovedredningssentralen og pilotprosjektet med ett felles nødnummer og felles nødsentral i Drammen. Som følge av Hovedredningssentralens rolle i redningstjenesten foreslås at denne virksomheten implementeres i Nødnett. For 2014 foreslås bevilgningen økt med 5 mill. kroner for implementering av Hovedredningssentralen Sør-Norge. Implementeringen av Hovedredningssentralen i Nord Norge er planlagt i 2015.

Bevilgningen er redusert som følge av forslaget om nytt kap. 454 Redningshelikoptertjenesten post 45. Det foreslås en bevilgning under posten på 11 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten

Bevilgningen på posten dekker tilskudd til FORF (Frivillige organisasjoners redningsfaglige forum) og frivillige organisasjoner i redningstjenesten som representeres av paraplyorganisasjonen FORF.

Bevilgningen kan også dekke tilskudd til andre særs relevante frivillige organisasjoner innen redningstjenesten. Målsettingen er å inspirere disse til innsats på det redningsfaglige området gjennom tilskudd til kurs og kompetanseutvikling, utstyr, drift av organisasjonene m.v. Midlene gis til hovedorganisasjoner, som vil være ansvarlig for fordelingen til lokale lag og foreninger innen egen organisasjon som har betydning for redningstjenesten. Posten inkluderer også premie til forsikringsordning for frivillige i redningstjenesten og ivaretagelse av sekretariatsfunksjonen til Nasjonalt redningsfaglig råd. Sistnevnte ivaretas av FORF.

De frivillige organisasjonene er foreslått implementert som brukere av Nødnett over hele landet, som følge av deres operative rolle for redningstjenesten. Bevilgningen foreslås å inkludere en økning av tilskuddene som tilsvarer abonnementsordningen for alle brukere av Nødnett. Organisa-

sjonene vil på linje med nødetatene og andre brukere bli fakturert av Direktoratet for nødkommunikasjon, jf. kap. 3456, post 01. For 2014 foreslås bevilgningen økt med 5,1 mill. kroner til dette formål.

Det foreslås en bevilgning under posten på 25,4 mill. kroner.

Post 72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenesten

Bevilgningen på posten skal bl.a. dekke tilskudd til Telenor for den samfunnspålagte tjenesten de utfører i forbindelse med Kystradioens nød- og sikkerhetstjeneste, samt bidrag til opprettholdelse av til 24-timers tårntjeneste på Svalbard lufthavn.

Det foreslås en bevilgning under posten på 98,7 mill. kroner.

Kap. 3455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Refusjoner	21 874	22 413	
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	202		
18	Refusjon av sykepenger	87		
	Sum kap. 3455	22 163	22 413	

Post 01 Refusjoner

Bevilgningen dekker refusjoner gjennom ulike aktiviteter i redningstjenesten. Det budsjetteres ikke med noe beløp.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01 mot en tilsvarende merinntekt under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	191 125	339 746	490 163
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	143 464	895 137	1 248 632
	Sum kap. 0456	334 589	1 234 883	1 738 795

1 Innledning

Stortinget har vedtatt fullføring av utbygging og drift av Nødnett i hele Fastlands-Norge (trinn 2), jf. Innst. 371 S (2010–2011) og Prop. 100 S (2010–2011). Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) skal eie og forvalte Nødnett på vegne av staten når det er levert. Bemanningen i DNK utgjorde 82,5 årsverk per 1. mars 2013.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker statens kostnader forbundet med drift av DNK og statens forpliktelser som følge av utbygging og drift av Nødnett. Som følge av Stortingets vedtak om landsdekkende Nødnett, omfatter bevilgningen bl.a. prosjekteringskostnader i direktoratet knyttet til trinn 2 og driftskostnader for Innføringsprosjekt brann. Kostnader til drift av første og andre trinn av nødnettet inkluderer kostnader til leie av datalinjer og innplassering av nytt utstyr i eksisterende radiostasjoner.

Økningen i bevilgninger fra 2013 benyttes i hovedsak til økte driftskostnader som følge av at en stadig større del av Nødnett settes i drift etterhvert som utbyggingen skjer. Som en følge av Stortingets vedtak våren 2013 om innføring av de frivillige i Nødnett omfatter også posten DNKs kostnader for håndtering av radioterminaler til disse. Bevilgningen foreslås på denne bakgrunn økt med 0,3 mill. kroner.

Bevilgningene til drift av direktoratet inkluderer bistand til det pågående arbeidet med pilot for ett nødnummer og felles nødsentral i Drammen.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 490,2 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser

Bevilgningen dekker statens kostnader forbundet med investering i radionett, utstyr til nødstatens kommunikasjonsentraler og terminaler i 2014 knyttet til utbyggingen av trinn 2 av Nødnett. Det er videre avsatt midler til støtte til etatenes innføringsprosjekter. Posten dekker i tillegg ekstra kostnader knyttet til justert løsning for kommunikasjonsentraler til legevakt og akuttmottak jf. Meld. St. 21 (2012–2013).

Økningen i bevilgningen under posten knyttes til planen om landsdekkende utbygging av Nødnett innen utgangen av 2015.

I bevilgningen inngår videre utstyr til frivillige organisasjoner i redningstjenesten, jf. omtale under kap. 455, post 71 og kap. 3456, post 01. Bevilgningen foreslås på denne bakgrunn økt med 4,4 mill. kroner.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 45 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 1 248,6 mill. kroner.

Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Brukerbetaling	68 192	75 709	142 896
02	Variable refusjoner	30 071	14 000	59 790
03	Faste refusjoner		6 850	8 784
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	621		
18	Refusjon av sykepenger	327		
	Sum kap. 3456	99 211	96 559	211 470

Post 01 Brukerbetaling

Stortinget har i Innst. S. nr. 4 (2004–2005), Innst. S. nr. 104 (2006–2007) og Innst. 371 S (2010–2011) sluttet seg til at brukerne skal dekke driftsutgiftene etter hvert som Nødnett bygges ut og tas i bruk, og at utgiftene skal dekkes innenfor etatens til enhver tid gjeldene budsjetttrammer. Forventet brukerbetaling er basert på de prinsipper for brukerbetaling som ble redegjort for i St.prp. nr. 30 (2006–2007) og Prop. 100 S (2010–2011), samt at flere tar nettet i bruk. På denne bakgrunn foreslås bevilgningen økt med 4,8 mill. kroner. Posten omfatter også betaling fra 110-sentralene for drift av branns driftsorganisasjon, samt brukerbetalingen fra frivillige organisasjoner i redningstjenesten, jf. omtale under kap. 455, post 71.

Det foreslås en bevilgning på posten på 142,9 mill. kroner.

Post 02 Variable refusjoner

DNK vil være mellomledd mellom leverandør og brukere av Nødnett. Det vil derfor kunne påløpe

noen drifts- og utbyggingskostnader som initieres av brukerne som blir viderefakturert av DNK. Videre vil det i forbindelse med utbyggingen kunne påløpe utgifter for DNK som skal refunderes av leverandøren. Omfanget av disse refusjonene er uforutsigbare. Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 gis fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 01 og post 45 mot tilsvarende inntekter under kap. 3456, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 59,8 mill. kroner.

Post 03 Faste refusjoner

Faste refusjoner er inntekter som fremkommer som en følge av at DNK er mellomledd mellom leverandør og brukerne av Nødnett for kostnader til linjeleie og support av kommunikasjonsentralene. Disse refusjonene er faste og mer forutsigbare. Som følge av implementering av frivillige redningsorganisasjoner i Nødnett foreslås bevilgningen økt med 0,3 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 8,8 mill. kroner.

Programkategori 06.60 Andre virksomheter

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
01-23	Driftsutgifter	1 198 297	1 223 320	1 390 152	13,6
	Sum kategori 06.60	1 198 297	1 223 320	1 390 152	13,6

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
460	Spesialenheten for politisaker	39 786	39 369	39 867	1,3
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	1 071 538	989 150	1 087 349	9,9
467	Norsk Lovtidend	4 120	3 324	3 397	2,2
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	14 160	14 903	16 110	8,1
469	Vergemålsordningen	68 693	176 574	243 429	37,9
	Sum kategori 06.60	1 198 297	1 223 320	1 390 152	13,6

1 Innledning

Programkategori 06.60 omfatter Spesialenheten for politisaker, Kommisjonen for gjenopptakelse

av straffesaker og vergemålsordningen. Kategorien omfatter også Den rettsmedisinske kommisjon, Norsk Lovtidend og særskilte straffesaksutgifter m.m.

Hoved- og delmål for programkategori 06.60 Andre virksomheter

Hovedmål	Delmål
God rettssikkerhet for individer og grupper	God rettssikkerhet i straffesaker God rettssikkerhet for de som ikke kan ivareta egne interesser

2 Generelle utviklingstrekk

God rettssikkerhet bidrar til å øke tryggheten i samfunnet. God rettssikkerhet innebærer blant

annet at tiltalte og fornærmede får nødvendig juridisk bistand, at de som har behov for verge ivaretas gjennom en god ordning og at det er mulig å få gjenåpnet en rettskraftig straffesak. Det er viktig

at disse ordningene fungerer etter hensikten og er tilpasset vår tid. Kontrollmekanismene i politiet, herunder Spesialenheten for politisaker, ble evaluert i 2008–2009. Det er også blitt foretatt en etterkontroll av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker, og rapporten ble overlevert Justis- og beredskapsdepartementet i 2012. I 2013 nedsatte Regjeringen et utvalg som skal foreta en grundig gjennomgang og komme med forslag til

endringer av dagens regelverk for advokater og andre som yter rettshjelp. Justis- og beredskapsdepartementet har i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet lagt frem et forslag til ny modell for organisering av rettspsykiatrien, og det er foreslått bevilget midler til et prosjekt for å prøve ut modellen. For vergemål har det vært igangsatt en større reform med virkning fra 1. juli 2013.

Boks 2.6 Satsinger i perioden 2006–2013

- Iverksettelse av ny vergemålslov.
- Økning av bevilgningen til Spesialenheten for politisaker for å få redusert saksbehandlingstiden.
- Styrking av fornærmedes stilling og rettigheter i straffeprosessen. Fornærmede og etterlatte har bl.a. fått utvidet rett til informasjon og kontradiksjon gjennom hele straffesaksbehandlingen, utvidet rett til bistandsadvokat, bedre kontakt med politi og påtalemyndighet, utvidet rett til å være til stede i rettsmøter og flere rettigheter i forbindelse med gjenåpning av straffesaker.
- Økning av bevilgningen til Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker som følge av et større sakstilfang enn forventet, samt flere omfattende saker.

Tabell 2.32 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.60 (nominelle tall i mill. kroner)

Budsjettår	Saldert budsjett	Lønns- og prisvekst
2006	647,2	10,6
2007	666,5	13,2
2008	715,0	17,4
2009	987,2	32,5
2010	1 058,1	17,6
2011	958,8	19,5
2012	1 096,6	21,8
2013	1 223,3	24,9
2014	1 390,2	27,5

Tabell 2.33 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for kapitler under programkategori 06.60 Andre virksomheter (i mill. kroner)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kap. 460 Spesialenheten for politisaker	21,0	24,9	28,4	29,9	30,9	35,0	38,1	39,4	39,9
Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter	613,2	626,6	670,1	758,9	827,6	886,6	978,4	989,1	1 087,3
Kap. 467 Norsk Lovtidend	3,6	3,6	3,7	3,9	3,1	3,2	3,2	3,3	3,4
Kap. 468 Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker	9,5	11,4	12,7	13,6	13,8	14,1	14,4	14,9	16,1
Kap. 469 Vergemålsordningen						20,0	62,4	176,6	243,4

3 Hovedmål: God rettssikkerhet for individer og grupper

3.1 Delmål: God rettssikkerhet i straffesaker

3.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Spesialenheten for politisaker

Spesialenheten for politisaker skal ivareta rettssikkerheten både for de som anmelder tjenestefeil begått av ansatte i politiet og påtalemyndigheten, og for ansatte som blir anmeldt. Høy kvalitet på saksbehandlingen og en rimelig saksbehandlingstid er sentrale mål som skal bidra til å sikre tillit til Spesialenheten for politisaker. Måltallet for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Spesialenheten for politisaker er 150 dager. I første halvår 2013 har det kommet inn 446 anmeldelser, og gjennomsnittlig saksbehandlingstid for samme periode er på 166 dager. Spesialenheten for politisaker har de siste årene hatt en jevn økning i antall anmeldelser, samtidig som prosentandelen saker hvor det

ikke er funnet rimelig grunn til etterforskning har økt fra 30 pst. i 2011 til 43 pst. i 2012. Spesialenheten har lav terskel for å igangsette etterforskning, men mange anmeldelser gjelder fullt ut lovlige tjenestehandlinger. I 36 av 1 233 behandlede anmeldelser ble det reagert med forelegg eller tiltale. 34 saker ble oversendt til politimester eller til sjef for særorgan for administrativ vurdering.

Riksadvokaten er faglig overordnet Spesialenheten for politisaker. De behandler også alle klager på vedtak fattet av Spesialenheten. I 2012 ble 168 saker påklaget, og Spesialenhetens vedtak ble opprettholdt i 167 av sakene. I én sak ble Spesialenhetens henleggelse gjort om til forelegg. Riksadvokaten gir uttrykk for at Spesialenhetens etterforskning og påtalebehandling holder gjennomgående høy kvalitet. Til tross for det økende saksinntaket, har Spesialenheten klart å få ned gjennomsnittlig saksbehandlingstid gjennom en kombinasjon av økt bemanning og målrettet ressursdisponering.

Tabell 2.34 Antall mottatte anmeldelser i Spesialenheten for politisaker 2006–2012

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mottatte anmeldelser	904	978	1 017	1 095	1 097	1 228	1 247

Tabell 2.35 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Spesialenheten for politisaker 2006–2012

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gjennomsnitt saksbehandlingstid i dager	296	202	153	214	177	166	162

Gjennom sitt arbeid har Spesialenheten for politisaker kompetanse og kunnskap om feil begått av politiet. Det er viktig at denne kunnskapen er tilgjengelig og kjent i politiet, slik at man kan unngå å gjøre samme feil på nytt. Spesialenheten for politisaker formidler erfaringer til politiet og påtalemyndigheten gjennom foredrag og innlegg ved ulike samlinger hos politi- og påtalemyndighet og gjennom vedtak i enkeltsaker. Det er i tillegg etablert faste samarbeidsmøter med Politidirektoratet. Virksomheten har også samarbeid med politiet på lokalt nivå.

Spesialenheten for politisaker benytter nettsidene sine og årsrapporter som virkemidler for systematisk kommunikasjon med offentligheten. Virksomhetens årsrapport for 2012 tar opp temaer

som brudd på taushetsplikten, politiets informasjonsansvar og hendelser i arrest. I tillegg til årsrapporten legger Spesialenheten for politisaker ut vedtak på sine nettsider i saker som er av allmenn interesse.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et forvaltningsorgan, men arbeider etter straffeprosesslovens bestemmelser. Reglene om gjenåpning og kommisjonens arbeid finnes i kapittel 27 i straffeprosessloven. Kommisjonen skal ha en objektiv og grundig, men samtidig effektiv saksbehandling for å oppnå materielt riktige avgjørelser innen rimelig tid.

Tabell 2.36 Antall saker mottatt av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker i perioden 2006–2012

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mottatte saker	173	150	157	148	184	176	163

I 2012 ble 142 saker realitetsbehandlet av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Av disse er 19 gjenåpnet, mens 28 begjæringer ikke er tatt til følge. 95 av begjæringene er forkastet av kommisjonen eller leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem. Siden oppstart av kommisjonen 1. januar 2004 har kommisjonen til sammen mottatt 1 523 begjæringer. 1 399 av sakene er avsluttet, hvorav 1 179 er realitetsbehandlet. Til sammen 182 saker er gjenåpnet, noe som utgjør ca. 15 pst. av de realitetsbehandlede sakene. Sakstifanget har vært noe større enn forventet ved opprettelsen av kommisjonen, men har stabilisert seg.

Ved opprettelsen av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker ble det lagt til grunn at det skulle gjennomføres en etterkontroll av ordningen. Etterkontrollen skulle belyse hvorvidt etableringen av en særskilt kommisjon for behandling av begjæringer om gjenåpning av straffesaker har innfridd de forventninger som lå til grunn for å flytte sakene ut av domstolene. I 2010 ble det opprettet en arbeidsgruppe som leverte sin rapport i 2012.

Arbeidsgruppen mener at kommisjonsordningen langt på vei har innfridd de forventninger som lå til grunn for reformen. Reformen har ført til en systemendring som har hevet utredningsnivået i gjenåpningssakene, som igjen er egnet til å gi bedre avgjørelser. Kommisjonsmodellen er derfor egnet til å vekke tillit. Samtidig foreslår arbeidsgruppen lovendringer og praksisomlegginger som de mener vil styrke kommisjonsmodellen. Rapporten ble sendt på høring høsten 2012 med svarfrist i februar 2013. Justis- og beredskapsdepartementet har forslagene fra arbeidsgruppen og høringsinnspillene til vurdering.

Den rettsmedisinske kommisjon

Den rettsmedisinske kommisjons hovedoppgave er å kvalitetssikre rettsmedisinske sakkyndiguttalelser som avgis i straffesaker. Ifølge straffeprosessloven § 147 skal «[e]nhver som tjenestegjør som sakkyndig i rettsmedisinske spørsmål, [...] sende den rettsmedisinske kommisjon avskrift av den skriftlige erklæring som han gir retten eller påtalemyndigheten». Kommisjonen går gjennom

mottatte erklæringer og uttalelser. Dersom kommisjonen finner vesentlige mangler ved erklæringen fra den sakkyndige, skal den gjøre retten eller eventuelt påtalemyndigheten oppmerksom på det, og be om en tilleggserklæring.

Nåværende kommisjon ble oppnevnt fra og med 1. april 2012 og fungerer til og med 31. mars 2015.

Tabell 2.37 Antall mottatte saker i Den rettsmedisinske kommisjon 2008–2012

År	2008	2009	2010	2011	2012
Gruppe for rettspatologi og klinisk rettsmedisin	2 571	2 434	2 676	2 561	2 743
Toksikologisk gruppe	2 502	2 291	2 868	3 100	1 906
Genetisk gruppe	1 217	1 088	1 097	1 536	1 547
Psykiatrisk gruppe	506	503	553	597	514
Totalt antall saker	6 796	6 316	7 194	7 793	6 710

Det har vært en betydelig økning i antall saker til kommisjonen de siste årene, noe som blant annet har sammenheng med stor aktivitet hos politiet. Fra 2011 til 2012 har det imidlertid vært en markant nedgang i antall saker i Toksikologisk gruppe. Nedgangen skyldes at det 1. februar 2012 ble innført faste konsentrasjonsgrenser også for andre rusgivende stoffer enn alkohol ved ruspåvirket kjøring. Dette har medført at det i færre saker enn tidligere er nødvendig med en skjønnsmessig vurdering av ruspåvirkning.

Advokatbistand til tiltalte og fornærmede i straffesaker mv.

For å sikre enkeltindividets rettssikkerhet dekker staten utgifter til rettshjelp i straffesaker. Hvem som har krav på offentlig betalt advokatbistand i straffesaker, er regulert i straffeprosessloven. Dette kan gjelde personer som er siktet eller tiltalt for en forbrytelse, fornærmede i saken eller fornærmedes pårørende. Staten dekker også kostnader ved bruk av sakkyndige og tolker i straffesaker.

De senere år har rettshjelpsutgiftene under kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter økt. I hovedsak skyldes dette økning i salærsatsen, økning i antallet saker behandlet i domstolene og mer omfattende saker.

3.1.2 Strategier

Den rettsmedisinske kommisjon

Helse- og omsorgsdepartementet har ledet arbeidet med å fremme en modell for organisering av rettspsykiatrien, i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet og Helsedirektoratet. Det

overordnede målet er å bedre domstolenes og politi/påtalemyndighetens tilgang til sakkyndighet av høy kvalitet. En eventuell fremtidig landsdekkende organisasjonsmodell bør bygge på etablerte strukturer og knyttes til de tre regionale kompetansesentrene for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri for helseregionene. Modellen prøves ut gjennom et toårig pilotprosjekt ved kompetansesenteret på Brøset i Trondheim. Prosjektet skal blant annet bygge opp et register over rettspsykiatrisk sakkyndige som fyller nye formalkrav, utvikle rutiner for å motta henvendelser fra rekvirenter, utøve servicefunksjoner overfor sakkyndige samt etablere et system for håndtering av dokumenter som oppfyller lovkrav til håndtering av personopplysninger. Prosjektet skal også bidra til å styrke fagfeltets akademiske forankring. Den totale kostnaden for prosjektet i 2014 er på 3 mill. kroner, og utgiftene skal deles likt mellom Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Advokatbistand til tiltalte og fornærmede i straffesaker mv.

I januar 2013 nedsatte Regjeringen et utvalg som skal foreta en grundig gjennomgang av dagens regelverk for advokater og andre som yter rettshjelp. Utvalget er gitt frist til 2. mars 2015 for å avgi sin utredning. Se omtale under programkategori 06.10.

Salærsatsen har siden 1. januar 2013 vært 945 kroner per time (eksl. mva.). Satsen foreslås oppjustert til 965 kroner per time (ekskl. mva.) fra 1. januar 2014.

3.2 Delmål: God rettssikkerhet for de som ikke kan ivareta egne interesser

3.2.1 Resultater og tilstandsvurdering

Vergemålsordningen

Fylkesmannsembetene overtok ansvaret for vergemålsforvaltningen i første instans ved ikrafttredelse av ny vergemålslov 1. juli 2013. På samme tidspunkt ble unyndiggjørelsesloven fra 1898 og vergemålsloven fra 1927 opphevet og overformynderiene i kommunene lagt ned. Formålet med ny lov er å sørge for et mer moderne og fremtidsrettet regelverk som gir økt rettssikkerhet og økt respekt for den enkelte persons verdighet, integritet og selvbestemmelse. Bakgrunnen for oppgaveoverføringen fra kommunene til staten var behovet for mer likebehandling i landet og økt profesjonalisering av vergemålsforvaltningen. Det er opprettet en ny sentral vergemålsmyndighet med klage- og tilsynsfunksjon på Hamar. Myndigheten er lagt til Statens sivilrettsforvaltning. Tidligere var klage- og tilsynsinstansen lagt til Fylkesmannen. En sentralisert klageinstans vil sikre en mer lik praksis i klagesakene.

Det er gjennomført et omfattende arbeid for å sikre god informasjon, rekruttering og opplæring av både saksbehandlere og verger. Det er også utviklet et eget e-læringsverktøy for vergene. I tillegg er det laget en ordning med sentralisert forhandlet bankløsning som skal sikre like muligheter for plassering av midler som forvaltes av det offentlige, innenfor en ramme av tilstrekkelig trygghet og kontroll.

Et viktig element i vergemålsreformen har vært utvikling av IKT-løsninger for en fulldigital saksbehandling med effektive integrasjoner, bl.a. for informasjonsuttak fra ulike offentlige registre. Vergemålsapplikasjonen fungerer som et felles datasystem for hele vergemålsforvaltningen.

Utviklingen av vergemålsapplikasjonen har vist seg å være langt mer krevende enn forventet. Som følge av forsinket og mangelfull leveranse fra leverandøren, gjenstår fremdeles en del rettingsarbeid og arbeid med videreutvikling av funksjonaliteter som er kritiske for ordinær drift. Situasjonen medførte at vergemålsforvaltningen i innføringsfasen måtte iverksette midlertidige reserve-løsninger for sin saksbehandling og dokumenthåndtering for å sikre ivaretagelse av verger og personer med verge. Dette har igjen ført til

økende restanser og økt pågang hos Fylkesmennene og Statens sivilrettsforvaltning. Departementet arbeider med å løse situasjonen så raskt som mulig. En vellykket vergemålsreform beror i stor grad på at fylkesmannsembetene som ny førstestans i vergemålssaker, lykkes i sine oppgaver. Det er helt avgjørende at utfordringene med dataløsningen løses raskt og at brukerne ikke blir skadelidende som følge av overgangen fra kommunalt overformynderi til vergemål.

Ikrafttredelse av den nye vergemålsloven gjorde det mulig for Norge å ratifisere FN-konvensjonen av 13. desember 2006 om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne 3. juni 2013.

Ny representantordning for enslige, mindreårige asylsøkere er integrert i vergemålsordningen. Det vises til nærmere omtale under programkategori 06.90.

3.2.2 Strategier

Vergemålsordningen

Regjeringens mål er at Fylkesmannen skal være en god førstelinjetjeneste i fylket. Arbeidet med å implementere reformen vil fortsette ut 2013 og i 2014. Viktige fokusområder vil være å sikre en rask videreutvikling av dataløsningen (vergemålsapplikasjonen) og å fortsette arbeidet med å bygge opp høy vergemålsfaglig kompetanse i den nye vergemålsorganisasjonen. Den sentrale vergemålsmyndigheten har ansvaret for oppfølging og utvikling av vergemålsområdet, bl.a. gjennom etatsstyring, utarbeiding av retningslinjer og opplæringsvirksomhet. Den sentrale vergemålsmyndigheten er også systemeier for vergemålsapplikasjonen. Den sentrale vergemålsmyndigheten skal utarbeide en årsmelding for sin del av virksomheten der det gis en løpende vurdering av hvordan vergemålsordningen fungerer og om det er behov for tilpasninger i regelverket. Disse vurderingene skal også være forankret i relevant erfaringskunnskap innhentet gjennom dialog med aktuelle bruker- og pårørendeorganisasjoner.

Det er Regjeringens mål å fortsette videreutviklingen av dataløsningen for vergemålsordningen og gjennom den tilrettelegge for en sikker digital samhandling og dokumentutveksling mellom sentral og lokal vergemålsmyndighet, og mellom vergemålsforvaltningen og verger/personer med verge.

Kap. 460 Spesialenheten for politisaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Driftsutgifter	39 786	39 369	39 867
	Sum kap. 0460	39 786	39 369	39 867

1 Innledning

Spesialenheten for politisaker etterforsker og påtaleavgjør saker, og fører saker for retten der ansatte i politiet eller påtalemyndigheten er anmeldt for å ha begått en straffbar handling i tjenesten. Spesialenheten for politisaker setter også i verk etterforskning dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse, selv om det ikke er mistanke om straffbar handling.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke driftsutgifter til Spesialenheten for politisaker som lønn, godtgjørelser, husleie og andre administrative utgifter. Bemanningen ved Spesialenheten for politisaker utgjorde 34 årsverk per 1. mars 2013.

Det foreslås en bevilgning under posten på 39,9 mill. kroner.

Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Driftsutgifter	1 071 538	989 150	1 087 349
	Sum kap. 0466	1 071 538	989 150	1 087 349

1 Innledning

Bevilgningen på posten dekker hovedsakelig utgifter til juridisk bistand i straffesaker til personer som har rett til advokatbistand i medhold av straffeprosessloven kap. 9 og 9 a. Dette er personer som er siktet eller tiltalt for en forbrytelse, er fornærmede i saken eller fornærmedes pårørende. Videre dekkes kostnader ved bruk av sakkyndige og tolker i straffesaker samt enkelte utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon. Bevilgningen på posten dekker også utgifter til advokater, sakkyndige og tolker oppnevnt av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker etter reglene i straffeprosessloven kap. 27 samt visse andre utgifter spesifisert i postomtalen.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker utgifter til salær og reise- og kostgodtgjørelse til forsvarere, bistandsadvokater, tolker og sakkyndige som er oppnevnt av retten i den enkelte sak eller av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Den dekker også tapt arbeidsfortjeneste til ikke-salærberettigede tolker og sakkyndige i straffesaker. Bevilgningen dekker videre enkelte utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon som honorar/godtgjørelse, reise- og kursutgifter. Bevilgningen dekker dessuten salær og reise- og oppholdsutgifter til aktor i militære straffesaker, enkelte utgifter i sivile saker og utgifter i Justis- og beredskapsdepartementet til oversettelse av rettsanmodninger og i utleveringsaker. De totale utgiftene på posten avhenger hovedsakelig av antall straffesaker med oppnevnt forsvarer(e) eller bistandsadvokat(er), omfanget

av disse sakene, bruken av tolker og sakkyndige og størrelsen på den offentlige salærsatsen.

Det foreslås å rammeoverføre 0,7 mill. kroner fra kap. 466, post 01 til Helse og omsorgsdepartementets kap. 734 Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak, post 72 Utviklingsområder innen psykisk helsevern og rus, jf. omtale under punkt 3.1.2.

Iverksettelse av ungdomsstraff medfører økte advokatutgifter. Det foreslås derfor å øke kap.

466, post 01 med 0,5 mill. kroner i 2014, se ytterligere omtale under programkategori 06.70 og postomtale under kap. 474, post 01.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke posten med 80 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning under posten på 1 087,3 mill. kroner.

Kap. 467 Norsk Lovtidend

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	4 120	3 324	3 397
	Sum kap. 0467	4 120	3 324	3 397

1 Innledning

Norsk Lovtidend er en publikasjon med kunngjøringer av lover, forskrifter og en del andre vedtak. Bl.a. på grunn av tilpasning til EØS-regelverk har regelverksproduksjonen vært høy de senere årene. Det er viktig å få ut kunngjøringene raskt og korrekt, og kunngjøringen har siden 2001 skjedd elektronisk på Lovdatas hjemmesider. Utgiftene til trykking og utsendelse av en papirutgave dekkes gjennom en abonnementsordning.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgifter til bearbeiding av manuskripter og arbeidet med den elektroniske utgaven av Norsk Lovtidend.

Det foreslås en bevilgning under posten på 3,4 mill. kroner.

Kap. 468 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	14 160	14 903	16 110
	Sum kap. 0468	14 160	14 903	16 110

1 Innledning

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med en rettskraftig dom skal få ny behandling av sin sak i retten.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke godtgjørelser til kommisjonens medlemmer, lønn til sekretariatets medarbeidere samt andre driftsutgifter knyttet til kommisjonens sekretariat. Sekretariatet hadde 11 årsverk per 1. mars 2013.

Gjenopptakelseskommissjonen flyttet inn i nye lokaler i 2012 som følge av at Statsbygg måtte frigjøre de tidligere lokalene til regjeringsfellesskapsformål. Flytting til nye lokaler har medført en økning i husleie på 1 mill. kroner i året. Det fore-

slås på denne bakgrunn å øke bevilgningen med 1 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning under posten på 16,1 mill. kroner.

Kap. 469 Vergemålsordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	68 693	143 774	175 533
21	Spesielle driftsutgifter		32 800	67 896
	Sum kap. 0469	68 693	176 574	243 429

1 Innledning

Stortinget vedtok ny vergemålslov 11. mars 2010, og den nye loven trådte i kraft 1. juli 2013. Som et resultat av reformen er overformynderiene i kommunene avviklet og fylkesmennene er ny lokal vergemålsmyndighet. Samtidig er en sentral vergemålsmyndighet etablert på Hamar, som en ny avdeling i Statens sivilrettsforvaltning. Ny representantordning for enslige mindreårige asylsøkere skal integreres i vergemålsordningen.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter til fylkesmannsembetene og sentral vergemålsmyndighet, som lønn og andre administrative utgifter. I tillegg skal bevilgningen dekke investeringer, nødvendig konsulentbistand og utstyr samt prosjektkostnader.

1. juli 2013 overtok staten hele drifts- og resultatansvaret for vergemålsområdet ved at fylkesmennene ble etablert som lokal vergemålsmyndighet, og Statens sivilrettsforvaltning ble etablert som sentral vergemålsmyndighet. Vergemålsreformen vil i årene fremover innebære økt arbeidsbelastning for departementet, i form av virksomhetsstyring overfor den lokale og sentrale vergemålsmyndigheten. På bakgrunn av ovennevnte foreslås det at bevilgningen under kap. 469, post 01 reduseres med 750 000 kroner mot en tilsvarende økning under kap. 400 post 01, jf. omtale under kap. 400, post 01.

Den nye vergemålsloven har medført at oppgaver er flyttet fra kommunene til staten. Det er anslått at kommunene brukte 103 mill. kroner på

vergemål. I 2013 ble det gjort et uttrekk på 38,5 mill. kroner fra kommunenes rammetilskudd og kap. 469, post 01 ble økt tilsvarende, jf. Prop. 1 S (2012–2013). Det foreslås at bevilgningen økes med 30,2 mill. kroner (ekskl. prisjustering i 2014) mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen under Kommunal- og regionaldepartementets kap. 571 Rammetilskudd til kommunen, post 60 Innbyggertilskudd. Det vises også til omtale under post 21.

I forbindelse med eID til private leverandører, foreslås bevilgningen redusert med 32 000 kroner mot en tilsvarende økning under Fornyings-, administrasjons- og kirke departementets kap. 1560 Difi, post 22 Betaling av eID til private leverandører.

Det foreslås en bevilgning under posten på 175,5 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det har blitt opprettet en ny post 21 Spesielle driftsutgifter, som ble tatt i bruk i forbindelse med ikrafttredelse av ny vergemålslov 1. juli 2013.

Posten dekker utgifter til vederlag og utgiftsrefusjon for verger, jf. den nye vergemålsloven § 30 Godtgjøring for oppdraget, og dekning av utgifter og godtgjøring og utgiftsrefusjon for representanter til enslige mindreårige asylsøkere og tolkeutgifter, jf. utlendingsloven § 98 f Godtgjøring for representantoppdraget og dekning av utgifter.

Den nye vergemålsloven har medført at oppgaver er flyttet fra kommunene til staten. Det foreslås at bevilgningen økes med 34,3 mill. kroner (ekskl. prisjustering i 2014) mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen under Kommunal- og regionaldepartementets kap. 571 Ramme-

tilskudd til kommunen, post 60 Innbyggertilskudd.

Det foreslås å øke bevilgningen med 4,3 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 60 Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger, jf. omtale under kategori 06.90. Det foreslås videre å øke bevilgningen med 1 mill. kroner mot en tilsvarende

reduksjon under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse, jf. omtale under kategori 06.90.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å redusere bevilgningen med 6,8 mill. kroner. Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 32,8 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning under posten på 67,9 mill. kroner.

Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
01-23	Driftsutgifter	244 935	251 537	274 193	9,0
70-89	Overføringer til private	1 060 032	1 233 851	1 429 248	15,8
	Sum kategori 06.70	1 304 967	1 485 388	1 703 441	14,7

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
470	Fri rettshjelp	690 566	713 335	797 352	11,8
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning	97 397	138 052	202 884	47,0
472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	319 999	434 543	481 906	10,9
473	Statens sivilrettsforvaltning	41 119	39 414	42 958	9,0
474	Konfliktråd	75 392	76 815	95 367	24,2
475	Bobehandling	76 305	83 229	82 974	-0,3
476	Førstelinjerettshjelp	4 189			
	Sum kategori 06.70	1 304 967	1 485 388	1 703 441	14,7

1 Innledning

Programkategori 06.70 omfatter offentlig støttet rettshjelp (fri rettshjelp), statens erstatningsansvar, voldsoffererstatning, erstatning i anledning straffeforfølgning og garantiordningen ved konkursbobehandling. Kategorien omfatter også Sta-

tens sivilrettsforvaltning, inkludert utgifter knyttet til sekretariatet for Stortingets rettferdsvederlagsutvalg, samt konfliktrådsordningen, spesielle rettshjelpiltak, Kontoret for voldsoffererstatning og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Dette er ordninger som i hovedsak har som formål å sikre enkeltindividers rettigheter.

Hoved- og delmål for programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.

Hovedmål	Delmål
God rettssikkerhet for individer og grupper	Raskere, bedre og rimeligere rettshjelp til flere God rettssikkerhet for kriminalitetsofre Hensiktsmessige erstatningsordninger
God konfliktløsning	Mer konfliktløsning tidligst mulig
Redusert kriminalitet	Bedre forebygging av kriminalitet ved økt bruk av konfliktråd

Boks 2.7 Satsinger i perioden 2006–2013

- Gjennomført pilotprosjekt med etablering av førstelinjetjeneste rettshjelp i to fylker fra 2010 til 2012.
- ning og Statens sivilrettsforvaltning i 2012 og 2013 en midlertidig økning i bevilgningen. Økningen gikk til en nedbygging av beholdningene og behandling av søknader etter terrorangrepene 22. juli 2011.
- Inntektsgrensen for å motta rettshjelp er oppjustert fra 230 000 kroner til 246 000 kroner for enslige, og fra 345 000 kroner til 369 000 kroner for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi.
- Endringer i voldsoffererstatningsloven med virkning fra 1. januar 2008 som bl.a. innebar liberalisering av anmeldelseskravet og at flere handlinger omfattes av loven.
- Bedring i rettshjelpstilbudet for utsatte grupper og lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende.
- Styrking av voldsofrenes stilling gjennom økning av maksimumsbeløpet for utbetaling av voldsoffererstatning fra 20 G (grunnbeløpet i folketrygden) til 40 G med virkning fra 1. januar 2009.
- Endringer i voldsoffererstatningsloven som følge av terrorangrepene 22. juli 2011. Blant annet ble den øvre grensen for voldsoffererstatning hevet fra 40G til 60G med virkning fra 1. januar 2011. I tillegg ble det gitt hjemmel for å fravike den øvre grensen i særlige tilfeller. Personkretsen for hvem som kan få voldsoffererstatning ble utvidet, slik at personer som har bistått ofre vil kunne få erstatning etter loven.
- Ansvar for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre er overført fra politiet til Kontoret for voldsoffererstatning. Det er også opprettet flere rådgivningskontor i perioden. I tillegg er det etablert en gratis støttetelefon for kriminalitetsofre.
- For å kunne ivareta ofrenes rettigheter på en god måte, fikk Kontoret for voldsoffererstatning og Statens sivilrettsforvaltning for å redusere saksavviklingstiden i saker om rettsferdsvederlag.

Tabell 2.38 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.70 (nominelle tall i mill. kroner)

Budsjettår	Saldert budsjett	Lønns- og prisvekst
2006	959,4	25,9
2007	1 027,3	35,0
2008	1 038,3	40,3
2009	1 105,4	46,1
2010	1 133,7	32,8
2011	1 168,5	34,9
2012	1 442,1	35,1
2013	1 485,4	46,2
2014	1 703,4	46,4

Tabell 2.39 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2007–2013 og forslag for 2014, for kapitler under programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m. (i mill. kr)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kap. 470 Fri rettshjelp	619,3	607,4	650,8	643,1	669,1	686,5	713,3	797,3
Kap. 471 Statens erstatningsansvar ¹	278,6	141,6	131,8	136,0	119,6	133,6	138,1	142,9
Kap. 472 Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m. ²	29,7							
Kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre		168,2	185,3	199,0	205,5	422,1	434,5	481,6
Kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning		25,3	31,3	31,5	31,6	38,0	39,4	42,6
Kap. 474 Konfliktråd	41,1	42,0	50,4	55,9	63,0	73,0	76,8	77,3
Kap. 475 Bobehandling	58,7	54,1	55,9	68,1	79,6	81,3	83,2	83,0
Kap. 476 Førstelinjerettshjelp						7,6		

¹ Budsjettet under kap. 471, post 70 Erstatning til voldsofre ble fra 2008 flyttet over til kap. 472, post 70.

² Kap. 472 skiftet fra 2008 navn samtidig som deler av budsjettet på kapitlet ble flyttet over til nytt kap. 473.

3 Hovedmål: God rettssikkerhet for individer og grupper

3.1 Delmål: Raskere, bedre og rimeligere rettshjelp til flere

3.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Spesielle rettshjelpstiltak

Justis- og beredskapsdepartementet gir hvert år tilskudd til ulike rettshjelpstiltak. Formålet er å gi kostnadseffektive rettshjelpstilbud til særlig utsatte grupper og mennesker i en spesielt vanskelig situasjon, som kan oppfatte at terskelen for å oppsøke ordinær juridisk bistand er høy. Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak for 2013 ble lyst ut. Det er utarbeidet retningslinjer for søknader om tilskudd, og formålet med ordningen er blitt mer spisset. Tildelinger for 2013 er publisert på nettsidene til Justis- og beredskapsdepartementet.

Tiltakene som mottok tilskudd i 2012, har hjulpet et stort antall mennesker med behov for juridisk bistand. I 2012 behandlet Juridisk Rådgivning for Kvinner, Juss-Buss, Jussformidlingen, Jushjelpa i Midt-Norge og Jusshjelpa i Nord-Norge til sammen 17 974 saker. Studentenes rettshjelpstiltak driver oppsøkende virksomhet, bl.a. i fengsler, voksenopplæringssentre og asylmottak. Oslo kommune Fri rettshjelp behandlet 4 436 saker, mens Rettshjelpskontoret Indre Finnmark (RIF) behandlet 356 saker i 2012. Gatejuristene i Oslo, Trondheim, Tromsø, Bergen og Kristiansand behandlet til sammen 1 805 saker. I 2012 ble gatejurister også etablert i Hamar og Stavanger og i 2013 begynte disse å behandle saker.

I tabellen nedenfor gis en oversikt over de største mottakerne av tilskudd i 2010–2012.

Tabell 2.40 Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak i perioden 2010–2012 (i mill. kroner)

Mottaker	2010	2011	2012	2013
Studentrettshjelpstiltakene	12,0	12,3	12,77	13,2
Oslo kommune Fri rettshjelp	6,0	6,0	6,0	6,0
Rettshjelpskontoret Indre Finnmark	1,1	1,3	1,35	1,4
Gatejuristene	5,65	5,6	7	8,45
Fri rettshjelp i offentlige servicekontorer	1,25	1,23	1,16	0
Advokatvakt på krisesentre	1,04	0,94	1,12	0,86
Norsk Organisasjon For Asylsøkere	0,3	0,3	0	0,2
Prostituertes Interesseorganisasjon	0,2	0,25	0	0,175
Kreftforeningen				0,1
Bymisjonen i Trondheim, prosjekt				0,3
Norsk forbund for Utviklingshemmede				0,15

Offentlig støttet rettshjelp

Den offentlig støttede rettshjelpen skal bidra til å sikre likhet for loven. Rimelig juridisk bistand sikres for enslige med inntekter inntil 246 000 kroner og for ektefeller og andre som lever sammen og har felles økonomi, og som tilsammen har inntekter inntil 369 000 kroner. Den samlede offentlige finansieringen av rettshjelp er omfattende. Finansieringen inkluderer hel eller delvis dekning av utgifter til domstolsbehandling og annen juridisk rådgivning innenfor visse sivilrettslige saksområ-

der, samt utgifter til forsvarer og bistandsadvokat i straffesaker og gjenåpning av straffesaker, jf. kap. 466. I 2012 ble det samlet utbetalt ca. 1,6 mrd. kroner i offentlig støttet rettshjelp.

En stor andel av utgiftene til juridisk bistand går til barnefordelingssaker, både i og utenfor rettergang. Utenfor rettergang går utgiftene i stor grad til skiftesaker, klager i asylsaker, familiesaker og klagesaker etter folketrygdloven, mens en stor andel av utgiftene til bistand i rettergang går til saker om overprøving av tvang, skiftesaker og erstatningssaker.

Førstelinjerettshjelp

Førstelinjerettshjelp ble i perioden 2010 til 2012 prøvd ut som et pilotprosjekt i kommuner i Buskerud, Rogaland og gjennom et interkommunalt samarbeid i Lindesnesregionen.

Pilotprosjektet prøvde ut ulike måter å innrette førstelinjerettshjelpen. Privatpersoner ble tilbudt inntil én time gratis juridisk bistand hos advokat eller rettshjelper. Tilbudet gjaldt for alle sakstyper, med unntak av straffesaker og saker som hadde sitt utspring i egen næringsvirksomhet. Oxford Research har evaluert prosjektet. Evalueringen viser at tilbudet ble brukt av mellom 6 og 7 personer per 1 000 innbyggere. Ordningen benyttes mer i kommuner med lav advokatdekning. Tilbudet har nådd en bred brukergruppe, som i gjennomsnitt ligner den norske befolkning hva gjelder inntekt, utdanning og alder. Evalueringen viser likevel at en viss overvekt av brukerne var uføretrygdete, arbeidsledige og i aldersgruppene over 50 år. Evalueringen indikerer at ordningen i beskjeden grad vil redusere etterspørselen etter offentlig støttet rettshjelp.

Om lag 71 pst. av henvendelsene gjaldt fast eiendom, arv og spørsmål knyttet til ektefelle/samboer. En stor andel av disse sakene faller utenfor rettshjelpsloven. Spørsmål om barnefordeling og samvær utgjorde om lag 5,5 pst. av henvendelsene. Spørsmål om arbeidsforhold utgjorde 5 pst. og trygd 4,5 pst. Spørsmål knyttet til helse- og sosialrett utgjorde om lag 3,3 pst. av henvendelsene, og spørsmål knyttet til gjeld utgjorde 4,3 pst.

Tilbakemeldingen fra brukerne av tilbudet viste at om lag 70 pst. mener de fikk svar på spørsmålet de hadde. Advokatene mener 40 pst. av sakene endte med at saken ble løst. Brukernes tilbakemelding viste også at de var godt fornøyde med tilbudet, og hadde høy grad av tillit til de rådene som ble gitt. Det tyder på at ordningen har fungert godt som en rådgivningstjeneste for mange.

3.1.2 Strategier

Spesielle rettshjelptiltak

Departementet vil på bakgrunn av erfaringene med endringene av organiseringen av tilskuddsordningen som ble gjort i 2013, vurdere om organiseringen kan forbedres og effektiviseres ytterligere.

Offentlig støttet rettshjelp

Regjeringen er særlig opptatt av rettssikkerheten for de aller fattigste og for de med særskilte rettshjelpsbehov. Regjeringens målsetting med rettshjelpsordningen er at den skal bidra til en effektiv

og god avklaring av juridiske problemer og konflikter på et tidligst mulig tidspunkt.

I St.meld. nr. 26 (2008–2009), Om offentlig rettshjelp, tok Regjeringen til orde for en forbedring av rettshjelpsordningen slik at flere kan få raskere og bedre rettshjelp. I stortingsmeldingen tok Regjeringen blant annet til orde for å oppjustere inntektsgrensene i rettshjelpsregelverket slik at flere omfattes av rettshjelpsordningen. Det ble også foreslått å utvide ordningen til nye saksområder med særlig stor velferdsmessig betydning. Samtidig ble det anbefalt en ny, gradert egenandelsmodell der rettshjelpsmottakeren betaler en prosentandel av sakens kostnader, mens de som tjener minst og er uten formue fortsatt ikke skal betale egenandel.

Flere av tiltakene i stortingsmeldingen forutsetter imidlertid at det innføres en førstelinjerettshjelp for at de skal kunne nå sine ønskede virkninger. Videre oppfølging av meldingen er derfor nært knyttet til evalueringen av førstelinjerettshjelpsprosjektet.

Førstelinjerettshjelp

Ordningen med førstelinjerettshjelp ble skissert i stortingsmeldingen Om offentlig rettshjelp.

I stortingsmeldingen tas det til orde for at den viktigste målsettingen for rettshjelpsordningen i fremtiden skal være «at den i størst mulig grad treffer den gruppa menneske som har mest behov for juridisk hjelp, at hjelpa skal givast på dei saksområda som er av størst velferdsmessig betydning og på ein måte som medverkar til å løyse problemet effektivt og på rett måte for den enkelte og for samfunnet.»

Resultatene fra evalueringen av førstelinjerettshjelpsprosjektet, som ble utprøvd i perioden 2010–2012, viste at relativt få av sakene falt innenfor rettshjelpslovens dekningsområde. I forkant av en eventuell etablering av permanent ordning med førstelinjerettshjelp vil departementet se nærmere på hvordan en ordning med førstelinjerettshjelp kan nå flere saksområder med stor velferdsmessig betydning og dermed bidra til å nå målet i rettshjelpsmeldingen best mulig.

3.2 Delmål: God rettssikkerhet for kriminalitetsofre

3.2.1 Resultater og tilstandsvurdering

Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre

Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre gir gratis bistand og veiledning til ofre for kriminali-

tet, pårørende og vitner, og bistår ved søknad om voldsoffererstatning. 14 rådgivningskontorer med god geografisk spredning bidrar sammen med Støttetelefonen for kriminalitetsofre til at Rådgivningskontorene er et åpent og lett tilgjengelig tilbud for alle. Støttetelefonen er et tilbud for de som har blitt utsatt for kriminalitet og som trenger støtte og veiledning. Foreløpig er Støttetelefonen lite benyttet. Organisatorisk er Rådgivningskontorene en del av Kontoret for voldsoffererstatning.

Rådgivningskontorene fikk i 2012 større ansvarsområder og er nå også tilknyttet omkringliggende politidistrikter slik at hele landet dekkes. Rådgivningskontoret i Oslo har spesialkompetanse på forhold knyttet til rasisme og diskriminering.

I 2012 er det registrert 2430 brukere på landsbasis hos Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Dette innebærer en nedgang på om lag 7 pst. fra 2011. Med et resultatkrav på 10 pst. økning i antall registrerte brukere, er nedgangen ikke i tråd med ønsket utvikling. Samtidig har antallet konsultasjoner økt fra 5 070 til 8 574, en økning på over 40 pst. Dette innebærer at rådgivningskonto-

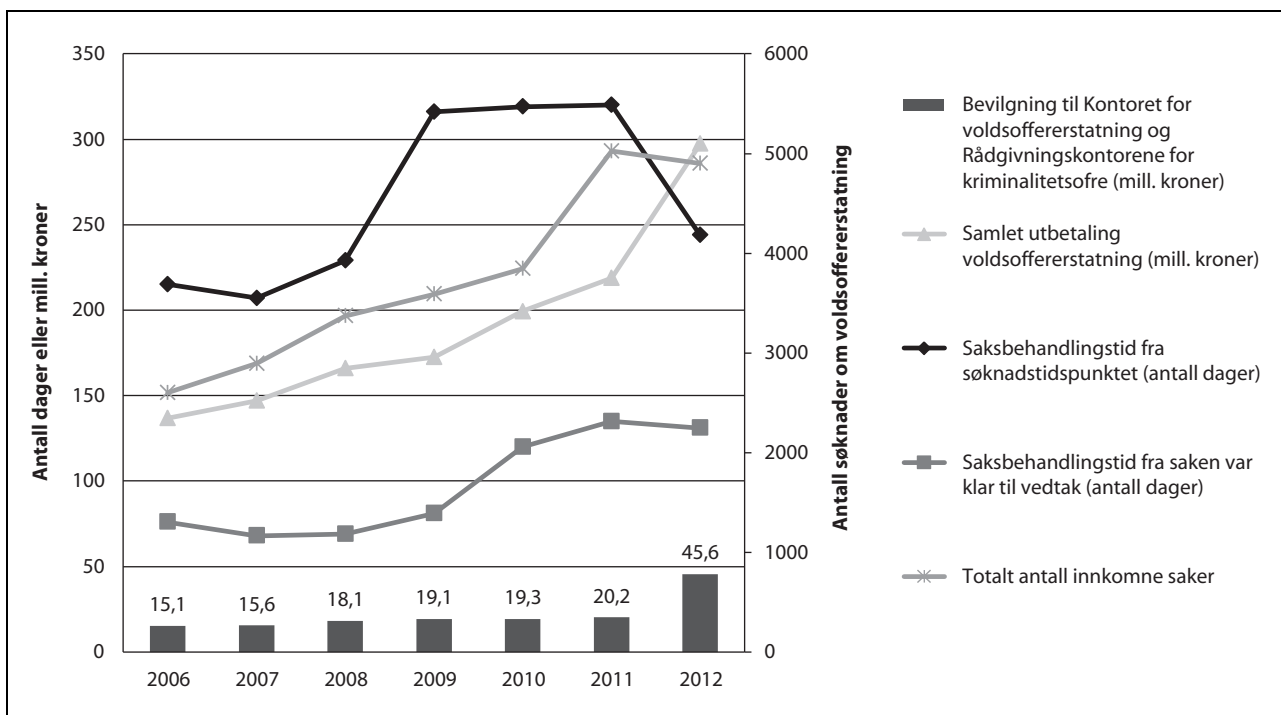
rene har fått færre brukere, men at disse henvender seg til kontorene flere ganger.

Erstatning til voldsofre

Gjennom voldsoffererstatningsordningen vil Regjeringen sikre erstatning til ofre for voldshandlinger, selv om gjerningspersonen har dårlig betalingsevne eller er ukjent.

Kontoret for voldsoffererstatning behandler søknader og fatter vedtak om voldsoffererstatning etter voldsoffererstatningsloven. Virksomheten forbereder også klager for Erstatningsnemnda for voldsofre og tar stilling til om det skal søkes regress hos skadevolder. Statens sivilrettsforvaltning er sekretariat for Erstatningsnemnda og er delegert myndighet til å fatte vedtak i de saker hvor avgjørelsen ikke byr på vesentlig tvil, eller krever medisinsk kompetanse.

Det har vært en positiv utvikling fra 2011 til 2012 når det gjelder avvikling av saker innenfor voldsoffererstatningsordningen. Avviklingen av sakene i 2012 oppfylte likevel ikke resultatkravet departementet har satt, selv om restansene har gått ned.

Figur 2.9 Utviklingen i antall søknader om voldsoffererstatning, samlet utbetalt erstatningsbeløp, saksbehandlingstid¹ m.m.

¹ Saksbehandlingstid regnes fra søknad inn til vedtak ut i første instans fra Kontoret for voldsoffererstatning. Noen søknader vil kunne inneholde flere vedtak. Derfor kan den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden per søknad være lenger enn vist i figuren.

Figur 2.9 ovenfor viser at samlet utbetalt voldsoffererstatningsbeløp har økt i perioden 2006–

2012. Dette må blant annet ses i sammenheng med at det er gjort flere endringer i voldsoffer-

erstatningsloven, særlig på bakgrunn av 22. juli-angrepene. Endringene innebar en styrking av voldsofres rett til erstatning. Den øvre grensen for voldsoffererstatning ble hevet fra 40 G til 60 G, og det ble gitt adgang til å fravike den øvre grensen i særlige tilfeller. Personkretsen for hvem som kan få voldsoffererstatning, ble utvidet slik at også personer som har bistått ofre kan få erstatning.

Økningen i samlet utbetaling av voldsoffererstatning skyldes både at flere får erstatning, og at gjennomsnittlig utbetaling per innvilget søknad har økt. Fra 2011 til 2012 var det en markert økning i samlet utbetalt beløp, som i vesentlig grad skyldes saker som springer ut av terrorangrepene 22. juli 2011. Den markerte økningen i innkomne søknader fra 2010 til 2011 skyldes også i vesentlig grad saker som er knyttet til terrorangrepene 22. juli. Totalt er om lag 10 pst. (1265) av søknadene i perioden fra og med 2011 til og med juni 2013, knyttet til 22. juli. Saksinngangen i 2013 ser ut til å bli om lag som i 2012.

Fra 2008 til 2009 var det en markert økning i saksbehandlingstiden ved Kontoret for voldsoffererstatning. Fra 2009 til 2011 har den vært stabil, mens det fra 2011 til 2012 har vært en markert nedgang i saksbehandlingstiden. Til tross for nedgangen er det i 2012 et vesentlig negativt avvik fra resultatkravet. En medvirkende årsak til lang saksbehandlingstid er ventetid som skyldes innhenting av nødvendig ekstern dokumentasjon. I tillegg behandles ikke søknaden før politietterforskningen er avsluttet.

Kontoret for voldsoffererstatning har i 2012 og 2013 fått en midlertidig styrking av sin bevilgning for å kunne bygge ned restanser og behandle søknader etter terrorangrepene 22. juli 2011. Den økte bevilgningen er brukt til å øke kapasiteten gjennom mer enn å doble antall årsverk. Det er også gjort IKT-investeringer og omorganiseringer for å øke produktiviteten. Det vil ta noe tid før en ser resultatene av iverksatte tiltak. I 2012 mottok Statens sivilrettsforvaltning i alt 1004 klagesaker (erstatningssaker og regressaker) fra Kontoret for voldsoffererstatning, inkludert 28 klagesaker tilknyttet 22. juli-sakene. Dette representerer en økning på 63 pst. sammenlignet med 2011. Klagen har ført frem i 29 pst. av sakene, mot 24 pst. i 2011, når man holder 22. juli-sakene utenfor.

I 2012 ble det valgt ut 14 såkalte pilotsaker i tilknytning til terrorangrepene 22. juli 2011. Sakene var egnet til å belyse ulike skadeforhold og var de første som skulle behandles av voldsoffererstatningsmyndighetene. Noen av sakene gjaldt omkomne med flere etterlatte. Det ble derfor fattet

til sammen 21 vedtak med utgangspunkt i de 14 pilotsakene.

Samtlige 21 vedtak i pilotsakene ble pålagt til Erstatningsnemnda for voldsofre. 18 av de 21 vedtakene ble omgjort til søkerens gunst. Den høye omgjøringsprosenten har sammenheng med at Høyesterett oppjusterte nivåene for oppreisningserstatning etter at sakene ble behandlet av Kontoret for voldsoffererstatning, men før Erstatningsnemnda fattet vedtak. Erstatningsnemndas avgjørelser reflekterer dette.

3.2.2. Strategier

Erstatning til voldsofre

Den midlertidige styrkingen av Kontoret for voldsoffererstatning, Erstatningsnemnda for voldsofre og Statens sivilrettsforvaltning videreføres i 2014. Kontoret for voldsoffererstatning skal fortsatt arbeide målrettet med å effektivisere saksbehandlingen. I tillegg vil det bli vurdert ytterligere tiltak på bakgrunn av en evaluering av Kontoret for voldsoffererstatning, som ble gjennomført i 2013.

Erstatningsnemnda for voldsofre har delegert vedtaksmyndighet til Statens sivilrettsforvaltning i enklere klagesaker. Ved økning i saksmengden anmoder departementet om at Erstatningsnemnda løpende vurderer behovet for utvidet delegering for å unngå en negativ utvikling i saksbehandlingstiden. Regjeringen vil fortsatt følge nøye med på hvordan voldsoffererstatningsordningen fungerer.

Anmodningsvedtak fra Stortinget til Regjeringen - vedtak nr. 369 (2011–2012)

Etter å ha behandlet Dokument 8: 156 S (2010–2011) og Innst. 150 S (2011–2012) om endringer i voldsoffererstatningsloven og opprettelse av en offeromsorg, vedtok Stortinget den 7. februar 2012 en anmodning til Regjeringen om å:

1. gjennomgå rettshjelpsrunskrivet for å vurdere en eventuell klargjøring av praksis knyttet til reglene om rettshjelp til fornærmede i utlandet.
2. vurdere en tydeliggjøring av kravet til kunnskap slik at foreldelsesfristen ikke løper før skadelidte har hatt faktisk kunnskap om den skadevoldende handlingen i tråd med vedtak ENV-2011-761 i Erstatningsnemnda.
3. vurdere om det kan lempes på foreldelseskravet på andre måter, f.eks. gjennom å se på vilkår for avbrytelse av foreldelse og muligheten for å frikoble voldsoffererstatningsregelverket fra de alminnelige foreldelsesreglene.

4. ta initiativ til et samarbeidsmøte mellom politiet, voldsoffererstatningsmyndigheten og departementet for å forbedre informasjonsutvekslingen, og i den forbindelse vurdere å legge oppgaven med å oversende dokumentene til stevnekontorene i det enkelte politidistrikt.
5. vurdere å opprette en nasjonal kriminalitetsoffermyndighet basert på dagens eksisterende strukturer ved å se hen til den svenske Brottsoffermyndighetens arbeid og oppgaver, som f.eks. et voldsofferfond.

I forbindelse med behandlingen av Innst. 150 S (2011–2012) 7. februar 2013 oversendte Stortinget også følgende forslag uten votering til Regjeringen: «Det henstilles til Regjeringen å fremme lovforslag om å åpne opp for muligheten til å søke om voldsoffererstatning for barn under 16 år, der det enkelte barn er tilkjent erstatning ved norsk lov og hvor gjerningsperson er norsk statsborger selv om den kriminelle handlingen fant sted i utlandet.»

Justis- og beredskapsdepartementet følger opp anmodningsvedtak nr. 369 (2011–2012) på følgende måte:

- (1) Justis- og beredskapsdepartementet har endret rettskjøpsrundskrivet for å klargjøre reglene om rettskjøp til fornærmede i utlandet.
- (2-3) For å klargjøre foreldelsesreglene, er det lagt ut informasjon på Kontoret for voldsoffererstatning sine hjemmesider. Departementet har sendt på høring forslag om at straffansvar for visse alvorlige handlinger bør være unntatt fra foreldelse. Dersom forslagene blir vedtatt vil endringene få betydning for foreldelse av voldsoffererstatningssaker.
- (4) Politidirektoratet ga i september 2012 ut et rundskriv om bedre rutiner for oversendelse av politidokumenter til voldsoffererstatningsmyndighetene. Dette har ført til at oversendelsene skjer langt raskere enn tidligere.
- (5) Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) leverte høsten 2013 en rapport med kartlegging av tilbudet til voldsutsatte i Norge. Rapporten gir også en oversikt over situasjonen i Sverige med særlig vekt på hvilke tiltak og initiativ som er finansiert gjennom den svenske brottsofferfonden og betydningen av den svenske brottsoffermyndighetens virksomhet. På bakgrunn av denne rapporten vil Justis- og beredskapsdepartementet se om det er

grunnlag for å forbedre tilbudene som finnes i Norge i dag.

Regjeringen vil vurdere å fremme et lovforslag i tråd med Stortingets anmodning om voldsoffererstatning til barn i utlandet når gjerningspersonen er norsk. For å sikre en effektiv saksbehandling og en mest mulig rettferdig forvaltning av voldsoffererstatningsordningen bør et slikt lovforslag sees i sammenheng med en større gjennomgang av voldsoffererstatningsloven.

Anmodningsvedtak fra Stortinget til Regjeringen – vedtak nr. 83 (2012–2013)

Etter å ha behandlet innstilling fra justiskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2013, vedtok Stortinget den 4. desember 2012 følgende anmodning til Regjeringen:

«Stortinget ber Regjeringen synliggjøre hvilke vurderinger som har blitt gjort med hensyn til vedtaket som ble fattet i Prop. 65 L (2011–2012) vedrørende opprettelse av en offeromsorg.»

Justis- og beredskapsdepartementet forstår anmodningen slik at Stortinget ber Regjeringen synliggjøre hvilke vurderinger som er gjort i forbindelse med vedtak nr. 369 (2011–2012) punkt 5 om å vurdere å opprette en nasjonal kriminalitetsoffermyndighet. NKVTS leverte høsten 2013 en rapport med kartlegging av tilbudet til voldsutsatte i Norge. På bakgrunn av rapporten vil Justis- og beredskapsdepartementet vurdere om det er grunnlag for å forbedre de tilbudene som allerede finnes i Norge.

Utredning av innsparingstiltak i voldsoffererstatningsloven

I samsvar med Soria Moria I og II har Regjeringen utvidet og forbedret voldsoffererstatningsordningen flere ganger. Flere har blitt omfattet av retten til voldsoffererstatning, den øvre grensen for voldsoffererstatning har økt og bistandsadvokatordningen er forbedret. For å sikre en effektiv saksbehandling og en mest mulig rettferdig forvaltning av voldsoffererstatningsordningen, vil Justis- og beredskapsdepartementet vurdere å utrede enkelte endringer i voldsoffererstatningsloven.

Departementet vil vurdere følgende:

- Hvordan advokatutgifter kan dekkes etter straffeprosessloven og rettskjøpsloven.
- Å heve voldsoffererstatningslovens nedre grense.

- Å se på om det skal være mulig å ettergi regresskrav mot skadevolder.
- Voldsoffererstatningslovens subsidiære karakter blant annet med hensyn til yrkesskade-forsikring.
- Behovet for voldsofferstatning for personer som bistår politiet.
- En klargjøring av vilkårene for voldsoffererstatning der handlingen har skjedd i utlandet.
- Overføring av ansvaret for klagebehandling fullt ut til Statens sivilrettsforvaltning.
- Avgrensing av loven mot krig og krigslignende handlinger.
- Tilrettelegging for å tilkjenne engangsbeløp i stedet for behandling av løpende tilleggsøknader.

3.3 Delmål: Hensiktsmessige erstatningsordninger

3.3.1 Resultater og tilstandsvurdering

Erstatning i anledning straffeforfølgning

En person som har vært siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling, har rett til erstatning for økonomisk tap og oppreisning dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettighetskonvensjoner. Erstatningen følger faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art. Nærmere bestemmelser om ordningen finnes i straffeprosessloven kap. 30 og 31 og i forskrift om standardsatser for oppreisning etter uberettiget straffeforfølgning.

Tabell 2.41 Antall innkomne og behandlede saker i årene 2007–2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antall innkomne saker	513	606	574	595	647	636
Antall behandlede saker	317	537	570	791	855	773

I alt ble det helt eller delvis tilkjent erstatning i 392 saker i 2012. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker behandlet i 2012 var åtte måneder når politiets saksbehandlingstid inkluderes. Dette er en nedgang på om lag fire måneder fra 2011, og er innenfor resultatkravet til saksbehandlingstid. Nedgangen skyldes at Statens sivilrettsforvaltning har redusert sin interne saksbehandlingstid med fire og en halv måned. Resultatkravet til saksbehandlingstid i 2013 er på åtte måneder. Ved prioriteringen av sakene tas det hensyn til lang saksbehandlingstid hos politiet. Det legges opp til at saker som anses som helt kurante, behandles fortløpende.

Stortingets rettferdsvederlagsordning

Statens sivilrettsforvaltning er sekretariat for Stortingets utvalg for rettferdsvederlag som avgjør søknader om rettferdsvederlag. Avgjørelsene kan ikke påklages. I 2013 var det to utvalg for rettferdsvederlag i arbeid. Rettferdsvederlagsutvalgene har fullmakt til å innvilge rettferdsvederlag med inntil 250 000 kroner i den enkelte sak. Det er en egen beløpsgrense for barnehjemsbarn på 300 000 kroner og 500 000 kroner for HIV-ofre. Etter særordningen for romanifolk/tatere kan det i saker som omhandler flere grunnlag, på nær-

mere vilkår, tilkjennes rettferdsvederlag som i sum overskrider de beløpsgrenser som gjelder etter hver enkelt ordning. I 2012 ble det truffet vedtak i én slik sak.

Stortinget har vedtatt særordninger for flere grupper, jf. St.meld. nr. 44 (2003–2004) *Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener* og St.meld. nr. 24 (2004–2005) *Erstatningsordninger for barn i barneheimar og spesialskular for barn med åtferdsvanskar*. Utvidelsen førte i en periode til sterk økning i antall innkomne søknader, fra 249 i 2005 til 2 148 i 2007. Etter 2007 har antall innkomne søknader gått ned. I 2012 kom det inn 647 saker, en nedgang på 22 pst. fra 2011 (830). Utvalgene avgjorde 775 saker i 2012, mot 1 120 saker i 2011. Nedgangen skyldes hovedsakelig de senere års reduksjon i søknadsmengde. Det er også av betydning at de fleste søknadene nå behandles etter den alminnelige rettferdsvederlagsordningen. Disse sakene er mer tidkrevende å behandle enn saker etter særordningene.

Regjeringen har satt som mål at den totale saksbehandlingstiden ikke skal overskride 14 måneder. Faginstansen har 12 måneder til sitt forberedende arbeid, mens Statens sivilrettsforvaltning har to måneders saksbehandlingstid som

resultatkrav. Saksbehandlingstiden i faginstansene varierer, men ligger normalt på inntil 12 måneder. Unntak er Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i saker med flere erstatningsgrunnlag (16 måneder), Arbeids- og velferdsdirektoratet

(22 måneder) og Helsedirektoratet (13 måneder). Når Statens sivilrettsforvaltning har ferdigstilt saken, tar det i underkant av to måneder før saken behandles i utvalgene.

Tabell 2.42 Utbetalinger etter rettferdsvederlagsordningen 2005–2012 (i mill. kroner)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Utbetalinger (kap. 2309)	12,2	19,9	134,3	227,2	203,2	130,9	104	64,83

Statens erstatningsansvar

I rådgivende uttalelse 20. juni 2008 (Nguyen v. Norge) la EFTA-domstolen til grunn at den norske regelen som unntok oppreisning fra den obligatoriske forsikringsdekningen etter bilansvarslova, var i strid med EUs motorvognforsikringsdirektiver. Bruddet på EØS-retten ble ansett tilstrekkelig kvalifisert til å kunne utløse erstatningsansvar for staten. I etterkant har staten erkjent ansvarsgrunnlag for skader inntruffet fra og med 1. januar 2001 til og med 31. juni 2009. Oppreisningsansvar omfattes nå av den obligatoriske forsikringsdekningen etter loven. Justis- og beredskapsdepartementet har behandlet 664 saker om erstatningskrav som følge av manglende utbetalt oppreisningserstatning etter motorvognulykke. Det er utbetalt om lag 33 mill. kroner. Beløpet inkluderer advokatutgifter og renter. Justis- og beredskapsdepartementet satte endelig frist for innsendelse av krav til 1. juli 2012. Det ble påberopt foreldelse for krav som kom inn etter dette tidspunktet, der vilkårene for dette var oppfylt.

Personskadeforbundet LTN (tidligere Landsforeningen for trafikkskadde) anla 21. desember 2009 gruppesøksmål mot staten ved Justis- og beredskapsdepartementet med påstand om at staten er erstatningsansvarlig også for skadetilfeller inntruffet i perioden 1. januar 1994 til 31. desember 2000. Høyesterett avsa dom i saken 22. november 2012, og fastslo at staten er erstatningsansvarlig for skadetilfeller som har skjedd i perioden 1. januar 1997 til 31. desember 2000. Det antas at antall innkomne krav vil være i størrelsesorden 150-300 og at erstatningskostnadene knyttet til disse vil kunne utgjøre ca. 20 mill. kroner. Anslaget inkluderer både erstatning for manglende utbetalt oppreisningsbeløp, påløpte advokatutgifter samt avsnvs- og forsinkelsesrenter. Ansvaret for saksbehandlingen av disse kravene er fra 1. juli 2013 lagt til Statens sivilrettsforvaltning.

3.3.2 Strategier

Erstatning i anledning straffeforfølgning

Statens sivilrettsforvaltning skal fortsatt arbeide målrettet for å effektivisere saksbehandlingen. Vedtakene skal ha høy kvalitet.

Stortingets rettferdsvederlagsordning

Regjeringen har nå foretatt en prinsipiell gjennomgang av rettferdsvederlagsordningen. Gjennomgangen er gjennomført i flere deler:

1. Spørsmålet om det bør opprettes tilpassede ordninger for særskilte søkergrupper er vurdert av Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
2. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har også gjennomført en utredning av om det bør lempes på beviskravene for fosterhjemsbarn, se nærmere omtale i Prop. 1 S (2013–2014) fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
3. Overordnet gjennomgang av ordningen, herunder plassering av budsjettansvar for ordningen.

Regjeringen har konkludert med at rettferdsvederlagsordningen, slik den nå er, bør beholdes og at det ikke er nødvendig å opprette tilpassede ordninger for særskilte søkergrupper. Videre har Regjeringen konkludert med at det av tungtveiende personvern hensyn ikke bør lempes på beviskravene for fosterhjemsbarn og at utvalgene skal fortsette å behandle slike saker i overensstemmelse med anbefalingen fra lederen av Stortingets rettferdsvederlagsutvalg I og stortingsflertallet, jf. Innst. 63 S (2009–2010). Regjeringen har også konkludert med at sekretariatet og utvalgene fungerer godt. Den forberedende behandling i de respektive forberedende etater fungerer nå også langt på vei etter de forutsetninger Regjeringen har trukket opp, selv om saksbehandlingstiden for

noen grunnlag fortsatt overstiger 12 måneder. Endelig har Regjeringen konkludert med at budsjettansvaret for ordningen skal overtas av Justis- og beredskapsdepartementet.

Grunnet redusert sakstilfang har departementet bedt Stortinget ta stilling til hvorvidt det kun skal være ett utvalg i arbeid.

4 Hovedmål: God konfliktløsning

4.1 Delmål: Mer konfliktløsning tidligst mulig

4.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Konfliktråd

Sekretariatet for konfliktrådene etablerte i 2012 oppfølgingsteam ved konfliktrådene i Vestfold, Helgeland, Agder, Østfold, Nord-Trøndelag, Salten, Buskerud og Rogaland. Fra før hadde konflik-

trådene i Sør-Trøndelag, Hedmark, Troms, Haugaland og Sunnhordland og Telemark oppfølgingsteam. Til sammen tilbyr nå 13 konfliktråd oppfølgingsteam som vilkår til betinget dom for ungdom som har begått alvorlige eller gjentatte lovbrudd. Regjeringen ønsker at gjenopprettende prosess skal gjøres tilgjengelig på alle nivåer i straffesakskjeden – både før, under og etter straffegjennomføring. Regjeringen har satt i gang et pilotprosjekt hvor en ordning med stormøte og ungdomsplan prøves ut ved Konfliktrådet i Sør-Trøndelag og Konfliktrådet i Telemark. Pilotprosjektet er videreført ut 2013. Ordningen bygger på den nye straffereaksjonen ungdomsstraff, og pilotene antas å gi verdifull erfaring som kan brukes ved ikraftsettingen av reaksjonen. Det vises til nærmere omtale av ungdomsstraff under punkt 5.1.

Tabell 2.43 Antall mottatte saker i konfliktrådene i 2006–2012

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mottatte saker	8 638	9 120	8 960	9 293	8 686	8 271	7920

Fra 2009 til 2012 har det vært en nedgang i antall mottatt saker i konfliktrådene på 14,8 pst. Nedgangen kan sees i sammenheng med en reduksjon i saker knyttet til barne- og ungdomskriminalitet – både i mottatte sivile saker med barn under 15 år og i straffesaker med barn og unge over 15 år. Samtidig har konfliktrådene de siste årene blitt tillagt stadig mer alvorlige og tidkrevende saker,

noe som i stor grad har tatt opp den ledige kapasiteten nedgangen i mottatte saker har frigjort. Av de mottatte sakene i 2012 var det 3 977 straffesaker og 3 943 sivile saker. Blant de sivile sakene var det 891 saker hvor det var begått lovbrudd av en person under 15 år. Voldssaker var den klart største sakstypen i konfliktrådene i 2012. En annen stor sakskategori var mobbing og trusler.

Tabell 2.44 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i konfliktrådene 2006–2012

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gjennomsnitt saksbehandlingstid i dager ¹	37	36	38	38	40	39	38

¹ Saksbehandlingstiden regnes fra saken er mottatt av konfliktrådet til meglings er gjennomført.

Resultatkravet for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for 2012 var 35 dager.

Stormøter, det vil si tilrettelagte møter mellom flere som er direkte eller indirekte berørt av et lovbrudd eller en sivil konflikt, tilbys nå ved alle konfliktråd. Konfliktrådene gjennomførte i 2012 til sammen 255 stormøter. Resultatkravet for 2012 var gjennomføring av 300 stormøter.

Vold i nære relasjoner – tilrettelagte samtaler og stormøter

I *Vendepunkt – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008–2011* ble konfliktrådet gitt en

sentral rolle i tre av tiltakene (tiltak 21-23). Tiltak 21 ble gjennomført i Konfliktrådet i Sør-Trøndelag og gjaldt utprøving av frivillig deltakelse i tilrettelagte samtaler og/eller stormøter for voksne og barn som er berørte av vold i nære relasjoner. Prosjektet ble evaluert av NTNU i 2010. Evalueringen viste at prosjektet hadde hatt en positiv virkning på ofre og gjerningspersoner, både basert på hva de meldte om selv og fordi volden ble betydelig redusert i etterkant av prosjektet. I rapporten konkluderes det med at prosjektet bør videreføres med sikte på å gjøre tiltaket permanent. Driften av tiltaket ble videreført ut juni 2012.

Tiltak 22 ble lagt til Konfliktrådet i Oslo og Akershus og gjaldt utprøving av tilrettelagte samtaler i saker der det var ilagt besøksforbud. Tiltak 23 ble gjennomført av Konfliktrådet i Østfold som prøvde ut tilrettelagt dialog på egnet tidspunkt i straffesakskjeden i saker med vold i nære relasjoner. Tiltak 22 og 23 ble evaluert av NTNU Samfunnsforskning i 2013. Evalueringen tyder på at tiltakene fungerer bra, og at Konfliktrådenes arbeid er et viktig supplement til de øvrige offentlige instanser som er involvert i saker om vold i nære relasjoner. Partene som har mottatt tilbud om tilrettelagte samtaler har gjennomgående vært fornøyde, og samtaler har stort sett ført til endring i positiv forstand. Gjennom evalueringen har det blitt avdekket områder med rom for forbedringer, og evalueringsgruppen har kommet med konkrete anbefalinger for det videre arbeidet innenfor feltet.

4.1.2 Strategier

Konfliktråd

Konfliktrådene skal fortsette arbeidet med å øke bruken av stormøter. Målet for 2013 var å gjennomføre 350 stormøter. Siden flere enn de tradisjonelt definerte partene i en konflikt deltar på stormøtet, får flere deltakere også eierskap til konflikten og prosessen med å få den løst. Erfaringsmessig bidrar det til en mer varig løsning.

I 2013 er måltallet for gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 35 dager. 60 pst. av sakene skal være ferdig meklet innen 28 dager.

Vold i nære relasjoner – tilrettelagte samtaler og stormøter

For å samle erfaringer og utvikle kunnskap om tilrettelegging av møter i saker med vold i nære relasjoner, har Sekretariatet for konfliktrådene utarbeidet en «opplæringspakke» for ansatte og meglere i konfliktrådene basert på erfaringene fra de tre tiltakene.

På bakgrunn av evalueringene av tiltak 21-23 i Regjeringens *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008–2011*, vil Justis- og beredskapsdepartementet vurdere om, og på hvilken måte, de utprøvede aktivitetene skal videreføres i ordinær drift i alle konfliktråd.

I Regjeringens *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2012* er et nytt tiltak lagt til konfliktrådet. Tiltaket gjelder videreutvikling av bruk av tilrettelagt dialog i saker som gjelder æresrelatert vold, inkludert tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og ekstremkontroll. Dette skal skje gjennom opp-

læring, kompetanseheving og metodeutvikling i regi av Konfliktrådet i Sør-Trøndelag.

5 Hovedmål: Redusert kriminalitet

5.1 Delmål: Bedre forebygging av kriminalitet ved økt bruk av konfliktråd

5.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Konfliktråd

Politiet, påtalemyndigheten, kriminalomsorgen og domstolene er samarbeidspartnere for konfliktrådene og hovedleverandører av saker. Politiet overfører flest saker til konfliktrådet. Hvilken informasjon partene får om konfliktråd fra politiet, er av stor betydning for om samtykke til konfliktrådsbehandling blir gitt. Politiets informasjon er også i stor grad med på å forme partenes forventninger til møtet i konfliktrådet, og kan derfor være avgjørende for utfallet av møtet, jf. omtale under programkategori 06.40.

En ny straffart – ungdomsstraff – ble vedtatt av Stortinget i desember 2011. Ungdomsstraffen innebærer at ungdom ikke skal settes i fengsel med mindre det er tvingende nødvendig og alle andre tiltak har vært vurdert. Straffereaksjonen skal idømmes av domstolen og skal være et alternativ til ubetinget fengsel og strengere samfunnsstraff for unge lovbrøyttere mellom 15 og 18 år.

Reaksjonen bygger på prinsippene for gjenopprettende prosess («restorative justice») og går ut på at den domfelte skal gjennomføre et stormøte (ungdomsstormøte) tilrettelagt av en egen koordinator. Ungdomsstormøtet skal munne ut i en plan (ungdomsplan) som bl.a. kan inneholde kompensasjon til fornærmede, ulike former for kriminalitetsforebyggende tiltak og/eller tiltak med et straffende element. Et oppfølgingsteam vil ha ansvaret for å følge opp planen.

5.2.2 Strategier

Konfliktråd

Ikrafttreddelsen av ungdomsstraff krever at alle konfliktråd har en ungdoms koordinator. Fra 2014 skal det ansettes 16 nye ungdomskoordinatorer slik at oppfølgingsteam med ungdomskoordinatorer kan etableres ved alle konfliktråd. Tiltaket sikrer rettslikhet ved at ungdomsstraff kan tilbys over hele landet. Tiltaket muliggjør også at andre strafferettslige reaksjoner overfor ungdom, ved mindre alvorlig kriminalitet, kan gjennomføres over hele landet.

En arbeidsgruppe nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet avga i september 2011 rappor-

ten *Økt bruk av konfliktråd*. Der foreslås bl.a. en ny strafferettslig reaksjon for mindre alvorlige lovbrudd etter mønster av ungdomsstraffen. Den benevnes *ungdomsoppfølging* og skal ligge inntil den nye ungdomsstraffen. På denne måten vil det etableres en sammenhengende kjede av alternative strafferettslige reaksjoner forankret i gjenopprettende prosesser og gjennomført i konfliktrådene – fra den minst inngripende reaksjonen som påtaleunnlattelse til ungdomsstraffen som et alternativ til fengsel og strengere samfunnsstraff. Reaksjonen

er i likhet med ungdomsstraff todelt, hvor den ene delen er gjennomføring av et stormøte og den andre er inngåelse av en plan og oppfølging av denne. Arbeidsgruppens rapport har vært på høring og Regjeringen ønsker å legge frem en lovproposisjon om økt bruk av konfliktråd.

Sekretariatet for konfliktrådene skal fortsette samarbeidet med Kriminalomsorgsdirektoratet, Riksadvokaten og Politidirektoratet. Det er av stor betydning at politiet overfører saker til konfliktrådene.

Kap. 470 Fri rettshjelp

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	7 347	6 438	6 502
70	Fri sakførsel	500 844	517 059	596 556
71	Fritt rettsråd	152 850	158 545	162 994
72	Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak	29 525	31 293	31 300
	Sum kap. 0470	690 566	713 335	797 352

1 Innledning

Det kan gis tilskudd til dekning av rettshjelpsutgifter i tvistesaker i og utenfor rettergang. De årlige utgiftene avhenger av i hvilken grad publikum benytter seg av tilbudet, og er derfor vanskelig å anslå på forhånd. Bevilgningen til ordningen omfatter også tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til sakkyndige og meddommere m.m. i saker der det er gitt fri sakførsel. Pga. ordningens karakter er utgiftene vanskelig å anslå.

Det foreslås en bevilgning under posten på 6,5 mill. kroner.

Post 70 Fri sakførsel

Bevilgningen på posten skal gå til dekning av utgifter til advokat m.m. i saker hvor det er innvilget hel eller delvis fri sakførsel etter reglene i lov om fri rettshjelp. Fri sakførsel gis i saker for domstolene og for særskilte forvaltningsorganer som fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker,

kontrollkommissjonen (for psykisk helsevern), smittevernemnda m.m.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås en økning på 65 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning under posten på 596,6 mill. kroner.

Post 71 Fritt rettsråd

Bevilgningen på posten skal gå til å dekke utgifter til advokat og rettshjelper i saker hvor det helt eller delvis er innvilget fritt rettsråd etter reglene i lov om fri rettshjelp. Fritt rettsråd er juridisk rådgivning i saker som ikke er til behandling i domstolene eller et annet organ hvor det kan gis fri sakførsel, jf. omtale under post 70.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås en bevilgning under posten på 163 mill. kroner.

Post 72 Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak

Bevilgningen på posten dekker primært tilskudd for å sikre rettssikkerhetsarbeid og tilskudd til rettshjelpsvirksomhet. Det vises til nærmere omtale under pkt. 3.1

Det foreslås en bevilgning under posten på 31,3 mill. kroner.

Kap. 3470 Fri rettshjelp

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	5 760	3 450	3 571
	Sum kap. 3470	5 760	3 450	3 571

1 Postomtale

Det foreslås en bevilgning under posten på 3,6 mill. kroner.

Post 01 Tilkjente saksomkostninger m.m.

Saksomkostninger tilkjent staten i benefiserte saker føres under denne posten.

Kap. 471 Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlagsordning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	75 058	117 599	121 715
72	Erstatning i anledning av straffeforfølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	22 339	20 453	21 169
73	Stortingets rettfærdsvederlagsordning			60 000
	Sum kap. 0471	97 397	138 052	202 884

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens utbetalinger etter de alminnelige erstatningsregler, erstatning i anledning av straffeforfølgning og utbetalinger av rettfærdsvederlag etter Stortingets rettfærdsvederlagsordning.

2 Postomtale

Post 71 Erstatningsansvar m.m., overslagsbevilgning

Utbetalinger som følge av at staten er erstatningsansvarlig etter de alminnelige erstatningsregler eller har inngått forlik uten å erkjenne ansvar, belastes denne posten. Unntatt er utbetalinger som følge av statens ansvar i kontraktsforhold og ansvar i forbindelse med statens forretningsdrift. Bevilgningen på posten er regelstyrt, og bevilgningsforslaget er et overslag.

Det foreslås en bevilgning under posten på 121,7 mill. kroner.

Post 72 Erstatning i anledning av straffeforfølgning, overslagsbevilgning

Etter straffeprosessloven kapitlene 30 og 31, jf. forskrift om standardsatser for erstatning i anledning straffeforfølgning, har en siktet rett til erstatning for økonomisk tap og til oppreisning etter faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt, eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettskonvensjoner. Bevilgningen på posten er regelstyrt.

Det foreslås en bevilgning under posten på 21,2 mill. kroner.

Post 73 Stortingets rettfærdsvederlagsordning

Rettfærdsvederlagsordningen er Stortingets egen ordning der enkeltpersoner som har kommet særlig uheldig ut i sitt møte med det offentlige i for-

hold til andre på samme tid, kan søke om en skjønsmessig kompensasjon. Søknadene avgjøres av Stortingets utvalg for rettferdsvederlag. Ordningen er basert på sedvane og er ikke nærmere regulert i formelle regler.

På bakgrunn av regnskapstall og foreløpige anslag foreslås en bevilgning under posten på 60 mill. kroner. Midlene foreslås overført fra Finansdepartementet.

Kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	40 583	45 641	46 392
70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	279 416	388 902	435 514
	Sum kap. 0472	319 999	434 543	481 906

1 Innledning

Kontoret for voldsoffererstatning behandler søknader om voldsoffererstatning fra personer som er påført personskade som følge av straffbar voldshandling. Bemanningen ved Kontoret for voldsoffererstatning utgjorde 49,24 årsverk per 1. mars 2013. Kontoret behandler og avgjør søknader om voldsoffererstatning i første instans.

Kontoret for voldsoffererstatning har ansvaret for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre, i alt 14 kontorer. Bemanningen ved Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre utgjorde 12,66 årsverk per 1. mars 2013.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter til Kontoret for voldsoffererstatning og driftsutgifter for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre.

Det foreslås en bevilgning under posten på 46,4 mill. kroner.

Post 70 Erstatning til voldsofre, overslagsbevilgning

Posten er en regelstyrt overslagsbevilgning og skal gå til erstatning i saker etter voldsoffererstatningsloven.

Basert på regnskapstall og forventet utvikling foreslås det en bevilgning under posten på 435,5 mill. kroner.

Kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert bud- sjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	41 119	39 414	42 958
	Sum kap. 0473	41 119	39 414	42 958

1 Innledning

Statens sivilrettsforvaltning fatter etter delegasjon vedtak på flere sivilrettslige felt, herunder erstatning i anledning av straffeforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31, klagesaker etter lov om fri

rettshjelp, klager over fylkesmennenes vedtak i tomtefestesaker og oppgaven med stadfestelse av testament. Virksomheten utøver sekretariatsfunksjon for Erstatningsnemnda for voldsofre, Stortingets rettferdsvederlagsutvalg, Den rettsmedisinske kommisjon og Barnesakkyndig kommisjon. Fra og

med 1. januar 2013 ble Statens sivilrettsforvaltning også tillagt funksjon som sekretariat for Konkursrådet og rollen som sentral vergemålsmyndighet. Endelig har Statens sivilrettsforvaltning fått en midlertidig styrking fra 1. juli 2013 for å behandle krav på erstatning for manglende utbetalt oppreisning etter motorvognulykker i perioden 1. januar 1994 til 31. desember 2000, se punkt 3.3.1.

Statens sivilrettsforvaltning skal være et kompetansesenter på fagområdene som tilligger virksomheten.

Bemanningen i Statens sivilrettsforvaltning utgjorde 58 årsverk per 1. mars 2013.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter til Statens sivilrettsforvaltning. Bevilgningen dekker også godtgjørelser, reise- og kursutgifter til medlemmer av utvalgene for rettferdsvederlag og Erstatningsnemnda for voldsofre. Bevilgningen dekker i tillegg de ordinære driftsutgiftene til Den rettsmedisinske kommisjon, herunder kommisjonens sekretariat.

Bevilgningen dekker fra 2014 også driftsutgiftene til sekretariatet for Konkursrådet, samt øvrige utgifter knyttet til Konkursrådet, herunder godtgjørelser og reiseutgifter til medlemmene av rådet. Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen med 2,2 mill. kroner, jf. postomtale under kap. 475, post 21.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgning

gen under kap. 473, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3473, post 01, jf. forslag til vedtak.

Videre foreslås det at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 473, post 01, inntektene ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet, jf. forslag til vedtak.

Som en følge av Høyesteretts dom av 22. november 2012 om statens erstatningsansvar for manglende gjennomføring av EØS-avtalens motorvognforsikringsdirektiver for oppreisningserstatning etter trafikkulykker, er det forventet å komme anslagsvis 150-300 nye krav om erstatning for skader inntruffet i perioden 1. januar 1997 t.o.m. 31. desember 2000. Statens sivilrettsforvaltning har ansvaret for å behandle de aktuelle sakene, og opprettet for dette formålet en midlertidig stilling i 18 måneder fra 1. juli 2013. I Prop. 145 S (2012–2013) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2013, ble 900 000 kroner bevilget til formålet og for 2014 utgjør behovet 850 000 kroner. Tidligere saker er blitt behandlet i JD og midlene foreslås omdisponert fra Justis- og beredskapsdepartementets driftsbudsjett. Omdisponeringen skal opphøre fra og med 2015.

Det foreslås på bakgrunn av ovennevnte å omdisponere 0,9 mill. kroner fra kap. 400, post 01, til kap. 473, post 01 i 2014. Omdisponeringen gjelder kun i 2014.

Det foreslås en bevilgning under posten på 43 mill. kroner.

Kap. 3473 Statens sivilrettsforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
01	Diverse inntekter	218	5	5
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	658		
18	Refusjon av sykepenger	334		
	Sum kap. 3473	1 210	5	5

1 Postomtale

Post 01 Diverse inntekter

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke utgifter som Den rettsmedisinske kommisjon har i forbindelse med kurs og eventuelle andre inntekter.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 473, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3473, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
01	Driftsutgifter	75 392	76 815	95 367
	Sum kap. 0474	75 392	76 815	95 367

1 Innledning

Konfliktrådene tilbyr megling, tilrettelagte møter og stormøter mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig art. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for drift og utvikling av 22 konfliktråd.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal gå til drift av 22 konfliktråd, og til drift av Sekretariatet for konfliktrådene. Ved sekretariatet utgjorde bemanningen 17 årsverk per 1. mars 2013, mens i konfliktrådene var bemanningen på samme tidspunkt 72 årsverk.

Iverksettelse av ungdomsstraff krever at alle konfliktråd har en ungdomskoordinator. Det er

totalt behov for 16 nye ungdomscoordinatorer til oppfølgingsteamene i konfliktrådene. I tillegg er det behov for blant annet opplæring, administrative støttefunksjoner og økte meglergodtgjørelser. Totalt innebærer dette et merbehov på 16 mill. kroner. Sekretariatet for konfliktrådene vil videre måtte styrkes med 1,5 mill. kroner for å kunne ivareta den økte oppgaveporteføljen. Samlet foreslås det å øke bevilgningen på posten med 17,5 mill. kroner.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 95,4 mill. kroner.

Kap. 3474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
02	Refusjoner	3 489	2 406	2 490
16	Refusjon fødselspenger/adopsjonspenger	487		
18	Refusjon av sykepenger	898		
	Sum kap. 3474	4 874	2 406	2 490

1 Postomtale

Post 02 Refusjoner

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke konfliktrådenes utgifter i forbindelse med kurs og konferanser.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning under posten på 2,5 mill. kroner.

Kap. 475 Bobehandling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2014
		2012	Saldert budsjett 2013	
01	Driftsutgifter	69 718	74 459	76 097
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 587	8 770	6 877
	Sum kap. 0475	76 305	83 229	82 974

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens ansvar for utgifter til konkursbehandling og utgifter til Justis- og beredskapsdepartementet særskilte garantiordning til granskning av konkursboer.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på kapitlet dekker statens ansvar for utgifter til konkursbehandling i tilfeller hvor boet eller den som begjærer konkurs (rekvirenten) ikke dekker utgiftene. Dette er regelstyrte utgifter etter konkursloven § 73.

Det foreslås en bevilgning under posten på 76,1 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet under garantiordningen i 2014 får fullmakt til å kunne pådra seg forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475, post 21 med inntil 10 mill. kroner, men slik at totalrammen for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner, jf. forslag til vedtak. Videre foreslås det at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 tilbakebetalte inntekter under garantiordningen, jf. forslag til vedtak. Slik tilbakebetaling skjer i de tilfeller hvor boet likevel får inn penger etter at tingretten har betalt ut garantibeløp til bostyrer.

Posten foreslås redusert med 2,2 mill. kroner fordi sekretariatet for Konkursrådet og ansvaret for Konkursrådets utgifter er overført til Statens sivilrettsforvaltning, jf. tekstmotale under kap. 473, post 01.

Det foreslås en bevilgning under posten på 6,9 mill. kroner.

Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	-240 419	145 738	323 245	121,8
	Sum kategori 06.80	-240 419	145 738	323 245	121,8

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
480	Svalbardbudsjettet	-240 419	145 738	323 245	121,8
	Sum kategori 06.80	-240 419	145 738	323 245	121,8

Justis- og beredskapsdepartementet fremmer svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet. Bakgrunnen for dette er artikkel 8 i Svalbardtraktaten som begrenser adgangen til å oppkreve skatter og avgifter på Svalbard og hvordan disse midlene kan anvendes. De skatter og avgifter som innkreves på Svalbard skal i sin helhet komme Svalbard til gode. Stortinget sluttet seg til Regjeringens ønske om å videreføre ordningen med et eget svalbardbudsjett under behandlingen av St.meld. nr. 22 (2008–2009) *Svalbard*. For en helhetlig omtale av Svalbard vises derfor til svalbardbudsjettet.

Hvert år gis et tilskudd fra statsbudsjettet til dekning av underskuddet på svalbardbudsjettet. De siste årene har de regnskapsførte inntektene vært unormalt høye. Dette har gitt et positivt resultat som innebærer at svalbardbudsjettet har tilbakeført midler til statskassen. Etter bl.a. endringer i bestemmelsene for selskapsskatt og mindre produksjonsvolum ved gruveselskapet Store Norske er det ventet at de unormalt høye skatteinntektene de siste årene vil bli vesentlig lavere fra 2014. For 2014 er det foreslått 455,8 mill. kroner i utgifter og 132,5 mill. kroner i inntekter

på svalbardbudsjettet. Differansen blir 323,2 mill. kroner. Det er denne differansen mellom utgifter og inntekter i svalbardbudsjettet som danner grunnlaget for tilskuddet over Justis- og beredskapsdepartementets kap. 480.

Stortingets behandling av St.meld. nr. 22 (2008–2009) *Svalbard*, jf. Innst. S. nr. 336 (2008–2009), viser at det er bred politisk enighet om hovedmålene i svalbardpolitikken. Målene har ligget fast i lang tid og historien har vist at forvaltning av øygruppen etter disse målene har vært vellykket.

I svalbardbudsjettet er det fremhevet at beredskap og sikkerhet på Svalbard er viktig framover.

Regjeringen har derfor styrket helikoptertjenesten på Svalbard ved at det fra 2014 vil være stasjonert to store og likeverdige helikoptre med base i Longyearbyen. Oppgraderingen har en kostnad på om lag 51 mill. kroner i 2014. I tillegg kommer 14,4 mill. kroner som en engangskostnad for installasjon av et sikkerhets- og styringssystem (HUMS). For å få tilfredsstillende hangarforhold for helikoptrene fra 2014, ble det i 2013 bevilget midler til bygging av ny hangar. Hangaren vil bli ferdigstilt i 2014. Det foreslås bevilget 2,4 mill. kroner til drift av hangaren.

Kontrakten for leie av Sysselmannens tjenestefartøy gikk ut etter seilingssesongen i 2012. Det er inngått en midlertidig ettårig kontrakt for 2013. Fra sesongen 2014 har Sysselmannen inngått ny kontrakt for tjenestefartøy innenfor en ramme på 35 mill. kroner. Kontrakten innebærer at det bygges et nytt fartøy som kombinerer Sysselmannens behov med høye miljømål. Fartøyet skal etter planen være i drift fra seilingssesongen 2014 og vil være i tjeneste om lag 6 måneder per år.

Sysselmannen har de senere årene opplevd en økning i sine oppgaver både i omfang og kompleksitet. De senere år har presset på kontorarealer økt og bidratt til behov for å utvide Sysselmannens administrasjonsbygg. Dette arbeidet er igangsatt i 2013 og skal etter planen ferdigstilles i 2014. Gjennom denne utvidelsen vil det også etableres et tidsmessige stabsrom til bruk ved større hendelser der det settes krisestab. I tillegg foreslås det å styrke Sysselmannen med tre politistillinger fra 1. juli 2014 for å sette Sysselmannen bedre i stand til å løse nye og større utfordringer på rednings-, beredskaps-, og sikkerhetsområdet innenfor de gjeldende arbeidstidsbestemmelsene for politiet. Utover dette har Miljøverndepartementet stilt 1,5 mill. kroner til disposisjon for å kunne styrke Sysselmannens miljøvernnavdeling med 1 ½ stilling.

Klima- og forurensingsdirektoratet har pålagt Longyearbyen lokalstyre et rensekraft for det kullfyrte energiverket i Longyearbyen. I budsjettene for 2012 og 2013 ble det bevilget 43,8 mill. kroner til formålet. Etter anbudskonkurransen har det vist seg at kostnadene ved rensing av kraftverket er 42 mill. kroner høyere enn skisseprosjektet som i sin tid beskrev valg av teknologi og kostnader. Det foreslås derfor å øke bevilgningen, slik at det i 2014 bevilges 71,4 mill. kroner til prosjektet. Det legges til grunn at driften tidligst vil kunne komme i gang sent høsten 2014 og det foreslås derfor at driftstilskuddet settes til 1 mill. kroner. I desember 2012 brøt det ut brann i energiverket i

Longyearbyen. Brannen medførte betydelige skader og avdekket samtidig flere sårbarheter i energiforsyningen i Longyearbyen. I Revidert nasjonalbudsjett 2013 ble det bevilget 5,1 mill. kroner for å utbedre forholdene ved energiverket og dermed styrke beredskapen i Longyearbyen.

Våren 2013 forelå en tilstands- og levetidsvurdering av energiforsyningen i Longyearbyen. De faglige vurderingene i analysen er klare på at det er et sterkt behov for å foreta oppgraderinger og investeringer i kraftverket for å sikre leveransen av strøm og varme og forlenge levetiden til energiverket. Som eier av kraftverket i Longyearbyen, er Longyearbyen lokalstyre ansvarlig for sikkerheten i leveransen av varme og energi i lokalsamfunnet. De faglige anbefalingene i tilstands- og levetidsvurderingen har, sammen med kritiske brudd i nettopp leveransen av varme og energi våren og forsommeren 2013, bidratt til at lokalstyret ønsker å prioritere dette arbeidet umiddelbart. Longyearbyen lokalstyre vil derfor igangsette arbeidet med oppgraderinger av kritiske sikkerhetsfaktorer allerede høsten 2013. Konsekvensen av dette er at arbeidet med å rense kraftverket nedprioriteres i den perioden oppgraderingene foretas. Arbeidet med å rense kraftverket vil etter planen tas opp igjen i 2014/2015.

Bevilgningen foreslås videre økt med 360 000 kroner til nominell videreføring av maksimalprisen i barnehage i 2014, valgfag 10. trinn fra høsten 2014 og opptrapping til to barnehageopptak.

Etter noen år med unormalt høye skatteinntekter er det forventet at skatteinntektene fra 2014 vil bli betydelig redusert. Dette fører til at tilskuddet til svalbardbudsjettet over kap. 480, post 50 foreslås økt med 177,5 mill. kroner i 2014.

Utviklingen på svalbardbudsjettets utgiftsside og utviklingen i tilskuddet til svalbardbudsjettet over kap. 480 fra 2006 og frem til budsjettforslag for 2014 fremgår av tabellen nedenfor.

Tabell 2.45 Oversikt over saldert budsjett og svalbardbudsjettets utgifter 2006–2013, samt forslag for 2014 (i mill. kroner)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Tilskudd kap. 480	96,6	123,9	143,4	129,9	113,0	91,1	120,7	145,5	323,2
Svalbardbudsjettet utgifter	188,3	215,7	221,2	231,7	248,8	266,9	293,5	317,4	455,8

Regjeringen har gjennom de siste åtte årene hatt spesiell oppmerksomhet på å tilrettelegge for et robust familiesamfunn i Longyearbyen,

god myndighetsutøvelse gjennom styrking av Sysselmannen og arbeidet med redning og sikkerhet.

Skatten i lønnstrekkordningen på Svalbard ble økt fra 1. januar 2006. Økningen skyldtes en tilpassing til skattereformene på fastlandet. Samtidig ble det nedsatt en arbeidsgruppe for å vurdere skattesystemet på Svalbard. Gruppen konkluderte med at en fremdeles bør legge vekt på å bruke lavt skattenivå som virkemiddel for å sikre bosetting og aktivitet på Svalbard. På bakgrunn av dette foreslo Regjeringen i statsbudsjettet for 2008 å redusere skattesatsen på lønnsinntekt til 8 pst., noe som ble vedtatt av Stortinget. For ytterligere å legge til rette for barnefamilier i Longyearbyen, er det innført et eget svalbardtillegg i barnetrygden.

I tillegg til tilskuddet over kap. 480 har staten årlig betydelige utgifter, bl.a. til støtte til forskning på Svalbard og til nasjonale tiltak som sykehus og universitet i Longyearbyen. Utgiftene til disse formålene bevilges over det ordinære statsbudsjettet under de enkelte fagdepartementenes kapitler. En oversikt over og omtale av bevilgninger til svalbardformål over de andre fagdepartementenes budsjetter er gitt i svalbardbudsjettet punkt 4 og vedlegg 1.

Det er gitt en nærmere redegjørelse for målene for norsk svalbardpolitikk i Prop. 1 S (2013–2014) *Svalbardbudsjettet*.

Programkategori 06.90 Beskyttelse og innvandring

Utgifter under programkategori 06.90 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
01-23	Driftsutgifter	2 730 794	2 680 805	2 896 803	8,1
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	114 153			
60-69	Overføringer til kommuner	259 957	246 394	303 171	23,0
70-89	Overføringer til private	605 963	625 239	668 035	6,8
	Sum kategori 06.90	3 710 867	3 552 438	3 868 009	8,9

Utgifter under programkategori 06.90 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
490	Utlendingsdirektoratet	3 421 688	3 260 497	3 573 159	9,6
491	Utlendingsnemnda	289 179	291 941	294 850	1,0
	Sum kategori 06.90	3 710 867	3 552 438	3 868 009	8,9

1 Innledning

Programkategorien omfatter utforming og iverksetting av innvandrings-, asyl- og flyktningpolitikk som Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for, med unntak av oppgaver som sorterer under politiets ansvarsområde. Kategorien omfatter bl.a. utvikling og forvaltning av utlendingslovgivningen, drift av asylmottak, tiltak for assistert frivillig retur og drift av Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE).

Departementer med særlig ansvar innenfor utlendingsforvaltningen foruten Justis- og beredskapsdepartementet er Arbeidsdepartementet (arbeidsinnvandring og EØS-innvandring), Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet (omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år, bosetting, statsborgerskap og samordning av integreringspolitikken) og Utenriksdepartementet (utenriksstasjoner). Ansvaret for den konkrete gjennomføringen ligger hos UDI, UNE, politiet, utenriksstjenesten og Integrerings- og mang-

foldsdirektoratet (IMDi). Politiets oppgaver med utlendingskontroll og gjennomføring av returer mv. er nærmere omtalt under Programkategori 06.40.

Politikkområdet reguleres av utlendingsloven av 15. mai 2008 og utlendingsforskriften, jf. Ot.prp. nr. 75 (2006–2007) *Om lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)* og senere endringsproposisjoner.

Følgende meldinger er fremmet for Stortinget i stortingsperioden 2009–2013:

- Meld. St. 9 (2009–2010) *Norsk flyktning- og migrasjonspolitik i et europeisk perspektiv*
- Meld. St. 27 (2011–2012) *Barn på flukt*

Følgende offentlige utredninger på feltet er overlevert Justis- og beredskapsdepartementet i siste stortingsperiode:

- NOU 2011: 10 *I velferdsstatens venterom - Mot- takstilbudet for asylsøkere*
- NOU 2010: 12 *Ny klageordning for utlendings- saker*

Boks 2.8 Gjennomførte strategier og tiltak i perioden 2006–2013

- Styringsforholdene og samhandlingen mellom departement og Utlendingsdirektoratet (UDI) er klargjort og forbedret, jf. oppfølgingen av NOU 2006: 14 *Gransking av Utlendingsdirektoratet*.
- Regjeringen satte i 2008 og 2009 i verk en rekke innstrammings tiltak for å redusere antall asylsøkere uten reelt behov for beskyttelse.
- Stortinget vedtok en ny utlendingslov våren 2008. Ny lov og forskrift trådte i kraft 1. januar 2010.
- Flyktningbegrepet i norsk lov er endret slik at det harmoniserer med Norges forpliktelser til å gi beskyttelse mot umenneskelig behandling etter den europeiske menneskerettskonvensjon.
- Regjeringen har skjerpet kravet til sikret underhold for familieinnvandring for andre saker enn de som gjelder familiegjenforening med flyktninger.
- Det er innført regler om å gi tillatelser av lengre varighet enn tidligere i flere saks kategorier, når det ikke er tvil om identitet. Som følge av dette har det blitt langt færre saker om fornyelse av oppholdstillatelse.
- Schengen-standardiserte oppholdskort til personer med oppholdstillatelse ble innført i 2012.
- Regjeringen har satt i verk flere program for assistert, frivillig retur.
- Norge har inngått 17 nye tilbaketakelsesavtaler, 16 av disse er trådt i kraft. To avtaler er reforhandlet.
- Regjeringen har siden 2007 satset på innføring av elektronisk saksbehandling i utlendingsforvaltningen gjennom EFFEKT-programmet.
- Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) har blitt styrket for å redusere saksbehandlingstiden.

De største utgiftspostene under programkategori 06.90 er knyttet til drift av mottak for asylsøkere (kap. 490, post 21), økonomiske ytelser til beboere i mottak (kap. 490, post 70), tilskudd til vertskommuner for asylmottak (kap. 490, post 60) og

drift av UDI og UNE (kap. 490, post 01 og 22 og kap. 491, post 01 og 21). Bevilgningsbehovet på feltet er i stor grad avhengig av hvor mange personer som søker asyl og andre tillatelser til opphold og arbeid i Norge.

Tabell 2.46 Sentrale prognoser til grunn for 2014-budsjettet

	Antall
Asylsøkere til Norge	11 000
Uttak av overføringsflyktninger	2 120
Oppholdssaker til UDI ¹	95 870
Familiemedlemmer til flyktninger (reiseutgifter)	1 450
Personer i mottak og omsorgssentre gjennomsnitt	15 850

¹ Oppholdssaker er alle saker som kommer inn til UDI som ikke gjelder asyl, overføringsflyktninger eller anmodning fra utlandet om tilbaketakelse etter dublinregelverket. I tillegg er det et betydelig antall oppholdssaker som behandles av utenriksstasjonene og politiet.

Kilde: UDI

Tallene i tabellen er prognoser og må ikke forveksles med måltall. Prognoser som gjelder asylsøkere og innvandring er usikre. Prognosene er satt i juni 2013. Asylankomstene til Norge økte

sterkt sommeren 2013. Regjeringen vil følge situasjonen nøye og komme tilbake til Stortinget med informasjon om utviklingen på egnet måte.

Hoved- og delmål for programkategori 06.90 Beskyttelse og innvandring

Hovedmål	Delmål
En helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk	Målrettet tilrettelegging for og kontroll med innreise og opphold Regulert familieinnvandring som ivaretar retten til familieliv Beskyttelse og varige løsninger for flyktninger Tilpasset og nøkternt mottakstilbud for asylsøkere Rask retur av utlendinger uten lovlig opphold
En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor	En samordnet, effektiv og serviceorientert utlendingsforvaltning med kort saksbehandlingstid Systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for politikktutvikling og forvaltning

2 Generelle utviklingstrekk og hovedutfordringer

Global migrasjon

Migrasjonsutviklingen påvirkes av økonomiske, politiske og demografiske forhold i både opprinnelsesland/regioner og mottakerland/regioner. Anslagsvis bor over 232 millioner mennesker i et annet land enn sitt fødeland og regnes som internasjonale migranter. Noen har søkt beskyttelse, mens andre er familieinnvandrere, arbeidsinnvandrere eller studenter.

Ved inngangen til 2013 var det om lag 36 millioner mennesker som falt inn under målgruppen for FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Av disse omtales om lag 11 millioner som flyktninger av UNHCR. Om lag 80 pst. av disse igjen oppholder seg i utviklingsland. Sett bort fra den palestinske flyktningbefolkningen kommer de største flyktninggruppene fra Afghanistan, Somalia, Irak og Syria.

Det siste året har vært preget av flere store kriser som har kommet i tillegg til pågående kriser og konflikter. Krevende nye flyktningssituasjoner har sitt utspring i Syria, Mali, Den demokratiske Republikken Kongo (DRC) og Sudan/Sør-Sudan. Disse krisene har så langt hatt begrenset betydning for asylankomstene til Norge, med unntak for Sudan.

I 2012 flyktet 1,1 millioner mennesker fra sine hjemland på grunn av konflikt eller forfølgelse. Av disse søkte i underkant av 900 000 personer asyl, det høyeste antall asylsøkere på over ti år, jf. tall fra UNHCR. I 2012 var om lag 28,8 millioner på flukt i eget land, såkalte internt fordrevne. Dette var en

økning på 2,4 millioner fra 2011. Den viktigste enkeltårsaken til økningen er konflikten i Syria.

Antall syrere som flykter eller blir fordrevet internt øker stadig. Per september 2013 var det om lag 2 millioner syriske fordrevne i Syrias naboland, i henhold til tall fra UNHCR. Ved inngangen til 2013 var over fire millioner internt fordrevne i Syria. UNHCR frykter at antallet som flykter fra Syria i 2013 kan overstige tre millioner personer.

Samlet for EU og EFTA-landene ble det i 2012 registrert 370 000 asylsøkere, en økning fra 2011 på om lag 10 pst. Økningen i Norge har vært på om lag 8 pst. Økningen i Europa skyldes primært søknader fra syriske og russiske borgere. Tyskland fikk flest asylsøkere av de europeiske landene i 2012.

Migrasjon til og fra Norge

Migrasjon til Norge kan deles inn i fire hovedkategorier:

- arbeidsinnvandring
- familieinnvandring
- beskyttelse og opphold på humanitært grunnlag
- utdanning, kulturutveksling o.l.

En del av innvandringen er varig og en del er midlertidig. Hoveddelen av innvandringen kommer fra EØS-området, jf. tabell 2.48.

I 2012 ble det registrert 78 570 innvandringer til Norge og 31 227 utvandringer. Det vil si at nettoinnvandringen var på 47 343 personer, noe som utgjør den høyeste nettoinnvandringen som noen gang er registrert.

Tabell 2.47 Innvandring, utvandring og nettoinnvandring.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innvandring	40 148	45 776	61 774	66 961	65 186	73 852	79 498	78 570
Utvandring	21 709	22 053	22 122	23 615	26 549	31 506	32 446	31 227
Nettoinnvandring	18 439	23 723	39 652	43 346	38 637	42 346	47 032	47 343

Kilde: SSB

Av de 31 200 som ble registret som utvandret fra Norge i 2012, var 21 300 utenlandske statsborgere.

Tabell 2.48 Innvandring og utvandring etter statsborgerskap

		2012	Endring i pst.	
	Netto- innvandring	Innvandring	Utvandring	Netto- innvandring 2011–2012
Polen	+9 434	11 477	2 043	-11
Litauen	+6 037	6 600	563	-17
Somalia	+3 394	3 607	213	+ 134
Eritrea	+2 308	2 366	58	20
Latvia	+1 476	1 655	179	-24
Filippinene	+1 443	2 490	1 047	-4
Afghanistan	+1 161	1 219	58	+ 11
Sverige	+1 047	5 728	4 681	-63
Tyskland	+602	1 765	1 163	-50
Island	+633	1 450	817	-43
Andre utenlandske statsborgere	+ 21 179	31 655	10 476	
Norske statsborgere	-1 371	8 558	9 929	
I alt	47 343	78 570	31 227	0,6

Kilde: SSB

Den største gruppen av nye innvandrere til Norge er arbeidsinnvandrere. Om lag 39 800 arbeidsinnvandrere fra EØS-land utenfor Norden registrerte seg som arbeidende i Norge i 2012. Det vises for øvrig til Prop. 1 S (2013–2014) for Arbeidsdepartementet for nærmere omtale av arbeidsinnvandringen.

Familieinnvandring er det viktigste grunnlaget for innvandring fra land utenfor EØS-området. I 2012 ble det innvilget 12 200 nye familieinnvandringstillatelser, en nedgang på om lag 400 fra 2011.

I 2012 kom det 9 785 asylsøkere til Norge, en økning på om lag 8 pst. fra 2011. Per 31. august 2013 har det kommet i underkant av 7 900 asylsøkere til Norge, om lag 1 800 flere enn på samme tid i 2012.

I 2012 fikk om lag 6 100 personer innvilget oppholdstillatelse av UDI eller UNE etter asylsøknad, mot 4 735 i 2011. I tillegg mottok Norge i overkant av 1 000 overføringsflyktninger.

For mer informasjon om innvandrerbefolkningen i Norge vises det til Prop. 1 S (2013–2014) for Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet.

Et stort antall mennesker oppholder seg ulovlig i Norge. Per 31. desember 2012 bodde det om lag 4 900 personer med utreiseplikt i mottak. I tillegg befinner det seg mange uten lovlig opphold utenfor mottak³.

I 2012 returnerte 1 753 personer gjennom ordningen med assistert, frivillig retur fra mottak med stønad fra norske myndigheter, en nedgang

på tre pst. fra 2011. 2011 var et rekordår for gjennomførte assisterte, frivillige returer fra Norge. Om lag 2 500 ble tvangsutsendt fra landet i 2012. For nærmere omtale, se programkategori 06.40.

Regjeringen vil for kommende år fremheve følgende hovedutfordringer for de delene av utlendingsfeltet som Justis- og beredskapsdepartementet har ansvaret for:

- Et betydelig antall personer som har fått avslag på sin asylsøknad oppholder seg ulovlig i Norge, det vil si at returplikten ikke etterleves.

³ Statistisk sentralbyrå (SSB) anslo at det i 2006 kunne være om lag 18 000 personer uten lovlig opphold i Norge. SSB understreket imidlertid at det er stor usikkerhet knyttet til slike beregninger. Det reelle tallet kunne ligge et sted mellom 10 500 og 32 000 utlendinger.

- Et stort antall og en stor andel av personer i mottak har enten utreiseplikt eller venter på å bosettes. Dette skaper store utfordringer for mottakssystemet.
- Det er i et betydelig antall saker utfordringer med å fremskaffe sikker identitet som muliggjør tvangsretur.
- Effektiviteten når det gjelder retur begrenses av at opprinnelsesland viser manglende vilje til å akseptere at egne borgere returneres med tvang.
- Utlendingsforvaltningen har for flere sakstyper lengre saksbehandlingstid enn ønskelig. Samlet saksbehandlingstid for søknader om beskyttelse som blir behandlet i to instanser er for lang.
- Økning i antall nye asylsøkere.

Tabell 2.49 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014 for programkategori 06.90 (nominelle tall i mill. kroner)

Budsjettår	Saldert budsjett	Lønns- og prisvekst ¹
2006	1 381,0	
2007	1 382,0	
2008	1 423,0	
2009	3 281,0	
2010	4 820,7	
2011	4 017,1	163,2
2012	3 845,7	98,8
2013	3 552,4	112,1
2014 (forslag)	3 868,0	95,3

¹ Lønns- og prisvekst er i tabellen oppgitt etter at innvandringsfeltet ble overført fra tidligere Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Justis- og politidepartementet i 2010.

Tabell 2.50 Oversikt over saldert budsjett i perioden 2006–2013 og forslag for 2014, for kapitler under programkategori 06.90 Beskyttelse og innvandring (i mill. kroner)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kap. 490 Utlendingsdirektoratet	1 266	1 255	1 295	3 031	4 575	3 756	3 585	3 261	3 573
Kap. 491 Utlendingsnemda	116	128	127	251	246	248	260	292	295

3 Hovedmål: En helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk

3.1 Delmål: Måltrettet tilrettelegging og kontroll med innreise og opphold

3.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Innvandringen til Norge skal styres slik at den er samfunnstjenlig, balansert og bærekraftig. Regulering av innreise og innvandring til Norge skjer gjennom utlendingsloven og utlendingsforskriften, og skal være i overensstemmelse med internasjonale forpliktelser og avtaler.

Identitet

Utlendinger i Norge uten avklart identitet utgjør en særlig utfordring for alle ledd i utlendingsforvaltningen. Arbeidet med å avklare identitet skjer bl.a. ved bruk av intervjuer, verifiseringsundersøkelser i hjemlandet, opptak og registrering av fingeravtrykk, aldersundersøkelser, språktester, DNA-tester mv. Det vises for øvrig til programkategori 06.40 for en nærmere beskrivelse av politiets arbeid med identitetsfastsettelse og virksomheten til Nasjonalt ID-senter (tidligere NID).

En del utlendinger som fyller kravene for opphold på humanitært grunnlag, men som ikke fremlegger dokumentasjon på identitet, får en begrenset oppholdstillatelse. Denne begrensede tillatelsen danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse og/eller familieinnvandring. I 2012 fikk 141 personer en slik tillatelse i påvente av dokumentert identitet.

Fra februar 2013 skal personer som bor i motak med en begrenset oppholdstillatelse bli bosatt etter førstegangsfornyelse av tillatelse. Regjeringen foreslår at denne gruppen får rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap fra 1. september 2014. Se Prop. 1 S (2013–2014) for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet for nærmere omtale.

Det er gjennomført flere tiltak som skal gjøre ordningen med begrenset oppholdstillatelse mer effektiv, f.eks. å gi bedre og mer individuelt tilpasset informasjon om hva som forventes av søkeren med hensyn til fremskaffelse av dokumenter.

Tilrettelegging for innreise

Visumsøknader utgjør en stor andel av sakene som behandles i utlendingsforvaltningen. De

fleste søknadene behandles ved utenriksstasjonene. Innvilgelsesprosenten for visumsaker i 2012 var 95 pst.

Tabell 2.51 Visumsaker behandlet ved utenriksstasjonene og i UDI i 2012

Besøksvisum	151 732
Innreisevisum	19 520
Jobbsøkervisum	232
Transittvisum	4
Sum	171 488

Kilde: UDI

Norge har felles visumpolitikk med de øvrige Schengen-landene og har inngått samarbeid om behandling av visumsøknader med en rekke stater i land hvor Norge ikke er representert.

Schengen-landenes sentrale visuminformasjonssystem VIS er gradvis tatt i bruk siden oktober 2011. Det tas sikte på at systemet er fullt implementert innen 2015 for alle Schengen-landenes ambassader i hele verden. For nærmere informasjon om VIS, vises det til Ot.prp. nr. 36 (2008–2009) *Om lov om endringer i utlendingsloven 1988 og utlendingsloven 2008 (gjennomføring av forordning nr. 767/2008 og rådsbeslutning nr. 633/2008 vedrørende visumsinformasjonssystemet VIS) mv.*, jf. Innst. O. nr. 66 (2008–2009) og Prop. 1 S (2012–2013).

I mai 2012 trådte avtale mellom Norge og Russland om grenseboerbevis i kraft. Generalkonsulatet i Murmansk har ved utgangen av juni 2013 utstedt i overkant av 1 000 grenseboerbevis. Ordningen er et viktig bidrag for å styrke kontakten mellom folk i nordområdene. Se Prop. 1 S (2012–2013).

Utvisning og bortvisning mv.

Et utvisningsvedtak innebærer at man har plikt til å forlate Norge. Samtidig gis det forbud mot senere innreise, enten varig eller for en angitt tidsperiode. Et bortvisningsvedtak betyr at man nektes innreise eller plikter å reise ut hvis man befinner seg i Norge. Imidlertid vil man ikke i fremtiden bli nektet innreise eller opphold i Norge.

Tabell 2.52 Utvisningsvedtak og bortvisningsvedtak i UDI, UNE og politiet

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Utvist	1 274	1 379	1 398	1 634	2 651	3 426	3 142	3 958
Bortvist	707	689	628	563	717	690	874	1 076

Kilde: UDI

De fleste som blir utvist, er statsborgere fra land utenfor EØS-området, som utvises på grunn av brudd på utlendingsloven. Økningen i utvisninger fra 2011 til 2012 skyldes bl.a. økt samarbeid mel-

lom UDI og politiet med felles fokus på utvisningsaker. Systematisk opplæring i UDI, POD og PU i alle landets politidistrikter har lagt grunnlaget for raskere avgjørelser i denne type saker.

Tabell 2.53 Utvisningsvedtak 2012

Utvisning etter EØS-regelverket på grunn av ilagt straff	847
Utvisning for utlendinger utenfor EØS på grunn av ilagt straff	1 019
Utvisning for utlendinger utenfor EØS for brudd på utlendingsloven	2 092
Sum	3 958

Kilde: UDI

Gjennom departementets instruks GI-02/2013 til UDI, ble det i juni 2013 foretatt en justering av utvisningspraksis som også gjelder EØS-borgere. Utlendingsmyndighetene skal nå alltid vurdere om det skal opprettes utvisningssak og fattes vedtak om utvisning av en utlending som straffes for naskeri og tyveri av mindre verdier.

Regjeringen fremmet 21. juni 2013 Prop. 181 L *Endringer i utlendingsloven mv. (heving av strafferammen ved brudd på innreiseforbud)*. I proposisjonen foreslås det å heve strafferammen for brudd på innreiseforbud til bot eller fengsel i inntil to år, og bot eller fengsel i inntil fire år ved gjentakelse. I dag er strafferammen bot eller fengsel i inntil seks måneder eller ett år ved gjentakelse.

Grunnleggende nasjonale interesser og utenrikspolitiske hensyn i utlendingssaker

Regjeringen la 26. april 2013 fram Prop. 141 L (2012–2013) *Endringer i utlendingsloven mv. (behandling av sikkerhetssaker)*. Stortinget vedtok lovendringene 21. juni 2013, jf. Innst. 461 L (2012–2013). Endringene medfører bl.a. at det nå er departementet som skal treffe vedtak i førsteinstans i saker om utvisning på grunn av grunnleggende nasjonale interesser, når utlendingen har opphold i Norge. I dag gir departementet instruks

til UDI om vedtakets innhold dersom departementet ønsker å gripe inn.

I saker hvor departementet treffer vedtak i førsteinstans, blir klageretten ivaretatt ved at utlendingen kan bringe saken inn for domstolen uten kostnader. Vedkommende vil da få oppnevnt en særskilt, sikkerhetsklarert advokat.

Aupairordningen

Justis- og beredskapsdepartementet har opprettet en tilskuddsordning, forvaltet av UDI, som gir støtte til å opprette og drive en informasjons- og rådgivningstjeneste for au pairer og deres vertsfamilier, jf. Innst. 16 S (2011–2012). Norsk Folkehjelp har fått tilskudd til å drive en slik tjeneste som ble formelt åpnet i februar 2013.

Regjeringen la 7. mai 2013 fram Prop. 154 L (2012–2013) *Endringer i utlendingsloven (misbruk av aupairordningen mv.)*. Endringene ble vedtatt av Stortinget 21. juni 2013, jf. Innst. 459 L (2012–2013). Nå kan en vertsfamilie som misbruker aupairordningen, nektes å engasjere ny au pair i inntil fem år (karantenetid). Dersom vertsfamilien dømmes for overgrep eller andre straffbare forhold mot en au pair, som for eksempel menneskehandel, kan karantenetiden settes til opptil ti år. Lovendringene trådte i kraft 1. juli 2013.

3.1.2 Strategier og tiltak

Identitet

Stortinget har gjennom anmodningsvedtak nr. 417 (2012–2013) bedt regjeringen «*fremme forslag om endringer i regelverket som sikrer tiltak som reduserer muligheten for å kunne opprette falsk identitet i Norge.*» Justis- og beredskapsdepartementet arbeider nå med en helhetlig gjennomgang for å klarlegge hvilke regelverksendringer og andre tiltak som er best egnet for å motvirke at utlendinger kan opptrø med falsk identitet i Norge.

Departementet vurderer bl.a. et samlet biometriregister for utlendingssaker. Dette reiser juridiske, personvernmessige, organisatoriske, tekniske og økonomiske utfordringer som må utredes nærmere. UDI har fått i oppdrag å vurdere spørsmålet om bedre identitetskontroll som et ledd i direktoratets konseptvalgutredning for IKT-området.

Tilrettelegging for innreise

Schengen-landene utreder nå mulighetene for en oppgradering av VIS. EU-kommisjonen la i februar 2013 fram forslag om den såkalte «Smart Borders»-pakken. Forslaget innebærer to nye systemer: Et automatisert inn- og utreiseprogram til Schengen-området (Entry/Exit-system) og et system som skal gjøre grensepasseringen for reisende som gjentatte ganger reiser inn i Schengen-området enklere og hurtigere (Registered Travellers Program). Forhandlingene vil tidligst sluttføres i 2014.

Det vises for øvrig til omtale under programkategori 06.40 om utvikling av nye tekniske systemer for inn- og utreisekontroll innenfor Schengen-samarbeidet.

Utvising og bortvisning m.m.

Departementet vil vurdere endringer av gjeldende utvisingbestemmelser. Hensikten er å sikre at personer som kan ekskluderes fra flyktningsstatus, fordi det er mistanke om at de har begått alvorlige kriminelle handlinger før de kom til Norge, også skal kunne utvises og nektes opphold på andre grunnlag etter utlendingsloven, selv om de ikke er ilagt straff.

Grunnleggende nasjonale interesser og utenrikspolitiske hensyn i utlendingssaker

Justis- og beredskapsdepartementet arbeider for tiden med en forskriftsbestemmelse om behand-

ling av sikkerhetssaker, som må vedtas før lovendringene om sikkerhetssaker kan tre i kraft.

Aupairordningen

Departementet ønsker i løpet av stortingsperioden å evaluere de tiltakene som er gjennomført for å hindre misbruk og utnyttelse av aupairordningen, herunder tilskudd til informasjons- og rådgivningstjeneste for au pairer.

Dersom det viser seg at tiltakene som er innført ikke har ønsket effekt, kan det bli aktuelt å innføre nye tiltak eller å oppheve ordningen.

3.2 Delmål: Regulert familieinnvandring som ivaretar retten til familieliv

3.2.1 Resultater og tilstandsvurdering

Familieinnvandring brukes som samlebetegnelse for familiegjenforening og familieetablering. Familiegjenforening gjelder tilfeller hvor partene har levd sammen som ektefeller eller samboere før referansepersonen (den som bor her i landet) kom til Norge, eller hvor søkeren er referansepersonens barn. Familieetablering brukes når den utlendingen som søker om opphold har inngått ekteskap med en person som allerede er bosatt i Norge, og partene ønsker å leve sammen her.

Familieinnvandring er det viktigste grunnlaget for innvandring fra land utenfor EØS-området. I 2012 ble det innvilget om lag 12 200 nye familieinnvandringstillatelser til personer fra land utenfor EØS-området.

Antallet familieinnvandringstillatelser har vært relativt stabilt siden 2008, med unntak for 2010, da antallet innvilgelser var nede i om lag 9 400. Antallet søknader har imidlertid vært økende. Søknader fra Somalia og Eritrea har økt vesentlig siden 2008. I 2012 søkte om lag 5 100 personer om familieinnvandring fra disse landene, mot om lag 1 900 i 2008.

Andelen innvilgelser har gått ned, fra 80 pst. i 2008 til 71 pst. i 2012, jf. tabell 2.54. Nedgangen i innvilgelsesprosent antas å ha sammenheng med innføringen av et strengere underholdskrav fra 2010. Blant de landene det kommer flest familieinnvandrere fra, har nedgangen i innvilgelsesprosent fra 2008 vært særlig stor for Afghanistan (ned 15 prosentpoeng til 46 pst.) og Pakistan (ned 14 prosentpoeng til 64. pst.). For Somalia og Eritrea var andelen innvilgelser henholdsvis 53 pst. og 60 pst. i 2012.

Tabell 2.54 Andel og antall innvilgelser på søknader om familieinnvandring 2005 –2012 (borgere fra EØS-land er ikke inkludert)

År	Innvilgelser	Innvilgelsesprosent
2005	9 913	78
2006	9 433	78
2007	10 597	80
2008	11 591	80
2009	11 951	77
2010	9 443	71
2011	12 346	72
2012	12 186	71

Kilde: UDI

Regjeringen fremmet 31. mai 2013 Prop. 162 L (2012–2013) *Endringer i utlendingsloven (familieinnvandring for særkullsbarn ved fare for seksuelle overgrep)*. Lovendringen ble vedtatt 21. juni 2013, jf. Innst. 464 L (2012–2013) og trådte i kraft 1. juli 2013. Endringene innebærer en videre hjemmel for å avslå oppholdstillatelse for særkullsbarn som skal gjenforenes med mor eller far i Norge, når det er fare for at barnet vil bli utsatt for seksuelle overgrep av mor eller fars nye ektefelle i Norge.

Det gis stønad for reise til Norge for personer som får innvilget familiegjenforening dersom referansepersonen fikk opphold i Norge på grunn av beskyttelsesbehov. Stønaden gis over kap. 490, post 75. Stønadsordningen forvaltes av UDI. I 2012 fikk 1 512 personer dekket reiseutgifter på til sammen om lag 8 mill. kroner over denne ordningen. Regelverket ble revidert i 2013.

3.2.2 Strategier

Departementet sendte 9. oktober 2012 ut på allmenn høring forslag om bl.a. å heve underholdskravet fra 242 440 kroner til 261 700 kroner, med høringsfrist 9. januar 2013. Saken er nå til vurdering i departementet. Departementet vurderer også om det er grunnlag for særskilte tiltak for å hindre at underholdskravet virker forskjellig for kvinner og menn.

Departementet har bedt UDI gjennomgå konsekvensene av regelverket om familieinnvand-

ring, herunder konsekvenser for barns mulighet til familieliv i Norge.

3.3 Delmål: Beskyttelse og varige løsninger for flyktninger

3.3.1 Resultater og tilstandsvurdering

Asylsøkere til Norge

Antall nye asylsøkere til Norge har vært relativt stabilt i årene 2010–2012. Fra sommeren 2012 har imidlertid ankomsttallene økt. Dette ble forsterket sommeren 2013 på grunn av en stor økning i ankomster av asylsøkere fra Eritrea. Dette er en europeisk trend. Samlet for EU og EFTA-landene ble det i 2012 registrert 370 000 asylsøkere, en økning siden 2011 på om lag 10 pst. Økningen for Norge var på om lag 8 pst.

Antallet asylsøkere som kommer til Norge og andre mottakerland, avhenger av hvordan konfliktbildet i verden ser ut og hvilke nasjonalitetsgrupper som utgjør de store asylsøkergruppene. I tillegg er en rekke andre faktorer av betydning for hvor mange som faktisk kommer til Norge. Dette gjelder bl.a.:

- Muligheter for å ta seg til Europa og Norge.
- Hvordan Norge oppfattes som land å søke asyl i, særlig sammenlignet med andre europeiske land, både av asylsøkeren selv og asylsøkerens familie og nettverk.
- Hvilke råd som gis fra såkalte menneskesmuglere og hvilke strategier som er avgjørende for deres råd.

Tabell 2.55 Registrerte asylankomster til Norge

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antall	5 402	5 320	6 528	14 431	17 226	10 064	9 053	9 785

Kilde: UDI

Per 31. august 2013 har det kommet i underkant av 7 900 asylsøkere til Norge, om lag 1 800 flere enn på samme tid i 2012.

En del asylsøknader blir ikke realitetsbehandlet i Norge, men avslått på formelt grunnlag i henhold til Dublin-regelverket. Grunnen er da at en annen europeisk stat har plikt til å realitetsbehandle asylsøknaden. En del søknader blir også henlagt av andre grunner. Av de asylsøknadene UDI avgjorde i 2012, ble 78 pst. realitetsbehandlet, 14 pst. behandlet etter Dublin-reglene og 8 pst.

trukket eller henlagt. I tabell 2.56 regnes innvilgelsesprosenten ut fra andel innvilgelsesprosenter av realitetsbehandlede søknader i første instans (UDI) basert på *vedtaksår*.

I 2012 var innvilgelsesprosenten for *realitetsbehandlede* asylsaker i UDI 58 pst. Dette er sju prosentpoeng høyere enn i 2011. Økningen skyldes at det i 2012 ble fattet vedtak i et større antall saker med søkere fra land hvor mange har et reelt beskyttelsesbehov og fyller vilkårene for flyktningstatus.

Tabell 2.56 Positive vedtak etter behandlede asylsøknader i UDI¹

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innvilgelsesprosent UDI	46	57	58	41	42	41	51	58
Konvensjonsflyktninger	567	461	1 013	1 077	1 753	2 974	2 810	3 667
Annen flyktningstatus	-	-	-	-	-	1 565	766	1 184
Opphold på humanitært grunnlag	1 913	1 225	1 921	1 975	2 722	751	444	328
Sum	2 480	1 686	2 934	3 052	4 475	5 290	4 020	5 179

¹ Endringene i kategorier fra 2010 kom etter innføring av ny utlendingslov.

Kilde: UDI

Tabell 2.57 Positive vedtak etter behandlede asylsøknader i UNE

År	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innvilgelsesprosent UNE	10	9	30	14	6	5	8	11
Konvensjonsflyktning	62	59	38	32	44	167	287	281
Annen flyktningstatus	-	-	-	-	-	71	91	293
Opphold på humanitært grunnlag	513	463	1 523	630	392	173	336	370
Sum	575	522	1 561	662	436	411	714	944

Kilde: UNE

Antallet enslige mindreårige som har søkt asyl i Norge har variert sterkt de siste årene, jf. tabell 2.58. I toppåret 2009 kom 2 500 asylsøkere som hevdet å være enslige mindreårige. Av disse var det mange uten et reelt beskyttelsesbehov. Ulike

innstramningstiltak ble derfor iverksatt. Antallet enslige mindreårige asylsøkere til Norge har deretter gått ned. Om lag halvparten av enslige mindreårige asylsøkere som ankom Norge i 2011 og 2012 kom fra Afghanistan. 85 pst. av de

enslige, mindreårige asylsøkerne var gutter, både i 2011 og 2012. I 2012 var det en økning i

ankomsttallene fra Nord-Afrika, særlig Marokko og Algerie.

Tabell 2.58 Antall enslige mindreårige asylsøkere til Norge – 2005–2012

År	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antall	322	349	403	1 374	2 500	892	858	964

Kilde: UDI

Regjeringen la 8. juni 2012 frem Meld. St. 27 (2011–2012) *Barn på flukt*. Temaet for meldingen var situasjonen både for enslige, mindreårige asylsøkere, og for barn som forlater hjemlandet sammen med sine foreldre eller andre omsorgspersoner. Meldingen ble behandlet i Stortinget høsten 2012 og fikk bred tilslutning, jf. Innst. 57 S (2012–2013).

UNE avga 17. juni 2013 en rapport til departementet, hvor det ble redegjort for at UNE har brukt stortingsmeldingen aktivt i saksbehandlingen, som supplement til lov, forskrift og andre rettskilder. Avgjørelser fra det siste året viser at det i større grad er tydeliggjort hvilke forhold som har hatt betydning for utfallet. I saker hvor barns tilknytning avveid mot innvandringsregulerende hensyn har hatt betydning for utfallet, har UNE etter fremleggelsen av stortingsmeldingen gitt oppholdstillatelse til forholdsvis flere barnefamilier av hensyn til bl.a. barns tilknytning til landet. Et gjennomgående trekk ved omgjørings-sakene som UNE avgjorde etter at meldingen var fremlagt, og som endte med avslag, var utfordrin-

ger ved fastsettelse av identitet og manglende samarbeid om identitet og retur fra foreldrenes side.

Departementet har satt ut et oppdrag om å kartlegge og evaluere hvordan barns situasjon blir belyst i asylsaksbehandlingen i UNE. I oppdraget skal det også vurderes bruken av og behovet for muntlig høring av barn i klagesaksbehandlingen. Evalueringen vil være ferdig tidlig i 2014.

Nyankomne asylsøkere har siden 2004 fått tilbud om et informasjons- og veiledningsprogram om asylprosess, beskyttelseskriterier og øvrige rettigheter og plikter. Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) har siden 2004 hatt ansvar for å drifte programmet. Det ble i 2012 brukt 9 mill. kroner til dette formålet over kap. 490, post 21.

Ny vergemålslov trådte i kraft 1. juli 2013, jf. programkategori 06.60. Ny representantordning for enslige mindreårige asylsøkere er integrert i vergemålsordningen. Representantordningen sikrer at disse asylsøkerne har en representant på ulike stadier i saksbehandlingen.

Boks 2.9 Definisjoner

- Gjenbosetting: Norge mottar og bosetter personer som har flyktet fra eget land til for eksempel flyktningleirer i andre tilfluktsland. Utvelgelse skjer hovedsakelig etter anmodning fra UNHCR. Dette omtales som gjenbosetting. Flyktingene som bosettes på denne måten omtales som overføringsflyktinger.
- Tilbakevending: Personer med oppholdstillatelse i Norge på bakgrunn av søknad om beskyttelse, kan dersom de ønsker det søke støtte fra norske myndigheter for å flytte tilbake til sitt opprinnelige hjemland. Dette omtales som tilbakevending.
- Retur: Personer som får avslag på søknad om beskyttelse eller annet opphold i Norge plikter å forlate landet etter endelig avslag og reise hjem. Dette omtales som retur.

Overføringsflyktinger

Norge har et årlig uttak av overføringsflyktinger på om lag 1 100 personer, jf. tabell 2.59. Justis- og

beredskapsdepartementet fastsetter, i forståelse med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Utenriksdepartementet, hvilke flyktinggrupper som skal overføres til Norge.

UNHCR og norske frivillige organisasjoner gis også mulighet til å komme med innspill. UDI fatter vedtak om uttak av enkeltflyktninger i samsvar med den fastsatte fordelingen, normalt i samarbeid med UNHCR.

Kvoten blir vurdert fleksibelt i treårsperioder. Plasser som ikke blir benyttet ett år, kan overføres

til andre år innenfor perioden. 2014 er andre året i gjeldende treårsperiode for fleksibel anvendelse av kvoteplassene.

Globalt fremmet UNHCR i 2012 saker for om lag 92 000 flyktninger. 62 000 flyktninger ble i 2012 overført til et nytt land.

Tabell 2.59 Overføringsflyktninger, uttak 2005–2012

År	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Personer	942	924	1 350	910	1 112	1 130	1 378 ¹	1 076

¹ I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2011 ble det besluttet som et engangstiltak en tilleggskvote med 250 plasser for å støtte UNHCRs innsats i Nord-Afrika.

Kilde: UDI

Etter ønske fra UNHCR omgjøres midler tilsvarende en mindre andel av plassene til støtte for UNHCR og andre tiltak. Midlene ble i 2012 og første halvdel av 2013 bl.a. brukt til innføring i norsk kultur og samfunnsliv, før flyktingene overføres til Norge, og til å videreføre støtten til UNHCRs arbeid med overføringsflyktninger. Se for øvrig omtale under kap. 490, post 73.

I forbindelse med tilbaketrekking av norske militære styrker i Afghanistan, ble det gitt anledning for afghanere som hadde vært ansatt av norske myndigheter til å søke beskyttelse i Norge. I overkant av 100 tolker og annet lokalt ansatt personell har søkt om opphold i Norge. Om lag 20 av de som søkte fikk innvilget en tillatelse til å komme til Norge innenfor rammen av kvoten for overføringsflyktninger sammen med sin nærmeste familie.

Tilbakevending

Personer som vender tilbake til sitt opprinnelsesland kan få tilbakevendingsstønad. Formålet med tilbakevendingsstønaden er å legge til rette for at personer med oppholdstillatelse i Norge, ervervet etter søknad om beskyttelse, skal kunne vende tilbake og bosette seg permanent i opprinnelseslandet dersom de ønsker det. Stønaden er ment som et bidrag til reetablering i opprinnelseslandet og til dekning av reiseutgifter og frakt av personlige eiendeler.

Stønadsordningen er rettet mot tidligere overføringsflyktninger, personer som har fått oppholdstillatelse etter søknad om asyl, og familiegjenforente med personer fra disse gruppene. I 2012 benyttet 30 personer seg av denne stønaden. Samlede utgifter var 555 000 kroner.

Stønadsordningen forvaltes av UDI over kap. 490, post 72. Regelverket ble revidert i 2013.

3.3.2 Strategier

Asylsøkere til Norge

Regjeringen vil videreføre innsatsen for å forebygge at personer uten reelt behov for beskyttelse søker asyl her i landet. Det er viktig å verne om retten til beskyttelse for flyktninger og hindre at asylinstituttet mister oppslutning i befolkningen.

EU vedtok 12. juni 2013 en revidert Dublin-forordning (Dublin III). Forordningen viderefører og videreutvikler regelverket om hvilket land som er ansvarlig for å behandle en søknad om internasjonal beskyttelse (første asyllandprinsippet m.m.). Justis- og beredskapsdepartementet sendte 12. juli 2013 på høring forslag om endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften, med sikte på å gjennomføre Dublin III-forordningen i norsk rett. Regjeringen tar sikte på å følge opp høringen med et lovforslag og en stortingsproposisjon der det bes om tilslutning til at Norge godtar og gjennomfører Dublin III.

Hovedformålet med den nye forordningen er å gjøre samarbeidet mellom medlemslandene mer effektivt og å styrke rettighetene til søkerne. Nye oppgaver, kortere frister og grundigere utredninger får konsekvenser for utlendingsforvaltningens ressursbruk. Blant annet må registreringssamtalene utvides, og det må gjøres flere aldersundersøkelser og undersøkelser av slektskap. Det antas at noen flere søknader vil bli realitetsbehandlet i Norge. Dette innebærer utgifter til mottaksopphold, saksbehandling og bosetting m.m. De løpende administrative og økonomiske conse-

kvensene vil avhenge av en rekke usikre faktorer, bl.a. hvor mange asylsøkere som kommer til Norge, hvilke land disse kommer fra og aldersfordeling. I tillegg påløper engangsinvesteringer i oppgradering av IT-systemer, jf. Prop. 149 S (2012–2013) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2013*.

Regjeringen fremmet 26. april 2013 Prop. 140 S (2012–2013) *Samtykke til inngåelse av avtale mellom Norge og EU om vilkårene for Norges deltagelse i Det europeiske støttekontoret på asylfeltet (EASO)*. Støttekontoret skal bidra til å utvikle et effektivt og godt praktisk samarbeid på asyl- og migrasjonsfeltet mellom medlemslandene og med andre partnere. Norsk deltagelse i EASO har nær sammenheng med deltagelse i Dublin-samarbeidet. EASO skal bidra til at mottaksforhold, asylpraksis og asylprosedyrer i medlemslandene er i samsvar med internasjonale standarder. EASO vil bistå i regionale beskyttelsesprogrammer og gi støtte til land som ikke er med i EASO. Se også Meld. St. 9 (2009–2010) *Norsk flyktning- og migrasjonspolitik i et europeisk perspektiv* og Innst. 327 S (2009–2010).

Norge bidrar til å styrke asyl- og migrasjonsforvaltningen i Hellas gjennom EØS-finansieringsmidler, jf. Prop. 1 S (2013–2014) for Utenriksdepartementet. Det er avsatt om lag 21 mill. euro til asyl- og migrasjonsformål. Utbetaling startet i 2012 og vil løpe frem til april 2016. Bruken av midlene er nedfelt i to avtaler. Den første omhandler 40 pst. av midlene og støtter UNHCRs arbeid i Hellas, IOMs program for frivillig retur og et fond hvor greske frivillige organisasjoner kan søke midler til mottaksplasser. De resterende 60 pst. støtter greske myndigheters opprettelse av et fungerende asylsystem, herunder drift av et nyopprettet screeningsenter ved grensen til Tyrkia, drift av migrasjonsmyndighetene og botilbud til sårbare grupper, herunder enslige mindreårige asylsøkere.

Overføringsflyktninger

Regjeringen vil bidra til at flest mulig flyktninger får hjelp og at ressursene til formålet utnyttes best mulig. Regjeringen vil fortsatt legge stor vekt på samarbeidet med UNHCR om å finne løsninger for vanskeligstilte flyktninger. Regjeringen ønsker å bidra til lokal integrering av flyktninger, slik at flere kan hjelpes i første tilfluktsland og i nærområdet.

Regjeringen ser det som viktig å bidra til å løse fastlåste flyktningssituasjoner. Ved å overføre noen flyktninger til Norge bidrar man også til at flyktninger som blir værende igjen kan få det bedre, såkalt strategisk bruk av gjenbosetting.

Regjeringen har foreslått en tilleggskvote på 1 000 plasser for syrere som er anerkjent som flyktninger av UNHCR på bakgrunn av den stadig mer dramatiske situasjonen i Syria, og den særdeles vanskelige situasjonen for syriske flyktninger og for nabolandene, jf. Prop. S 203 (2012–2013).

Det er et mål at 60 pst. av de som tas ut som overføringsflyktninger skal være kvinner og jenter.

Tilbakevending

Departementet har lyst ut et oppdrag for en ekstern evaluering av tilbakevendingsstønaden, jf. Prop. 1 S (2011–2012) og Prop. 1 S (2012–2013). Evalueringen vil være avsluttet rundt årsskiftet 2013–2014.

3.4 Delmål: Tilpasset og nøkternt mottakstilbud for asylsøkere

3.4.1 Resultater og tilstandsvurdering

Drift av asylmottak

Asylsøkere har en lovfestet rett til et innkvarteringstilbud fra det tidspunkt den enkelte er registrert som asylsøker. Retten varer til asylsøkeren enten blir bosatt i en kommune, etter innvilget oppholdstillatelse, eller får endelig avslag på søknad. I praksis gis det også tilbud om innkvartering i asylmottak til personer som har fått avslag på søknad om beskyttelse. Dette er nødvendig for å hindre sosial nød og kriminalitet blant personer med avslag på asylsøknad. Videre kan det gis tilbud til andre personer som har nær tilknytning til beboere i mottak, som familiegjenforente. Tilbud gis ikke dersom utviklingen har lovlig opphold i Norge i medhold av andre bestemmelser i utlendingsloven (f.eks. EØS-borgere), men med særskilte unntak. Antall mottaksplasser og antall mottak kommer frem av tabell 2.60. Samlede utgifter knyttet til innkvartering i asylmottak var i 2012 på 2 292 mill. kroner, jf. kap. 490 post 21, 60, 70 og 71.

Innkvartering av asylsøkere i mottak skjer gjennom kontrakter om drift med private aktører, kommuner og ideelle organisasjoner. Departementet mener at det å ha ulike typer driftsoperatører er av verdi, og vil videreføre dagens modell. Andelen ideelle og kommunale driftsoperatører har imidlertid sunket betraktelig siden oppstarten av mottaksdriften i Norge. Departementet ønsker å snu denne utviklingen, og har derfor gjennom rundskriv G-03/2013 slått fast at drift av asylmottak regnes som helse- og sosialtjeneste etter lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Dette innebærer bl.a. at

UDI kan gjennomføre anbudskonkurranser som kun er åpne for ideelle organisasjoner.

All innkvartering i asylmottak skal skje i trygge bygninger som tilfredsstillende lovpålagte krav til bl.a. brannsikkerhet. I henhold til NOU 2012: 4 *Trygg hjemme - Brannsikkerhet for utsatte*

grupper synes risikoen for å omkomme i brann i et asylmottak å være lav. Samtidig brenner det forholdsvis ofte i mottak. Den hyppigst forekommende kjente årsaken er påsatt brann. Departementet har på den bakgrunn bedt UDI skjerpe kravene til brannsikring av asylmottak.

Tabell 2.60 Nøkkeltall om asylmottak

	Beboere i mottak	Herav barn	Antall mottak	Antall vertskommuner
31.12.2005	8 900	2 300	75	69
31.12.2006	7 400	2 000	66	62
31.12.2007	7 600	2 000	61	58
31.12.2008	13 500	3 500	104	95
31.12.2009	19 500	5 500	150	129
31.12.2010	16 600	4 300	129	113
31.12.2011	15 700	3 800	116	109
31.12.2012	15 600	3 700	104	100
30.06.2013	15 400	3 550	108	103

Kilde: UDI

Sammensetning av beboere i asylmottak etter status på søknad

En stadig økende andel av beboerne i asylmottakene har enten fått endelig avslag på sin asyl-

søknad og skulle ha forlatt landet, eller har fått innvilget opphold men venter på en kommune å flytte til, jf. tabell 2.61 og tabell 2.62.

Tabell 2.61 Beboere i mottak per 30. juni 2013

Status	Antall
Med tillatelse, skal bosettes	4 179
Med tillatelse, skal ikke bosettes	677
Med søknad til behandling i UDI	2 163
Med avslag til klagebehandling	2 973
Henlagt/trukket/annen status/manglende registrering	113
Med utreiseplikt	5 279
Enslige mindreårige med begrenset tillatelse	13
Totalt	15 397

Kilde: UDI

Tabell 2.62 Personer i mottak som skal bosettes eller med utreiseplikt per 31. desember 2005–2012¹

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Skal bosettes	1 400	800	1 600	1 300	1 300	1 600	1 900	3 800
Med utreiseplikt	2 100	2 000	1 200	1 600	4 300	4 400	4 900	4 900

¹ Det er usikkerhet knyttet til de historiske tallene. Tallene er derfor avrundet.
Kilde: UDI

Stønader til beboere og vertskommunetilskudd

Beboere i asylmottak mottar stønad til livsopphold, jf. UDIs rundskriv 2008-035 *Reglement for økonomiske ytelser til beboere i statlig mottak*. Formålet med stønaden er å sikre livsopphold til asylsøkere. Alle beboere får en kontantstønad differensiert etter hva slags mottak beboeren bor på, status på asylsøknaden, forsørgelsesbyrde og om det er selvhushold eller kantine på mottaket. I tillegg dekkes personlige eiendeler som klær, sengetøy og kjøkkenutstyr, akutt lege- og tannlegebehandling og egenandeler ved medisinsk behandling. Etter søknad kan det bl.a. gis stønad til bøker og undervisningsmateriell, ytelser som er nødvendig for liv og helse, dekning av utgifter til begravelse og ved tap av eiendeler ved brann på mottak. Det vises til omtale under kap. 490, post 70.

Departementet har i samarbeid med UDI gjennomgått stønadsordningen under kap. 490, post 70. På bakgrunn av dette har barn mellom 6 og 17 år fra januar 2013 fått høyere månedlige ytelser til livsopphold.

Vertskommuner for asylmottak får tilskudd som skal dekke utgifter til barnevern, helse, tolk og administrasjon som følger av å ha mottak i en kommune. Tilskuddet består av en grunnsats og differensierte satser etter mottakstype. Kommuner med mottak for enslige mindreårige asylsøkere får bl.a. et høyere tilskudd per beboer enn kommuner med ordinære mottak, jf. omtale under kap. 490, post 60. Tilskuddsordningen forvaltes av UDI og utbetales automatisk til vertskommunene. I 2012 ble det utbetalt 260 mill. kroner til 107 kommuner i vertskommunetilskudd.

Departementet har i 2013 bl.a. som oppfølging av NOU 2011:10 fått eksternt evaluert tilskuddsordningen til vertskommuner. Rapporten *Evaluering av tilskudd til kommuner med asylmottak* konkluderer med at kommunene i 2011, på de undersøkte områdene, i gjennomsnitt har hatt 50 pst. høyere faktiske utgifter enn de har fått i vertskommunetilskudd. Evalueringen viser samtidig god utgiftsdekning for utgifter til enslige mindreårige asylsøkere og forsterkede mottaksplasser.

Barn i mottak

Siden 2006 er det gitt midler til aktivitetstilbud for barn og unge i mottak. Fra 2012 er disse forvaltet over en egen tilskuddspost, jf. omtale under kap. 490, post 71. I 2012 bodde det i snitt om lag 3 700 barn i norske asylmottak. Det ble bevilget 14 mill. kroner til aktivitetsmidler for barn i mottak. Midlene ble tildelt til nasjonale og regionale søkere, herunder asylmottak, frivillige organisasjoner og ikke-kommersielle aktører (privatpersoner).

Tiltakene har virket brobyggende gjennom å legge til rette for felles aktiviteter for barn i asylmottak og lokale barn, samtidig som det har bidratt til å knytte bånd mellom barna i mottakene. Tilbakemeldingene har vært at barn har vist mestringsglede og stort engasjement.

Oppfølging av NOU 2011: 10 I velferdsstatens venterom

NOU 2011: 10 *I velferdsstatens venterom - Mottakstilbudet for asylsøkere* ble overlevert Justis- og beredskapsdepartementet 6. juni 2011. Utredningen har vært på allmenn høring med høringsfrist 15. januar 2012. Utredningen er en gjennomgang av mottakstilbudet for asylsøkere i Norge.

Regjeringen er enig med utvalgets konklusjon om at dagens mottaksmodell er hensiktsmessig. Departementet har fulgt opp enkelte anbefalinger, bl.a. justert rammer for anskaffelsesprosessen for etablering av mottaksplasser og økt tilskudd til vertskommuner, jf. pkt. 3.4.

3.4.2 Strategier

Drift av asylmottak

Behovet for mottaksplasser varierer over tid. Mottakskapasiteten skal enkelt kunne bygges opp og ned etter behov. Departementet vil fortsatt legge til rette for at flere kommuner og ideelle organisasjoner skal være driftsoperatører for asylmottak.

Sammensetning av beboere i asylmottak etter status på søknad

Retur av personer med utreiseplikt, og bosetting av personer med oppholdstillatelse er en sammensatt utfordring som krever samordning og koordinering mellom flere departementer og etater.

UDI og Politidirektoratet (POD) er bedt om å øke innsatsen på retur, herunder returfremmende tiltak i asylmottak, jf. pkt. 3.5.

Bosetting skal skje raskest mulig etter at vedtak er fattet, jf. Meld. St. 6 (2012–2013) *En helhetlig integreringspolitikk*, kap. 7.4. Regjeringen foreslår å øke integreringstilskuddet med 250 mill. kroner for å øke bosettingen, jf. omtale i Prop. 1 S (2013–2014) for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. I tillegg foreslås boligtilskuddet økt for å bedre tilgangen til boliger i kommunene, jf. omtale i Prop. 1 S (2013–2014) for Kommunal- og regionaldepartementet.

Stønader til beboere og tilskudd til kommuner

Tilskudd til vertskommuner for asylmottak foreslås styrket, jf. omtale under kap. 490, post 60. Stykkprisen for ordinære plasser økes reelt med i overkant av 43 pst. Departementet vil jevnlig evaluere ordningen.

Departementet vil sende på høring revidert regelverk om stønadsordningen om økonomiske ytelser til beboere i statlig mottak.

Barn i mottak

Tilskuddsordningen for aktivitetstilbud for barn i mottak vil evalueres i løpet av stortingsperioden.

Oppfølging av NOU 2011:10 I velferdsstatens venterom

Regjeringen vil ikke foreslå større endringer for organiseringen av mottakstilbudet for asylsøkere. Regjeringen vil derfor ikke fremme egen stortingsmelding om mottakstilbudet for asylsøkere.

Regjeringen vil vurdere å følge opp flere forslag i NOU 2011:10 på andre måter.

3.5 Delmål: Rask retur av utlendinger uten lovlig opphold

3.5.1 Resultater og tilstandsvurdering

Utlendinger som ikke har lovlig opphold, plikter å forlate Norge. Dette gjelder bl.a. personer med endelig avslag på en asyl- eller oppholdssøknad, personer som har mistet oppholdsgrunnlaget og personer som har kommet hit ulovlig og aldri har søkt om noen tillatelse. Enkelte er også utvist og har innreiseforbud, enten på grunn av brudd på utlendingsloven eller på grunn av andre straffbare forhold. Ansvar for retur er delt mellom politiet, som har ansvar for tvungen retur, og UDI som har ansvar for assistert frivillig retur. Arbeidet med tvangsretur omtales under programkategori 06.40.

Det er avgjørende for innvandrings- og asylpolitikens legitimitet at personer uten lovlig opphold forlater Norge så raskt som mulig. Manglende returer skaper også press på mottakssystemet, jf. pkt. 3.4. Innsats på returområdet er høyt prioritert, og bevilgningene har økt de senere årene. En effektiv returpraksis bidrar til å redusere antallet personer som søker asyl uten at de har et reelt beskyttelsesbehov og gir økt motivasjon til frivillig retur.

I 2012 ble det benyttet 108 mill. kroner over kap. 490, post 72 *Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger*. Av dette har UDI brukt 105 mill. kroner mens 3 mill. kroner ble brukt av Justis- og beredskapsdepartementet. I tillegg har UDI i 2012 benyttet 28 mill. kroner over kap. 490 post 21 til returfremmende tiltak i mottak, bl.a. til informasjonsarbeid og rådgivning om assistert, frivillig retur. UDI tilbyr også kvalifiseringstiltak for beboere i mottak med avslag på søknaden, hvor formålet er å forberede og legge til rette for inntektsgivende arbeid eller etablering av egen virksomhet ved retur til hjemlandet.

Tabellen under oppsummerer returtallene siden 2005, både tvangsmessige returer og assisterte, frivillige returer.

Tabell 2.63 Retur fra Norge 2005–2012

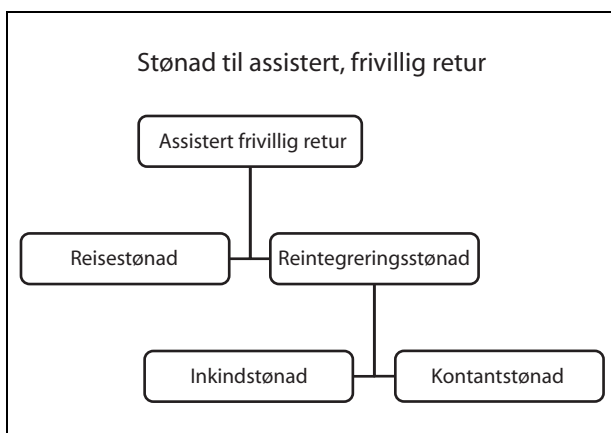
År	Tvangsretur (uttransporteringer av politiet)			Assistert, frivillig retur	Totalt
	Asylavslag	Dublin-avslag	Utvisning / bortvisning		
2005	1 088	867	999	558	3 512
2006	836	461	1 058	434	2 789
2007	552	561	1 074	443	2 630
2008	437	805	1 084	568	2 894
2009	651	1 463	1 226	1 019	4 359
2010	1 226	1 979	1 410	1 446	6 061
2011	1 482	1 503	1 759	1 813	6 557
2012	1 397	1 114	2 390	1 753	6 654

Kilde: Politiet, UDI, IOM

Assistert, frivillig retur

Med *assistert frivillig retur* menes hjemreise etter egen beslutning, saksbehandlet og finansiert av UDI, tilrettelagt av leverandør av program for assistert frivillig retur, og uten ledsagelse av politiet, jf. rundskriv G-15/2011 - *Retningslinjer for arbeidet med assistert frivillig retur*.

Assistert, frivillig retur består både av reisestønning og reintegreringsstønning. *Reintegreringsstønning* består av *kontantstønning* og en stønning som går til dekning av utgifter til næringsetablering, arbeidstrening, skole eller utdanning (*inkindstønning*). Inkindstønningen utbetales ikke direkte til stønningmottaker. Se figuren nedenfor.

Figur 2.10 Oversikt over stønninger til assistert frivillig retur.

I 2012 benyttet 1 753 personer seg av tilbudet om assistert frivillig retur, en nedgang siden 2011 på tre prosent. 2011 er det året hvor det har blitt gjennomført flest assisterte, frivillige returer fra Norge. Nedgangen i antall returer i 2012 skyldes til dels nedgang i utreisepliktige fra enkelte land som frem til nå har stått for et betydelig antall assisterte, frivillige returer.

I rapportering på utgifter til returprogram i dette kapitlet inngår både administrative utgifter og utgifter til stønninger.

Alle deltagere i program for assistert, frivillig retur får reisestønning. I 2012 ble det brukt til sammen 28,4 mill. kroner til reisestønning.

For personer som ikke omfattes av et særskilt landprogram (se nærmere nedenfor om landprogrammene) gis det gradert reintegreringsstønning som kontantstønning i tillegg til reisestønning. Stønningnivået er gradert mellom 10 000 kroner og 20 000 kroner, avhengig av hvorvidt returen skjer før eller etter utreisefrist. I 2012 ble det brukt 19,1 mill. kroner til gradert reintegreringsstønning. 1 025 personer som returnerte fikk denne stønningen i 2012.

Det har i 2012 vært særskilte reintegreringsprogram ved assistert frivillig retur til Irak, Afghanistan, Etiopia og Somaliland. De tre førstnevnte programmene tilbyr kontantstønning og bistand til reintegrering gjennom stønning til sysselsetting, utdanning eller næringsetablering (inkindstønning). For Somaliland ble det kun tilbudt kontantstønning. I 2012 ble det samlet brukt 36 mill. kroner til disse fire reintegreringsprogrammene. 628 personer mottok stønning.

Reintegreringsprogrammet til Etiopia er et element i avtalen om retur som ble inngått med Etiopia i januar 2012. Programmet kom delvis i gang i 2012 og er i 2013 fullt ut operativt.

Reintegreringsprogrammet for Somaliland avsluttes i 2013 da kun en håndfull personer har returnert med programmet.

For å motivere barnefamilier til å reise hjem frivillig ble det i 2012 innført ekstra stønad til barnefamilier på 10 000 kroner per barn. Denne stønaden kommer i tillegg til annen returstonad. I 2012 ble det brukt 3 mill. kroner på denne ekstrastønaden.

Det gis særskilt reintegreringsstønad til sårbare grupper, herunder enslige mindreårige og ofre for menneskehandel. Denne stønaden gis i tillegg til reisestønad og gradert reintegreringsstønad. I 2012 ble det brukt 1,9 mill. kroner på dette programmet til 19 personer.

For Afghanistan gis det også reintegreringsstønad til personer som tvangsreturneres. I 2012 ble det gitt 3,4 mill. kroner for 196 personer.

I 2013 økte Stortinget bevilgningene til UDI og politiet med 20 mill. kroner for å øke antallet returnerer. Formålet var å returnere flere utlendinger uten lovlig opphold gjennom en koordinert innsats av virkemidler og tiltak knyttet til både frivillig- og tvangsretur.

I 2012 ble det brukt 12,1 mill. kroner over kap. 490, post 72 Tilskudd til retur- og tilbakevendings tiltak og -prosjekter. Tilskuddsforvaltningen forvaltes av UDI. Generelle informasjonstiltak om assistert frivillig retur har særlig bidratt til søknader om frivillig retur fra personer som bor utenfor mottak og som derfor ikke nås av de individuelt rettede returtiltakene i statlige mottak.

Internasjonalt samarbeid om retur

Norge deltar i det europeiske samarbeidsprosjekt, ERPUM (European Return Programme for Unaccompanied Minors), med Sverige, Nederland og Storbritannia som partnerland. Formålet er blant annet å etablere omsorgstilbud i Afghanistan. Det forhandles for tiden med afghanske myndigheter og internasjonale organisasjoner om tiltaket.

Norge har per 30. juni 2013 inngått tilbake-takelsesavtaler eller andre avtaler med returklausul med 29 land, hvorav 20 land utenfor Schengen. Det ble i løpet av 2012 inngått ny tilbake-takelsesavtale med Etiopia. Avtalene har effekt både på asylankomster og antallet som velger assistert frivillig retur. Medio 2013 har Norge tatt kontakt med i overkant av 20 andre land med sikte på å inngå slike avtaler.

Det ble i 2008 etablert en ordning med spesi- alutsendinger for utlendingssaker med særlig vekt på retur. Ordningen er finansiert over Uten- riksdepartementets budsjett. Norge har for tiden plassert spesialutsendinger i ti land.

Over post 72 gis det tilskudd direkte fra Justis- og beredskapsdepartementet til utenlandske organisasjoner. Justis- og beredskapsdepartemen- tet ga i 2012 til sammen 3,1 mill. kroner i støtte over kap. 490, post 72 til prosjekter i regi av Inter- national Organization of Migration (IOM) for å støtte tyrkiske myndigheter, henholdsvis 2 mill. kroner til et program for frivillig retur fra Tyrkia og 1,1 mill. kroner for å støtte tyrkiske myndig- heters arbeid for å forberede en handlingsplan mot irregulær migrasjon.

3.5.2 Strategier

Assistert, frivillig retur

Regjeringen har som mål at personer som ikke oppfyller vilkårene for opphold i landet skal retur- neres raskt, helst frivillig, men om nødvendig med tvang.

Program og stønadsordninger for assistert fri- villig retur vil videreføres.

Utlendingsforvaltningens felles returstrategi for 2011–2016 er rammeverket for prioriteringer på returområdet som gjelder for UDI, UNE og politiet. Strategien skal legge til rette for et styrket samarbeid og koordinerte tiltak på returområdet.

Departementet har lyst ut et oppdrag for å evaluere retur- og reintegreringstiltakene over post 72, jf. Prop. 1 S (2012–2013). Formålet er å undersøke sammenhengen mellom retur- og reintegreringsstønad og utviklingen i antall retu- rer. Dette er kunnskap som er viktig for den videre planleggingen av virkemidler for å få flest mulig til å reise hjem frivillig. Evalueringen vil være ferdig tidlig i 2014.

Internasjonalt samarbeid om retur

Regjeringen vil føre en samlet og enhetlig returpo- litikk og bruke bistands- og utviklingspolitikk til å understøtte arbeidet med å få til retur og reinte- grering av personer uten lovlig opphold i Norge. En slik tilnærming kan ha en positiv virkning på lokalsamfunnet i aktuelle land. Med vellykket reintegrering blir returene mer varige. De som returnerer vil også i større grad kunne bidra til utviklingen i hjemlandet.

Regjeringen vil videreføre arbeidet med å inngå flere tilbake-takelsesavtaler. Regjeringen vil fortsatt bruke åpninger som gis fra EUs forhand-

linger med opprinnelsesland om tilbaketakelsesavtaler gjennom passus om land som inngår avtale med EU oppfordres til å inngå likelydende avtale med Norge.

Ordingen med spesialutsendinger for retur videreføres og styrkes med én stilling, jf. omtale under kap. 490, post 72.

4 Hovedmål: En mer effektiv og publikumsvennlig justissektor

4.1 Delmål: Samordnet, effektiv og serviceorientert utlendingsforvaltning med kort saksbehandlingstid

4.1.1 Resultater og tilstandsvurdering

Tabellen under viser utviklingen i antall årsverk i UDI og UNE per 1. mars for årene 2005–2013.

Tabell 2.64 Årsverk i UDI og UNE

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
UDI	729	583	668	864	1 058	1 147	1 048	1 025	989
UNE	152	165	160	178	230	322	330	331	350

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

Saksbehandling og saksbehandlingstid

Det er et mål å ha kort saksbehandlingstid i utlendingsforvaltningen. For de fleste sakstyper har

det vært nedgang i saksbehandlingstid fra 2011 til 2012 i UDI, jf. tabellen nedenfor.

Tabell 2.65 Tabell Saksbehandlingstid UDI, dager fra søknad mottatt i utlendingsforvaltningen til første vedtak i UDI

	2011		2012	
	Gjennomsnitt	Median	Gjennomsnitt	Median
Asyl (alle asylsaker)	190	98	147	70
Asyl (kun realitetsbehandlede)	271	153	213	87
Visum	33	23	21	15
Arbeid/opphold	39	30	30	16
Familiegjenforening	170	115	124	85
Utvising	150	95	165	89
Statsborgerskap	309	287	250	248

Kilde: UDI

Tabell 2.66 Saksbehandlingstid i realitetsbehandlede asylsaker fra søknad til siste vedtak i UDI (antall dager)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Median	235	244	323,5	183	227	265	153	87
Gjennomsnitt	304	305	373	249	257	284	271	213

Kilde: UDI

Tabell 2.67 Saksbehandlingstid i familie- og statsborgersaker i UDI (antall dager)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Saksbehandlingstid familiesaker, median	122	110	133	143	165	188	115	85
Saksbehandlingstid statsborgersaker, median	248	224	242	234	288	361	287	248

Kilde: UDI

For UNE viser tabellen nedenfor at saksbehandlingstiden i 2012 økte for alle sakstyper.

Tabell 2.68 Saksbehandlingstid UNE, (antall dager)

	2011		2012	
	Gjennomsnitt	Median	Gjennomsnitt	Median
Asyl	328	334	380	383
Visum	116	49	140	88
Arbeid/opphold	174	131	201	159
Familiegjenforening	168	134	210	183
Utvising	268	226	326	305
Andre sakstyper	232	189	274	253
Statsborgerskap	186	152	210	165

Kilde: UNE

Økningen i saksbehandlingstid i UNE skyldes i hovedsak at UNE i 2012 i større grad enn i 2011 prioriterte behandling av gamle saker. Dersom man ferdigbehandler mange gamle saker vil statistikken på kort sikt vise økt saksbehandlingstid. Foreløpige tall for 2013 viser at saksbehand-

lingstiden nå går ned. Som et resultat av prioriteringene som ble gjort, ble antall klagesaker eldre enn 12 måneder i UNE redusert fra 2 360 per 31. desember 2011 til 1 930 per 31. desember 2012. Tilsvarende prioritering er videreført i 2013.

Tabell 2.69 Saksbehandlingstid i realitetsbehandlede asylsaker i UNE (antall dager)¹

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Median	290	431	356	198	202	246	334	383
Gjennomsnitt	321	426	420	327	252	262	328	380

¹ Ved beregning av UNEs egen saksbehandlingstid trekkes fra utetid, tid som for eksempel går til berostillelse og verifiseringer.
Kilde: UDI

Bevilgningen til UNE for 2013 ble økt med 25 mill. kroner for å øke saksbehandlingskapasiteten, IKT-tiltak og for å kunne prioritere saker der barn er involvert, jf. Prop. 1 S (2012–2013).

Bevilgningen til UDI ble i 2013 styrket med 20,6 mill. kroner som følge av en økning i prognosen for antall asylsøkere, og for å øke saksbehandlingskapasiteten, jf. Prop. 149 S (2012–2013).

Endringer i oppgavefordelingen mellom UDI og politiet i den innledende fasen av saksbehandling fra 2011 er evaluert av POD og UDI. Endringene har bidratt til mindre dobbeltarbeid, bedre samarbeid mellom politiet og UDI og et sterkere fokus på aktørens kjerneoppgaver. Evalueringen viste samtidig at endringene ikke ga de ønskede økonomiske gevinstene.

For øvrig vises det til innføring av nye IKT-løsninger i utlendingsforvaltningen lengre ned.

Regjeringen fremmet 21. juni 2013 Prop. 180 L (2012–2013) *Endringer i utlendingsloven (behandling av omgjøringsanmodninger)*. Regjeringen foreslår bl.a. at UNE som hovedregel skal avslå anmodninger om omgjøring uten individualisert begrunnelse dersom anmodningen åpenbart ikke kan føre fram. Sett hen til det store antallet omgjøringsanmodninger som blir behandlet, vil en slik praksis kunne føre til at ressurser i UNE kan frigjøres til øvrig saksbehandling.

Departementet anser det som en hovedutfordring at saksbehandlingstiden for søknader om beskyttelse som blir behandlet i to instanser er for lang. Dette har store konsekvenser for søker som oppholder seg i Norge i påvente av utfallet av søknadsbehandlingen. Lang saksbehandlingstid har også store konsekvenser for utlendingsforvaltningen som skal innkvartere søkerne og saksbehandle søknadene. Regjeringens ambisjon er at saksbehandlingstiden på sikt i de fleste asylsaker skal være under ett år, regnet fra registrering av asylsøknad til endelig vedtak foreligger, jf. Meld. St. 27 (2011–2012) *Barn på flukt*. Ambisjonen forutsetter at saksinngangen er noenlunde på samme nivå som i 2012.

Brukerservice

Brosjyren «*Ti prinsipper for helhetlige tjenester*» ble utgitt i 2013 av Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet og Utenriksdepartementet. Prinsippene skal være en rettesnor for medarbeiderne i utlendingsforvaltningen, og er basert på innspill fra brukerne.

UDI har gjennomført et prosjekt med mål om å bedre UDIs brukerservice. Formålet har vært å gjøre UDI mer tilgjengelig, mer forutsigbar og tydeligere i kommunikasjonen med brukerne. Det er et mål å gi brukerne bedre og mer konkret informasjon, slik at behovet for å kontakte UDI blir mindre. Effekten av prosjektet forventes å vise seg gjennom færre henvendelser per sak og en høyere andel brukere som opplever å få et konkret svar på henvendelsen sin til UDI. Gjennom konkrete tiltak har UDI redusert antall innkomne e-poster med ca. 10 pst. (ca. 40 000) av alle innkommende brukerhenvendelser på årsbasis.

Elektronisk samhandling i utlendingsforvaltningen

Regjeringen har over flere år prioritert utvikling av nye IKT-løsninger i utlendingsforvaltningen. Hensikten har vært å redusere saksbehandlingstiden gjennom å effektivisere saksbehandlingen, gjøre søknadsprosessen enklere for brukerne og åpne for ytterligere elektronisk utveksling av informasjon mellom etater. IKT-satsingen har vært sentral for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser, særlig i Schengen-samarbeidet.

EFFEKT-programmet er et utviklingsprogram for elektronisk samhandling i hele utlendingsforvaltningen. Programmet startet i 2007 og ble i all hovedsak sluttført i mars 2013.

Gevinstrealiseringen knyttet til EFFEKT-programmet innebærer samlede kutt i driftsbudsjettene til utenriktjenesten, politiet, UDI og UNE på litt i overkant av 67 mill. kroner fra og med 2015. Gevinstuttaket i 2014 er forutsatt til om lag 40 mill. kroner. Det antas at nye IKT-løsninger gjennom EFFEKT-programmet i stor grad har bidratt til å redusere saksbehandlingstidene.

Gjennom nye IKT-løsninger har andelen søknader på nett økt fra 33 pst⁴. i 2010 til 69 pst. i 2012. *Antallet* søknader på nett har i samme tidsrom økt fra 11 000⁵ til 235 000. Det er innført løsninger for elektronisk arkiv, dokumentproduksjon og støtte til effektiv saksbehandling.

Norges kobling til VIS er utviklet i EFFEKT, jf. omtale under pkt. 3.1.

4.1.2 Strategier

Saksbehandling og saksbehandlingstid

Regjeringen har som mål å ha en samordnet, effektiv og serviceorientert utlendingsforvaltning med kort saksbehandlingstid. Samtidig må rettsikkerheten ivaretas.

I saldert budsjett 2013 var det lagt til grunn ankomst av 9 000 asylsøkere til Norge i 2013. Prognosen for asylankomster i 2014 som er lagt til grunn i Prop. 1 S (2013–2014) er 11 000. Det foreslås å øke bevilgningen med 20,4 mill. kroner til økt saksbehandlingskapasitet, for å legge til rette for at flere asylsøknader kan behandles i 2014.

⁴ Grunnet nytt statistikkuttrekk avviker tallet fra det som ble oppgitt i Prop. 1 S (2012–2013)

⁵ Ibid.

Brukerservice

Utlendingsforvaltningen har vedtatt ny servicestrategi for 2013–2017. Strategien legger bl.a. til grunn at alle medarbeidere i kontakten med brukerne svarer på vegne av hele utlendingsforvaltningen og tar ansvar for å hjelpe brukeren videre i prosessen. Strategien vil følges opp gjennom konkrete tiltak i den enkelte virksomhet, krav i tildelingsbrevene og årlige rapporteringsmøter.

UDI vil i 2014 oppdatere sitt nettsted www.udi.no.

Elektronisk samhandling i utlendingsforvaltningen

Videre modernisering av IKT-løsninger i utlendingsforvaltningen vil vurderes. UDI har fått i oppdrag å utarbeide en konseptvalgutredning hvor man kartlegger behov og hvor det skisseres mulige veivalg for fremtiden.

4.2 Delmål: Kunnskapsutvikling for politikkutvikling og forvaltning

4.2.1 Resultater og tilstandsvurdering

FoU-virksomheten, herunder arbeidet med statistikk, skal legge grunnlaget for de definerte mål for innvandrings- og flyktningspolitikken. FoU-virksomheten skal bidra til politikk- og forvaltningsutvikling på feltet samt generell kunnskapsutvikling.

FoU-virksomheten skjer gjennom støtte til programmet *Velferd, arbeid og migrasjon* (VAM) i regi av Norges forskningsråd og gjennom egne anskaffelser av oppdragsforskning, utredninger mv. Forskning på arbeidsinnvandringsfeltet skjer i regi av Arbeidsdepartementet, jf. omtale i Prop. 1 S (2013–2014) for Arbeidsdepartementet.

Gjennom VAM-programmet er det i 2012 gitt midler til seks prosjekter knyttet til migrasjon, se Prop. 1 S (2012–2013) for nærmere informasjon.

Samlet tildeling til VAM-programmets innvandringsrelaterte prosjekter i 2012 var på 4,8 mill. kroner over kap. 400, post 50.

Justis- og beredskapsdepartementet og UDIs anskaffelser til forskning, utredninger og evalueringer finansieres gjennom kap. 400, post 23 og kap. 490, post 23. I 2012 har departementet brukt midler til å evaluere tilskuddsordningen til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger, evaluering av stønadsordningen *Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak* og til kartlegging og evaluering av ordningen med begrenset oppholdstillatelse. UDI har bl.a. brukt midler på kartlegging av levekår for enslige mindreårige i mottak, troverdighetsvurdering i asylsaker og evaluering av juridisk bistand til asylsøkere.

EU har styrket systematisk utveksling av informasjon og analyse om asyl og innvandring av tredjelandborgere gjennom kunnskapsnettverket European Migration Network (EMN). Norge er deltaker i nettverket. Se www.emnnorway.no.

UDI har et særlig ansvar for å bidra til utarbeidelse av statistikk, analyser, prognoser for forventet saksinn gang til ulike instanser og samarbeidsparter i utlendingsforvaltningen samt i forbindelse med bosetting og integrering. I tillegg utarbeides statistikk på utlendingsfeltet av UNE, Politiets utlendingsenhet og internasjonale organisasjoner.

Justis- og beredskapsdepartementet har et overordnet ansvar for å sikre god samordning av statistikkarbeidet mellom ulike departementer og etater i hele utlendingsforvaltningen.

4.2.2 Strategier

EMN-arbeidet vil bli videreført.

Støtten til VAM-programmet videreføres i 2014, jf. kap. 400, post 23.

Kap. 490 Utlendingsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	834 155	761 593	793 234
21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	1 558 463	1 571 838	1 741 702
22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	45 010	48 215	59 546
23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling og migrasjon, <i>kan overføres</i>	3 987	7 218	7 471
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, Effekt-programmet, <i>kan overføres</i>	114 153		
60	Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger	259 957	246 394	303 171
70	Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak	461 242	452 807	513 870
71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i mottak og informasjon til au pairer	14 252	17 462	18 073
72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i>	108 147	134 661	110 618
73	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., støttetiltak, <i>kan nyttes under kap. 821 post 60</i>	6 526	6 741	6 977
75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i>	15 796	13 568	18 497
	Sum kap. 0490	3 421 688	3 260 497	3 573 159

1 Mål og hovedoppgaver

Utlendingsdirektoratet (UDI) skal iverksette innvandrings-, asyl- og flyktningpolitikk innenfor Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde og skal gi faglig baserte bidrag til utviklingen av regelverk og politikk på området. UDIs hovedoppgaver er å behandle søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven. UDI har også ansvaret for driften av mottak for asylsøkere.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til drift av UDI, jf. også omtale under pkt. 4.1. UDI hadde en bemanning per 1. mars 2013 tilsvarende 989 årsverk. I 2012 ble det brukt om lag 834,2 mill. kroner på posten. De største utgifter var knyttet til saksbehandling av asyl- og oppholdssaker.

Det er i bevilgningsforslaget lagt opp til at UDI skal kunne behandle tilnærmet like mange oppholdssaker som de senere årene, så fremt saksinngangen, kompleksiteten og sammensetningen av innkomne saker ikke endres vesentlig. Dette innebærer en viss økning i antall ubehandlede saker. Som følge av en økning i prognosen for antall asylsøkere foreslås det å øke bevilgningen på posten med 20,4 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett 2013. Det foreslås å øke bevilgningen i 2014 med 2,6 mill. kroner til å dekke utgiftene knyttet til utbetalinger UDI gjør for administrative tjenester i forbindelse med flyktningenes reiser. Dette inkluderer organisering og gjennomføring av reiser, assistanse ved inn- og utreise fra Gardermoen og helsetjenester i forbindelse med transport av overføringsflyktninger. Disse utgiftene er tidligere budsjettert og ført over kap. 490, post 75 *Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet*.

Det foreslås videre å øke posten med 19 mill. kroner til dekke administrative kostnader knyttet

til assistert, frivillig retur. Reiseutgiftene knyttet til retur av personer med avslag på søknad om asyl og tilbakevending av flyktninger dekkes over kap. 490, post 72. De administrative kostnadene har også vært ført over denne posten, men foreslås fra 2014 omdisponert fra 490, post 72 til kap. 490, post 01.

I henhold til gjeldende gevinstrealiseringsplan for EFFEKT-programmet trekkes det ut 21 mill. kroner fra UDIs driftsramme i 2014. Dersom det skulle oppstå forsinkelser knyttet til EFFEKT-programmet kan det bli aktuelt at mindre utbetalinger tas under kap. 490, post 01, jf. omtale under kap. 490, post 45.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 01 kan rapporteres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 01, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 01.

Det foreslås en bevilgning på kap. 490, post 01 på om lag 793,2 mill. kroner i 2014.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak

Bevilgningen på posten skal dekke statens utgifter knyttet til drift av asylmottak, jf. også omtale under punkt 3.4.

Bevilgningen dekker kontraktfestede utgifter til driftsoperatører, nødvendig helsehjelp for asylsøkere ved ankomst, utgifter knyttet til flytting av beboere mellom mottak og ut av mottak i forbindelse med bosetting, utgifter til opplæringstiltak for mottaksansatte, utgifter til returfremmende tiltak for beboere i mottak, utgifter til utarbeiding av informasjonsmateriell til beboere i mottak, utgifter til samtaler med nyankomne asylsøkere samt utgifter til barnebaser i mottakene.

Videre dekker posten utgifter til bl.a. særskilte tiltak som vakthold, tilrettelegging av boforhold og plassering utenfor mottak for personer med særskilte behov, aldersundersøkelser av asylsøkere som oppgir å være enslige mindreårige, reise og kost for asylsøkere i forbindelse med asylintervju samt transport for asylsøkere til og fra opplæringssted for norskopplæring.

Bevilgningsbehovet på posten avhenger av antall asylsøkere, gjennomsnittlig belegg i mottakene og sammensetningen av beboergruppen. Botiden påvirkes av en rekke faktorer, der spesielt saksbehandlingstiden i asylsaker, bosettingstakten og retur gjennomføringen er viktig. Prognose knyttet til ankomstbildet og gjennomsnittlig belegg i mottakene er preget av stor usikkerhet, og bevilgningsbehovet på posten vil derfor kunne endre seg i løpet av budsjettåret.

I 2012 ble det brukt om lag 1,56 mrd. kroner på posten. De største utgiftene var til kontraktfestet drift og leie av mottak.

Etter en vurdering av behovet på posten foreslås satsen for ordinære mottaksplasser redusert. For 2014 er det i budsjettsammenheng lagt til grunn en enhetspris for enslige mindreårige asylsøkere på 454 395 kroner per beboer per år. For øvrige beboere er det lagt til grunn en enhetspris på 97 500 kroner per beboer per år. Bevilgningen over posten reduseres av denne grunn med 46,5 mill. kroner i 2014. Departementet vil på nytt vurdere nivået på enhetsprisen når regnskapstall for 2013 og 2014 foreligger.

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 10 mill. kroner knyttet til returtiltak i mottak. Midlene skal benyttes til ulike former for returtiltak, inkludert individuelle samtaler og veiledningstiltak rettet mot beboere i mottak. Midlene har tidligere blitt ført over kap. 490, post 72, men foreslås fra 2014 omdisponert til kap. 490, post 21.

Som en del av Regjeringens helhetlige budsjettoplegg foreslås det å redusere bevilgningen over kap. 490, post 21 med 10 mill. kroner.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 21 kan rapporteres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04 *Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter*, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

Det foreslås en bevilgning under kap. 490, post 21 på om lag 1,7 mrd. kroner i 2014. Bevilgningsforslaget bygger på et anslag om gjennomsnittlig belegg i mottak på 15 790 personer, hvorav 300 personer i mottak for enslige mindreårige mellom 15 og 18 år. Se også forslag til vedtak om fullmakt om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger.

Post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til nødvendig oversettelse av originaldokumenter. Videre dekker posten tolking og oversettelse i kommunikasjonen mellom søker og UDI i første instans. Bevilgningen skal også dekke kvalitetssikringsarbeid i forbindelse med intervju og oversettelser, samt formidling av vedtak.

Fra 1. juli 2013 ble det innført en ny representantordning for enslige mindreårige asylsøkere. Kap. 490, post 22 dekket frem til da opplæring og rekruttering av verger for denne gruppen. Det foreslås å omdisponere 1 mill. kroner knyttet til opplæring av representanter fra kap. 490, post 22 til kap. 469, post 01, jf. omtale under kap. 469, post 01.

I 2012 ble det brukt om lag 45 mill. kroner på posten. Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 10,5 mill. kroner som følge av en økning i prognosen for antall asylsøkere i 2014, sammenlignet med saldert budsjett 2013. Det foreslås en bevilgning under kap. 490, post 22 på om lag 59,5 mill. kroner i 2014.

Post 23 Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling og migrasjon, kan overføres

UDI forvalter midlene på denne posten. Bevilgningen skal brukes til å understøtte UDIs oppgaveløsning gjennom kunnskapsutvikling om innvandring, hovedsakelig i forbindelse med familieinnvandring, identitetsspørsmål, mottaksforhold og retur.

I 2012 ble det brukt 4 mill. kroner på posten. Det foreslås for 2014 en bevilgning på 7,5 mill. kroner. Det vises til pkt. 4.2. for nærmere informasjon over gjennomførte FoU-prosjekter i 2012.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, EFFEKT-programmet, kan overføres

Posten har dekket utgiftene til systemutvikling, implementering og utrulling av EFFEKT-programmet. Det vises også til omtale under pkt. 4.1. I 2012 ble det brukt om lag 114,2 mill. kroner på posten.

Programmet avsluttes etter planen i 2013, og det planlegges ingen aktivitet for 2014. Det foreslås derfor ikke bevilgning over posten. Dersom det oppstår forsinkelser knyttet til EFFEKT-programmet kan det bli aktuelt at mindre utbetalinger under kap. 440, post 01 og kap. 490, post 01.

Post 60 Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger

Vertskommunetilskuddet skal dekke kommunenes utgifter til helse, barnevern, tolk og administrasjon i forbindelse med drift av mottak i kommunen. Det vises til pkt. 3.4. for nærmere omtale. I tillegg til det ordinære vertskommunetilskuddet omfatter ordningen et særtilskudd ved omsorgsplassering, tilskudd til kommuner som har inngått avtale med UDI om alternativ mottaksplassering av asylsøkere, samt utgifter til barnehage for barn i mottak. Tilskuddet utbetales automatisk kvartalsvis av UDI når det foreligger kontrakt med asylmottakets driftsoperatør i den respektive kommunen. Kommunene trenger ikke å søke på tilskuddet.

Bevilgningsbehovet på posten avhenger av antall mottak og antall plasser. I 2012 ble det brukt om lag 260 mill. kroner på posten.

For 2014 vil satsene være:

- grunnsats per kommune: 477 318 kroner
- sats per ordinære mottaksplass 7 326 kroner
- sats per plass for enslig mindreårig: 13 532 kroner
- sats per forsterket plass: 124 404 kroner
- sats per plass i omsorgssenter: 33 376 kroner

Vertskommuner for omsorgssentre mottar ikke grunntilskudd.

Alternativ mottaksplassering (AMOT) innebærer at UDI inngår en skriftlig og gjensidig forpliktende avtale med en kommune om å gi en person uten oppholdstillatelse et botilbud i kommunen i stedet for opphold i asylmottak. Avtalekommunen ivaretar da de oppfølgingsbehov personen måtte ha i avtaleperioden. Ordningen kan også benyttes for personer med tillatelse som ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Satsen for alternativ mottaksplassering (AMOT) vil være 12 783 kroner per plass per måned.

I tillegg gjelder egne satser for å bidra til å dekke særlig høye barnevernsutgifter knyttet til omsorgsovertakelser etter barnevernlovens kap. 4, jf. Prop. 1 S (2012–2013) for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

2014-satsene vil være:

- sats per måned, særtilskudd for medfølgende barn: 24 399 kroner
- sats per måned, særtilskudd for enslige mindreårige asylsøkere: 12 200 kroner.

For plass i barnehage for asylsøkerbarn i alderen fire og fem år (til skolestart) utbetales det 10 769 kroner per barn per måned. Tilskuddet inkluderer foreldrebetaling.

Regjeringen foreslår å øke tilskuddet til vertskommunene med 40 mill. kroner, for å sikre bedre dekning av kommunenes utgifter til helse, barnevern, tolk og administrasjon i forbindelse med drift av mottak i kommunen. Styrkingen er innarbeidet som en økning i satsen per ordinære mottaksplass, jf. også omtale under pkt. 3.4.

Fra 1. juli 2013 ble representantordningen for enslige mindreårige asylsøkere innført. Utgifter knyttet til representantordningen føres over kap. 469, jf. omtale under programkategori 06.60. For 2014 foreslås derfor 4,3 mill. kroner omdisponert fra kap. 490, post 60 til kap. 469, post 01.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 60 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04 *Statlige mottak*,

ODA-godkjente utgifter, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

Det foreslås en bevilgning på kap. 490, post 60 på om lag 303,2 mill. kroner.

Post 70 Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak

Ytelser til livsopphold inngår som en del av tjenestetilbudet til beboere i asylmottak. Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til økonomiske ytelser til livsopphold til beboere i asylmottak som ikke kan dekke dette selv. Beboere i mottak mottar stønad etter UDIs rundskriv 2008-035 *Reglement for økonomiske ytelser til beboere i statlige mottak*. Tildeling av grunnbeløpet skjer automatisk. I tillegg skal bevilgningen dekke enkelte særskilte ytelser etter en individuell vurdering etter søknad til UDI. Det vises til omtale under pkt. 3.4.

Over 90 pst. av bevilgningen på posten benyttes til utbetalinger som ikke krever individuell vurdering. Asylsøkere har ikke krav på individuelle tjenester, som bl.a. økonomisk sosialhjelp, etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen, jf. forskrift 16. desember 2011 nr. 1251 § 2. Det samme gjelder personer med avslag på søknad om beskyttelse. Begrunnelsen er at disse har tilbud om innkvartering i asylmottak. Ytelsene differensieres bl.a. etter hvilken status asylsaken til den enkelte beboer har, og hvorvidt beboeren er voksen eller barn. Utbetalinger og eventuelle trekk i økonomiske ytelser til beboere i mottak forvaltes av de ulike mottakene.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 70 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04 *Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter*, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

I 2012 ble det brukt om lag 461,2 mill. kroner på posten. Bevilgningsbehovet på posten avhenger av antall beboere i mottak og sammensetningen av beboergrupper. For 2014 foreslås det en bevilgning på om lag 513,9 mill. kroner på posten.

Post 71 Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i mottak og informasjon til au parir

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at barn i statlige mottak får en meningsfull hverdag og en så normalisert barndom som mulig innenfor rammene av et asylmottak. Det er et mål at barna skal være i fysisk aktivitet, og at de skal tilegne seg ferdigheter gjennom forskjellige aktiviteter. Bevilgningen på posten skal dekke tilskudd til frivillige organisasjoner, ikkekommersielle aktø-

rer, kommuner og andre som organiserer aktiviteter for barn i mottak. Videre dekker posten tilskudd til en egen informasjonstjeneste for au parirer. Posten ble opprettet i 2012. Det vises til omtale under pkt. 3.1 og pkt. 3.4. Tilskuddsordningene lyses ut og forvaltes av UDI.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 71 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04 *Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter*, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

I 2012 ble det benyttet om lag 14,3 mill. kroner på posten. Det foreslås en bevilgning på om lag 18,1 mill. kroner på kap. 490, post 71 i 2014.

Post 72 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, kan overføres

Formålet med posten er å bidra til at personer med endelig avslag på søknad om asyl og øvrige personer uten lovlig opphold i Norge skal returnere frivillig, samt å legge til rette for at flyktninger kan vende tilbake til hjemlandet når det er trygt. Posten forvaltes i all hovedsak av UDI gjennom returprogrammene som gjennomføres i samarbeid med IOM. Søknadsskjema og informasjon om ordningene er å finne på nettsidene til UDI og IOM. Følgende tilskudds- og stønadsordninger finansieres av denne posten, jf. pkt. 3.3, pkt. 3.5 og figur 2.10:

- reisestønad
- gradert reintegreringsstønad (kontantstønad) ved assistert frivillig retur for personer som ikke er omfattet av særskilte landprogram
- reintegreringsstønad ved assistert frivillig retur til Afghanistan, Irak eller Etiopia
- reintegreringsstønad ved assistert, frivillig retur for sårbare grupper
- reintegreringsstønad for tvangsreturnerte til Afghanistan
- tilskudd til retur- og tilbakevendingstiltak og -prosjekter
- tilleggsstønad ved assistert frivillig retur for medfølgende barn under 18 år
- tilbakevendingsstønad

Tilskudds- og stønadsordningene forvaltes og utlyses av UDI.

I tillegg kan posten benyttes til å gi støtte til land som inngår tilbaketakelsesavtaler med Norge. Det kan videre gis støtte til land Norge har innledet migrasjonspartnerskap med, internasjonale organisasjoner Norge er medlem av og internasjonale frivillige organisasjoner, med sikte på å få til en bedre styring av migrasjonsstrømmene.

Støtten gis direkte fra departementet uten utlysning, jf. pkt. 3.3.

I 2012 ble det brukt om lag 108,1 mill. kroner på posten.

Det foreslås å øke bevilgningen med 4,1 mill. kroner som en videreføring av den økte satsingen på retur av personer uten lovlig opphold i 2013, jf. Prop. 1 S (2012–2013).

Det foreslås å omdisponere 19 mill. kroner som dekker administrative kostnader knyttet til assistert, frivillig retur fra kap. 490, post 72 til kap. 490, post 01, jf. omtale under kap. 490, post 01. Det foreslås videre å omdisponere 10 mill. kroner knyttet til returtiltak i mottak fra kap. 490, post 72 til kap. 490, post 21, jf. omtale under kap. 490, post 21.

Spesialutsendinger som arbeider med å tilrettelegge for retur lønnes over Utenriksdepartementets budsjett. Det foreslås å overføre 4 mill. kroner fra kap. 490, post 72 til Utenriksdepartementets kap. 100, post 01. Overføringen er knyttet til at det er ønsket å etablere en ny spesialutsending, samt at det legges opp til et høyere erfarings- og kompetansenivå blant spesialutsendingene og muligheter for å flytte spesialutsendinger ved behov.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 72 kan rapporteres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 01 *Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter*, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 01.

I budsjettforslaget er det tatt utgangspunkt i 2 100 assisterte, frivillige returnere i 2014. Antallet inkluderer personer under dublinforordningen som returnerer til hjemlandet.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 490, post 72 redusert med 28,9 mill. kroner i 2014. Det foreslås en bevilgning på om lag 110,6 mill. kroner på kap. 490, post 72.

Post 73 Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., kan nyttes under kap. 821, post 60

Formålet med posten er å finansiere støttetiltak i forbindelse med UNHCRs og eventuelt andre organisasjoners arbeid med gjenbosetting av flyktninger. Dersom midler på posten ikke blir benyttet til støttetiltak, vil de bli benyttet til å overføre flyktninger til Norge. Bevilgningen vil bli benyttet i nært samarbeid med UNHCR. Utplassering av personell bidrar til å øke UNHCRs kapasitet til å fremme saker til land med kvote for overførings-

flyktninger. Ved å styrke dette arbeidet, bidrar Norge til bedre ivaretagelse av disse flyktningene, samt at land som vurderer å ta imot flyktningene på kvoten får nødvendig informasjon.

Tilskudd gis direkte fra departementet uten utlysning. I 2012 ble det brukt om lag 6,5 mill. kroner på posten.

Utgiftene på kap. 490, post 73 kan rapporteres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 06, *Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., ODA-godkjente utgifter*, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 06.

Det foreslås en bevilgning på kap. 490, post 73 på om lag 7 mill. kroner i 2014. Se pkt. 3.3 for rapportering på tidligere bruk av midler.

Post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, kan overføres

Bevilgningen dekker reiseutgifter for overføringsflyktninger, reiseutgifter for familiemedlemmer til personer med beskyttelse som får innvilget beskyttelse og reiseutgifter for flyktninger som vender tilbake til hjemlandet. Bevilgningen dekker også utgifter i forbindelse med mottak av overføringsflyktninger. Reiseutgifter for personer som blir gjenforent med personer i Norge som har opphold på humanitært grunnlag, blir som hovedregel ikke dekket av staten, men det kan søkes om stønad dersom det er gitt dispensasjon fra underholdskravet ut fra særlig sterke menneskelige hensyn.

I 2012 ble det brukt om lag 15,8 mill. kroner på posten.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen over kap. 490, post 75 med 6 mill. kroner som følge av den foreslåtte tilleggskvoten på 1 000 plasser for flyktninger fra Syria.

Det foreslås å omdisponere 2,6 mill. kroner fra kap. 490, post 75 til kap. 490, post 01. Den foreslåtte omdisponeringen er knyttet til administrative tjenester i forbindelse med flyktningers reise til og fra Norge, jf. omtale under kap. 490, post 01.

Utgiftene på kap. 490, post 75 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 03 *Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter*, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 03.

Det foreslås en bevilgning på kap. 490, post 75 på om lag 18,5 mill. kroner.

Kap. 3490 Utlendingsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	108 732	122 136	126 654
02	Gebyr for nødvisum	70	120	124
03	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	17 128	13 432	20 945
04	Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter	810 176	772 156	929 413
05	Refusjonsinntekter	20 679	10 650	11 023
06	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., ODA-godkjente utgifter	6 526	6 741	6 977
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	214		
16	Refusjon fødselspenger	17 361		
18	Refusjon sykepenger	14 034		
	Sum kap. 3490	994 920	925 235	1 095 136

1 Postomtale*Særskilt om inntektsførte ODA-midler*

Etter OECD/DACs retningslinjer kan visse flyktingutgifter knyttet til opphold i Norge og tilbakevending til sine hjemland klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA).

Hvilke utgifter som skal regnes som bistand er regulert av OECDs retningslinjer. Retningslinjene er internasjonale og standardiserte, og har vært gjeldende siden 1969. Norsk praksis de siste 25 årene har vært å innrapportere kostnader knyttet til asylsøkere og flyktingers første år i Norge som bistandsutgifter, i tråd med regelverket fra OECD.

Post 01 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Det foreslås at bevilgningen på posten reduseres med 4 mill. kroner knyttet til midlene som er foreslått omdisponert fra kap. 490, post 72 til kap. 490, post 21, jf. omtale under disse postene. Det

foreslås en tilsvarende økning av inntekten på kap. 3490, post 04.

Regjeringen foreslår at 108,2 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 72 blir rapportert inn som utviklingshjelp. Det foreslås videre at 18,5 mill. kroner av utgiftene som er foreslått omdisponert fra kap. 490, post 72 til kap. 490, post 01 knyttet til administrative tjenester i forbindelse med assistert, frivillig retur blir rapportert inn som utviklingshjelp. Samlet foreslås det at 126,7 mill. kroner inntektsføres på kap. 3490, post 01.

Post 02 Gebyr for nødvisum

Det foreslås en bevilgning på posten på 124 000 kroner som følge av gebyrinntekter for utskrivning av nødvisum.

Post 03 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter

Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 20,9 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 75 og post 01, knyttet til administrative tjenester i forbindelse med flyktingens reise, rapporteres inn som utviklingshjelp. I den forbindelse foreslås det å inntektsføre tilsvarende beløp på kap. 3490, post 03.

Post 04 Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Det foreslås at bevilgningen på posten økes med 4 mill. kroner, knyttet til den foreslåtte omdisponeringen av 10 mill. kroner fra kap. 490, post 72 til kap. 490, post 21. Utgiftene er knyttet til tilrettelegging for frivillig retur til hjemlandet.

Regjeringen foreslår at 929,4 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 21, post 60, post 70 og post 71 blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3490, post 04.

Post 05 Refusjonsinntekter

Posten består av refusjon for fellestjenester fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

Kap. 491 Utlendingsnemnda

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	278 317	278 015	282 437
21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	10 862	13 926	12 413
	Sum kap. 0491	289 179	291 941	294 850

1 Mål og hovedoppgaver

Utlendingsnemnda (UNE) behandler alle klager etter utlendings- og statsborgerborgerloven på vedtak som UDI treffer i førsteinstans. UNE fungerer som et uavhengig forvaltningsorgan når nemnda fatter vedtak i klagesaker.

Gjennom en systematisk og grundig etterprøving av de vurderingene som er gjort i førsteinstans, skal UNE bidra til å ivareta rettssikkerheten på utlendingsfeltet. UNE har også en viktig rolle som lovtolkende organ siden deres praksis er retningsgivende for UDIs praksis.

Videre skal UNE bidra til å skape tillit til at vedtakene som fattes er i tråd med internasjonale konvensjoner og norsk lov.

og refusjon for andre virksomheters bruk av IKT-systemet DUF, samt andre mindre refusjoner.

Det foreslås på bakgrunn av erfaringstall å bevilge 11 mill. kroner på posten i 2014. Det foreslås at bevilgningen på kap. 490, post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3490, post 05, jf. forslag til vedtak.

Post 06 Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til gjenbosetting av flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 7 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 73 *Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv.* blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3490, post 06.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 491, post 21

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til drift av UNE, herunder saksbehandlingsutgifter, men ikke utgiftene til nemndmøter. Se pkt. 4.1.

UNE hadde en bemanning per 1. mars 2013 tilsvarende 350 årsverk.

I 2012 ble det brukt om lag 278,3 mill. kroner på posten.

Det er i bevilgningsforslaget lagt opp til at UNE i 2014 skal behandle noen flere saker enn antallet innkomne saker. Bevilgningen for 2014 foreslås økt med 2 mill. kroner, gjennom en omdisponering fra kap. 491, post 21 til kap. 491, post 01. Bakgrunnen er at det antas lavere kostna-

der i forbindelse med nemndbehandling i 2014. Formålet med de to postene er det samme, dvs. saksavvikling, og det er ønskelig med en best mulig samlet utnyttelse av ressursene.

Som en del av et generelt effektiviseringstiltak i justissektoren foreslås det å redusere bevilgningen over kap. 491, post 01 med 1,6 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på kap. 491, post 01 på om lag 282,4 mill. kroner. Det foreslås videre at bevilgningen på kap. 491, post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekt på kap. 3491, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling, kan nyttes under kap. 491, post 01

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter knyttet til nemndmøter. Det er den enkelte nemndle-

der som ut fra regelverket avgjør hvorvidt det skal settes nemnd i den enkelte sak. Nemndutgiftene omfatter bl.a. godtgjørelse for reise og opphold for nemndmedlemmer og tolker, samt reise- og oppholdsutgifter for advokater og klagere. Posten skal også dekke saksomkostningene til klager i henhold til forvaltningsloven § 36, samt reise- og oppholdsutgifter for sakfører i forbindelse med tvungent verneting for utlendingssaker.

I 2012 ble det brukt om lag 10,9 mill. kroner på posten.

Bevilgningen for 2014 foreslås redusert med 2 mill. kroner, ved en omdisponering fra kap. 491, post 21 til kap. 491, post 01. Bakgrunnen er at det er anslått lavere kostnader til nemndbehandling i 2014, jf. omtale under kap. 491, post 01.

Det foreslås en bevilgning på posten på om lag 12,4 mill. kroner.

Kap. 3491 Utlendingsnemnda

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	18		
16	Refusjon fødselspenger	7 523		
18	Refusjon sykepenger	6 595		
	Sum kap. 3491	14 136		

Det foreslås at bevilgningen på kap. 491 Utlendingsnemnda, post 01 kan overskrides mot tilsva-

rende merinntekter på kap. 3491, post 01-18, jf. forslag til vedtak.

Del III
Særlige tema

3 Sektorovergripende miljøvernpolitikk

Arbeidet med miljøvern innenfor Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde gjelder i hovedsak lovgivningsarbeidet, kriminalitetsbekjempelse, forebyggende arbeid på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet og koordinering av Regjeringens politikk i polarområdene.

3.1 Poli- og lensmannsetaten

Omfanget av miljøkriminalitet forventes å øke i tiden fremover ettersom presset på naturen øker i takt med den økonomiske velstanden. Flere områder har blitt vernet de senere år og forvaltningskontrollen øker. Dette vil kunne føre til økt antall straffesaker.

Politiets anmeldelsesstatistikk (Strasak) viste for perioden 2010 til 2012 at antall forbrytelsessaker har økt fra 60 til 95 innenfor kategorien miljø. For anmeldte forseelser var antallet for 2012 i overkant av 3 000. Miljøkriminalitet er en del av den kriminalitetsbekjempelsen som politiet skal ivareta. Poli- og lensmannsetaten har en sentral rolle i arbeidet med å redusere miljøkriminalitet. Dette skjer gjennom forebyggende tiltak, samordning av oppsynsvirksomhet som utføres både med og uten politimyndighet og ved målrettet etterforskning og irettesføring av brudd på miljølovgivningen. Politidistriktenes miljøkoordinatorer er av stor betydning i dette arbeidet.

Økokrim har et særskilt ansvar for miljøkriminaliteten, og er politiets og påtalemyndighetenes kompetansesenter på området. Økokrim har en viktig funksjon både gjennom etterforskning og irettesføring i særlige alvorlige og prinsipielle saker, og som veileder og bistandsorgan for politidistriktene.

I Økokrims trusselvurdering av bl.a. miljøkriminaliteten for 2013–2014 vurderes arbeidsmiljø- og forurensningskriminalitet som den største risikoen mot miljøet. Det dreier seg om manglende ivaretagelse av sikkerhet, sosial dumping, samt utslipp eller nedgravd avfall fra næring. I tillegg er natur- og fiskerikriminalitet ansett som store utfordringer.

Samarbeid mellom politiet og miljøforvaltningens forskjellige kontrollorgan er et kjerneele-

ment i en effektiv og god bekjempelse av miljøkriminalitet. Sentralt miljøforum og fylkesmiljøforum, som begge ledes av politiet, legger til rette for dette.

Tverrfaglig samarbeid med bl.a. kontrollorganene er sentralt for bekjempelsen av miljøkriminalitet. Viktige lovendringer som er vedtatt i 2013 (Lov om statens naturoppsyn og Lov om fritids- og småbåter) vil føre til enda mer samarbeid mellom Statens naturoppsyn (SNO) og politiet.

Det enkelte politidistrikt og særorgan er pålagt, som en integrert del av de ordinære planprosesser, å følge opp de retningslinjer som er gitt for miljøledelse i statlige virksomheter (grønn stat). Politiets data- og materieltjeneste (PDMT) har ansvar for rådgivning overfor politidistriktene og særorganene innenfor eiendom, bygg- og anlegg. I de anskaffelser hvor PDMT støtter virksomhetene, vektlegges energieffektivitet i bygg.

Politidistriktene og særorganene kan foreta innkjøp fra rammeavtaler inngått av PDMT på vegne av etaten. I den grad miljøhensyn ikke er tatt hensyn til i gamle avtaler, blir dette tatt inn ved inngåelse av nye avtaler så fremt dette er forenlig med de tekniske krav som stilles til de produktene som skal benyttes av politiet.

3.2 Svalbard

Regjeringens mål om å bevare Svalbards særegne villmarksnatur ligger til grunn for miljøvernpolitikken på Svalbard. Svalbardmiljøloven av 15. juni 2001 med tilhørende forskrifter ivaretar denne målsettingen. Målet fremkommer også i St.meld. nr. 22 (2008–2009) Svalbard, jf. Innst. S. nr. 336 (2008–2009).

En stor del av Sysselmannen på Svalbard sin virksomhet er knyttet til miljøvernrelatert arbeid. I Sysselmannens organisasjon er det samlet både politifaglig og miljøvern faglig ekspertise. Dette gir gode muligheter for en effektiv etterforskning av miljøkriminalitet og til et godt faglig informasjonsarbeid. Både Sysselmannens politiavdeling og miljøvern avdeling foreslås styrket i 2014 med henholdsvis 3 og 1 ½ årsverk.

Økende turisme og ferdsel på Svalbard viser at det er behov for å holde oppsyn med, og avdekke eventuelle overtredelser av bestemmelsene om vern av Svalbards natur- og kulturmiljø. Miljøvernarbeidet vil i 2014 bl.a. ha fokus på å beskytte villmarksområdene på Svalbard, og det vil bli lagt særlig vekt på å begrense belastningen på Svalbards natur og kulturminner. Videre er det viktig å sikre viktige leveområder for sårbare arter samt sikre verneområdenes kvalitet som referanseområde for forskning.

Klimaendringer i Arktis kan skape nye omfattende miljøutfordringer på Svalbard både som følge av at arter får problemer med å tilpasse seg endringene, og som følge av at nye hav- og kystområder blir isfrie. Nye isfrie områder vil føre til økt tilgjengelighet for ferdsel og annen aktivitet, som for eksempel økt internasjonal skipstrafikk og en flytting av fiskeriaktiviteten lenger nordover.

Forvaltningen må bidra til å sikre at lokal virksomhet skjer innenfor rammer som sikrer at den samlede belastningen på arter og økosystemer ikke blir for stor.

Svalbard og Longyearbyen vil på grunn av økt aktivitet grunnet klimaendringer få større betydning som base for rednings- og forurensningsberedskap. Sysselmannen har ansvaret for oljevernberedskapen i området. Lange avstander og arktisk klima gjør det vanskelig å håndtere oljeutslipp

i området. Forebyggende tiltak for å unngå slike hendelser er derfor svært viktig. Med en endring i svalbardmiljøloven fra 1. juli 2012 er det nå innført forbud mot bruk av tungolje som drivstoff i verneområdene på Svalbard. Lovendringen gjør at bruk av tungolje på hele Svalbard kan forbys.

Stortinget har etter forslag fra Regjeringen vedtatt at Sysselmannen fra 2014 skal ha to store likeverdige helikoptre. Dette vil bidra til å styrke redningsberedskapen ved at disse gir større rekkevidde, større lasteevne, mer moderne søkeutstyr og bedre kommunikasjons- og sikkerhetsutstyr. Videre er det inngått kontrakt om leie av nytt tjenestefartøy for Sysselmannen. Det nye tjenestefartøyet har stort nok helikopterdekk for Sysselmannens nye helikoptre. De nye båt- og helikopterkontraktene gjør at helikopter og båt kan samvirke under redningsoperasjoner på en optimal måte.

Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) har pålagt Longyearbyen lokalstyre et rensekraftverk på kullkraftverket i Longyearbyen fra 1. juli 2012, som er forlenget til 2014. I svalbardbudsjettet for 2012 og 2013 ble det bevilget 43,8 mill. kroner til oppstart av byggingen. Etter anbudsrunderen viste det seg at renseanlegget ble en del dyrere enn først beregnet og det foreslås derfor å bevilge ytterligere 41 mill. kroner til investeringer og 1,0 mill. kroner til drift av renseanlegget i 2014-budsjettet. Renseanlegget er beregnet å kunne stå ferdig i 2015 og vil innfri rensekraftene fra Klif.

4 Mål- og resultatstyring på samfunnssikkerhets- og beredskapsfeltet

4.1 Samordning av samfunnssikkerhet og beredskap

Det er en sentral samfunnsmessig oppgave å sikre mennesker og andre samfunnsmessige verdier. Større uønskede hendelser og kriser involverer ofte flere ulike sektorer og forvaltningsnivåer, slik terrorhandlingene 22. juli, stormen Dagmar og flommen våren 2013 er eksempler på. Samhandling mellom flere aktører er ofte en forutsetning for å kunne gi nødvendig bistand og raskt gjenopprette samfunnskritiske funksjoner, ofte med flere etater og forvaltningsnivåer, frivillige organisasjoner og private aktører involvert. Effektiv forebygging og beredskap krever også god samhandling for å oppnå felles forståelse av utfordringer, behov, felles planverk og øvelser.

Justis- og beredskapsdepartementet er utover sitt sektoransvar tillagt en samordningsrolle for å sikre en helhetlig og koordinert beredskap, jf. kgl.res. 15. juni 2012. I dette ligger blant annet at departementet skal identifisere områder hvor det er behov for samordning mellom departementene og tverrsektorielle tiltak. Departementet skal ha en overordnet oversikt over hvilke samfunnsfunksjoner som er kritiske og tilstanden innenfor disse. Høy kompleksitet gjør at god oversikt over avhengigheter er en forutsetning for en helhetlig og koordinert beredskap.

Det fremgår av kgl.res. 15. juni 2012 at det ordinære ministeransvaret fortsatt ligger til grunn for samfunnssikkerhetsarbeidet. Det betyr at det departement som har ansvar for en sektor til daglig også har ansvaret for beredskapsplanlegging og iverksettelse av beredskapstiltak i egen virksomhet i en krisesituasjon.

Arbeidet med nasjonal samfunnssikkerhet er forankret i de grunnleggende prinsippene *ansvar, likhet, nærhet og samvirke*. Nødvendigheten av godt samvirke mellom ulike ansvarlige aktører og behovet for å se samfunnets totale ressurser i sammenheng er bakgrunnen for at Regjeringen i Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnssikkerhet* introduserte *samvirkeprinsippet* som et nytt prinsipp for samfunnssikkerhet.

4.2 Departementenes sektoransvar for samfunnssikkerhet og beredskap

---

I tabellen under er de departementer som er ansvarlige og som har størst regulatorisk og/eller økonomisk myndighet på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet ført opp. Kommunene er nevnt når disse har et hovedansvar. Tabellen er en illustrasjon på de tverrsektorielle utfordringene og behovet for samordning innenfor samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet.

Tabell 4.1 Ansvarsområder samfunnssikkerhet og beredskap

Områder	Ansvarlig(e) departement ¹	Utøvende virksomheter/forvaltningsnivåer	Øvrige departementer med ansvar
Elektronisk kommunikasjonsnett og tjenester, IKT-sikkerhet	SD, JD, FAD, FD	Post- og teletilsynet, Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM), Norsk senter for informasjonssikring, Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK)	alle
Satellittbasert kommunikasjon og navigasjon	NHD, FKD	Norsk romsenter, Kystverket	JD, SD, FD
Kraftforsyning	OED	Norges vassdrag og energidirektorat, Kraftforsyningens beredskapsorganisasjon, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)	JD
Trygg vannforsyning	HOD	Vannverkseiere (offentlige og private), kommunene, Mattilsynet, Helsedirektoratet, Statens helsetilsyn, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Statens strålevern, fylkesmennene	MD, LMD
Olje og gass	OED, AD	Petroleumstilsynet, Gassco	
Transport	SD, NHD, FKD	Statens vegvesen, fylkeskommunene, kommunene, Luftfartstilsynet, Statens jernbanetilsyn, Jernbaneverket, NSB AS, Avinor AS, Sjøfartsdirektoratet, Norges rederiforbund, Kystverket	
Avløpshåndtering	MD	Miljødirektoratet, kommunene	
Meteorologiske tjenester	KD	Meteorologisk institutt	FKD
Finansiell stabilitet	FIN	Norges Bank, Finanstilsynet	
Matforsyning ²	NHD, LMD, FKD	Statens landbruksforvaltning, Fiskeridirektoratet, matvarenæringene	
Kulturminner og symboler	MD, KUD, LMD	Riksantikvaren, Arkivverket, Kystverket	FKD
Liv og helse ³	HOD, AD, LMD	Statens helsetilsyn, Helsedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, DSB, Siviltforsvaret, Mattilsynet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning, Veterinærinstituttet, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Statens strålevern, Vitenskapskomiteen for mattrygghet, Statens legemiddelverk, de regionale helseforetakene, helseforetak, Norsk Helseneffektivitet SF, kommunene, fylkesmennene	FKD, JD

Tabell 4.1 Ansvarsområder samfunnssikkerhet og beredskap

Områder	Ansvarlig(e) departement ¹	Utøvende virksomheter/forvaltningsnivåer	Øvrige departementer med ansvar
Lov og orden	JD	Politidirektoratet, Politiet, DSB, Politiets sikkerhetstjeneste, Datatilsynet, Sivilrettsforvaltningen, Riksadvokaten, Kriminalomsorgsdirektoratet, Utlendingsdirektoratet	
Nød- og redningstjeneste	JD	Hovedredningssentralen, Helsedirektoratet, de regionale helseforetak, helseforetak, Forsvaret, Politiet, Politidirektoratet, DSB, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon, Kystvakten, DNK, Redningsselskapet, kommunene	FD, HOD, FKD med flere
Ivareta styring og kriseledelse	JD, UD, FD, HOD, SMK	Politidirektoratet, Politiet, Forsvaret, DSB, NSM, fylkesmennene, kommunene, NRK	Alle departementer
Ivareta nasjonal sikkerhet	FD, JD	Forsvaret, Forsvarsbygg, NSM, Forsvarets forskningsinstitutt, Politidirektoratet, Politiets sikkerhetstjeneste, Statens kartverk, DSB	UD, HOD, SMK
Beskytte natur og miljø	FKD, MD	Fiskeridirektoratet, Kystverket, Miljødirektoratet, Norsk Polarinstitutt, Statens strålevern, Kystvakten, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning, Havforskningsinstituttet, fylkesmennene, kommunene	KD, FD, HOD

¹ SMK - Statsministerens kontor, AD - Arbeidsdepartementet, FIN - Finansdepartementet, FKD - Fiskeri- og kystdepartementet, FAD - Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, FD - Forsvarsdepartementet, HOD - Helse- og omsorgsdepartementet, JD - Justis- og beredskapsdepartementet, KUD - Kulturdepartementet, LMD - Landbruks- og matdepartementet, MD - Miljøverndepartementet, NHD - Nærings- og handelsdepartementet, OED - Olje- og energidepartementet, SD - Samferdselsdepartementet, UD - Utenriksdepartementet

² Produksjon, lagring og distribusjon

³ Det inkluderes her ansvaret for trygg mat/matsikkerhet, utbetaling av ytelser til livsopphold

4.3 Avhengigheter mellom kritiske samfunnsfunksjoner og infrastrukturer

Fremveksten av det høyteknologiske samfunnet har bidratt til utvikling, vekst og velstand. Samtidig har det medført større sårbarhet ved at det er flere og sterkere avhengigheter mellom ulike deler av samfunnet. Enkeltfeil og enkelthendelser kan få vidtrekkende konsekvenser fordi lokalsamfunn og virksomheter over hele landet kan være avhengig av leveranser fra de samme aktørene og infrastrukturene. Det er viktig både å identifisere avhengighetene, og å styrke robustheten i disse

systemene. Samtidig er det viktig at funksjoner som er kritiske for samfunnssikkerheten, er robuste nok til å operere selv om det oppstår svikt i leveransene fra infrastrukturene.

I NOU 2006: 6 *Når sikkerheten er viktigst* ble infrastrukturer definert som kritiske for samfunnet når de er «helt nødvendige for å opprettholde samfunnets kritiske funksjoner [...]». En infrastruktur kan være et enkeltstående anlegg som et bygg, eller en kjede av fysiske og tekniske komponenter der de enkelte delene står i et avhengighetsforhold til hverandre. Funksjonaliteten til slike systemer er særlig viktig for samfunnssikkerheten fordi svikt i ett system kan forplante seg til andre.

4.3.1 To kritiske infrastrukturer – kraftforsyning og elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester

Kraftforsyning peker seg ut som særlig viktig, bl.a. fordi de fleste av de øvrige infrastruktursystemene er avhengig av strøm. De beredskapsmessige problemstillingene knyttet til helt eller delvis bortfall av kraftforsyningen er komplekse.

Noen få timer uten strøm vil sjelden utgjøre noen direkte fare for liv og helse, men kan likevel øke sannsynligheten for ulykker og dødsfall. Et lengre strømbrudd kan derimot skape betydelige problemer for kritiske samfunnsfunksjoner. Selv aktører som har løsninger for reservestrøm vil bli berørt fordi slike løsninger ikke nødvendigvis dekker hele behovet og har begrenset varighet. Strøm er den viktigste energikilden for oppvarming av norske boliger og en relativt stor andel av boligmassen, særlig i byene, mangler alternative oppvarmingsmuligheter. Vannforsyningen kan bli rammet fordi vannverkene er avhengig av strøm til drift av pumper og renseanlegg. Innen matforsyningen er strøm nødvendig både for produksjon, lagring, og logistikkssystemer for distribusjon av mat. Bortfall av strøm vil ramme handelen med varer og tjenester fordi betalingssystemene er avhengig av strøm. Transportsystemet vil rammes gjennom svikt i signal- og styresystemer, men etter hvert også fordi tilgangen til drivstoff blir vanskelig siden drivstoffpumpene er avhengig av strøm.

Samfunnet opplever stadig økende elektronisk samhandling og utveksling av informasjon gjennom bruk av elektronisk kommunikasjon (ekom). IKT-systemer og nettverk danner basis for prosessstyring og overvåking av installasjoner på norsk kontinentalsokkel, av kraftverk, vannverk og trafikksystemer. Samfunnets avhengighet av elektronisk kommunikasjon er gjennomgripende, og vi er avhengig av fungerende og stabile ekomnett på samme måte som av andre viktige infrastruktur-systemer som kraftnett, veinett og jernbane. Tilgang til ekomtjenester kan ha direkte betydning for det enkelte individs og befolkningens trygghet. Tilgang til ekomtjenester har også direkte betydning for nød- og beredskapsetatenes muligheter til å håndtere kriser på en god måte. Brudd og andre feil i ekomnett kan derfor få store konsekvenser for samfunnets samlede beredskap og krisehåndteringsevne.

Det har de senere årene vært flere eksempler på svikt i kritiske infrastrukturer. I mai/juni 2011 var det flere tilfeller av feil i det elektroniske kommunikasjonsnettet. Dette var feil på overordnet nivå som fikk omfattende følger over store deler

av landet. Etter stormen Dagmar i julen 2011 oppsto det feil i kraftnettet som forplantet seg til de elektroniske kommunikasjonsnettene. For en nærmere omtale av mål, tilstandsvurderinger og tiltak i kraftforsyning og ekom, se pkt. 2.6.

4.4 Rammeverk for et helhetlig samfunnsikkerhetsarbeid

Justis- og beredskapsdepartementet har iverksatt flere tiltak som til sammen skal bidra til et godt rammeverk for et helhetlig samfunnsikkerhetsarbeid.

4.4.1 Modell for overordnet risikostyring - KIKS-modellen

Det er behov for å systematisere at oppfølgingen av sikkerheten i kritiske samfunnsfunksjoner er ivaretatt. På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet har DSB i 2012 utviklet en modell for å identifisere og beskrive kritiske samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur (KIKS-modellen). KIKS-modellen er et rammeverk for risikostyring. Modellen synliggjør hvilke funksjoner og infrastrukturer som skal ivaretas, uavhengig av ansvar og organisering. Den er et resultat av bred involvering av relevante sektorer og er fortsatt under utvikling. Første del av arbeidet er avsluttet og arbeidet er publisert i rapporten *Sikkerhet i kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner – modell for overordnet risikostyring* (KIKS-prosjektet 1. delrapport, DSB 2012).

Boks 4.1 Sentrale definisjoner

- En *infrastruktur* er kritisk hvis bortfall av den truer kritiske samfunnsfunksjoner
- En *samfunnsfunksjon* er kritisk hvis bortfall av den truer befolkningens grunnleggende behov
- *Befolkningens grunnleggende behov* er definert som mat, vann, varme, trygghet og lignende

I KIKS-modellen skilles det mellom samfunnsfunksjoner og infrastrukturer. Kritiske infrastrukturer er leveranser av varer og tjenester, arbeidskraft, kapital, energi osv. som virksomheter er avhengig av blant annet for å kunne ivareta befolkningens grunnleggende behov. Kritisk allmenne

infrastrukturer er slike som har en bred distribusjon til hele eller store deler av samfunnet. Dette kan for eksempel være kraftforsyning, ekom-tjenester, eller vannforsyning.

Virksomheter kan både ha kritisk samfunnsfunksjon og være leverandør av kritiske infrastrukturer samtidig. Vannverk er for eksempel både ansvarlig for drikkevann til befolkningen og vannforsyning til virksomheter som produserer mat.

I KIKS-modellen er det definert tolv kritiske samfunnsfunksjoner og åtte kritiske infrastrukturer.

Kritiske samfunnsfunksjoner	Kritiske infrastrukturer
Ivareta nasjonal sikkerhet	Ekom-tjenester (elektroniske kommunikasjonsnett)
Ivareta styring og kriseledelse	El-forsyning (kraftnettet)
Opprettholde demokratisk rettsstat	Vannforsyning (vannforsyningsledninger)
Ivareta nødvendig matforsyning	Avløpshåndtering (avløpsledninger)
Ivareta nødvendig drikkevannsforsyning	Drivstofforsyning (infrastrukturer for drivstofforsyning)
Ivareta befolkningens behov for oppvarming	Vare- og persontransport (transportnett)
Opprettholde trygghet for liv og helse	Satellittbaserte tjenester (satellitter og bakkestasjoner)
Opprettholde lov og orden	Meteorologiske tjenester (satellitter og værstasjoner)
Opprettholde finansiell stabilitet	
Opprettholde grunnleggende sikkerhet for lagret informasjon	
Sikre kulturelle verdier av nasjonal betydning	
Beskytte natur og miljø	

KIKS-modellen er et virkemiddel i risikostyringen for myndigheter på sentralt, regionalt og lokalt nivå. Modellen kan bidra til at samfunnets oppmerksomhet konsentreres om de funksjonene og leveransene som er mest kritiske for samfunnssikkerheten. Dette kan igjen gi grunnlag for å fastsette mål for beredskapsarbeidet, gi tilstandsvurderinger og for å drive kontinuitetsplanlegging. KIKS-modellen gir en oversikt som er uavhengig av organisering og sektorgrenser og vil dermed kunne bidra til å styrke et tverrsektorielt perspektiv på beredskapsarbeidet. Det pågår et utviklingsarbeid for å konkretisere modellen ytterligere. Konkretiseringen går i hovedsak ut på å identifisere hvilke basisleveranser som er nødvendige for å dekke befolkningen og samfunnets grunnleggende behov. Dette kan eksempelvis være leveranser av drikkevann, strøm, matforsyning. Dette arbeidet vil fortsette i 2014.

4.4.2 Årlig nasjonalt risikobilde

Nasjonalt risikobilde (NRB) beskriver alvorlige risikoforhold og presenterer resultater fra risikoanalyser som er gjort av et utvalg uønskede hendelser med katastrofale konsekvenser for samfunnet. Dette er hendelser samfunnet må forsøke å forebygge og være forberedt på å håndtere konsekvensene av. Oppsummert kan dette beskrives som at listen over kritiske samfunnsfunksjoner viser *hvilke leveranser og tjenester vi må planlegge for å opprettholde* under ulike typer påkjenninger, og Nasjonalt risikobilde viser eksempler på *hva vi må beskytte oss mot*.

I Nasjonalt risikobilde er det valgt å rette oppmerksomheten mot store uønskede hendelser som krever ekstraordinær myndighetsinnsats. Hendelsene som vurderes er verstefallsscenarioer som norske myndigheter bør være forberedt på. En av utfordringene ved alvorlige uønskede hendelser er at konsekvensene og håndteringen av

dem går på tvers av ansvarsområder og forvaltningsnivåer i samfunnet. Avhengighetene mellom funksjoner i et moderne samfunn er så store at hvis én viktig funksjon settes ut av spill, forplanter problemene seg ofte videre til helt andre områder. Ved å konsentrere seg om store uønskede hendelser med tverrsektorielle konsekvenser, skal risikobildet bidra til økt bevissthet om den gjensidige avhengigheten mellom infrastruktur, samfunnsfunksjoner og beredskapsaktører.

Nasjonalt risikobilde og KIKS-modellen danner etter Justis- og beredskapsdepartementets vurdering et godt grunnlag for et systematisk arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap på tvers av enkeltsektorer og forvaltningsnivåer. For ytterligere å styrke arbeidet med å avdekke sårbarheter og avhengigheter i samfunnet, vil departementet i samarbeid med DSB vurdere å utvikle en særskilt sårbarhetsrapportering.

4.5 Mål, tilstandsvurderinger og tiltak for samfunnssikkerhetsarbeidet

Departementene skal ivareta samfunnssikkerhet og beredskap i egen sektor og sørge for at sektoren som helhet ivaretar et målrettet og effektivt beredskapsarbeid, jf. kgl.res. 15. juni 2012. En forutsetning for ivaretagelse av beredskapsansvaret er systematikk i arbeidet, og det innebærer at departementet har formulert målsetninger og utarbeidet planer og styringssystemer for sitt beredskapsarbeid. For at beredskapsarbeidet skal bli en integrert del av departementets mål- og resultatstyring, er det viktig at ansvar og målsetninger for arbeidet integreres i den ordinære virksomhetsstyringen. Departementene skal synliggjøre mål og prioriteringer for samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet i de årlige budsjettproposisjonene. Ifølge kgl.res. 15. juni 2012, skal det gis en samlet presentasjon av departementenes mål- og resultatstyring i Justis- og beredskapsdepartementets proposisjon. Dette forutsetter et utviklingsarbeid som vil måtte gå over flere år.

I årets proposisjon er det en særskilt omtale av kraftforsyning, elektroniske kommunikasjonsnett og tjenester (ekom), IKT-sikkerhet samt styring og kriseledelse, jf. pkt. 4.6.

4.5.1 Hva vet vi om målene på samfunnssikkerhetsområdet?

Justis- og beredskapsdepartementet har i samarbeid med DSB foretatt en gjennomgang av de ansvarlige departementenes mål, tilstandsvurde-

ringer og tiltak på samfunnssikkerhetsområdet våren 2013. Gjennomgangen viser at det foregår et kontinuerlig arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap og at det er et økt fokus på disse områdene.

En forutsetning for å kunne styre samfunnssikkerhetsområdet, er at det foreligger mål for hvordan tilstanden bør være. Det er gjort en vurdering av målene etter følgende kriterier:

- om målene dekker de kritiske samfunnsfunksjonene og de kritiske allmenne innsatsfaktorene, slik disse defineres i KIKS-modellen
- om målene dekker perspektivene i Regjeringens fire hovedmål på samfunnssikkerhetsområdet; *forebygge, håndtere, gjenopprette og lære*.

Gjennomgangen viser at målene innenfor de ulike sektorer delvis dekker Regjeringens fire hovedmål for samfunnssikkerhetsområdet, og til en viss grad de kritiske samfunnsfunksjonene og infrastrukturene i KIKS-modellen. Gjennomgangen viser imidlertid også at det fortsatt bør arbeides med å videreutvikle mål slik at de er hensiktsmessige også som redskap i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap på tvers av enkeltsektorer.

4.5.2 Hva vet vi om tilstanden i kritiske infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner?

På mange områder foreligger det systematisert informasjon som kan legge grunnlag for gode tilstandsvurderinger. På andre områder er informasjonen mer fragmentert, og det er behov for ytterligere innsats for å systematisere og analysere informasjonen. Det er vesentlig å merke at et eventuelt område hvor systematisk informasjon er mangelfull, godt kan ha et tilfredsstillende tilstandsnivå i forhold til samfunnssikkerheten på det aktuelle området.

Det er en prioritert oppgave å sikre god informasjon om tilstanden til kritiske infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner de kommende årene som ledd i et systematisk og styrket arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Erfaringene etter at mål, tilstandsvurderinger og tiltak ble innhentet fra samtlige departementer er at det er behov for å utvikle en enhetlig metodikk og godt forankrede vurderingskriterier. Gode tilstandsvurderinger skal bygge på et solid kunnskapsgrunnlag som ofte må utarbeides i samarbeid mellom flere aktører. Justis- og beredskapsdepartementet vil i samarbeid med berørte departementer, underliggende etater og fagmiljøer

videreutvikle et metodisk rammeverk som kan danne grunnlag for gode tilstandsvurderinger på samfunnssikkerhetsområdet.

4.6 Mål, tilstandsvurderinger og tiltak

Kraftforsyning, elektroniske kommunikasjonsnett og tjenester (ekom), IKT-sikkerhet samt styring og kriseledelse er alle sentrale for god samfunnssikkerhet og beredskap.

4.6.1 Kraftforsyning

Hovedmål

Det er et overordnet mål for Regjeringen å sikre at elforsyningen opprettholdes.

Tverrsektorielle avhengigheter

Mange av dagens kritiske samfunnsfunksjoner er avhengige av en stabil kraftforsyning for å opprettholde livsviktige tjenester til befolkningen. Dette kan bl.a. være helsetjenester, vann- og matforsyning og ekomtjenester.

Tilstandsvurdering

Det er bygd inn en robusthet både i kraftnettet og hos leverandørene av mange viktige tjenester, men ekstremvær, flom og skred har vist at samfunnet likevel er sårbart når større hendelser inntreffer. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) utarbeider årlig avbruddsstatistikk for Norge. Statistikken viser at hver strømkunde i gjennomsnitt opplevde 1,6 avbrudd i 2012 og 2010, mot 1,8 i 2009. Den gjennomsnittlige varigheten per avbrudd holder seg omtrent konstant på rundt en time.

Mengden ikke levert energi, det vil si energi som ville ha vært levert til kunden dersom avbruddet ikke hadde inntruffet, var 0,1 promille av total mengde levert energi i 2012. Andelen ikke levert energi (i forhold til levert energi) har vist en fallende tendens de siste 15 årene. Et unntak var i 2011, da uværene «Dagmar» og «Berit» inntraff.

I et normalår viser statistikken at rundt 40 pst. av alle avbrudd skyldes påvirkning på kraftnettet fra omgivelsene (bl.a. vind, snø og lyn). I 2011 skyldtes over 70 pst. av avbruddene slike forhold.

Tiltak

Erfaringene fra «Dagmar» blir fulgt opp med en rekke tiltak, slik som investeringer i sentral- og regionalnettet, økonomiske reguleringer, konseksjonsbehandlingen, tilsyn og øvelser. NVE vurderer investeringer i nettet som det viktigste tiltaket for å øke robustheten i kraftforsyningen, men det er også iverksatt en rekke andre tiltak, blant annet øvelser, tilsyn, prosjektet Naturfare, infrastruktur, flom og skred (NIFS) og et nyopprettet beredskapsforum for samvirke mellom infrastruktursektorene. Det vises til en mer utførlig redegjørelse i Olje- og energidepartementets omtale i Prop. 1 S (2013–2014).

4.6.2 Ekom

Hovedmål

Det er et overordnet mål for Regjeringen å sikre at samfunnets behov for elektronisk kommunikasjonsnett og -tjenester (ekom) i størst mulig grad er dekket i både fred og kriser. Uønskede hendelser skal forebygges og konsekvensene av dem begrenses dersom de likevel skulle oppstå.

Tverrsektorielle avhengigheter

Samfunnets avhengighet av elektronisk kommunikasjon er gjennomgripende, og vi er avhengig av fungerende og stabile ekomnett for betalingsformidling, en fungerende helsetjeneste og på en rekke andre områder som kan ha direkte betydning for det enkelte individs og befolkningens trygghet. Tilgang til ekomtjenester har direkte betydning for nød- og beredskapsetatenes muligheter til å håndtere kriser på en god måte. Brudd og andre feil i ekomnett kan derfor få store konsekvenser for samfunnets samlede beredskap og krisehåndteringsevne.

Tilstandsvurdering

Dagens ekomnett er trolig de beste og mest robuste vi noen gang har hatt i Norge, men samtidig øker behovet for sikkerhet og robusthet etter som brukerne, og særlig brukere med samfunnskritiske funksjoner, gjør seg stadig mer avhengige av ekomtjenester. De offentlige ekomnettene fungerte tilfredsstillende under hendelsene 22. juli 2011, men erfaringer fra stormen «Dagmar» og større tekniske feil de senere årene har vist at ekomnettene bør sikres bedre.

Tiltak

For å gjøre ekomnettene og ekomtjenestene mer robuste, er det satt i gang flere tiltak, slik som krav om seks timers reservestrøm på mobilnettet, økt forsvarlighetskrav til ekomnett- og tjenester, nye retningslinjer for hvordan tilbydere skal sikre nettutstyr fysisk og forsterket nødstrøm på utvalgte basestasjoner i mobilnettene med mer. Det vises til en mer utførlig redegjørelse i Samferdselsdepartementets omtale i Prop. 1 S (2013–2014).

4.6.3 IKT-sikkerhet

Hovedmål

Regjeringens overordnede mål med informasjonssikkerhetsarbeidet er å bidra til robust og sikker IKT-infrastruktur, styrket samordning og felles situasjonsforståelse, sterk evne til å håndtere uønskede IKT-hendelser, og høy kompetanse og sikkerhetsbevissthet.

Tverrsektorielle avhengigheter

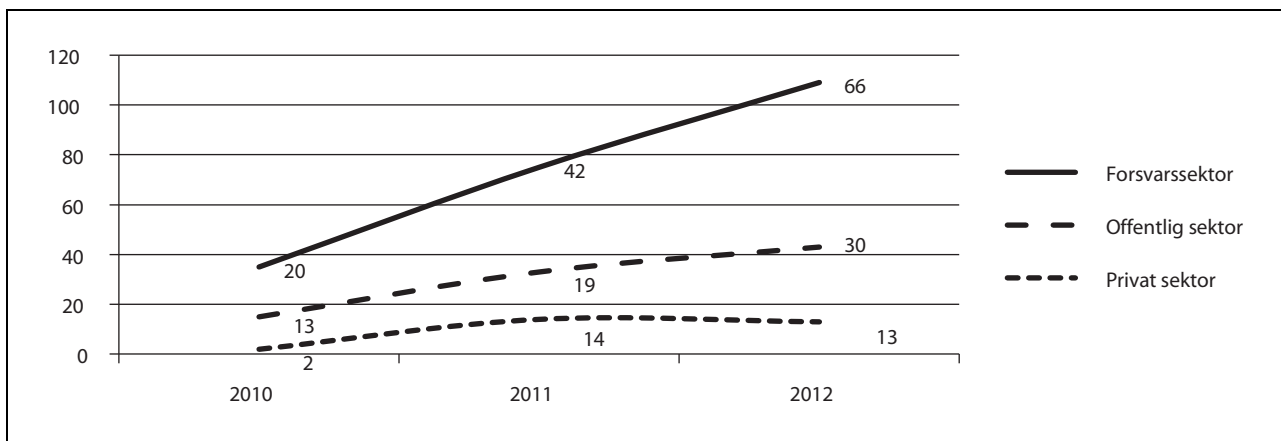
Selv om informasjonssikkerhet først og fremst er et virksomhets- og sektoransvar, krever det stadig mer nettverksbaserte samfunnet en helhetlig

tilnærming. IKT-infrastrukturen og sikkerhetsutfordringene går på tvers av etablerte virksomheter og sektorer. En effektiv beskyttelse av IKT-infrastrukturen vil forutsette god samordning mellom myndighetene, næringslivet og den enkelte bruker.

Tilstandsvurdering

NSM har registrert økt uønsket aktivitet mot viktige norske verdier, blant annet innen forsvarssektoren, forsvarsindustrien, olje- og gasssektoren, luft- og romfartsindustri og annen høyteknologisk industri, jf. *Rapport om sikkerhetstilstanden 2012*.

Antall rapporterte sikkerhetstruende hendelser fra virksomheter underlagt sikkerhetsloven rapportert til NSM i 2012 er 109. Til sammenligning ble det i hele 2010 rapportert 35, og i 2011 77 hendelser. Antallet rapporterte hendelser per 1. august 2013 er nesten like høyt som hele 2011. Det er en positiv utvikling at antallet innrapporteringer øker og at flere ulike virksomheter rapporterer. Økningen er bare pålitelig som indikator for økt rapportering, og sier ikke nødvendigvis noe om økt antall hendelser. Flere av de innrapporterte hendelsene de siste årene kan karakteriseres som alvorlige.

Figur 4.1 Illustrasjonen viser utviklingen i rapportering av sikkerhetstruende hendelser innenfor spesielle sektorer.

NSM vurderer at sikkerhetsarbeidet i virksomhetene ikke utvikles tilstrekkelig for å møte et stadig mer komplekst risikobilde. Virksomhetene, deres ledere og medarbeidere mangler ofte risikoforståelse og -erkjennelse. Dette er en grunnleggende årsak til svak håndtering av sikkerhetsutfordringer og sårbarheter. Det er også sårbarheter i informasjonssystemer, og mange virksomheter

har ikke avholdt øvelser innen forebyggende sikkerhet.

Tiltak

Det skal etableres et nasjonalt fagmiljø for IKT-sikkerhet i NSM og satses ytterligere på forskning og utvikling innen IKT-sikkerhetsområ-

det. Det vises til en mer utførlig redegjørelse i kategoriomtalen under 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap i del II.

4.6.4 Styling og kriseledelse

Hovedmål

Økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet er et mål for Regjeringen. Som det fremgår i Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnssikkerhet* vil Regjeringen arbeide for å sikre en effektiv beredskap og operativ evne og kapasitet til å håndtere alvorlig kriminalitet, kriser og ulykker.

Tverrsektorielle avhengigheter

Ingen aktør - verken offentlig eller privat - vil alene kunne forebygge eller håndtere det brede spekteret av hendelser og kriser som samfunnet vil kunne komme til å stå overfor. Det er derfor avgjørende at ansvarlige aktører bidrar til godt samvirke med andre, slik at det samlede arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap samordnes på en god måte. Hvert departement har ansvar for egen beredskap for styling og kriseledelse i aktuelle situasjoner som berører deres sektoransvar. Justis- og beredskapsdepartementet er imidlertid, som tidligere omtalt, fast lederdepartement ved sivile nasjonale kriser, med mindre annet blir bestemt. Departementet vil i de fleste sektorovergripende nasjonale kriser ha en sentral rolle som følge av samordningsansvaret og ansvaret for samordningen av de sivile nasjonale rednings- og beredskapsressursene.

Tilstandsvurdering

Regjeringen redegjorde i Meld. St. 21 (2012–2013) *Terrorberedskap* for at den legger 22. julkommisjonens rapport til grunn for sitt arbeid i oppfølgingen etter terrorangrepet 22. juli 2011. Meldingen gir også en bred redegjørelse for tiltak som departementet har iverksatt for å styrke nasjonal kriseledelse og koordinering. Justis- og beredskapsdepartementets egen krisehåndteringsevne er blitt styrket gjennom systematisk arbeid med kriseplanverk, ny kriseorganisasjon og øvelser. Det er etablert et sivilt situasjonssenter lagt til Krisestøtteenheten i departementet, og en egen

avdeling for krisehåndtering og sikkerhet er etablert for å styrke departementets systematiske arbeid på disse områdene.

Høy- og lavgraderte kommunikasjonsløsninger innføres i departementet og i departementsfellesskapet. I tillegg er en rekke andre tiltak iverksatt, slik som etablering av et nytt nasjonalt nettsted for samordnet risiko- og kriseinformasjon (Kriseinfo.no).

Tiltak

Risikoerkjennelse og sårbarhetsanalyse er viktig innen forebyggende sikkerhetsarbeid. I 2014 vil Justis- og beredskapsdepartementet definere og eventuelt ytterligere sikre kritisk infrastruktur innen justissektoren, også i samarbeid med underliggende etater.

Justissektoren forvalter viktige elektroniske systemer; politiets systemer, utlendingsdatabasen, grensekontrollsystem mv. Det skal være lav sannsynlighet for at uønskede hendelser kan oppstå og få konsekvenser for departementets eller sektors virksomhet. Det er viktig å forebygge og minimere konsekvenser av uønskede hendelser og trusler. Konfidensialitet og integritet for den informasjon som lagres i systemene må ivaretas. IKT-strategien for justissektoren vektlegger bl.a. god informasjonssikkerhet og ulike tiltak gjennomføres, bl.a. klassifisering og verdivurdering av informasjon og systemer.

Justis- og beredskapsdepartementet har etablert alternative og reduntante løsninger for å sikre tilgjengelighet av IKT-tjenester i departementet også ved kritiske hendelser. Departementet har på grunnlag av konkret skadevurdering gjennomført tiltak for å sikre tilstrekkelig robusthet i strømforsyning/ekom for departementet.

Utover konkrete sikringstiltak, er samvirket mellom myndighetsorganer i håndteringen av en hendelse avgjørende. Øvingsaktivitet i regi av Krisestøtteenheten gir innsikt og forståelse på tvers av departementsfellesskapet, og mellom ulike myndighetsnivåer, slik at eventuelle svakheter i planverk, varslingsrutiner mv. avdekkes og robusthet i etablerte ordninger og rutiner testes. I 2014 vil det fortsatt bli lagt stor vekt på øvelser, og på evaluering av de erfaringer som øvelsene bringer med seg.

4.7 Videre arbeid for å nå Regjeringens mål for samfunnssikkerhetsarbeidet

---

For å nå Regjeringens mål for samfunnssikkerhetsarbeidet, skal mål og tilstandsvurderinger videreutvikles. Det er behov for å utvikle en

enhetlig metodikk og godt forankrede vurderingskriterier. Justis- og beredskapsdepartementet vil i samarbeid med berørte departementer, underliggende etater og fagmiljøer videreutvikle et rammeverk som kan danne grunnlag for en god tilstandsvurdering.

5 Likestilling

Nedenfor følger en omtale av arbeidet med likestilling i departementet og likestilling i Justis- og

beredskapsdepartementets underliggende etater. Det vises også til virksomhetenes årsrapporter.

5.1 Kriminalomsorgen

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig	
		m%	k%	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m%	k%	m%	k%
Totalt i kriminalomsorgen	2012	56	44	4 511	37 773 (100)	36 150 (96)	3	8	4	4
	2011	56	44	4 451	35 170 (100)	34 007 (97)	3	7		

Det har ikke vært mulig å rapportere tall for sykefravær og foreldrepermisjon på individnivå.

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Kjønnsfordelingen totalt i kriminalomsorgen viser 44 pst. kvinner og 56 pst. menn i 2012. Fra 2011 har kvinneandelen holdt seg stabil. Det er en større andel kvinner som jobber deltid sammenlignet med menn, om lag 8 pst. av kvinnene, og kun 3 pst. av mennene. Andelen deltidsansatte utgjør i underkant av 11 pst. av antall tilsatte.

Kvinnens andel av gjennomsnittlig månedsfor tjeneste er om lag 96 pst. av menns lønn. Denne andelen er på samme nivå som i 2011.

KDI satte i 2012 krav om at minst 40 pst. av nytilsatte ledere skulle være kvinner. I løpet av 2012 ble det tilsatt 84 nye ledere, 37 pst. av disse var kvinner. Kvinnelige søkere til lederstillingene utgjorde omtrent 40 pst.

Av opptak på 175 aspiranter ved KRUS i 2012 var 83 kvinner og 92 menn. Dette gir en kvinneandel på 44,5 pst. – en økning på 2,9 pst. fra året før.

Likeverdig straffegjennomføring for kvinner og menn

Det er et mål at kvinner og menn skal ha likeverdige forhold både innholdsmessig og materielt under straffegjennomføring. I 2012 var 18 pst. av

de som gjennomførte samfunnsstraff og 14 pst. av de som gjennomførte program mot ruspåvirket kjøring kvinner. I fengsel var i gjennomsnitt 5,6 pst. av de innsatte kvinner.

Kvinner skal som hovedregel gjennomføre straff i egne fengsler. Dersom kvinner skal gjennomføre straff i fengsler med mannlige innsatte, skal det skje i særskilte skjermede avdelinger med tilrettelagt tilbud. Kriminalomsorgen har tre fengsler, Bredtveit, Sandefjord og Ravneberget fengsler, med bare kvinnelige innsatte med til sammen 117 plasser. I 2012 var det dessuten 16 fengsler som hadde kvinnelige innsatte i kortere eller lengre perioder.

Kvinnelige innsatte og domfelte har flere helse- og levekårsproblemer enn menn og oppsøker helsetjenesten i fengsel oftere enn menn.

Kriminalomsorgen arbeider målrettet for å bedre soningsforholdene for kvinnelige innsatte. Kriminalomsorgsdirektoratet vil nedsette en arbeidsgruppe som skal kartlegge innsatte og domfelte kvinners soningsforhold. Gruppen skal komme med forslag til tiltak for å sikre at innsatte og domfelte kvinner tilbys likeverdige forhold som menn.

Øke mangfoldet blant tilsatte i kriminalomsorgen

I 2012 hadde 3,3 pst. av de tilsatte i retts- og fengselsvesenet innvandringsbakgrunn, det samme som i 2011. Det har vært en stigning siden 2006, da 1,9 pst. av de tilsatte hadde innvandringsbakgrunn.

Det er et mål å øke mangfoldet blant tilsatte i kriminalomsorgen, jf. mål for inkludering i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets Prop. 1 S (2013–2014). Et større mangfold blant de tilsatte vil gi etaten en bredere kompetanse, i større grad gjenspeile befolkningen og kan også være et viktig moment i det kriminalforebyggende arbeidet under straffegjennomføringen. I 2012 hadde

7,4 pst. av de rekrutterte aspirantene ved KRUS flerspråklig kunnskap utover engelsk. Det er et mål å øke denne andelen.

Tiltak overfor personer med funksjonsnedsettelse

Det antas at det til enhver tid er mellom 20 og 30 innsatte som er bevegelses-, hørsels- eller synshemmede. En rapport fra Fafo har kritisert kriminalomsorgen og fengselshelsetjenestens behandling av innsatte med funksjonsnedsettelse. For å bedre tilretteleggingen for denne gruppen har Statsbygg og KDI under utarbeidelse en plan for tilpasninger ved enkelte av kriminalomsorgens enheter.

5.2 Domstoladministrasjonen (DA) og domstolene

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	27,3	72,7	1 472	44 832/ 100	35 389/ 78,9	6,7	23,3	11,2	7,4	20,0	80,0	0,9	4,1
	2011	26,7	73,3	1 455	42 152/ 100	33 670/ 79,9	7,4	23,5	8,7	7,4	16,7	83,3	0,6	3,1

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Domstoladministrasjonen (DA) jobber for, i henhold til overføringsbrevet for 2013 for domstolene og DA, å legge til rette for en god, kjønnsmessig balansert og bred rekruttering til domstolene. Det legges også vekt på å øke andelen dommere med flerkulturell bakgrunn og andelen dommere med nedsatt funksjonsevne.

Domstoladministrasjonens rekrutteringspolitikk for dommere og domstolledere inneholder bl.a. tiltak for å rekruttere flere kvinner. Domstoladministrasjonen arbeider også med å tilrettelegge for tilsetning av flere med innvandrerbakgrunn og medarbeidere med nedsatt funksjonsevne.

I årsmelding 2012 for domstolene i Norge framgår det om likestilling og mangfold i domstolene at det er stor overvekt av kvinner i saksbehandlerstillingene, og overvekt av menn i dømmende stillinger og blant jordskifteingeniørene. For rådgivere og administrative ledere, er det overvekt av kvinner. I 2012 var for eksempel stillingsfordelingen for administrative stillinger 90 prosent kvinner og 10 prosent menn. Det er gene-

relt lav turnover i administrative stillinger i domstolene. Dette tilsier at en endring i kjønnsfordelingen vil måtte ta tid, uavhengig av hvilke tiltak som settes inn. Men et tegn på at tingenes tilstand er i endring er det at ut av 18 tilsetninger i ikkedømmende stillinger i jordskiftedomstolene i 2012 var 50 pst. menn og 50 pst. kvinner. Det har i de siste årene vært en markant økning av kvinner i dommerfullmektigstillinger, og det er for tiden 46 pst. kvinner og 54 pst. menn i dommerfullmektigstillinger i de alminnelige domstolene.

I de alminnelige domstolene og Finnmarks-kommisjonen er det 31 pst. kvinner i lederstillinger og 69 pst. menn. For jordskiftedomstolene er det 18 pst. kvinner i lederstillinger og 82 pst. menn. 42 pst. av utnevnte ledere i 2012 er kvinner. Av utnevnte dommere i de alminnelige domstolene er 58 pst. kvinner og 42 pst. menn.

Likestilling er tema i forbindelse med utøvelse av lokal lønnspolitikk og gjennomføring av lokale lønnsforhandlinger. Ulike politikkdokumenter er gjennomgått og revidert, blant annet med mål om

større bevissthet om regelverk for å fremme likestilling og motvirke diskriminering. Det er også utarbeidet maler for tekst til kunngjøringer, der det synliggjøres et ønske om mangfold blant annet gjennom økt andel ansatte med innvandrerbakgrunn og med nedsatt funksjonsevne. Bevissthet rundt dette blir formidlet til domstolene i dialog gjennom hele året. Minst én søker med innvandrerbakgrunn blir intervjuet, dersom vedkommende for øvrig anses kvalifisert.

Innstillingsrådet for dommere praktiserer moderat kjønnskvoltering, det vil si at kvinnelige søkere blir foretrukket dersom flere kvinnelige og mannlige søkere står tilnærmet likt. Dette er blant annet nedfelt i Innstillingsrådets praksis-/policy-notat. Dette gjelder særlig hvor det fra før er mange menn og få eller ingen kvinner i det aktuelle dommerkollegium. Prinsippet anvendes også ved utnevning av domstolledere, hvor kvinnerepresentasjonen på landsbasis er lav.

Tallmaterialet fra DA og domstolene viser at det fortsatt eksisterer en betydelig lønnsforskjell mellom kjønnene. Det er vesentlig flere deltidsstillinger blant de kvinnelige ansatte, mens menn i noe større grad er ansatt i midlertidige stillinger.

Informasjon innhentet fra Statistisk Sentralbyrå om sysselsatte i retts- og fengselsvesenet

etter region og landbakgrunn, viser at 3,3 pst. av de sysselsatte er innvandrere/etterkommere av innvandrere i 2012, det samme som i 2011. I 2012 utgjorde dette 236 personer, hvorav 105 menn og 131 kvinner. Det har vært en jevn stigning siden 2006, da 1,9 av de ansatte i retts- og fengselsvesenet hadde innvandrerbakgrunn. Minst én søker med innvandrerbakgrunn blir intervjuet dersom vedkommende anses kvalifisert. Innslaget av medarbeidere i domstolene med innvandrerbakgrunn er størst i folkerike strøk og i de store byene.

Det er lovfestet at lekdommerutvalgene skal ha en allsidig sammensetning, slik at utvalgene på best mulig vis representerer alle deler av befolkningen. Dersom en sammenligner lekdommerutvalgene i perioden 2004–2007 med utvalgene i perioden 2008–2012, ser det ut til å være en liten økning i andelen lekdommere med innvandrerbakgrunn. For tidligere lekdommerperioder er andel med innvandrerbakgrunn anslått etter skjønn, ut fra lister med navn på lekdommere. Denne metoden gir et upresist resultat, og det er derfor valgt å ikke gjøre tilsvarende anslag for de nye lekdommerutvalgene som gjelder fra januar 2013, jf. nærmere omtale i Prop. 1 S (2013–2014) for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

5.3 Politi- og lensmannsetaten

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	57,8	42,2	42 880	45 348/100	39 065/86,1	2,5	18,4	5,1	6,5	60,2	39,8	2,8	6,5
	2011	58,4	41,6	41 657	44 228/100	37 565/84,9	2,6	19,1			60,9	39,1	2,9	6,2

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Likestilling er en viktig del av politi- og lensmannsetatens personalpolitikk. Likestilling må sees i et videre perspektiv enn likestilling mellom kjønnene. For å oppnå likestilling, er det viktig også å ha bevissthet knyttet til mangfold, etnisitet, religion/livssyn og seksuell legning.

Når det gjelder kjønnslikestilling er utfordringen i politi- og lensmannsetaten særlig å rekruttere flere kvinner til lederstillinger. Selv om ikke alle etatens mål på likestillingsområdet er nådd, har det vært en positiv utvikling. Tall fra Politi-

direktoratet viser at andelen kvinnelige ledere i 2012 var 23 pst., en økning på to prosentpoeng fra 2011.

Måltallene er 20 pst. kvinnelige ledere i polititjenestemannsstillinger, 25 pst. kvinnelige ledere i juriststillinger og 50 pst. kvinnelige ledere i administrative stillinger innen utløpet av 2013. I 2012 var andelen kvinnelige ledere i polititjenestemannsstillinger 18 pst., 26 pst. kvinnelige ledere i juriststillinger og 57 pst. kvinnelige ledere i administrative stillinger. I perioden 2008 til 2012 har

andelen kvinnelige ledere i politiet økt med 7 prosentpoeng – fra 16 til 23 pst.

Tall fra FAD viser at antall årsverk i politi- og lensmannsetaten per 1. oktober 2012 var 14 339 (kap. 440, 441, 442 og 448). Av disse var 6 047 kvinner og 8 292 menn, hvilket gir en kvinneandel på 42,2 pst. Det er en stor andel kvinner som jobber deltid i politiet i forhold til menn. Om lag 18 pst. av kvinnene jobber deltid, mens kun 2 pst. av mennene gjør det samme. Andelen deltidsarbeidende utgjør samlet 9,4 pst. av antall tilsatte. Tallene per 1. oktober 2012 er på samme nivå som tallene for 1. oktober 2011.

Målet er 40 pst. kvinnelige studenter ved Politihøgskolen. I 2012 var det totalt 3 442 søkere til Politihøgskolen. Av disse var 1 373 kvinner og 2 069 menn. Det ble tatt opp 720 studenter, og av disse var 39,7 pst. kvinner. Dette er en oppgang i kvinneandelen på 3,7 prosentpoeng i forhold til 2011 (36 pst.). I 2013 var det totalt 4 074 søkere til Politihøgskolen. Av disse var 1 665 kvinner og 2 409 menn. 38,2 pst. av de som fikk tilbud om opptak på Politihøgskolen i 2013 var kvinner. I forhold til 2012 er det således en liten nedgang i kvinneandelen.

Politiet jobber aktivt for å øke rekrutteringen av studenter med etnisk minoritetsbakgrunn. Det er et mål at i løpet av 2013 skal fem pst. av alle studentene ved Politihøgskolen ha etnisk minoritetsbakgrunn. I 2012 ble det tatt opp 29 studenter med etnisk minoritetsbakgrunn ved Politihøgskolen.

Tallene er basert på egenregistrering i forbindelse med søknad. I 2013 er det tatt opp 35 studenter med etnisk minoritetsbakgrunn. 170 av søkerne i 2013 oppgav selv at de hadde minoritetsbakgrunn. Politihøgskolen har innført prosjektet *Ny arbeidsform*, som er rettet mot opptaksnemndene for å sikre fravær av diskriminering, og unngå subjektive vurderinger ved uttak av studenter.

Informasjon innhentet fra Statistisk Sentralbyrå om sysselsatte i politiet etter region og landbakgrunn per 31. desember 2011, viser at 3,6 pst. av de sysselsatte er innvandrere/etterkommere av innvandrere. Per 31. desember 2009 var andelen 3,3 pst.

FADs tall per 1. oktober 2012 viser at den gjennomsnittlige månedslønnen i politiet var 41 657 kroner brutto. Kvinners gjennomsnittlige månedslønn var 39 065 kroner, mot 45 348 kroner for menn. Tilsvarende tall per 1. oktober 2011 var 37 565 kroner for kvinner og 44 228 kroner for menn. Kvinners andel av menns lønn har således økt med ett prosentpoeng fra 1. oktober 2011 til 1. oktober 2012 – fra 85 pst. til 86 pst.

Tall fra Politidirektoratet viser at sykefraværet i politiet i 2012 var på 5,3 pst. I 2011 var sykefraværet på 5,2 pst. Politidirektoratet opplyser at kvinner i administrative stillinger er gruppen som over tid har hatt høyest fravær i etaten, og at det jobbes aktivt og forebyggende mot denne gruppen i samarbeid med bedriftshelsetjenesten og NAV arbeidslivssenter.

5.4 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (%)	k (%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	59	41	593	61,5	38,5	16,4	83,6	62,5	37,5	11,1	88,9	3,9	4,1
	2011	60,8	39,2	576	63,7	36,3	20,5	79,5	57,1	42,9	28,6	71,4	5,4	5,5

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

DSB arbeider mot å nå målet om 40 pst. kvinnelige ledere. Det var 27,6 pst. kvinnelige ledere i DSB per 31. desember 2012. Samtidig er det store variasjoner innen de ulike lederstillingstypene.

Det er i første rekke gjennom rekruttering at DSB kan bidra til økt mangfold, både når det gjel-

der faktorer som kjønns sammensetning, etnisk opprinnelse, medarbeidere med redusert funksjonsevne og alderssammensetning. Mangfoldsperspektivet blir derfor viktig i rekrutteringsarbeidet. Tiltak som er gjennomført per nå i den sammenheng er:

Føringer for mangfold i DSB er innarbeidet i prosessbeskrivelse for rekruttering og i DSBs personalreglement. Dette følges også opp gjennom generell opplæring i tilsettingsarbeid og i rådgivning i enkeltsaker.

Det settes søkelys på mangfold i den enkelte tilsettingssak, bl.a. i forbindelse med utforming av utlysningstekst, målrettet utlysning for å nå målgrupper og ivaretagelse av mangfoldsaspektet i søknadsbehandlingen.

Lønn

Sentrale føringer for lønnsdannelsen følges når DSB gjennomfører lokale forhandlinger, jf. HTA 2.3.3. Likelønn tilstrebes både når det gjelder kjønn og når det gjelder nyansatte og ansatte som har arbeidet i DSB i flere år. I tillegg har virksomheten søkelys på lønnsnivå hos særlige grupper sett i forhold til andre etater/virksomheter det er naturlig å sammenlikne seg med. DSBs største utfordring er lønnsnivået hos ingeniører i DSB relatert til andre både statlige og private virksomheter.

Statistikk viser at det ikke er i forhold til kjønnsaspektet at DSB har utfordringer. Ved lokale lønnsforhandlinger i 2012 ble forhandlingspotten fordelt på menn og kvinner tilnærmet lik kjønnsfordelingen i organisasjonen (60-40). Det er ingen store ulikheter i lønnsnivå mellom kvinner og

menn når man ser på gjennomsnittlig lønnstrinn på de ulike stillingskodene.

Likelønnsprinsippet er nedfelt i DSBs lønnspolitiske dokument, og utviklingen følges nøye.

Sykefravær

Målsettingen de siste årene har vært at sykefraværet ikke skal overstige 4 prosent. I de senere årene har sykefraværet ligget på mellom 4 prosent og 4,5 prosent. DSB er en IA-virksomhet (inkluderende arbeidsliv). IA-arbeidet er integrert i DSBs systematiske HMS-arbeid. Bl.a. er IA-handlingsplaner en del av HMS-handlingsplaner på både sentralt og lokalt nivå.

IA-tankegangen ligger til grunn for arbeidet med sykefraværsoppfølging, med vekt på tidlig dialog og tilrettelegging. Dette gjøres bl.a. gjennom bruk av verktøy for funksjonsvurdering og oppfølging bl.a. gjennom tiltak som hospitering og fleksibilitet i oppgavefordeling for å tilpasse og utvikle arbeidssituasjonen. I tillegg gis det bistand til å vurdere andre yrkesveier mv.

Øvrige tiltak for å jobbe forebyggende med sykefraværet er:

- IA-handlingsplaner er integrert i HMS-handlingsplaner på sentralt og lokalt nivå
- Stimulert til aktiv bruk av IA-kontakter lokalt
- IA-møter pr år for ledelsen og tillitsvalgte
- Rutine for oppfølging av sykefravær er revidert
- Oppfølging av enkeltsaker jf. egne rutiner.

5.5 Direktoratet for nødkommunikasjon

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	kr	kr	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	55	29	84	56 609	48 171	1	0	9	3	1	0	0,2	1,5
	2011	31	22	53	59 996	46 598	1	2	2	2	1	2	1,2	0,7

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Kjønns sammensetningen i DNKs ledergruppe i 2012 var 60 pst. menn og 40 pst. kvinner.

For å fremme likestilling i rekrutteringsprosesser tar DNK hensyn til prinsippet om å innkalle minst én person med innvandrerbakgrunn til intervju. Forutsetningen er at søkeren er kvalifisert for stillingen. Per 31. desember 2012

hadde DNK 86 ansatte hvorav 9 har innvandrerbakgrunn, dvs. 10,4 pst. Av disse har fire opprinnelse i land utenfor Europa og USA, dvs. 4,6 pst. Dersom en person oppgir å ha nedsatt funksjonsevne, vil denne søkeren gå foran andre søkere i følge kvalifikasjonsprinsippet. Det er ikke i gang satt ytterligere tiltak for rekruttering

av minoriteter eller personer med nedsatt funksjonsevne.

I DNKs lønnspolitikk er det et mål at kvinner og menn skal ha lik lønn for samme arbeid eller arbeid

av lik verdi. Lønnen skal fastsettes på samme måte for kvinner og menn uten hensyn til kjønn. DNK er en IA-bedrift.

5.6 Hovedredningsentralene i Sør- og Nord-Norge

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	75	25	20	81	20					100	0	100	0
	2011	75	25	20	80	21					100	0	100	0

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Det har de ti siste årene vært lik kjønnsmessig fordeling på virksomhetens lederstillinger.

Ved nyrekruttering oppfordres alltid kvalifiserte kandidater med ulik utdanning, arbeids- og livserfaring til å søke stillingen. Det gjennomføres imidlertid ikke noen form for kvotering.

Personellet lønnes likt i den enkelte stilling uavhengig av kjønn eller bakgrunn. Derfor jobbes det ikke aktivt med å jevne ut forskjeller mellom kjønnene. Hovedredningsentralenes lavest lønnede stillinger (konsulentstillingene) er kun besatt av kvinner. Erfaringsmessig er det primært kvinner som har søkt disse stillingene. En ytterligere heving av lønnsnivået til disse stillingskategoriene vil kunne bidra til å utjevne ubalansen mellom kvinner og menns andel av lønnsmidlene i virksomheten.

Hovedredningsentralene har i rapporteringsperioden hatt et varierende sykefravær fra 9,54 pst. i 2011 til 1,96 pst. i 2012. Historisk sett har sykefraværet vært på rundt 2 pst. Ettersom hoveddelen av de ansatte jobber i helkontinuerlig turnus er det tatt høyde for å kunne forebygge sykefravær ved å tilpasse arbeidsbelastningen for eldre arbeidstakere og for annet personell i perioder hvor de har spesielle behov. Dette er imidlertid meget ressurskrevende og medfører merbelastning for øvrig personell, så ordningen har vært lite brukt. Virksomheten må tilføres mer personell dersom det skal være mulig å realisere forebyggende tiltak som har reell effekt. Dette gjelder også for stabsfunksjoner som kan kompensere for en stadig større ubalanse mellom pålagte oppgaver og tildelte ressurser. Hovedredningsentralen er IA-bedrift.

5.7 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	18,2	81,8	11	58 279 /100	56 072 /96,2	0,0	44,4	0,0	0,0	0,0	100	8,8	4,6
	2011	20,0	80,0	10	57 329 /100	55 158 /96,2	0,0	37,5	0,0	0,0	0,0	100	0,0	1,3

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Samtlige lederstillinger i virksomheten innehas av kvinner. Lønnsnivået er temmelig likt fordelt på

kjønn, men deltidsstillinger er markant mer vanlig blant kvinnelige ansatte.

5.8 Kontoret for voldsoffererstatning

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	22,8	77,2	57	35 266 /100	34 155 /96,8	7,6	22,7	38,5	31,8	0	100		
	2011	28,1	71,9	32	40 317 /100	32 200 /79,9	11,1	30,4	11,1	21,7	0	100		

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Kontoret for voldsoffererstatning har en overvekt av kvinnelige ansatte. Dette skyldes primært få mannlige, kvalifiserte søkere til ledige saksbehandlerstillinger. Virksomheten har ansatte som

ikke er etnisk norsk samt ansatt med nedsatt funksjonsevne. Virksomheten er ledet av en kvinne. Det har vært en harmonisering av lønnsnivå mellom kjønnene mellom 2011 og 2012.

5.9 Sekretariatet for konfliktrådene

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	29,3	70,7	92	40 498 /100	39 052 /96,4	0,0	16,9	0,0	7,7	0,0	100,0	5,3	1,1
	2011	32,1	67,9	84	40 335 /100	37 716 /93,5	3,7	17,5	3,7	5,3	0,0	100,0	3,5	8,4

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Sekretariatet for konfliktrådene har relativt like lønnsforhold mellom kjønnene, men klart større bruk av deltid blant de kvinnelige ansatte.

5.10 Spesialenheten for politisaker

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	37,5	62,5	32	53 186 /100	49 176 /92,5	0,0	0,0	8,3	5,0	3,0	97,0	0,9	0,7
	2011	43,8	56,2	32	52 292 /100	45 376 /86,8	7,1	5,6	7,1	5,6	50,0	50,0	0,7	1,0

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Spesialenheten har som mål å ha et inkluderende arbeidsliv der medarbeiderne skal gjenspeile mangfold i befolkningen med hensyn til kjønn, nedsatt funksjonsevne og etnisk bakgrunn. Dette fremgår i virksomhetens stillingsannonser. Der- som det er kvalifiserte søkere med minoritetsbak-

grunn til nye stillinger innkalles minst én søker til intervju. Spesialenheten har en medarbeider med språklig og etnisk minoritetsbakgrunn. Det er en overvekt av kvinner i organisasjonen og en viss ubalanse i lønnsnivå.

5.11 Statens sivilrettsforvaltning

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	31,0	69,0	58	40 335 /100	39 913 /99,0	0,0	15,0	33,3	20,0	0,0	100,0	0,4	2,6
	2011	24,5	75,5	53	36 463 /100	35 711 /97,9	0,0	25,0	30,8	21,7	0,0	100,0	0,3	3,8

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Bruk av midlertidig arbeidskraft er noe mer utbredt blant mannlige ansatte, mens lønnsnivået er praktisk talt identisk mellom kjønnene.

5.12 Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda

Utlendingsdirektoratet (UDI)

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	30,1	69,9	1036	41 231 /100	37 604 /91,2	4,2	17,7	6,4	6,2	6,5	93,5	2,2	4,7
	2011	30,8	69,2	1042	39 612 /100	36 327 /91,7	5,3	16,8	7,5	9	8,7	91,3	3,4	5,8

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

UDI har som uttalt mål å rekruttere flere personer med nedsatt funksjonsevne.

Kjønnsfordelingen blant UDIs ansatte har over flere år vært om lag 70 pst. kvinner og 30 pst. menn. Når det gjelder mellomlederstillinger er kvinner i et absolutt flertall. I toppledergruppen er det dobbelt så mange kvinner som menn. UDI har ingen planlagte tiltak for å fremme likestilling når det gjelder lederstillinger.

Ved rekruttering oppfordrer UDI søkere med nedsatt funksjonsevne å opplyse om dette, med den hensikt at UDI kan benytte kvoteringsreglene som ligger i forskriften til tjenestemannsloven i tillettingsprosessen.

UDI er med i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets forsøk med moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn, og

søkere med innvandrerbakgrunn oppfordres til å opplyse om dette.

I UDI har den mest markante lønnsforskjellen mellom kjønnene i stillingskategorien seniorrådgivere. Her ligger kvinner over 55 år en god del lavere enn menn i lønn. Å motvirke dette har derfor vært en føring i de lokale forhandlingene i UDI de siste årene.

Etaten har hatt et høyt sykefravær og har gjennomført flere tiltak for å få dette ned. UDI har bl.a. sammen med kontaktpersoner i NAV Arbeidslivssenter Oslo gjennomført obligatoriske kurs i sykefraværsoppfølging for alle ledere, samt at ledere får tilbud om opplæring i «den vanskelige samtalen». I enkelte avdelinger har det i tillegg blitt igangsatt en mer individuell rettet oppfølging.

Utlendingsnemnda (UNE)

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2012	29,7	70,3	337	41 555 /100	39 226 /94,4	4	13,5	1	0,8	5,9	94,1	3,9	6,2
	2011	31,2	68,8	343	39 669 /100	38 015 /95,8	6,5	13,1	4,7	0,4	19,4	80,6	1,8	3,4

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

UNEs arbeid med likeverd og mangfold er nedfelt i et eget dokument. I 2012 fikk UNE sin egen personalpolitiske tiltaksplan for å fremme likeverd og mangfold på arbeidsplassen. Dokumentet er ment

å bevisstgjøre alle ansatte og for å etablere mål og tiltak for det videre arbeidet. Det er i tillegg et verktøy for rapportering på området.

Kjønnsfordelingen blant UNEs ansatte har over flere år vært om lag 70 pst. kvinner og 30 pst. menn. For tiden er det 15 kvinner og 10 menn som er ledere i UNE.

UNE har planer om å starte opp arbeidet med å lage en strategiplan for rekruttering, men arbeidet er utsatt av bemanningsmessige grunner. UNE har fastsatt mål for rekrutteringsprosessen. UNEs mål er å øke andelen medarbeidere med innvandrerbakgrunn til 10 pst. (i 2011 hadde UNE 9,3 pst.), og andelen menn til 40 pst. (UNE har en andel på 29,7 pst. menn i 2012).

UNE har som mål å ha likelønn mellom kjønnene, og ser ikke at de har ubegrunnede lønnsmessige forskjeller.

UNE har videre en aktiv livsfasepolitikk og følger de føringene som til enhver tid ligger i Hovedtariffavtalen. I henhold til UNEs interne livsfasepolitikk kan både medarbeidere og leder ta initiativ til en samtale rundt behov og muligheter for tilrettelegging og tilpasning.

UNE er en IA-bedrift og vektlegger forebyggende arbeid, informasjon, rådgivning og veiledning. UNE har bl.a. følgende tiltak mot sykefravær: Egen fysioterapitjeneste (20 timer per uke), interaktivt pausegymprogram, anledning til å trene inntil en time av arbeidstiden per uke og interne rutiner for oppfølging av sykmeldte og tilrettelegging av arbeidet så langt det er mulig.

5.13 Sysselmannen på Svalbard

År	Kjønnsbalanse		Lønn (i 1000 kr)		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm		Legemeldt sykefravær	
	m %	k %	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
2012	56	44	524 (53)	462 (47)	0	12,5	0,1	0,1	0	6,3	1,8	2,3
2011	53	47	495 (54)	429 (46)	0	16,7	5	27,8	10	5,6	1,6	2,6

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

År	Ledere			Medarbeidere				Lønn				
	m %	k %	n	m %	k %	n	m %	k/m %				
2012	4	80	1	20	5	14	52	13	48	27	100	87
2011	4	80	1	20	5	15	54	13	46	28	100	90

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Med så lavt antall ansatte som hos Sysselmannen på Svalbard gjør små endringer store prosentvise utslag. Andelen kvinner i ledergruppen har holdt seg på 20 pst. både i 2011 og i 2012. Ved rekruttering i disse stillingene oppfordres spesielt kvinner til å søke. I medarbeidergruppen er det tilnærmet likt antall menn (14) og kvinner (13).

Når det gjelder lønn var gjennomsnittslønnen for kvinner 87 pst. av gjennomsnittslønnen for menn, en marginal nedgang fra 90 pst. i 2011. Hovedårsaken til denne forskjellen er den skjeve kjønnsbalansen i ledergruppen og at det i kontorstillingene i administrasjonsavdelingen er flest kvinner.

Når det gjelder den kjønnsmessige fordelingen innenfor lønn, bruk av deltid, midlertidige tilsetninger, foreldrepermisjon og legemeldt sykefravær fremgår dette av tabellen nedenfor:

I gruppen saksbehandlere (som er den tallmessige største gruppen) er gjennomsnittslønnen for kvinner og menn tilnærmet lik både i 2011 og 2012. Når det gjelder lederlønningene er den noe høyere for menn enn for kvinner, noe som forklares med at både sysselmannen og ass. sysselmann (som er de to høyest avlønnede stillingene) er menn. De tre avdelingslederne (to menn og en kvinne) har samme avlønning.

Det er lite bruk av deltidsstillinger hos Sysselmannen og det er kun kvinner som har vært i deltidsstillinger, både i 2011 og i 2012.

Alle stillinger hos Sysselmannen (med unntak av renholderstillingen) er åremålsstillinger, og altså midlertidige. I oversikten er likevel disse definert som faste, mens tilsatte som er ansatt i engasjementer eller som vikarer er i oversikten definert som midlertidig tilsatte. I 2012 var det kun i «kontorgruppen» det var midlertidige tilsatte. 29 pst. av de kvinnelige kontoransatte og 25

pst. av de mannlige kontortilsatte var midlertidige i 2012. Denne gruppen er svært liten og små endringer i antall gir store prosentvise utslag.

Bruk av foreldrepermisjon har vært lite utbredt i 2012.

Det totale legemeldte sykefraværet har vært marginalt i 2012, med 1,8 pst. for menn og 2,3 pst. for kvinner. Det er noe høyere legemeldt sykefravær i kontorgruppen enn i ledergruppen og i saksbehandlergruppen.

5.14 Justis- og beredskapsdepartementet

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 5.1 Likestillingssituasjonen per stillingsnivå og deltid/fravær for 2011/2012

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m %	k/m %	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i Justis- og beredskapsdepartementet*	2012	36	64	370	100	87	1	10	5	10	7,6	92,4	1,8	5,1
	2011	35	65	381	100		1	14						
Departementsråd, ekspedisjonssjef	2012	60	40	10	100	90								
	2011													
Avdelingsdirektør, seksjonssjef, kommunikasjonssjef	2012	40	60	34	100	100								
	2011													
Fag- og underdirektør, prosjektleder, spesialrådgiver, lovrådgivere og int.rådgivere	2012	67	33	49	100	97								
	2011													
Seniorrådgiver	2012	37	63	132	100	94								
	2011													
Rådgiver	2012	34	66	86	100	97								
	2011													
Førstekonsulent	2012	21	79	29	100	103								
	2011													
Seniorkonsulent, konsulent, kontorleder, første sekretær, seniorsekretær, spes. bibliotekar	2012	3	97	30	100	106								
	2011													

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Departementet benytter en annen rapporteringsmal og inndeling av stillingskategorier i rapporteringen enn tidligere år. Det gjør at en sammenlikning med tallene i fjorårets proposisjon i hovedsak blir lite nyttig. Med unntak av den totale kjønnsbalansen i departementet og kjønnsfordelingen for ansatte i deltid, oppgis derfor bare tallmateriale for 2012.

Den totale kjønnsbalansen departementet er ujevn og kvinner utgjør fortsatt om lag to tredeler av de ansatte.

Kjønnsbalansen i øverste ledersegment viser en overvekt av menn, mens det på mellomledernivå er flest kvinner. Det er ingen forskjell på lønnsnivået mellom kvinner og menn på mellomledernivå.

Departementet har overvekt av menn i stillingskategorien som består av fag- og underdirektør, prosjektleder, spesialrådgiver, lovrådgivere og internasjonale rådgivere. Her er lønnsnivået noe høyere for menn enn for kvinner.

Det er flere kvinner enn menn blant seniorrådgivere, rådgivere og førstekonsulenter. Menn tjener noe mer enn kvinner på seniorrådgivernivå. I de ulike konsulentstillingene er kvinnene i flertall, og her er lønnsnivået for kvinner noe høyere enn for menn.

I departementet jobber fortsatt flere kvinner enn menn deltid. Søknader om deltid er i stor grad knyttet til omsorgspermisjoner.

Legemeldt sykefravær for kvinner er høyere enn for menn, på samme måte som i staten generelt.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet og funksjonsnedsettelse

Justis- og beredskapsdepartementet har få ansatte som har en ikke-vestlig etnisk bakgrunn, og få ansatte med nedsatt funksjonsevne.

Ved kunngjøring av ledige stillinger benyttes formuleringen om mangfold i alle fellesannonser.

I 2012 utgjorde 0,8 pst. av søkermassen søkere som ba om å bli vurdert på bakgrunn av nedsatt funksjonsevne. 12,6 pst. av søkerne ba om å bli vurdert på bakgrunn av ikke-vestlig etnisk bakgrunn. Det synes som dette er en viss økning i forhold til tidligere år.

I 2012 hadde departementet to IA- plasser med ytelse fra NAV. Departementet deltok ikke i Forny-

ings-, administrasjons- og kirke departementet trainéprogram for høyt utdannede personer med nedsatt funksjonsevne i 2013/2014 som varslet i fjor.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Departementets varslede tiltak i fjorårets proposisjon om å utarbeide flere konkrete tiltak knyttet til mulige barrierer i rekrutteringsprosessen, vil bli gjennomført høsten 2013 som del av Endringsprogrammet. Som del av dette vil det være oppmerksomhet knyttet til holdninger og mulige barrierer i rekruttering av medarbeidere med minoritetsbakgrunn eller nedsatt funksjonsevne.

Det er en målsetning at departementet viderefører ordningen med en IA-plass. Departementet vil fortsette praksisen med å vurdere personer med ytelse fra NAV også til praksisplasser.

Departementets lokale lønnspolitikk skal gjennomgå i 2014, og som en del av dette vil en analyse forskjellene i lønnsnivået mellom kvinner og menn på seniorrådgivernivå.

Fremtidig rapportering av likestilling for JD og underliggende virksomheter

Departementet har i 2013 hatt som mål å utarbeide gode rutiner for fremtidig likestillingsrapportering, og å sette tydelige krav til likestillingsredegjørelsen i tildelingsbrevene. For å sikre en systematisk og standardisert rapportering er det utarbeidet en detaljert mal for likestillingsrapporteringen som gjelder for departementet med underliggende virksomheter. I tildelingsbrevene for 2013 er det beskrevet hvordan rapporteringen skal gjøres, blant annet med henvisning til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementets veileder og mal. Virksomhetene bes om å redegjøre for likestillings-situasjonen i sine årsmeldinger eller årsberetninger.

Rapporteringen for 2012 viser at det fortsatt er utfordringer knyttet til aktivitetsplikten for diskrimineringsgrunnlagene nedsatt funksjonsevne, etnisitet, m.v.

Det er et mål for rapporteringen i 2014 at arbeidet med diskrimineringsgrunnlagene nedsatt funksjonsevne og etnisitet, religion m.v. skal bli mer systematisk. Departementet vil vurdere om det er behov for å iverksette ytterligere tiltak.

6 Bemanningsoversikt

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.11	Årsverk 01.03.12	Årsverk 01.03.13
400	Justis- og beredskapsdepartementet	357	378	389
Sum	06.10 Administrasjon	357	378	389
61	Høyesterett	62	64	58
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 469	1 479	1 454
411	Domstoladministrasjonen	81	82	83
413	Jordskiftedomstolene	244	242	230
Sum	06.20 Rettsvesen	1 856	1 867	1 825
430	Kriminalomsorg	3 886	3 951	4 058
432	Kriminalomsorgens utdanningscenter	439	421	391
Sum	06.30 Kriminalomsorg	4 325	4 372	4 449
440	Politidirektoratet, politi- og lensmannsetaten	11 224	11 128	11 469
441	Oslo politidistrikt	2 427	2 495	2 601
442	Politihøgskolen	340	376	411
445	Den høyere påtalemyndighet	150	154	148
446	Den militære påtalemyndighet	10	10	7
448	Grensekommissæren	5	4	4
Sum	06.40 Politi- og påtalemyndighet	14 156	14 167	14 640
450	Sivile vernepliktige	8	7	0
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	572	556	574
455	Redningstjenesten	44	44	43
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	50	65	83
Sum	06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap	674	672	700
460	Spesialenheten for politisaker	31	34	34
468	Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker	12	11	11
Sum	06.60 Andre virksomheter	43	45	45

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.11	Årsverk 01.03.12	Årsverk 01.03.13
472	Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre	34	55	62
473	Statens sivilrettsforvaltning	50	52	58
474	Konfliktrådene	78	81	89
Sum	06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.	162	188	209
480	Svalbardbudsjettet	34	35	35
Sum	06.80 Svalbardbudsjettet	34	35	35
490	Utlendingsdirektoratet	1 048	1 025	989
491	Utlendingsnemnda	330	331	350
Sum	06.90 Beskyttelse og innvandring	1 378	1 356	1 339
Sum	Programområde 06	22 985	23 080	23 636
	Totalt Justis- og beredskapsdepartementet	22 985	23 080	23 631

7 Anmodningsvedtak

7.1 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2011–2012

Vedtak nr. 77, 1. desember 2011

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2012 fremme egnede lovendringsforslag som bedre ivaretar vitners og informanternes sikkerhet.»

Justis- og beredskapsdepartementet har fulgt opp vedtaket gjennom Prop. 147 L (2012–2013), som varslet i tidligere melding.

Vedtak nr. 369, 7. februar 2012

«Stortinget vedtok den 7. februar 2012 en anmodning til Regjeringen om å

1. foreta en gjennomgang av rettshjelpsrunderet for å vurdere en eventuell klargjøring av praksis knyttet til reglene om rettshjelp til for nærmede i utlandet.
2. vurdere en tydeliggjøring av kravet til kunnskap slik at foreldelsesfristen ikke løper før skadelidte har hatt faktisk kunnskap om den skadevoldende handlingen i tråd med vedtak ENV-2011-761i Erstatningsnemnda.
3. vurdere om det kan lempes på foreldelseskravet på andre måter, for eksempel gjennom å se på vilkår for avbrytelse av foreldelse og muligheten for å frikoble voldsoffererstatningsregelverket fra de alminnelige foreldelsesreglene.
4. ta initiativ til et samarbeidsmøte mellom politiet, voldsoffererstatningsmyndigheten og departementet for å forbedre informasjonsutvekslingen, og at det i den forbindelse vurderes å legge oppgaven med å oversende dokumentene til stevnekontorene i det enkelte politidistrikt.
5. vurdere å opprette en nasjonal kriminalitetsoffermyndighet basert på dagens eksisterende strukturer ved å se hen til den svenske Brottsoffermyndighetens arbeid og oppgaver, som for eksempel et voldsofferfond.»

Vedtaket er omtalt under programkategori 06.70.

Vedtak nr. 405, 8. mars 2012

«Stortinget ber regjeringen utrede bedre måter å belønne velfungerende SLT-samarbeid på, med sikte på å styrke det lokale kriminalitetsforebyggende arbeidet og samfunnsberedskapen.»

I Innst. 167 S (2012–2013) står det at Politidirektoratet innen 1. desember 2012 skal utrede bedre måter å belønne velfungerende SLT-samarbeid på. Politidirektoratet har i sin vurdering kommet med flere innspill til hvordan samarbeidet kan styrkes, herunder vektlegges behovet for å se nærmere på forholdet mellom samarbeidsstrukturene politiråd og SLT. Dette er omtalt i Meld. St. 21 (2012–2013) *Terrorberedskap*, punkt 4.3.2 side 32-33. Her varsles det videre at dette vil bli fulgt opp med tiltak i en ny handlingsplan for forebygging av kriminalitet. I arbeidet med handlingsplanen har flere instanser gitt innspill til hvordan det kriminalitetsforebyggende samarbeidet gjennom både politiråd og SLT kan styrkes.

Handlingsplan for forebygging av kriminalitet (2013–2016) ble fremlagt i september 2013. Oppfølgingen inkluderer blant annet en forskningsbasert evaluering av politiråd, som også skal se på forholdet mellom politiråd og SLT for de kommunene som har begge samordningsmodellene. Videre legges det opp til en tettere oppfølging av kommuner som etablerer SLT gjennom en fadderordning for nye SLT-koordinatorer, veiledningsmøter i nye SLT-kommuner og utvikling av evalueringsverktøy for det lokale samarbeidet.

Vedtak nr. 406, 8. mars 2012

«Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget en videreutviklet og forsterket overordnet plan for å forebygge og håndtere mulige terrorangrep i Norge.»

Justis- og beredskapsdepartementet har i Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap Del 1 redegjort for oppfølging av vedtaket. I tillegg fremmet regjeringen forslag til budsjettvedtak for å finansiere enkelte av tiltakene i strategien, jf. Prop. 77 S (2012–2013) Endringer i statsbudsjettet for 2013 under Justis- og beredskapsdepartementet (Tiltak for å styrke samfunnssikkerheten og politiberedskapen).

Vedtak nr. 407, 8. mars 2012

«Stortinget ber regjeringen iverksette eventuelle nødvendige tiltak for å forbedre informasjonen til pårørende i en krisesituasjon.»

Justis- og beredskapsdepartementet har i Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap Kap. 8.12.4 redegjort for oppfølging av vedtaket.

Vedtak nr. 408, 8. mars 2012

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå erfaringene fra ordningen med fast kontakt for ofre og pårørende i forbindelse med en krise og vurdere om den skal utvides til å bli en generell ordning for kommunene.»

Justis- og beredskapsdepartementet har i Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap Kap. 8.12.4 redegjort for oppfølging av vedtaket.

Vedtak nr. 412, 8. mars 2012

«Stortinget ber regjeringen fremme egen sak om felles nødnummer, slik Stortinget tidligere har forutsatt.»

I Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap Kap. 8.14.5 vises det til Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet, hvor det framgår at regjeringen har besluttet å gjennomføre et pilotprosjekt i Drammen for utprøving av ett felles nødnummer og felles nødsentraler for brannvesen, politi og helsetjeneste. Det fremgår videre i Meld. St. 21 at regjeringen legger opp til at det fremmes en sak om felles nødnummer og felles nødsentraler for Stortinget etter at pilotprosjektet er gjennomført og evaluert. I mellomtiden vil Stortinget bli holdt løpende orientert gjennom de årlige budsjettproposisjonene.

Vedtak nr. 414, 8. mars 2012

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med resultatreformen foreta en vurdering av hvilken politidekning som må forutsettes for at ulike krav om responstid skal kunne realiseres.»

Justis- og beredskapsdepartementet har i Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap, kap. 8.6.3 redegjort for oppfølging av vedtaket.

Vedtak nr. 415, 8. mars 2012

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens system med varsling til landets politidistrikt ved riksalarm og særlig vurdere innføring av et mer moderne alarmsystem som kan varsle flere sentrale politiledere i tillegg til sentralene ved politidistriktene.»

Justis- og beredskapsdepartementet har i Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap, kap. 8.6.3 redegjort for oppfølging av vedtaket.

Vedtak nr. 417, 8. mars 2012

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå retningslinjene for «skyting pågår», samt gjennomgå opplærings- og oppfølgingstilbudet til ansatte i politiets operative avdelinger for å sikre at disse er i stand til å håndtere situasjoner hvor sivile angripes med våpenmakt.»

Justis- og beredskapsdepartementet har i Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap, kap. 8.6.3 redegjort for oppfølging av vedtaket.

Vedtak nr. 483, 10. mai 2012

«Stortinget ber regjeringen sikre at politiet har adgang til å gjennomføre forebyggende tiltak med bruk av narkotikahund, herunder på skoler.»

Vedtak nr. 484, 10. mai 2012

«Stortinget henstiller til regjeringen å sikre at det etableres flere narkotikahund-ekvipasjer til bruk for politiet.»

Vedtak nr. 485, 10. mai 2012

«Stortinget ber regjeringen presisere overfor politiet at det må innhentes skriftlig samtykke fra elever før det gjennomføres eventuelle personverninnngripende narkotikaaksjoner ved skolene.»

Angående vedtak 483, 484 og 485:

Justis- og beredskapsdepartementet har bedt Politidirektoratet om å kartlegge behovet for flere narkotikahundeekvipasjer, samt muligheten til å benytte andre etaters hunder i tjenesten.

Det er per i dag totalt 68 hundeekvipasjer knyttet til narkotikabekjempelse/ forebygging, hvorav fire er hos Utrykningspolitiet (UP). Med unntak av Øst- og Vestfinnmark, har samtlige politidistrikt narkotikahund tilgjengelig. 22 ekvipasjer er under opplæring.

Både kriminalomsorgen, tollvesenet og Forsvaret disponerer narkotikahundeekvipasjer. Denne kapasiteten er kjent for politidistriktene. Det er jevnlig samarbeid ved behov. Samarbeidet er i hovedsak relatert til operative saker.

Bruk av narkotikahund i forebyggende tjeneste på skoler har pågått siden 2008. Oslo kommune har sammen med Oslo politidistrikt utarbeidet retningslinjer for slik bruk av narkotikahund. Elevene får utdelt skjema der elevene kan krysse av om de ønsker å delta eller ikke (samtykke).

Departementet har besluttet at det skal foretas en evaluering av bruk av hund i rusforebyggende arbeid i skolen. Formålet er å avdekke utilsiktede konsekvenser ved bruk av hund, herunder spørsmålet om utførelsen av det forebyggende arbeidet i praksis kan ha karakter av kontroll eller ransaking dersom hunden søker på elevene eller deres eiendeler uten at det foreligger grunnlag for konkret mistanke. Også reservasjonsretten skal utredes. Departementet har bedt Politidirektoratet om at bruk av hund i rusforebyggende arbeid ikke gjennomføres på slik måte at det kan ha karakter av kontroll eller ransaking, inntil evalueringen er gjennomført.

Vedtak nr. 511, 24. mai 2012

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig sørge for at hjemmelsgrunnlaget for INFO-FLYT-registeret blir brakt i orden.»

Et tettere og mer systematisk samarbeid med politiet har medført økt utveksling av informasjon

mellom kriminalomsorgen og politiet for å avdekke og forebygge alvorlig kriminalitet. En viktig del av dette samarbeidet er det såkalte infoflytsystemet. Rapporten fra utvalget som har vurdert infoflytsystemet ble sendt på høring i 2012. Justis- og beredskapsdepartementet vil følge opp rapporten og høringen.

7.2 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2012–2013

Vedtak nr. 83, 4. desember 2012

«Stortinget ber regjeringen synliggjøre hvilke vurderinger som har blitt gjort med hensyn til vedtaket som ble fattet i Prop. 65 L (2011–2012) vedrørende opprettelse av en offeromsorg.»

Vedtaket er omtalt under programkategori 06.70.

Vedtak nr. 417, 19. mars 2013

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i regelverket som sikrer tiltak som reduserer muligheten for å kunne opprette falsk identitet i Norge.»

Justis- og beredskapsdepartementet arbeider med å klarlegge hvilke regelverksendringer og andre tiltak som er mest egnet for å motvirke at utlendinger kan opptre med falsk identitet i Norge. I dette arbeidet ser vi blant annet hen til to sentrale rapporter fra første halvår 2013:

- Biometri og identitet – utfordringer og nye muligheter for utlendingsforvaltningen – Nasjonalt ID-senter
- Behov for felles innsats – Identitetsproblematikk og identitetsvurderinger knyttet til utlendingers identitet – Oxford Research

Ett av de tiltakene departementet vurderer er et samlet biometriregister for utlendingssaker. Dette reiser både juridiske, personvernmessige, organisatoriske, tekniske og økonomiske utfordringer som må utredes nærmere. Etter oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet arbeider Utlendingsdirektoratet med en konseptvalgutredning knyttet til videre IKT-utvikling innen utlendingsforvaltningen. I denne konseptvalgutredningen vil man blant annet kartlegge behov og muligheter og skissere mulige veivalg for fremtiden. Det er naturlig at spørsmålet om biometriregister vurde-

res i en slik sammenheng. Konseptvalgutredningen vil foreligge i løpet av annet halvår 2013, og Justis- og beredskapsdepartementet vil etter dette vurdere videre oppfølging.

Justis- og beredskapsdepartementet vurderer også andre mindre omfattende tiltak som kan gjennomføres ved regelendringer, og vil komme tilbake til Stortinget om dette på egnet måte.

Vedtak nr. 515, 6. juni 2013

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å styrke Sivilombudsman-

nens rolle overfor forvaltningen ved å tillate at Sivilombudsmannen opptrer som hjelpeintervenient ved søksmål.»

Justis- og beredskapsdepartementet vil sende på høring et lovforslag om å tillate at Sivilombudsmannen opptrer som partshjelper ved søksmål. Et høringsforslag vil fortrinnsvis bli behandlet sammen med andre forslag til endringer i tvisteloven.

8 Tekniske endringer i kontostrukturen og bruk av stikkordet kan overføres

8.1 Endring av benevnelse kap. 471

Budsjettansvaret for Stortingets rettfærdsvederlagsordning er fra og med 2014 overført fra Finansdepartementet til Justis- og beredskapsdepartementet. Det foreslås i den forbindelse å endre benevnelsen av kap. 471 Statens erstatningsansvar, til kap. 471 Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlagsordning. Under kap. 471 foreslås også å opprette en ny post 73 Statens erstatningsansvar.

8.2 Sammenslåing av kap. 440 og kap. 441

Det foreslås å slå sammen kapitlene 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten og kap. 441 Oslo politidistrikt til ett budsjettkapittel. Etter Justis- og beredskapsdepartementet sin oppfatning vil dette styrke Politidirektoratet som etatsleder og gi økt budsjettmessig fleksibilitet. På denne måten vil politidirektøren ha større mulighet for å prioritere og å se mål og oppgaver i sammenheng for hele etaten. Kap. 441 Oslo politidistrikt foreslås overført til kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten. Kap. 3441 Oslo politidistrikt foreslås overført til kap. 3440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten. Kap. 3441, post 02 Refusjoner foreslås overført til kap. 3440, post 02 Refusjoner m.v. Kap. 3441, post 03 Salgsinntekter foreslås overført til kap. 3440, post 03 Salgsinntekter.

8.3 Nytt budsjettkapittel for Politiets sikkerhetstjeneste

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår å opprette et eget budsjettkapittel for Politiets sikkerhetstjeneste – nytt kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST) med tilhørende post 01 Driftsutgifter. Det foreslås å omdisponere 475,1 mill. kroner som var saldert budsjett 2013 til posten, fra kap. 440,

post 01. Forslaget vil bidra til å synliggjøre formålet og bevilgningen til tjenesten.

Bevilgningen til PST har ligget under kap. 440 Politidirektoratet- politi og lensmannsetaten, post 01 Driftsutgifter. PST får i dag tildelt midler til Den sentrale enhet (DSE), men PST har også lokalt ansatte og ressurser i politidistriktene. Det foreslås at bevilgningen til DSE overføres til nytt budsjettkapittel kap. 444.

Det foreslås å opprette et eget inntektskapittel for PST – nytt kap. 3444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST) med tilhørende post 02 Refusjoner. Posten foreslås bevilget med 15 mill. kr i 2014. Inntektene på posten knytter seg til refusjon av merutgifter PST påføres som følge av enkeltoppdrag, samt særskilt bistand til UD. Inntektene her genereres av og kan knyttes til PSTs aktivitetsnivå, foreslås det at Stortinget i 2014 gir JD fullmakt til at bevilgningen på kap. 444, post 01 kan overskrides tilsvarende merinntektene på kap. 3444, post 02.

8.4 Nye budsjettkapitler for Redningshelikoptertjenesten

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår å opprette et eget budsjettkapittel – nytt kap. 454 Redningshelikoptertjenesten med tilhørende poster, post 01 Driftsutgifter og post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres. Det foreslås omdisponert 794,6 mill. kroner fra kap. 455 Redningstjenesten til kap. 454, post 01. Det foreslås omdisponert 453,7 mill. kroner fra kap. 455, post 45 til kap. 454, post 45. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår å opprette et nytt kap. 3454 Redningshelikoptertjenesten med tilhørende post 01 Refusjoner. Det foreslås en bevilgning på 23,2 mill. kroner på kap. 3454, post 01. Bevilgningen dekker refusjoner fra Helse- og omsorgsdepartementet. Det foreslår også en fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 454, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3454, post 01, jf. forslag til vedtak. Forslaget vil bidra til å synliggjøre kostnadene tilknyttet redningshelikoptertjenesten.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2013–2014) om statsbudsjettet for år 2014 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et
framlagt forslag.

Forslag

Under Justis- og beredskapsdepartementet føres det i Prop. 1 S (2013–2014)
Statsbudsjettet for budsjettåret 2014 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 61, 400–491, 3400–3490

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon			
400	Justis- og beredskapsdepartementet		
	01 Driftsutgifter	354 204 000	
	23 Spesielle driftsutgifter, forskning og kunnskaps- utvikling, <i>kan overføres</i>	23 185 000	
	50 Norges forskningsråd	22 070 000	
	71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	9 672 000	409 131 000
	Sum Administrasjon		409 131 000
Rettsvesen			
61	Høyesterett		
	01 Driftsutgifter	93 158 000	93 158 000
410	Tingrettene og lagmannsrettene		
	01 Driftsutgifter	1 778 565 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	20 724 000	1 799 289 000
411	Domstoladministrasjonen		
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410 post 01</i>	73 946 000	73 946 000
413	Jordskiftedomstolene		
	01 Driftsutgifter	217 069 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	13 328 000	230 397 000
414	Forlikråd og andre domsutgifter		
	01 Driftsutgifter	164 605 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	38 723 000	203 328 000
	Sum Rettsvesen		2 400 118 000
Kriminalomsorg			
430	Kriminalomsorgsdirektoratet		

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	01	Driftsutgifter	3 662 332 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430 post 01</i>	84 165 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	31 608 000	
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	92 300 000	
	70	Tilskudd	17 964 000	3 888 369 000
432		Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)		
	01	Driftsutgifter	171 386 000	171 386 000
		Sum Kriminalomsorg		4 059 755 000
		Politi og påtalemyndighet		
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten		
	01	Driftsutgifter	12 617 275 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	226 013 000	
	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	7 861 000	
	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	77 142 000	
	60	Tilskudd til kommuner til SLT-tiltak	5 330 000	
	70	Tilskudd	40 573 000	
	71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	4 553 000	
	72	Datalagringsdirektivet, <i>kan overføres</i>	220 000 000	
	73	Tilskudd til EUs grense- og visumfond	116 644 000	13 315 391 000
442		Politihøgskolen		
	01	Driftsutgifter	560 737 000	560 737 000
444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST)		
	01	Driftsutgifter	560 872 000	560 872 000
445		Den høyere påtalemyndighet		
	01	Driftsutgifter	162 990 000	162 990 000
446		Den militære påtalemyndighet		
	01	Driftsutgifter	7 704 000	7 704 000
448		Grensekommisæreren		
	01	Driftsutgifter	6 385 000	6 385 000
		Sum Politi og påtalemyndighet		14 614 079 000
		Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap		
451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	01	Driftsutgifter	646 783 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 002 000	
	70	Overføringer til private	12 856 000	664 641 000
452		Sentral krisehåndtering		
	01	Driftsutgifter	14 511 000	14 511 000
454		Redningshelikoptertjenesten		
	01	Driftsutgifter	794 578 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	453 720 000	1 248 298 000
455		Redningstjenesten		
	01	Driftsutgifter	82 025 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	18 022 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 982 000	
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	25 396 000	
	72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	98 671 000	235 096 000
456		Direktoratet for nødkommunikasjon		
	01	Driftsutgifter	490 163 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 248 632 000	1 738 795 000
		Sum Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap		3 901 341 000
		Andre virksomheter		
460		Spesialenheten for politisaker		
	01	Driftsutgifter	39 867 000	39 867 000
466		Særskilte straffesaksutgifter m.m.		
	01	Driftsutgifter	1 087 349 000	1 087 349 000
467		Norsk Lovtidend		
	01	Driftsutgifter	3 397 000	3 397 000
468		Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker		
	01	Driftsutgifter	16 110 000	16 110 000
469		Vergemålsordningen		
	01	Driftsutgifter	175 533 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	67 896 000	243 429 000
		Sum Andre virksomheter		1 390 152 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.		
470	Fri rettshjelp		
	01 Driftsutgifter	6 502 000	
	70 Fri sakførsel	596 556 000	
	71 Fritt rettsråd	162 994 000	
	72 Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak	31 300 000	797 352 000
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning		
	71 Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	121 715 000	
	72 Erstatning i anledning av straffeforfølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	21 169 000	
	73 Stortingets rettferdsvederlagsordning	60 000 000	202 884 000
472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre		
	01 Driftsutgifter	46 392 000	
	70 Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	435 514 000	481 906 000
473	Statens sivilrettsforvaltning		
	01 Driftsutgifter	42 958 000	42 958 000
474	Konfliktråd		
	01 Driftsutgifter	95 367 000	95 367 000
475	Bobehandling		
	01 Driftsutgifter	76 097 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 877 000	82 974 000
	Sum Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.		1 703 441 000
	Svalbardbudsjettet		
480	Svalbardbudsjettet		
	50 Tilskudd	323 245 000	323 245 000
	Sum Svalbardbudsjettet		323 245 000
	Beskyttelse og innvandring		
490	Utlendingsdirektoratet		
	01 Driftsutgifter	793 234 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	1 741 702 000	
	22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	59 546 000	
	23 Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>	7 471 000	
	60 Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger	303 171 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	70	Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak	513 870 000
	71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i mottak og informasjon til au pairer	18 073 000
	72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i>	110 618 000
	73	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., støttetiltak, <i>kan nyttes under kap. 821 post 60</i>	6 977 000
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i>	18 497 000
			3 573 159 000
491		Utlendingsnemnda	
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i>	282 437 000
	21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling, <i>kan nyttes under post 1</i>	12 413 000
			294 850 000
		Sum Beskyttelse og innvandring	3 868 009 000
		Sum departementets utgifter	32 669 271 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
3400		Justis- og beredskapsdepartementet	
	01	Diverse inntekter	2 496 000
	02	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	1 136 000
			3 632 000
3410		Rettsgebyr	
	01	Rettsgebyr	191 039 000
	03	Diverse refusjoner	1 654 000
			192 693 000
3413		Jordskiftedomstolene	
	01	Saks- og gebyrinntekter	15 181 000
	02	Sideutgifter	13 416 000
			28 597 000
3430		Kriminalomsorgsdirektoratet	
	02	Arbeidsdriftens inntekter	85 655 000
	03	Andre inntekter	15 690 000
	04	Tilskudd	2 140 000
			103 485 000
3432		Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)	
	03	Andre inntekter	947 000
			947 000
3440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	
	01	Gebyr - pass og våpen	261 600 000
	02	Refusjoner mv.	342 618 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	03	Salgsinntekter	90 232 000	
	04	Gebyr - vaktelskap	2 000 000	
	05	Personalbarnehage	5 767 000	
	06	Gebyr - utlendingssaker	143 000 000	
	07	Gebyr - sivile gjøremål	670 021 000	1 515 238 000
3442		Politihøgskolen		
	02	Diverse inntekter	14 894 000	
	03	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	16 560 000	31 454 000
3444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST)		
	02	Refusjoner	15 000 000	15 000 000
3451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	01	Gebyr	134 660 000	
	03	Diverse inntekter	23 940 000	158 600 000
3454		Redningshelikoptertjenesten		
	01	Refusjoner	23 197 000	23 197 000
3456		Direktoratet for nødkommunikasjon		
	01	Brukerbetaling	142 896 000	
	02	Variable refusjoner	59 790 000	
	03	Faste refusjoner	8 784 000	211 470 000
3469		Vergemålsordningen		
	01	Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter	8 901 000	8 901 000
3470		Fri rettshjelp		
	01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	3 571 000	3 571 000
3473		Statens sivilrettsforvaltning		
	01	Diverse inntekter	5 000	5 000
3474		Konfliktråd		
	02	Refusjoner	2 490 000	2 490 000
3490		Utlendingsdirektoratet		
	01	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	126 654 000	
	02	Gebyr for nødvisum	124 000	
	03	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	20 945 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	04	Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter	929 413 000
	05	Refusjonsinntekter	11 023 000
	06	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., ODA-godkjente utgifter	6 977 000
		Sum Departementets inntekter	1 095 136 000
		Sum departementets inntekter	3 394 416 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 61 post 01	kap. 3061 post 03
kap. 400 post 01	kap. 3400 post 01
kap. 410 post 01	kap. 3410 post 03
kap. 411 post 01	kap. 3411 post 03
kap. 413 post 01	kap. 3413 post 01
kap. 413 post 21	kap. 3413 post 02
kap. 430 post 01	kap. 3430 postene 03 og 04
kap. 430 post 21	kap. 3430 post 02
kap. 432 post 01	kap. 3432 post 03
kap. 440 post 01	kap. 3440 postene 02, 03, 04, 05 og 06
kap. 442 post 01	kap. 3442 post 02 og 03
Kap. 444 post 01	Kap. 3444 post 02
kap. 451 post 01	kap. 3451 post 03 og 06
kap. 454 post 01	kap. 3454 post 01
kap. 455 post 01	kap. 3455 post 01
kap. 456, post 01	kap. 3456, post 02
kap. 456 post 45	kap. 3456 post 02
kap. 473 post 01	kap. 3473 post 01
kap. 474 post 01	kap. 3474 post 02
kap. 490 post 01	kap. 3490 post 05
kap. 491 post 01	kap. 3491 post 01

2. overskride bevilgningen under kap. 451
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 01 Driftsutgifter med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg og fast eiendom. Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

III

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan bestille varer utover den gitte bevilgning, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	
	01	Driftsutgifter	65 mill. kroner
454		Redningshelikoptertjenesten	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	592 mill. kroner

IV

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan gi tilsagn om støtte utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	
490		Utlendingsdirektoratet	
	71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i mottak og informasjon til au pairer	3 mill. kroner
	72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger	50 mill. kroner

V

Videreføring av bobehandling

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan bestemme at det under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling

pådras forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 10 mill. kroner, men slik at totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner.

Andre fullmakter

VI

Nettobudsjetteringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan:

1. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning, post 01 Driftsutgifter, inntektene ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet
2. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling.
3. trekke salgsomkostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 3451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.
4. trekke politiets direkte utgifter til oppbevaring, tilsyn og salg av beslag fra salgsinntekten, før det overskytende inntektsføres under kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse.

VII

Avhending av sivilforsvarsanlegg

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

VIII

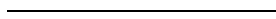
Midlertidig drift av statlige mottak

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan inngå avtaler om midlertidig drift av statlige mottak med varighet utover 2014. Dersom behovet for mottaksplasser for asylsøker og flyktninger blir større enn antatt i statsbudsjettet for 2014, samtykker Stortinget i at Justis- og beredskapsdepartementet kan øke antall plasser i statlige mottak innenfor gjeldende rammer for etablering og drift av det statlige mottaksapparatet, selv om det medfører et bevilgningsmessig merbehov over kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, post 60 Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere eller post 70 Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak.

IX

Stortingets rettferdsvederlagsordning

Stortingets utvalg for rettferdsvederlag får fullmakt til å tilstå rettferdsvederlag av statskassen med inntil 250 000 kroner for hver enkelt søknad, dog slik at grensen er 500 000 kroner for HIV-ofre og 300 000 kroner for tidligere barn i barnehjem, offentlige fosterhjem og spesialskoler. Søknader der utvalget anbefaler å innvilge erstatning som er høyere enn nevnte beløp, fremmes for Stortinget til avgjørelse. Det samme gjelder søknader som etter utvalgets vurdering reiser spørsmål av særlig prinsipiell art.

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på www.regjeringen.no

Trykk: 07 Xpress AS – 10/2013

